

ಶ್ರೀಮದ್ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರತ್ನಮಾಲಾ
ದ್ವಿತೀಯ ರತ್ನವು—ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯು

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಪ್ರಣೀತ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರ ಏಕವಿಂಶಃ.

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರೋ ದ್ವಾವಿಂಶಃ.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖಾ ಲೆಕ್ಚರರ್ ಸರ್ವಲ್ ರಾಸ್ತೆಕ್ಟರು

ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ

ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಿಣೀ

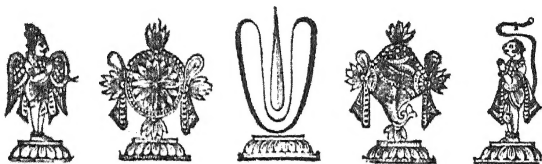
ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಜೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

೧೯೩೫

ಕ್ರಯ ೧೨ ಅಣೆಗಳು

ಶ್ರೀಯೈ ನಮಃ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
 ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕ ವಿರಚಿತ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಃ. ೨೧

ಜ್ವಲನ ದಿವಸ ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪಕ್ಷೋತ್ತರಾಯಣ ವತ್ಸರಾಃ ।
 ಪವನ ತಪನ ಪ್ರಾಲೇಯಾಂಶೂನ್ಯಮಾದ ಚಿರದ್ಯುತಿಮ್ ॥

ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನನು ವಿವೃ ವೈಕುಂಠಯಾತ್ರೆಗೆ ಉಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ, ದೇಹದೊಳಗೇನೇ ಇರುವಾಗ ನಡೆಯುವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವು. ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಸ್ಥೂಲದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮ ಪದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು ಯಾವುದೆಂಬುದೂ, ಆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸತಕ್ಕವರು ಯಾರು, ಅವರುಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸತ್ಕಾರಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದೂ ದೇವಯಾನವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಶುಕ್ಲೇಗತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಅಹಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳು ಸರೋತ್ತರನಿಂದ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳಿಗೆ ಆತಿವಾಹಿಕದೇವತೆಗಳೆಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರಪನ್ನನಾದವನು ತನಗೆ ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಸದ್ಗತಿಯನ್ನೂ, ಆತನು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದ ಅನುಸಂಧಾನದುದುಪಯೋಗವನ್ನೂ, ಈ

ಜಲಧ (ಚ) ರಪತಿಂ ದೇವಾಧೀಶಂ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಮಾಗತ ।

ಸ್ತರತಿ ವಿರಜಾಂ ದೂರೇವಾಚ ಸ್ತತಃ ಪರಮದ್ಭುತಂ ॥೪೬॥

ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಆದರೆ ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳಾದ ಭಾರದ್ವಾಜ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಗತಿವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿ.ಕೃ. ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಂ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಸಾರದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀಮದ್ಗೋಪಾಲ ಮಹಾದೇಶಿಕರ ಉತ್ತರ ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿಯಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀಶೈಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರ ಸಾರವಿವರಣೆಯಲ್ಲೂ, ಶ್ರೀ ಪರಕಾಲ ಸಂಯಮಾನಂದ್ರರ ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಇದೆ.

ಅರ್ಥ :- ಜ್ವಲನ - ಅಗ್ನಿ, ದಿವಸ - ಅಹಸ್ಸು, ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಪಕ್ಷ - ಬೆಳದಿಂಗಳಿರುವ ಪಕ್ಷ ಎಂದರೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ವತ್ಸರಾಫ - ಸಂವತ್ಸರಗಳನ್ನು, ಪವನ - ವಾಯು, ತಪನ - ಸೂರ್ಯನು, ಪ್ರಾಲೇಯಾಂ ಶು - ಹಿಮಾಂಶವು, ಚಂದ್ರನು, ಇವರುಗಳನ್ನು, ಕ್ರಮಾತ್ - ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಎಂಬರ್ಥವು, ಅಚಿರದ್ಯುತಿಮ್ - ಕ್ಷಣಕಾಲದ ತೇಜಸ್ಸು ಎಂಬುದರಿಂದ ವಿದ್ಯುತ್ತನ್ನು, ಜಲಧರಪತಿಂ - ಮೇಘಗಳಿಗೆ ಪತಿಯಾದ ವರುಣನನ್ನು, ದೇವಾಧೀಶಮ್ - ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಇಂದ್ರನನ್ನು, ಪ್ರಜಾಪತಿಂ - ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೂ ಕುರಿತು, ಆಗತಃ - ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ವಿರಜಾಂ - ವಿರಜೆಯೆಂಬ ನದಿಯನ್ನು, ತರತಿ - ದಾಟುತ್ತಾನೆ, ದಾಟುವನು ಎಂಬರ್ಥವು, ತತಃಪರಂ - ಆ ವಿರಜೆಯ ಆಚೆಗೆ ಅಥವಾ ವಿರಜೆಯನ್ನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ದಾಟಿದ ನಂತರ, ಅದ್ಭುತಂ - ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠವು, ವಾಚೀ - ವಾಕ್ಯಿಗೆ, ದೂರೇ - ದೂರವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು, ಭವತಿ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ವಾಕ್ಯಗೂ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವು. ಅಥವಾ ವಾಚೀ ದೂರೇ - ವಾಕ್ಯಗೂ ಕೂಡ ದೂರವಾಗುವ ಹಾಗೆ, ಅದ್ಭುತಂ - ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಪದವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಇಲ್ಲಿಯೂ ತರತಿ ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹೊಂದುವ ನೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ವಿರಜೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಆತ್ಮದ್ಭುತವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವನು ಎಂಬರ್ಥವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:—ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಈ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಆತಿವಾಹಿಕರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಯೊಬ್ಬನೂ ಈತನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಎಲ್ಲೆಯ ವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡುವ, ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗವು ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವವರಿಗಲ್ಲವು ಇವರುಗಳು ಮಿಕ್ಕ ನೂರು ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದನ್ನು ಸ್ವರೈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪಾನ ಸಾರ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಧೂಮಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತುವರು ಇದರ ಕ್ರಮವು ಛಾಂದೋಗ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಇದು ಈಗ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲವು.

ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿ ರೂಪವಾದ ಮಾರ್ಗವೇನು ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಒಂದೆಯೇ ಅಥವಾ ಅನೇಕವಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಅರ್ಚಿರಾದಿನಾ ತತ್ತ್ವ ಧಿತೇಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಸನುಕರ್ಷಿಯು, ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೂ ಅರ್ಚಿ ರಾದಿ ರೂಪ ರಾಜಮಾರ್ಗವು ಒಂದೇ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪುರಾಣಾದಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗಗಳು ಹೇಳಿರಬಹುದು ಸರ್ವ ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುವವರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನರಿಗೆಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಗ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಛಿ ಪ್ರಾಯವು. ಎರಡನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ:—ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೇನು, ಅವರವರುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದು, ಬೊಡ್ಡವನುಷ್ಣನ ಮೋಟಾರ್ ಕಾರ್ ಬಂದಾಗ ಕೈ ತೋರಿಸಿ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿ ಸುವ ಪೋಲೀಸಿನವರ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವು. ಈ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಶ್ರೀಮಾಃಪತಿಯಿಂದಾಜ್ಞಾಪ್ತರಾಗಿರುವವರಿಂದ, ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನರನ್ನು ಎದುರಾಗೊಂಡು ಬಂದು ಸತ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲೆಯವರೆಗೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದಿನ ಆತಿವಾಹಿಕದೇವತೆಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವರೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು “ಆತಿವಾಹಿಕಾಸ್ತಲ್ಲಿಜ್ಞಾತಾ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಆತಿವಾಹಿಕ” ರಬ್ಬನೇ ಕರೆ ದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಆತಿವಾಹಿಕರಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯತನನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ “ಸ ಏನಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಗಮಯತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವವರಿಂದ ವೈದ್ಯತ ನೆಂಬ ಅಸಾಧನವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ವೈದ್ಯತನಾದಮೇಲೆ ಇರುವ ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳಾದರೋ ಅನುಗ್ರಾಹಕರಾಗಿ ಅವರು ಆತಿವಾಹಿಕರಲ್ಲೇ ಸೇರಿದವರೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

೩. ಮೂರನೆಯ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಈ ಅತಿವಾಹಕರು ಇರುವ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆ ? ಯಾರಾದ ನಂತರ ಯಾರು ? ಎಂಬುದು.

ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :—

೧. ಛಾಂದೋಗ್ಯ (೪. ೧೫. ೫. ೬). “ಅಥ ಯದುಚಾಸ್ತಿಂ ಚೈವ್ಯಂ ಕುರ್ವಂತಿ, ಯದುಚನ, ತೇರ್ಜಿಷಮೇವಾಭಿ ಸಂಪ್ಪವಂತಿ, ಅರ್ಜಿಷೋಹ ರಹ್ಮ ಆಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷ, ಮಾಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷಾದ್ಯಾ ಪಡುಧಿ ಜ್ಞೇತಿ ಮಾಸಾಂಸ್ತಾ, ಮಾಸೇಭ್ಯ ಸ್ಸಂವತ್ಸರಂ, ಸಂವತ್ಸರಾದಾದಿತ್ಯ, ಮಾದಿತ್ಯಾಚ್ಚ ಸ್ತ್ರಮಸಂ, ಚಸ್ತ್ರಮಸೋ ವಿದ್ಯುತಂ, ತತ್ಪುರುಷೋ ಮಾನವ, ಸ್ಸ ಏಣಾ ಬ್ರಹ್ಮಗಮಯತ್ಕೇಷದೇವ ಪಥೋ ಬ್ರಹ್ಮಪಥಃ, ಏತೇನ ಪ್ರತಿಪದ್ಯಮಾನಾ ಇಮಂ ಮಾನವ ಮಾವರ್ತಂ ನಾವರ್ತಂತೇ ನಾವರ್ತಂತೇ” ಇವರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ :— “ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರರು ಪ್ರೇತಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಸರಿಯೇ, ಬಿಟ್ಟರೂ ಸರಿಯೇ, ಅಂತವರು ಮೊದಲು ಅರ್ಚಿ ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯಾದ ಅತಿ ವಾಹಕನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಆತನು ಬಂದು ಸನ್ಮಾನಿಸಿ ಈತನನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಅರ್ಚಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಹಸ್ಸಿನಭಿಮಾನದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಹಸ್ಸಿನಿಂದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣಾಭಿ ಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಂವತ್ಸರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಆದಿತ್ಯನನ್ನೂ, ಆದಿತ್ಯನಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನೂ, ಚಂದ್ರನಿಂದ ವಿದ್ಯುತನ್ನೂ, ಹೀಗೆ ಈ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಇಂತಹ ಅಮಾನವನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅತಿವಾಹಕನು ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಇದೇ ದೇವಯಾನವು. ಇದೇ ಅವ ರುಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಂದವರು ಘಟೇ ಯಂತ್ರದ ಹಾಗೆ ಸುತ್ತುವ ಜನನ ಮರಣಾದಿ ಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರರೂಪ ಸಂಸಾರಚಕ್ರವನ್ನು ಪುನಃ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು.” ಇಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು.

೨. ಹಾಗೆಯೇ ಕೌಷೀತಕೀಯಲ್ಲಿ “ಸ ಏತಂ ದೇವಯಾನಂ ಪಞ್ಠಾನಮಾ ಪದ್ಯಾಗ್ನಿಲೋಕ ಮಾಗಚ್ಛತಿ, ಸವಾಯುಲೋಕಂ, ಸವರುಣಲೋಕಂ, ಸ ಆದಿತ್ಯಲೋಕಂ, ಸ ಇಂದ್ರಲೋಕಂ, ಸ ಪ್ರಜಾಪತಿಲೋಕಂ” (೧.೩.) ಆ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾದವನು ಈ ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗವನ್ನವಲಂಭಿಸಿ, ಅಗ್ನಿಲೋಕ, ಹಾಗೆಯೇ ವಾಯುಲೋಕ, ಆದಿತ್ಯಲೋಕ, ಇಂದ್ರಲೋಕ, ಚತುರ್ಮುಖ

ಲೋಕ, ಅನಂತರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅಹಸ್ಸು, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳದೆ, ಅನಂತರ ವಾಯು, ವರುಣ, ಆದಿತ್ಯ, ಇಂದ್ರ, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಮಧ್ಯೆ ಹನ್ನೆರಡು ಪಟ್ಟಣಗಳಿದ್ದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಈ ಉಪನಿಷತ್ತು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

೩. ಹಾಗೆಯೇ ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ “ಯಃ ಏವ ಮೇತ ದ್ವಿದುರೈಚೇ ಮೇಽರಣ್ಯೇ ಶ್ರದ್ಧಾಂ ಸತ್ಯಮುಪಾಸತೇ, ತೇರ್ವಿಷಮಭಿಸಂಭವಂತಿ, ಅರ್ವಿಷೋಹ, ರಹ್ಮ ಆಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷ, ಮಾಪೂರ್ಯಮಾಣ ಪಕ್ಷಾದ್ಯಾಃ ಪಣ್ಣಾಸಾನುದಜ್ಞಾದಿತ್ಯ ಏತಿ ಮಾಸಾಃ, ಮಾಸೇಭ್ಯೋ ದೇವಲೋಕಂ, ದೇವಲೋಕಾದಾದಿತ್ಯ ಮಾದಿತ್ಯಾದ್ವೈದ್ಯುತಂ ವೈದ್ಯುತಾತ್ಪುರುಷೋಽಮಾನವ ಸ ಏತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾಃ ಗಮಯತಿ” (ಬೃ. ಉ. ೨. ೧೫) ಇದು ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಕರಣವು. ಯೇ - ಯಾರು, ಏವಂ - ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಎಂದರೆ ದ್ಯು, ಪರಸ್ವ, ಏತಲ್ಲೋಕ, ಪುರುಷ, ಯೋಷಿತಃ, ರೂಪದ ಪಂಚಾಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾ, ಸೋಮ, ವೃಷ್ಣಿ, ಅನ್ನ, ರೇತಸ್ಸು, ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಆತ್ಮಾವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನೆಂದು ಯಾವ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ನಿಷ್ಕರು ತಿಳಿಯುವರೋ ಮತ್ತು ಯಾರು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧಾಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ, ಸತ್ಯಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ, ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಕೊನೆಗೆ ಆರ್ಚ್ಯಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಹಸ್ಸು, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣ, ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾಯುಲೋಕ, ಆದಿತ್ಯ, ಚಂದ್ರದ್ವಾರಾ ವೈದ್ಯುತ, ಹೀಗೆ ಅಮಾನವನಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದುವನು” ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು ಕೆಲವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳಿಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಖಂಡಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಗಮಾಂತ ದೇಶಿಕರವರು ಕ್ರಮವನ್ನು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಗತಿಚಿಂತನ ಕ್ರಮವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರ್ಗಕ್ರಮವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ವಾತ್ಸ್ಯನರದ ದೇಶಿಕರವರನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಪರಮಾರ್ಥಸ್ತುತಿಯ ಶ್ಲೋಕದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಥಾ ಯಾವ್ಯದೆಂದರೆ :-

ಮುಕ್ತೋರಿ ರ್ಧಿನ ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷ ಪಡುದಜ್ಞಾಸಾಬ್ಧವಾತಾಂಶುಮತ್ ।
 ಗ್ಲಾವಿದ್ಯದ್ವರುಣೇಂದ್ರ ಧಾತ್ಯ ಮಹಿತಸ್ವೀಮಾಸ್ತ ಸಿನ್ಧ್ವಾಪ್ಲುತಃ ॥
 ಮುಕ್ತನು ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವು ; ಅರ್ಜಿ, ವಿನ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಎಂದರೆ
 ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಪಡುದಜ್ಞಾಸವೆಂಬುದರಿಂದ ಉತ್ತರಾಯಣ, ಅಬ್ಧವೆಂಬುದರಿಂದ
 ಸಂವತ್ಸರ, ವಾತವೆಂದರೆ ವಾಯು, ಅಂಶುಮತ್ ಸೂರ್ಯನು, ಗ್ಲಾ ಚಂದ್ರನು,
 ವಿದ್ಯುತ್, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಧಾತ್ಯ ಎಂಬುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಹೀಗೆ
 ಹನ್ನೆರಡು ಆತಿವಾಹಕರ ಮೂಲಕ ಹೋಗುವನು ಎಂದೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ವಿರಜೆಯಲ್ಲಿ
 ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ,

“ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಮುಪೇತ್ಯ ನಿತ್ಯಮಜಡಂ ತಸ್ಮಿನ್ನರಬ್ರಹ್ಮಣ ।
 ಸ್ನಾಯುಜ್ಯಂ ಸಮವಾಪ್ಯನಂದತಿ ಸಮಂ ತೇನೈವ ಧನ್ಯಃಪುಮಾಃ ॥”
 ಎಂದು ಉತ್ತರಾರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ವರದ ಮಿಶ್ರರ ಶ್ಲೋಕವಾದ,

“ಅರ್ಜಿ ರಹಸ್ವಿತ ಪಕ್ಷಾ ನುದಗಯನಾಬ್ಧ ಮರುದರ್ಶೀನೋಃ ।
 ಅಪಿವೈದ್ಯುತ ವರುಣೇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತೀ ನಾತಿವಾಹಿಕಾನಾಹುಃ ॥”
 ಎಂಬುದೂ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗಲೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು,
 ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಾಣ, ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ
 ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿ ದೇಹ
 ವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿಡುವನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಿರಜಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಅವಗಾಹನೆಯಿಂದ ಈ
 ಸೂಕ್ಷ್ಮದೇಹ ಪರಿತ್ಯಾಗವೆಂದು ಮುಂದೆ ಅಧಿಕಾರೋಪಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸು
 ತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಜಿ ರಾ ದಿಗತಿಯು—೧೨ ಆತಿವಾಹಿಕರು.

ಮುಂದೆ ಈ ದೇವಯಾನ ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ
 ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಮೊದಲು ಪುರಪೃಟ್ಟಿ ಎಂಬುದರವರೆಗೂ
 ಹಿಂದಿನಧಿಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ
 ಇಷ್ಟು. ಹೀಗೆ ಎಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಮೂರನೆಯ
 ನಾಡಿಯಲಿ - ಹೃದಯದ ವರ್ಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಧನೆಯ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರವೇಶಿಸಿ
 ನಾನ - ಪ್ರವೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ, ಮುಮುಕ್ಷುವೈ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾದ, ಇಷ್ಟ
 ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ಎಂಬರ್ಥವು, ಸೂಲ ಶರೀರಮಾಗಿರ - ಸ್ಥೂಲಶರೀರವೆಂದೆ
 ಸುನ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ನು - ವೇದದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಪುರವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ

ಅರ್ಥಿ ರಾಜಿ ಗತಿಃ, ಅತಿವಾಹಿಕ ನಿರೂಪಣಂಚ.

(೧) ಇಪ್ಪಡಿ ಮೂರ್ದನೈನಾಡಿಯಿಲೆ ಪ್ರವೇಶಿತನಾನ ಮುಮುಕ್ಷುನೈ ಸ್ಥೂಲಶರೀರನಾಗಿರ ಬ್ರಹ್ಮಪುರತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ಮಮ್ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಾಗಿರ ತಲೈವಾತಲಾಲೇ ವತ್ಸಲನಾನ ಹಾರ್ವ್, ವಾರ್ತೈ ಶೋಲೈಕ್ಕುರ್ಚಿರ ಮುಖ ವಶ್ಯನಾನ (ಮುಗ್ಧನಾನ) ರಾಜಕುಮಾರನೈ ರಾಜಾ ಎಡುತ್ತು ಕೊಣ್ಣು ಉಲಾವುಮಾಪ್ಪೋಲೆ ಕೊಂಡು ಪುರಪ್ಪಟ್ಟು,

ಆತನ ದೇಹದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಾಗಿರ - ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿ ಎಂದೆನಿಸುವ, ತಲೈ ವಾತಲಾಲೇ-ಮುಖ್ಯವಾದ ಬಾಗಲು ಮೂಲಕವಾಗಿ, ವತ್ಸಲನಾನ ಹಾರ್ವ್- ಅಂತಹ ಪ್ರಸನ್ನನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹೃದಯಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಇದು ಮುಂದೆ ಬರುವ ಅನೇಕ ಕೃತ್ಯಾಚಿಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಕರ್ತೃ ಪದವು, ಇಷ್ಟು ದಿವಸವೂ ತನ್ನನ್ನಗಲಿ ಇದ್ದು, ಈಗ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಶರಣಾಗತನಾಗಿ ಪುನಃ ಬಂದು ಸೇರಿದವನಾದುದರಿಂದ ಆತನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿ ಎನೇನು ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೃತ್ಯಾಚಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ; ಆದುದರಿಂದ ಈ ಹಾರ್ವ್ ಎಂಬುದು, (೧) ಪುರಪ್ಪಟ್ಟು, (೨) ವೇಪ್ಪಡುತ್ತಿ, (೩) ನಡತ್ತಿ, (೪) ಅನುಭವಿಪ್ಪಿತ್ತು, (೫) ಪೋಗವಿಡುವಿತ್ತು, (೬) ಅಕ್ಕರೈಪಡುತ್ತಿ, (೭) ಕೊಡುತ್ತು, (೮) ಶೇರ್ತ್ತು, (೯) ಕಿಟ್ಟಿವಿತ್ತು, (೧೦) ಎದಿರ್ಕೊಳ್ಳವಿತ್ತು, (೧೧) ಅಲಂಕರಿಪ್ಪಿತ್ತು, (೧೨) ಪ್ರವೇಶಿಪ್ಪಿತ್ತು, (೧೩) ಕುಗುಕುವಿತ್ತು, (೧೪) ಕಿಟ್ಟಿವಿತ್ತು, (೧೫) ಪಣ್ಣಿವಿತ್ತು, (೧೬) ಪುಕುರವಿಟ್ಟು, (೧೭) ಕಾಟ್ಟು, (೧೮) ಕೊಂಡು, (೧೯) ಇರತ್ತಿ, (೨೦) ಯಿಕ್ಕುಮ್, ಎಂಬ ಇವುಗಳಿಗಲ್ಲಾ ಕರ್ತೃಪದವು; ವಾರ್ತೈ ಶೋಲೈಕ್ಕುರ್ಚಿರ ಈಗತಾನೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವ, ಮುಖವಶ್ಯನಾನ - ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತ ಮುಖದಿಂದ ತಂದೆಮಾವ ರಾಜನನ್ನಾ ಮತ್ತು ಇತರರನ್ನಾ ಸಹ ಸಹ ಮಾತುಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ರಾಜಕುಮಾರನೈ - ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು, ರಾಜಾ - ತಂದೆಯಾದ ರಾಜನು, ಎಡುತ್ತು ಕೊಂಡು - ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಉಲಾವುಮಾಪ್ಪೋಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸುತ್ತುತ್ತಾ ಅಡಿಸುವನೋ, ಕೊಂಡು ಪುರಪ್ಪಟ್ಟು- ಹಾಗೆ ಆತನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿಬಂದು; ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರ್ದನೈ

ನಾಡಿಯೇ ಬೇರೆ, ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯೇ ಬೇರೆ, ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು; ಈ ನಾಡಿಗೆ ಮೂರ್ಧನ್ಯ ನಾಡಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಏತಕ್ಕೆಂಬುದರೂಪವಾದನವಾಗಿ, ಈ ದೇಹವೇ ಬ್ರಹ್ಮಪುರವೆಂದೂ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಭಾಗವತನಾಗಿ, ತನ್ನ ಪಾದ ಕಮಲವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದವನಾಗಿರುವ ಚೇತನನು ಇದುವರೆಗೂ ಬರದೆ ಈಗ ಪ್ರಥಮತಃ ತನ್ನ ಪಟ್ಟಣವಾದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಸುಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕರೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಅರಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಯುಕ್ತವಾದ ಮರ್ಯಾದೆಯಾದುದರಿಂದ ಅದರ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾದ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರಾದ ಅತಿವಾಹಕರಿಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಈತನ ಸ್ಥೂಲಶರೀರದ ದಹರಕುಹರದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಇನ್ನು ಆ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು ಪ್ರೇತವಾಗುವದರಿಂದ ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಹಾರ್ದನಾಗಿರುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಆತನೊಂದಿಗೆ ತಾನೂ ಹೊರಟು, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನಾಗಿ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಈ ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರನಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವವನಾಗಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮನಾಡಿ ಎಂಬ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೋಜೋಮಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವನೆಂದಾಗಲಿ ತಲೈವಾಶಲ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ; ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿರಾದಿನಾ ತತ್ಪಥಿತೇಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯು ಒಂದೇ ಎಂದೂ ಬೋಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಆ ರಾಜಮಾರ್ಗಪ್ರವೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇದೊಂದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಬಾಗಿಲೆಂದು ತಲೈವಾಶಲೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಪುರವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಏತಕ್ಕಂದರೆ, ದಹರವಿದ್ಯೋಪಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯು, “ಅಥ ಯದಿದಮಸ್ಮಿನ್ ಬ್ರಹ್ಮಪುರೇ ದಹರಂ ಪುಂಡರೀಕಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ತತ್‌ಜ್ಞಾನಕಾರ್ಥವಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅಷ್ಟಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪರತ್ವಮಹತ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು, ಇಷ್ಟುದಿನವೂ ನಿಶ್ಯಷ್ಟದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಹೀಗೆ ತಾನೇ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯನಿವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ವತ್ಸಲನಾನ ಹಾರ್ದಕ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ದೋಷಯುಕ್ತವಾದ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವತ್ಸ ಎಂದರೆ ಕರುವಿನಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಧೇನುವಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಮತೆಯೋ ಹಾಗೆ. ತನ್ನ ಸ್ವಾಶ್ರಯಿಸಿದ ನಂತರ ಆತನಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸದೆ ಪ್ರೀತಿ ತೋರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುವ ಗುಣವುಳ್ಳವನು. “ಯಥೈವ ಧೇನುಸ್ಸ್ರವತಿ ಸ್ನೇಹಾದ್ವತ್ಸಸ್ಯ ವತ್ಸಲಾ”

(೨) ೧. “ಮನ್ನಮ್ ಕಡುಮ್ ಕತಿರೋನ್ನಿಣ್ಣಲತ್ತಿ ನನ್ನಿಡುವುಳ್ ಅನ್ನದೋರಿಲ್ಲಿಯಿನೊಡು ಪೋಯ್” ಎನ್ನುಮ್, ೨. “ತೇರಾರ್ ನಿರೈ

ಕರುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಭೇನುವು ತನ್ನ ಕರುವಿನಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹಾಲನ್ನು ಸ್ರವಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಸರೈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಕುಮಾರನಾದ ಈ ಚೇತನನಲ್ಲಿರುವ ಪರಮವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಈ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ೧೯ ವಿಧವಾದ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುರಿಸುವನು. ಭೇನುವು ಹಾಲನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಹಾಗೆ ನಮಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ವರ್ಷಿಸುವನು ಎಂಬರ್ಥವು.

ಹೀಗೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಿರರ್ಥನವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ ಕುಮಾರನು ರಾಜನ ವಿಹಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜನನ್ನು ಇನ್ನು ಮಾತು ಬರುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಬಿಟ್ಟಿಗಲಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಆ ತನ್ನ ಬಾಲನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತು ಕಲಿಯುವ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ದೈವವಶಾತ್ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಪರಮಗುರು ಕೃಪಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಿಂದೆ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ದೆಶೆಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಗುರುಗಳು ದಾದಿಮಾರುಗಳ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ಞಾನಕೊಟ್ಟು ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಕಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತ ಮುಗ್ಧ ಬಾಲನಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಹಾಗೆಯೇ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕಂಡರೆ ರಾಜನು ಮೋಹಗೊಂಡು ಎತ್ತಿ ಲಾಲಿಸುವ ತೆರದಿ, ಸರೈಶ್ವರನೂ ಈ ಚೇತನನನ್ನು ತಾನೂ ಸತ್ಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನೂ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ತನ್ನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲೇ ಅನಂತರ ಸರ್ವಾನಂದವನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ನೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೊರಟು, ಆ ಗತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಳವುರುಗಳ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—“ಮನ್ನಮ್ - ಬಹುಕಾಲ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ, ಕಡು - ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ, ಗದಿರೋಣ್ - ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ, ಮಣ್ಣಲತ್ತಿ - ಮಂಡಲದ, ನನ್ನಿಡುವುಳ್ - ಒಳ್ಳೇ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಸರಿಯಾದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅನ್ನದು - ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ಹಿರ್ - ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ, ಇಲ್ಲಿಯು-ರಂಧ್ರದ,

(೧) ವೆರಿಯ ತಿರುಮಡಲ್ ೧೬. (೨) ಶಿರಯ ತಿರುಮಡಲ್ ೭.

ಕದಿರೋಕ್ ಮಂಡಲತ್ತೈ ಕೀಣ್ಣು ಪುಕ್ಕು” ಎನ್ನುವ, ೩ “ಶಣ್ಣ ಮಣ್ಣ
ಲತ್ತಿ ನೂಡು ಶೆನ್ನು” ಎನ್ನುವ, ೪. “ಇರಳಿ ಎತ್ತು ಮೆರಿ ಕದಿರೋಕ್

ಊಡು - ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪೋಯ್ - ಹೋಗಿ,” ಎನ್ನುವ-ಎಂಬದಾಗಿಯೂ,
ಇದರಿಂದ ಆರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ
ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಆತನಿಂದ ತೋರಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಒಂದು ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ತೆರಳುವನೆಂಬ ಭಾವವು. “ಸ ಆದಿತ್ಯನಾ
ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮೈ ಸ ತತ್ರ ನಿಜಿಹೀತೇ ಯಥಾಡಂಬರಸ್ಯಖಂ, ತೇನ ಸ
ಊರ್ಧ್ವಮಾಕ್ರಮತೇ” ಎನ್ನುವ ಬೃಹದ್ರಾಷ್ಟಕ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು, (ಬೃ. ೭. ೧೦. ೧) ಈ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾ ವಾಯುಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಆದಿತ್ಯಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಿಗೆ ಈ ಆದಿತ್ಯನು, ಅಡಂಬರ
ವೆಂಬ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷದಲ್ಲಿರುವ ರಂಧ್ರದಷ್ಟು ಇರುವ ದ್ವಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡು
ವನು” ಎಂಬುದು ಇದರರ್ಥವು. (೨) “ತೇರ್ - ರಥದಲ್ಲಿ, ಆರ್ - ಪರಿ
ಪೂರ್ಣನಾದ, ನಿರೈ ಎಂದರೆ ನಿರೈನ್ - ತುಂಬಿರುವ, ದಶದಿಕ್ಪುಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿ
ಸುವ, ಕದಿರೋಕ್ - ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ, ಮಣ್ಣಲತ್ತೈ ಕೀಣ್ಣುಪುಕ್ಕು-
ಮಂಡಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ, “ ಏಷಮೇ ಮಂಡಲಂ ಭಿತ್ವಾ ”
ಎಂದೂ, “ಆದಿತ್ಯಂ ಭಿನತ್ತಿ” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಆರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗ
ದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವನು ಸೂರ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದನ್ನು ಬೇಧಿಸಿ ಮುಂದ
ಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಬೇಧಿಸಿ ಎಂದರೆ ಆದಿತ್ಯನು ತೋರಿಸುವ
ಒಂದು ರಂಧ್ರದ್ವಾರಾ ಹೋಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು; (೩) ಶಂಡ ಮಂಡಲತ್ತಿನ-
ಚಂಡವಾದ ಎಂದರೆ ಕ್ರೂರವಾದ ರಶ್ಮಿಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲದ, ಅಥವಾ
ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದ ಇತರರಿಂದ ಹೊಂದಲಸಾಧ್ಯವಾದ, ಊಡುಶೆನ್ನು - ಮಧ್ಯ
ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿ,” ಎನ್ನುವ - ಎಂದೂ, “ಇರಳಿ - ಅಂಧಕಾರವನ್ನು,
ಅಗುತ್ತಮ್ - ನಾಶಮಾಡುವದಾಗಿರುವ, ಎರಿಕದಿರೋಕ್ - ಉಯುವ
ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ ಸೂರ್ಯನ, ಮಂಡಲತ್ತಿನೋಡು - ಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ
ಮೂಲಕ, ಎತ್ತಿ - ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹತ್ತುವ ಎಂದರೆ ಸೇರುವ ಹಾಗೆ
ಮಾಡಿ, ನೈತ್ತು - ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಏಣಿನಾಣ್ಣು - ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃಪುನಃ
ಆವರ್ತಿರೂಪ ಏಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕಾಕಿ, ಎಂದರೆ ನಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ ಎಂದು

ಮಣ್ಣುಲಕ್ಷ್ಮಿಜೇತ್ತಿ ಮೈತ್ರೇಣಿವಾಜ್ಞಾ” ಎನ್ನುಮ್, ಶೋಲ್ಲುಗಿರ ದೇವ ಯಾನ ಮಾರ್ಗತ್ತಿಲೆ ಪಳಿಪ್ಪಡಾತ್ತಿ (೩) “ಅಮರಶೋಡುಯರ್ ವಿರ್ ಚೆನ್ನರುವರ್ ತಮ್ಪುರಿಯಾಚ್ಚಿರೈಯೇ” ಎಜ್ಜರಪಡಿಯೇ ಅರ್ಪಿಸ್ಸೆ

ವೇರಿಸು ಹಾಗೆ, ಅತನು ಹಿಂತಿರುಗಿಬಾರದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ,” ಎಂಬರ್ಥವು. (ಉತ್ತರರತ್ನಾಕ್ಷರವಲ್ಲ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದೂ, ಶೋಲ್ಲುಗಿರ - ಶೋಲೂರು, ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗತ್ತಿಲೆ - ಅರ್ಪಿರಾವಿ ಮಾರ್ಗ ವೆಂದೂ, ದೇವಪಳಿಸೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮಪಳಿಸೆಂದೂ, ವೇವಮಾನವೆಂದೂ, ಶುಕ್ಲಗತಿ ಯೆಂದೂ, ಶೂನಿಲ್ಲಾ ಹೇಳದವ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲಿ, ಪಳಿಪ್ಪಡಾತ್ತಿ - ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಡುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ; (೩) ಅಮರಶೋಡು - ಅತಿವಾಹಕರೊಂದಿಗೆ, ಉಯ ರ್ಪಿಲಾ ಶೆನ್ನು - ನಿರತಾ ನವಿವನ್ನು ಸೇರಿ, ತಳಿಪಿರಪಿ - ತನ್ನ ಬಸ್ತುವೆಂಬುವ, ಯಾಚ್ಚಾಶೈ - ಕ್ಷಾರ ಕಾರಾಗೃಹವನ್ನು, ಅರಾಪರ್ಚೇದಿಸುವರು ; ಎಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವರಾಗಿ ಭಾವವು. ಇದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಧನು. ಮೊದಲು ಮೂರು ಸಾಧನಗಳು :—

ಅಮರರ್ಗಳ್ ತೊಳುತೆಳಿ ಪಲ್ವಿಕಡಲ್ ಕೆಡೈನ್ನವನ್ನನ್ನೈ .

ಅಮರ್ ಪೊಳಿಲ್ ಪವೆಜ್ಜರುಗೂರ್ ಚ್ಚೆಡಗೋರ್ಪ ಕುತ್ತೇವಲ್ಗಳ್

ಅಮರ ಮುಪೈ ಯಾರಾರತ್ತ ಪತ್ತಿನುಳಿಮೈ ಪತ್ತುಮ್ ಪಲ್ಲಾರ್ ||

“ಬ್ರಹ್ಮಾಣು ವೇವತೇನು ಅಶ್ವಯುಜ ಶ್ವೇತವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಅಲೆ ಗಳನ್ನು ಕ್ಷೀರವನುಪ್ಪವನ್ನು ಕವೆವ ಶ್ರೀಮಾತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು, ಗಂಪಾಗಿರುವ ಪೋಟಿಸವನ್ನಿಡಿಯಲ್ ಕುರಕಾಪ್ಪರಿಗೆ ಪ್ಪಾಲುಮಾವ ನಮಾಳ್ವಾರ್ವರ ಸಾಚಿಕ ಕೈಂಕರ್ಯವಾದ ರಜ್ಜುರ್ಥ ರವೆಗೆ, ತಾಯಿರುವ ಮಾವ ಸಾರಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಹತ್ತು ಬಾರದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರು ಅತಿವಾಹಕರಿನ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಪರಮಮುಖ್ಯ ಜನ್ಮವಂಶವಾದ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಕಾರಾಗೃಹ ಬಂಧ ವನ್ನು ಭೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು,” ಎಂಬುದು ಈ ಸೂತ್ರ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಎಜ್ಜರ ಪಡಿಯೇ - ಎಂದೂ, ವೇಳಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಅರ್ಪಿಸ್ಸೆನ್ನಮ್ - (೧) ಅರ್ಪಿಸ್ಸು ಅಥವಾ ಅಗ್ನಿಯೆಂದೂ, (೨) ಅಶ್ವೇಂದೂ, (೩) ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಮೊದಲೆ ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷವೆಂದೂ, (೪) ಉತ್ತರಾಯಣ ವೆಂದೂ, (೫) ಸಂವತ್ಸರ ವೆಂದೂ, (೬) ವಾಯುವೆಂದೂ, (೭) ಆದಿತ್ಯನಿಂದಲೆ ಸೂರ್ಯನೆಂದೂ, (೮) ಚಂದ್ರನೆಂದೂ,

ಸ್ತಮ್, ಅಹಸ್ಸೆಸ್ತಮ್ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಮೆಸ್ತಮ್, ಉತ್ತರಾಯಣಮೆಸ್ತಮ್ ಸಂವತ್ಸರಮೆಸ್ತಮ್, ವಾಯುಮೆಸ್ತಮ್, ಆದಿತ್ಯನಿಸ್ತಮ್, ಚಂದ್ರನಿಸ್ತಮ್, ವೈದ್ಯುತನಿಸ್ತಮ್, ಅಮಾನವ ಸಂಜ್ಞಾನಾನ ಇವ ನುಕ್ಕು ಸಹಕಾರಿಗಳಾನ ವರುಣೇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆಸ್ತಮ್, ಶೋಲ್ವ ಪ್ಪಡುಗಿರ ವಳಿನಡತ್ತುಮ್ ಮುದಲಿಗಳೈ ಇಟ್ಟು (೨) “ಅಹಂಸ್ಮರಾಮಿ ಮದ್ಭಕ್ತಂ ನಯಾಮಿ ಪರಮಾಂಗತಿಂ” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ ತರ್ ಪ್ರಧಾನ ನಾಯ್ ನಡತ್ತಿ (೪) ಅವ್ವೋ ಎಲ್ಲೈಗಳಿಲ್ ಭಗವಚ್ಚಾಸ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ ಪರಕ್ಕ ಪೇಶಿನ ಭೋಗಜ್ಞಳೈಯುಮನುಭವಿಪ್ಪಿತ್ತು,

(೯) ವೈದ್ಯುತನೆಂದೂ, ಅಮಾನವ ಸಂಜ್ಞಾನಾನ ಇವನುಕ್ಕು - ಅಮಾನವ ನೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ವೈದ್ಯುತನಿಗೆ, ಸಹಕಾರಿಗಳಾನ-ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ, (೧೦) ವರುಣ (೧೧) ಇಂದ್ರ (೧೨) ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆಸ್ತು - ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದೂ, ಶೋಲ್ವಪ್ಪಡುಗಿರ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ, ವಳಿನಡತ್ತುಮ್ ಮುದಲಿಗಳೈಯಿಟ್ಟು - ಮಾರ್ಗ ನಡೆಸುವ ಎಂದರೆ ಬೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಪ್ರಾಜ್ಞರಾದ ಆತಿವಾಹಿಕರ ಮೂಲಕವಾಗಿ “ನಾನು ನನ್ನ ಭಕ್ತನನ್ನು ದೇವ ವಿಯೋಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವನಾಗಿ, ಅತನಿಗೆ ಸರ್ವ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವೆನು,” ಎಜ್ಜಿರಪಡಿಯೇ - ಎಂಬ ಶ್ರೀ ವರಾಯಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯದ ಹಾಗೆ, ತರ್ ಪ್ರಧಾನನಾಯ್ ನಡತ್ತಿ - ತಾನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿಂತು ನಡೆಸಿ, (೪) ಅವ್ವೋ ಎಲ್ಲೈಗಳಿಲ್ - ಈ ೧೨ ದೇವತೆಗಳ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲೂ, ಭಗವಚ್ಚಾಸ್ತ್ರತ್ತಿಲೇ - ಶ್ರೀ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾದಿ ಭಗವಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಪರಕ್ಕ ಪೇಶಿನ - ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ, ಭೋಗಜ್ಞಳೈಯುಮನುಭವಿಪ್ಪಿತ್ತು - ಭೋಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಪ್ರಪನ್ನನು ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ; ಈ ವಾಕ್ಯ ದಲ್ಲಿ (೧) ಆತಿವಾಹಿಕರು ೧೨ ಮಂದಿ ಎಂದೂ, (೨) ಅವರುಗಳು ಈ ಬಂದ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗಡಿಯು ಇರುವವರೆಗೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕ್ರಮವು ಯಾವುಮು ಎಂಬುದನ್ನೂ, (೩) ಈ ತರ್ಪಿಸ್ಸು, ಅಹಸ್ಸು, ಶುಕ್ಲ ಸಕ್ಷಗಳಿಂದ ಬೋಧಿತರಾ ವರು, ವಳಿನಡತ್ತುಮ್ ಮುದಲಿಗಳ್ - ಎವರುಗೊಂಡು ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿ ಕರೆಸುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ ಮತ್ತು ಅವರುಗಳು ತತ್ತದಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ, (೪) ಇದರಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವನು ವೈದ್ಯುತನು ಎಂದೂ,

“ವೈದ್ಯುತೇನೈವ ತತಸ್ತಚ್ಛ್ರುತೇಃ” ಎಂದು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, “ಸ ಏನಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮ ಗಮಯತಿ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದೂ, (೨) ಹಾಗಾದರೆ ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳ ಕೆಲಸವೇನೆಂದರೆ, ಅವರೂ ಅವರವರ ಎಲ್ಲೆ ಗಳಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯುತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸತ್ಕರಿಸುವವರಿಂದ ಅವರುಗಳು ಈ ವೈದ್ಯುತ ನಿಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಎಂದೂ, (೩) ಹೀಗೆ ವೈದ್ಯುತನು, ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವವರಿಂದ ಆತನು ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬನೆಂದೂ, (೪) ಈ ಆತಿನಾಹಿಕರು ಬರೀ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವರೇಯಾಗಲಿ ಮಾರ್ಗ ನಡಿಸುವವರೇಯಾಗಿ ಇಲ್ಲವು, ಇವರುಗಳು ಆ ಬಂದ ಪ್ರಪನ್ನರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಆದರಿಸುವವರೆಂದೂ, ಈ ಪ್ರಪನ್ನ ರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಉಪಭೋಗಾನುಭವಗಳುಂಟೆಂದೂ, (೫) ಇವಷ್ಟು ಏರ್ಪಾಡು ಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಟ್ಟು ನಡಿಸುವವನು, ಪ್ರಥಾನನಾಗಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಎಂದೂ, ಉಪ ದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸತ್ಕಾರವೂ ಭೋಗಾನುಭವವೂ ಉಂಟಿಂ ಬುದು ಭಗವತ್ಯಾಸ್ತಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವೆಂಬ ನಿರ್ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ವಾಖ್ಯಾ ತ್ಯಗಳು,

“ಅಥೈನ ಮಮರಾಷ್ಟ್ರ ಸಹ ದಿವ್ಯಾಪ್ನರೋಗಣೈಃ |

ಸೋಪಹಾರಾಃ ಪ್ರದರ್ಶೀಣ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಕಂಠ್ಯಪಾಗತಂ ||

ಅರ್ಹಿ ರಾದಿ ಕಯಾ ಗತ್ಯಾ ತತ್ರತತ್ಕಾರ್ತ ಸ್ಪರ್ಶಃ ||

ಅತೀತ್ಯಲೋಕಾ ನಭ್ಯೇತಿ ವೈಕುಂಠಂ ವೀತಕಲ್ಮಷಃ ||

ಈ ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಈ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದ ಪ್ರಪನ್ನರನ್ನು ಅರ್ಹಿರಾದಿಗಳ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳು ಮಾರ್ಗ ದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಪ್ನರನ್ನೂಹದಿಂದ ಸೇರಿಸುವರಾಗಿ, ಉಪಹಾರಾದಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಎದರುಗೊಂಡು ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆ ಅರ್ಹಿರಾದಿ ಗತಿ ಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ವುಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅವರವರುಗಳ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ದಾಟಿ, ಕಲ್ಮಷಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಮಹಾ ಪರಿಶುದ್ಧ ನಾಗಿ ವೈಕುಂಠಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ತೆರಳುವನು” ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ.

ಶಾಕಟಾಯನ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಗೂ ಶುಕ್ಲ ವಕ್ಷಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಕೌಮುದೀ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದೇವತೆಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಆತಿನಾಹಿಕರು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರು. ಧೂಮಾದಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದೇ ಇರುವವರಿಗೂ ಚಂದ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯು ಅವರಿಗೆ

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರ ಪರಿತ್ಯಾಗಃ

(೫) “ಲೋಕಂ ವೈಕುಂಠನಾಮಾನಂ ದಿವ್ಯಂ ಸ್ವಾಧ್ವನ್ಯ ಸಂಯುತಂ | ಅವೈಷ್ಣವಾನಾಮು ಪ್ರಾಪ್ಯಂ ಗುಣತ್ರಯ ವಿವರ್ಜಿತಂ | ನಿತ್ಯಸಿದ್ಧೈಃ

ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಪನ್ನನು ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ವ್ಯುತ್ಥಾನಾದರೆ ಚಂದ್ರಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ತೃಪ್ತಿರೀಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನು ತೋರಿಸಿದ ಆಡಂಬರವೆಂಬ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷದ ರಂಧ್ರವಷ್ಟು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿದ ಒಡನೆಯೇ, ಚಂದ್ರದೇವತೆಯು ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು; ಸತ್ಸಾರವಾದ ನಂತರ ದುಂದುಭಿ ವಾದ್ಯರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಗಿರುವ ರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿ ಕಳುಹಿಸುವನು. ಬಹಳವೇ ದ್ವೈತ್ಯ ತನು ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು ಇವನಿಗೆ ಅಮಾನವನೆಂದು ಹೆಸರು. ಈತನು ಆ ಪ್ರಪನ್ನನನ್ನು ವದುಣಲೋಕ, ಇಂದ್ರಲೋಕ, ಚತುರ್ಮುಖ ಲೋಕಗಳ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಆದುದರಿಂದ ಈ ವದುಣ, ಇಂದ್ರ, ಚುಚಾ ಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವರಾದ ಅನುಗ್ರಾಹಕರೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಮಾನವನಿಗೆ ಶ್ರುತ್ಯಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನಸನೆಂದು ಹೆಸರುಂಟು. ಇವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ಕೆಲವರಭಿಪ್ರಾಯವಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ನಿರ್ವಾಹವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಮಗಾಗಿ ಪ್ರಕೃತವಲ್ಲವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಅನೇಕ ಅಂಡಗಳಿಗೆ ಈಶನಲ್ಲ, ಅಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಎಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಡದಲ್ಲೂ ಅರ್ಪಿರಾದಿಗತಿಕವುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಹು ವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಪದಗಳಿಂದ ಸೋಪಾನದ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿವೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದ ಪರಿತ್ಯಾಗವು.

“ದಿವ್ಯಂ - ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ, ಸ್ವಾಧ್ವನ್ಯ ಸಂಯುತಂ - ವ್ಯಾಸ, ಬಲ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ತೇಜಸ್ಸು, ಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಅರು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ,

(೫) ದ್ವಿತೀಯ ಭಿತ್ತಿ, ೧೮, ೨೧;

ಸ್ವಮಾಕೀರ್ಣಂ ತನ್ಮಯೈಃ ಪಾಂಚಕಾಲಿಭಿಃ | ಸಭಾ ಪ್ರಾಸಾದೇ ಸಂಯು
ಕ್ತಂ ವಸ್ತುಭೋಜನವೈ (ದೃಶಂ) ವ್ಯುಭಂ | ವಾಸೀಕೂಟಿ ತಟಾಶೈಶ್ಚ
ವ್ಯಕ್ತಜಾಂತ್ಯೈಶ್ಚ ಪಾಂಡಿತಂ | ಆಪ್ರಾಶ್ಚಯಂ ನುಶೈಶ್ಚಂಭ್ಯ ಮಯುತಾಶ್ಚ
ಸಮಪ್ರಭವಾ | ಪ್ರಕೃಷ್ಟ ಸತ್ಪರಾಶಿಂಶಂ ಕದಾಪ್ಯಕ್ಷಮಿ ಚಕ್ಷುಷಾ |
ಎನು ನೆಡುಜ್ಜಾಲವಾ ಕಾಣಿ ಅಶೈಶ್ಚಂಭ್ಯ ದೊರು ದೇಶದೀಪತಿಲೆ

[illegible]

ಶೆನ್ರವಾರೇ, ಕರ್ಮಫಲವಿಶೇಷಭೋಗಾರ್ಥಮಾಗಮನಿಕ್ಕೇ, ವಿದ್ಯೆಯಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತಮಾಯ್ ಗತಿನಾತ್ರಾರ್ಥಮಾಗ ಅನುವೃತ್ತಮಾನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ ಆರುಕಡಕ್ಕುಕ್ಕು ಪ್ಪತ್ತಿನ ತೆಪ್ಪಮ್ ಪೋಗವಿಡುಮಾಪ್ಪೋಲೆ ಪೋಗವಿಡುವಿತ್ತು ; (೬) ವಿರಜೈಕ್ಕುಕ್ಕುರೈಪ್ಪಡುತ್ತಿ ; (೭) ಅಪ್ರಾಕೃತ

ಫಲಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲದೆ, ವಿದ್ಯೆಯಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತಮಾಯ್ - ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆ ನ್ಯಾಸವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ಗತಿನಾತ್ರಾರ್ಥಮಾಗ - ಆರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಲ್ಲಿಸಂಚಾರ ಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗಿ, ಅನುವೃತ್ತಮಾನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಕ್ಕೆ - ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನು, ಆರುಕಡಕ್ಕುಕ್ಕು - ನದಿಯ ಆಚೆ ದಡವನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಪತ್ತಿನ ತೆಪ್ಪಂ - ಗತ್ತಿದ ತೆಪ್ಪವನ್ನು, ಪೋಗವಿಡುಮಾಪ್ಪೋಲೆ - ಅದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವ ಹಾಗೆ, ಪೋಗವಿಡುವಿತ್ತು - ಹಿಂತಿರುಗುವ ಹಾಗೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ; (೮) ವಿರಜೈಕ್ಕು - ವಿರಜಾ ನದಿಗೆ, ಅಕ್ಕುರೈಪ್ಪಡುತ್ತಿ - ಆಚೆಯ ದಡವನ್ನು ತಲಪುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ; ಈ ೪, ೫ನೆಯ ವಾಕ್ಯಬಂಧಗಳಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಪರಿತ್ಯಾಗವೂ ಮತ್ತು ವಿರಜಾತರಣವೂ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವೈದ್ಯುತ ಅಮಾನವನು ಈಶನನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ದಾಟಿ, ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು. ಆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು ಎಷ್ಟು ನಿರತಿಶಯವಾದುದೆಂಬುದು ದ್ವಿತೀಯ ಜಿನನಾ ಸ್ತೋತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಎರಡು ಎಲ್ಲಿಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಿರಜಾನದಿ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈಶನಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರ ಪರಿತ್ಯಾಗವೆಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಪ್ರಥಮತಃ ಸೂಲರರೀರತ್ಯಾಗಾನಂತರ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಏತಕ್ಕೆಂಬುವದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದಾ ಭಾವಿಸಿ, ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಫಲ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ “ತಸ್ಯ ಪುತ್ರಾದಾಯ ನುಸಯಂತಿ, ಸುಹೃದಸ್ಸಾಧು ಕೃತ್ಯಾಂ, ದ್ವಿಷಂತಃ ಪಾಪಕೃತ್ಯಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಕಾರ, ಉತ್ಪ್ರಾಂತಿ ಕಾಲದಲೇ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆಲ್ಲಾ ಸುಹೃತ್ತು ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲೂ ಹೋಗಿ ಸೇರಿಬಿಡುವದರಿಂದ ಕರ್ಮಫಲಗಳೂ ಇಲ್ಲವು, ಅವುಗಳ ಫಲಾನುಭವವೂ ಇಲ್ಲವು. ಆತಿನಾಂಕರ ಸತ್ಕಾರದ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದರೆ, ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲೂ ಸಹ ಅದೇ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಭೋಗ ಏಕೆ ಕೂಡದೆಂಬ ಅಕ್ಷೇಪಣೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಕರ್ಮಫಲೋಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ,

ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದರೆ :—ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ನ್ಯಾಸವಿಧ್ಯಾಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದಾಗಿ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗಬೇಕಾದುದು ಇರುವದರಿಂದ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯು ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ನಂತರ, ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ದಾಟಿ ವಿರಜೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ಒಡನೆಯೇ ಶೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವಿಜ್ಞೇದವೆಂಬದಾಗಿ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ವಿರಜೆಯೆಂಬ ಅಮೃತ ನದಿಯ ಈಚೆಯ ದಡದಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ “ಒರು ದೇಶವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಶೆನ್ನುವಾರೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಈ ನದಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದರೆ :—ಕೌಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಹೇಳಿದ “ವೈಕುಂಠಸೀಮ್ನಿ ವಿರಜಾಂ ಸ್ಯಂದಮಾನಾಂ ಮಹಾನದೀಂ” ಎಂಬ “ಗತ್ವಾಯೋ ವಿರಜಾಂ ವಿನುಂಚತಿ ತನುಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂ” ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಗಳ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಂಥಾದ್ದೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕೇ ಒಂದು ತೆಪ್ಪದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು, ಅದು ದಾಟಿದ ನಂತರ ಆ ತೆಪ್ಪದ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಹೇಗೆ ಇಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು. ಅದು ದಾಟಿದ ನಂತರ ಇನ್ನು ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಅದು ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವೂ ಕೂಡ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಕಾರ್ಯರೂಪವಾದುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ನಾಶವಿಲ್ಲವಾಗಿ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನೇ ಹೋಗಿ ಸೇರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ “ಪೋಗವಿಡುವಿತ್ತು” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ “ಅಜಾನೋಕಾಂ ಲೋಹಿತ ಶುಕ್ಲೈ ಕೃಷ್ಣಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಇಲ್ಲವೋ ಅದಕ್ಕೆ ನಾಶವೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮಿಥ್ಯಾವಾದವು ಹೇಗೆ ಕೂಡುತ್ತದೋ ತಿಳಿಯದು.

ಹೀಗೆ ವಿರಜೆಯ ಈಚೆಯ ದಡದಲ್ಲೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಪರಿತ್ಯಾಗವಾದರೆ, ವಿರಜೆಯನ್ನು ದಾಟುವದಕ್ಕೆ ಶರೀರ ಬೇಡವೋ ಎಂದರೆ ಕೌಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ “ಸ ಆಗಚ್ಛತಿ ವಿರಜಾಂ ನದೀಂ, ತಾಮ್ನನಸ್ಯವಾತ್ಯೇತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ, ಶರೀರವಿಲ್ಲದೇನೇ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ದಾಟುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಈತನು ಪಡೆಯುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿರಜೈಕ್ಯಕ್ಕೇರಿ ಪಡುತ್ತಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ವಿರಜಾವತರಣವನ್ನು ನಡಿಸಿಕೊಡುವ

ತರೀರತ್ತೈಕ್ಕೊಡುತ್ತ, (೮) ಐರಂ ಮದೀಯ ಮೊಜ್ಜರ ಸರಸ್ವಿನಳ
ವುಮ್ ತೇರತ್ತ, ಸೋಮಸವನ ಮೊಜ್ಜರ ಅದ್ವತ್ತತ್ತೈ ಕೈಟ್ಟುಪಿತ್ತಿ,

ನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಪದಸೋಪಾನನ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಪರಮ
ದಲ್ಲಿ "ವಿಮಲ ಮಥುರೆ ಸುರಭಿ ಶೀತಲಮಾನ ನಿರಜಾ ಪ್ರವಾದತ್ತೈ ಅವ
ಗುಹಿತ್ತು ಅಳಿಕ್ಕೊಡುತ್ತ ಪವಿತ್ರವಾಣಿಕೊಪನಮಾನವನುಚ್ಚೆಯ ಕರ
ಸ್ಪರ್ಶತ್ತಾಲೆ ವಾಸನಾ ವಿಶೇಷವ್ಯಾಳಿಂದರ್ಪ ದಿವ್ಯವೇರ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಲೆ
ಸಲೋಕನಾಯ್, ಅಪ್ರಾಕೃತಮೃತಮಯ ವಿಲಕ್ಷಣ ವಿಗ್ರಹಯೋಗಿ
ಪ್ತಾಲೆ ಸರೂಪನಾಯ್" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಪರಮಪದವೂ
ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ
ಸಾರೋಚ್ಯವೂ ಸಾರೂಪ್ಯವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುವಂತಾಯಿತು.
ಮುಂದೆ ಸಾಯುಚ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಪರಮಪದವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವು, ಅದರ ಅವ್ಯಾ
ಕೃತ ತರೀರತ್ತೈ ಕೊಡುತ್ತ ಎಂದರೆ ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯಮಯವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ
ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎಂಬ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾರಣವು ಸರ್ವೋತ್ತರನ
ರೂಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು, ಚತುರ್ಭುಜಮುಕ್ತರಾಗಿ ಶುಭಚಕ್ರಧರರಾಗುವ
ರೂಪವು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಏಕೇನು ಇರುತ್ತದೆಂಬುದು
ಕಾಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಓದುವಂತಾರೆ.

(೮) ಮತ್ತು (೯) ಐರಂ ಮದೀಯ ಮೊಜ್ಜರ ಸರಸ್ವಿನಳೇವುಮ್
ತೇರತ್ತ - ಐರಂ ಮದೀಯವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಸರಸ್ವಿನಳವೆಂದೂ ಸೇರಿಸಿ ;
"ತದ್ವಿರಂ ಮದೀಯಂ ಸರಸ್ವದತ್ತೈ ಸೋಮಸವನ ಸ್ತದೇರಾಜಿತಾ
ಪೂರ್ಣಹೃಣಾ ಪ್ರಭಾವಿಮಿತಗ್ ಹಿರಣ್ಮಯಂ" ಎಂದು (ಛಾಂ. ೮. ೧. ೩)
ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಐರಂ ಮದೀಯವೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಸರಸ್ವಿನಳ, ಸೋಮ
ಸವನಮೊಜ್ಜರ ಅತ್ಯತ್ಯತ್ತೈ ಕಿಡ್ಡುವಿತ್ತ - ಸೋಮ ಸವನವು ಅತ್ಯತ್ಯ
ವ್ಯಕ್ತವನ್ನು ಸೇರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ; ಇವುಗಳ ಏಕಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹಾಕಿ
ನಂತರ ತ್ರಿಮೂಲತೆಯ ಭಾವವಂಟಿಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ
ಭಾವವು. ಇವು ನಿತ್ಯನಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿವೆವು. ಐರಂ ಮದೀಯ ವೆಂದರೆ, ಇದ
ಯಾನಾದ್ಯಂತಿ ಯಸ್ಮಿನ್ ತತ್ ಎಂಬ ಪುರುಷತ್ವದಿಂದ ಅಮೃತಮಯವಾದುದು

(೧೦) ಮಾಲಾಂಜನ ಚೂರ್ಣವಾಸೋ ಭೂಷಣ ಹಸ್ತೈಗಳಾನ ಐನ್ನೂರು ದಿವ್ಯಾಸ್ವರಸ್ಸುಕ್ಕಳ್ಳಿ ಇಟ್ಟು ಎದಿರ್ ಕೊಳ್ಳವಿತ್ತು (೧೧) ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರ ತ್ತಾಲೆ ಅಲಂಕರವಿತ್ತು (೧೨) ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧ ರಸ ತೇಜಸ್ಸುಕ್ಕಳ್ಳಿ

ದೆಂಬ ಭಾವವು; ಸೋಮಸವನವೆಂದು ಈ ಅಶ್ವತ್ಥಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೆಸರೆಂದರೆ, ಚಂದ್ರನ ಹಾಗೆ ತುಂಬಾ ಅಹ್ಲಾದಕರವಾದುದರಿಂದ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿಯು ಪ್ರಭು ವಿಮಿತಂ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ, ಹಿರಣ್ಮಯಂ - ಬಹು ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಸಭಾಮಂಟಪವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಾಂದೋಗ್ಯವು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮಾತಾಭಾಗವತನ: ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಭೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುವನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಸರಸ್ಸು ಅಶ್ವತ್ಥವೂ ಸಹ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಸರಸ್ಸುಗಳು ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ:—(೧) ಅರವಿಂದೂ, (೨) ಅರಣ್ಯ ಮಂದೂ, ಇವೆರವನ್ನೂ ಅರ್ಜುನನು ಹೇಳುತ್ತದೆ, (೩) ಐರಂನುದೀಪಂ - ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಇಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯವೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಮಿಕ್ಕ ಎರಡಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವ ಸಿಲ್ಲವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಮುಬ್ಬಿರುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು.

(೧೦) ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಈತನುಗುಂಟಾಗುವ ಸತ್ಪುರವನ್ನು ಕೌಷೀತಕೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಮಾಲಾಂಜನ ಚೂರ್ಣವಾಸೋ ಭೂಷಣ ಹಸ್ತೈಗಳಾನ ದಿವ್ಯಾಸ್ವರಸ್ಸುಗಳ್ಳಿ ಇಟ್ಟು - ಪುಷ್ಪ ಹಾರ, ಧೂಪ, ಗಂಧದ ಸುವಾಸನೆಯ ಹೂಡಿ, ಪಿತಾಂಬರ, ದಿವ್ಯಭರಣಗಳನ್ನು ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ದಿವ್ಯರಾದ ಅಸ್ವರಸ್ಸುಗಳ ಮೂಲಕ, ಎದಿರ್ ಕೊಳ್ಳವಿತ್ತು - ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಅವರುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ, (೧೧) ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರತ್ತಾಲೆ ಅಲಂಕರವಿತ್ತು - ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೋಗಿ ನೇರುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಮನಾದ ಅಲಂಕಾರವಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲ್ಪಡುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಎಂಬರ್ಥ. ಕೌಷೀತಕೀಯ ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ:—“ತಂ ಪಚ್ಛ ಶತಾನ್ಯಸ್ವರಸಾಂ ಪ್ರಧಾಂತಿ ಶತಂ ಮಾಲಾ ಹಸ್ತಾ ರತ್ನಮಂಜನ ಹಸ್ತಾ ಶ್ವತಂ ಚೂರ್ಣಹಸ್ತಾ ಶ್ವತಂ ವಾಸೋಹಸ್ತಾ ಶ್ವತಂ ಭೂಷಣಹಸ್ತಾ ಸ್ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಲಂಕಾರೇಣಾಲಂಕುರ್ದಂತಿ,” ಏನೂರು ಅಸ್ವರಸ್ಸುಗಳು ಹಿಡಿದು ಸುಖಗಮನವನ್ನು ಹೇಳುವರು. ಅವರಲ್ಲಿ ನೂರು

ಪ್ರವೇಶಿಸ್ವಿತ್ತು, (೧೩) “ಕುಡಿಯಡಿಯಾರಿವರ್ ಗೋವಿಂದನೈನಕ್ಕೆನ್ನು ।

ಮಂದಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನು ನೂರು ಮಂದಿಯು ಗಂಧದ ಹುಡಿಯನ್ನೂ, ಇನ್ನು ನೂರು ಮಂದಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಒಳ್ಳೇ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿಯೂ, ಬಾಕಿ ನೂರು ಮಂದಿಯು ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದವರಾಗಿಯೂ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಳ್ಳುವರು. ಇದೆಲ್ಲಾ ಏತಕ್ಕಂದರೆ, ಅಲಂಕಾರಮಾಡಿ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯ ಸಭಾಮಂಟಪ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಆತನಿಗೆ ಸಮವಾದ ಉಡುವು ಆಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವದ ಕ್ಷಾಗಿ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೧೨) ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧ ರಸ ತೇಜಸ್ಸುಗಳ್ಳೆ ಪ್ರವೇಶಿಸ್ವಿತ್ತು - ಸ ಆಗ ಚೈತಿ ತಿಲ್ಯಂ ವೃಕ್ಷಂ, ತಂ ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧಃ ಪ್ರವಿಶತಿ, ಸ ಆಗಚೈತಿ ಸಾಲ ಜ್ಜಂ ಸ್ಥಾನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮರಸಃ ಪ್ರವಿಶತಿ, ಸ ಆಗಚೈತಿ ಅಪರಾಜಿತೆ ನಾಯತನಂ, ತಂ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಃ ಪ್ರವೇಶತಿ, ಎಂದು ಕೌಷೀತಕಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಭೆಯನ್ನಲಂಕರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಗಂಧ ರಸ ತೇಜಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಈತನು ಹೊಂದಿರಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಬ್ರಹ್ಮಗಂಧವೂ, ಬ್ರಹ್ಮರಸವೂ, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸೂ ಸಹ ಈತನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೧೩) ಮುಂದೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಗೋಪುರ ಬಾಗಲಲ್ಲಾಗುವ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವರಾಗಿ, ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಆ ಸತ್ಕಾರ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಇವರ್ - ಈಗ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದಿರುವ ಭಾಗವತಾಗ್ರೇಸರರು, ಗೋವಿಂದ ತನಕ್ಕು - ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, “ಗಾಂ ವಿಂದತೇ” ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ ವುಳ್ಳವನು, ಅಥವಾ ಅವತಾರ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವನು ಎಂಬರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ, ಕುಡಿಯಡಿಯಾರ್ - ಕುಲಕ್ರಮವಾಗಿ ಬಂದ ದಾಸಭೂತರು, ಅಥವಾ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು ಹೇಗೆ ಕುಲದೈವತೆಯೋ, ಆದುದರಿಂದ ಹಾಗೆ ಇವರು ಕುಲದಾಸರೆಂಬ ಭಾವವು, ಯಾವಾಗ ದಾಸಭೂತರೆಂಬುದು ಆ ಎದುರುಗೊಂಡ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೆ ವೇದ್ಯವಾಯಿತೋ ಆಗ ಅವರುಗಳು ಹೀಗೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವು. ಎನ್ನು - ಹೀಗೆ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ,

(೧೩) ತಿರುಪಾಯ್ಮೊಳಿ ೧೦. ೯. ೮.

ಮುಡಿಯುಡೈ ವಾನವರ್ ಮುರೈ ಮುರೈ ಯೆದಿರ್ ಗೊಳ್ಳಕ್ಕೊಡಿಯಣಿ
ನೆಡುಮತಿಟ್ಟೋಪುರಜ್ಜುರುಕವಿತ್ತು” (೧೪) ಇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆನ್ನು

ಮುಡಿಯುಡೈ ವಾನವರ್ ಅಭಿಷಿಕ್ತರಾದ ಅಥವಾ ಮಕುಟ ಧರಿಸಿದ ನಿತ್ಯಸೂರಿ
ಗಳೂ, ಮುಕ್ತರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೀಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ ಚಕ್ರ
ವರ್ತಿಯು, ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇವರುಗಳು ಹೇಗೆ ಅಭಿಷಿಕ್ತರು ಎಂದರೆ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನರಿತು “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ”
ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಹನೀಯರಾದುದರಿಂದ ಇವರೂ ಅಭಿಷಿಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು, ಇವರುಗಳು ಈ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಲು ಬಂದವನನ್ನು, ಮುರೈ ಮುರೈ
ಎದಿರ್ ಗೊಳ್ಳ - ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡು ಬರಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು, ಕೊಡಿಯಣಿ - ಧ್ವಜದಿಂದಲಂಕೃತವಾದ, ನೆಡುಮದಿಳ್ ಗೋ
ಪುರಂ - ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರಾಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪುರವನ್ನು, ಕುರಕವಿತ್ತು - ಸಮಾ
ಪಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಎಂಬರ್ಥವು. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಪಾದ ಮಾತ್ರ ಉದಾಹರಿಸ
ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಾಲ್ಕನೇ ಪಾದವು, “ಕುರುಗಿನರ್ | ವಡಿವುಡೈ ಮಾತರ್ವ
ವೈಗುಂದಮ್ಮ ಪುಗವೇ” ಎತಕ್ಕೆ ಗೋಪುರಸಮಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದುದು, ಎಂದರೆ
ಅಲ್ಪಾರ್ಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಡಿವುಡೈ - ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ನೃನ್ನಥ
ಮನ್ಮಥಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವಾಯುಧ ಸರ್ವಭೂಷಣಯುಕ್ತನಾಗಿ
ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಮುಖೋದಧಿಯಾಗಿರುವ, ಮಾಧವನ್, ದ್ವೈಪದ ಉತ್ತರಖಂಡದ
ಶ್ರೀಮಚ್ಚಬ್ಬದಲ್ಲಿ ತೋರುವ, ಮತ್ತು ವೈಕುಂಠೇತು ಪರೇಲೋಕೇ ಶ್ರಿಯಾ
ಸಾರ್ಥಂ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಕ್ತಪಡುವ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ತ್ರಿಯುಪತಿಯ, ವೈಗುಂದಂ
ಪುಗವೇ - ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಗೋಪುರ ಬಾಗಿಲ ಸಮಾಪ
ವನ್ನು ಸೇರುವ ಹಾಗೆ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವರೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಧ್ವಜದಿಂದಲಂಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಕಾರಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪುರದ ಈಚೆ
ಗೇನೇ ಬಂದು ಎದುರುಗೊಂಡು, ಸುಖಾಗಮನವನ್ನು ಬಯಸಿ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ, ತಾವು
ಯಾರ್ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಬ್ಬರಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಗೋಪುರದ ಬಾಗಿಲ
ವರೆಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಎಂಬ ಭಾವವು.

(೧೪) ಇಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳೆನ್ನು ಪೇರುಡೈಯ-ಇಂದ್ರನೆಂದೂ ಪ್ರಜಾ
ಪತಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರು ಹೊಂದಿರುವ, ದ್ವಾರಗೋಪರೈ-ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ಕಿಟ್ಟಿ

ಪೇರುಡೈಯ ದ್ವಾರಗೋಪರೈ ಕಿಟ್ಟಿವಿತ್ತು, (೧೫) “ವೈಗುನ್ನಮ್ ಪುಗುತ

ವಿತ್ತು-ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ದೇವೇಂದ್ರನೂ ಚತುರ್ಮುಖನೂ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಲ್ಲವು, ಅದುದರಿಂದ, ಈ ಇಂದ್ರಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು. ಪೇರುಡೈಯ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಬೇರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಸ ಅಗಚ್ಛತೀಂದ್ರ ಪ್ರಜಾಪತೀ ದ್ವಾರಗೋಪೌ ತಾವಸ್ಮಾದಪಾದ್ರವತ” ಇತಿ ಎಂಬ ಕಾಷೀತಕೀ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರ ಈ ದ್ವಾರಪಾಲಕರನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದೆ ವಿಲಕ್ಷಣಗಳಾದ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳು ಈತನಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರವರ ಪಾಶುರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. “ವೈಗುನ್ನಮ್” ಎಂಬ ಪಾಶುರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:—

ವೈಕುನ್ದಮ್ಬುಕುತಲುಮ್ ನಾಶಲಿಲ್ ನಾನವರ್

ವೈಕುನ್ದನ್ರಮರಿಮರಿ ಮತಿಡಮ್ಬುಕುದೆನ್ರು

ವೈಕುನ್ದತ್ತಮರರು ಮುನಿವರುಮ್ ವಿಯನ್ನನರ್

ವೈಕುನ್ದಮ್ಬುಗುವದು ಮಣ್ಣವರ್ ವಿದಿಯೇ ||

ವೈಕುನ್ದಮ್ ಪುಗುತಲುಮ್-ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಒಡನೆಯೇ, ನಾಶಲಿಲ್ ನಾನವರ್ - ಬಾಗಲಲ್ಲಿರುವ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು, ವೈಕುನ್ದನ್ರಮರ್ - ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠನಾಥನಿಗೆ ಅದರಣೀಯರಾದವರು ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ನೀವು, ಎನು - ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ಜೀಕಾದವರು, ಎಂತಿಡುಮ್ ಪುಕುದು ಎನ್ರು - ನಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಪುಕುದು - ನೀವು ಪ್ರವೇಶಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತಾವೂ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎನ್ರು - ಎಂಬದಾಗಿ, ವಿಯಂದನರ್ - ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ವೈಕುಂದತ್ತು - ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿರುವ, ಅಮರರುಮ್ ಮುನಿವರುಮ್ - ಗುಣಭಕ್ತರೂ ಕೈಂಕರ್ಯ ಪರರೂ, ಮಣ್ಣವರ್ - ಈ ಭೂಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಪ್ರಕೃತಿಬದ್ಧರಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವವರು, ವೈಗುನ್ನಮ್ ಪುಗುವದು - ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಬಂದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದು, ವಿದಿಯೇ - ಒಂದು ಪರಮಭಾಗ್ಯವಲ್ಲವೇ ಎಂದು, ವಿಯನ್ನನರ್ - ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು ಅಥವಾ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು. ಈ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಬಂದು ಗೋಪುರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಎದುರುಗೊಂಡು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವ ಈ ಭೂಮಂಡಲದವರು ಪರಮಪದಕ್ಕೆ

(೧೫) ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳೆ ೧೦. ೯. ೯.

ಬರುವದೆಂಬುದು ತುಂಬಾ ಭಾಗ್ಯವಾದ ವಿಷಯವೇ ಎಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ, ನಾವು ಅನುಭವಿಸುವ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀವೂ ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಸಂತೋಷಗೊಂಡರೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದರ ಮುಂದಿನ ಪಾಠರವು : —

ವಿದಿವಗೈ ಪುಗುನ್ದನರೆನ್ನದಲ್ ವೇದಿಯರ್ ।

ಪದಿಯನಿರ್ದಾಜ್ಞನಿರ್ ಪಾದಜ್ಞಳ್ ಕಳುವಿನರ್ ।

ನಿದಿಯುನರ್ದುಣ್ಣಮುನಿರೈ ಕುಡವಿಳಕ್ಕುಮು ।

ಮದಿಮುಕ ಮಡನ್ನೈಯ ರೇನ್ನಿನರ್ ವನ್ನೇ ॥

ಇವರರ್ಥವು:—ವಿದಿವಗೈ - ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯರೂಪವಾದ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಪುಗುನ್ದನರ್ - ಬಂದು ಈ ವೈಕುಂಠ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು, ಎನ್ನು - ಎಂದು ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತರಾಗಿ, ನಲ್ವೇದಿಯರ್ - ತದ್ವಿಪ್ರಾಪೋ ವಿಪನ್ಯವೋ ಚಾಗ್ಯವಾಂಸ ಸ್ವಮಿನ್ದತೇ ಎಂದರೆ ಮೇಧಾವಿಗಳಾಗಿಯೂ ಭಗವದ್ವಿಷಯ ಸ್ತುತಿಪರರಾಗಿಯೂ, ಭಗವದನುಭವೈಕಾಗ್ರೇಸರರಾಗಿಯೂ ಇರುವ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶ್ರುತಿಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು, ಪದಿಯನಿಲ್ - ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಪಾಜ್ಞನಿಲ್ - ಸೋಪಜಾರವಾಗಿ, ಪಾದಜ್ಞಳ್ ಕಳುವಿನರ್ - ಪಾದ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು, ಪಾದಗಳನ್ನು ತೊಳೆದರು. ನಿಧಿಯುಮ್ - “ಧನಂ ಮದೀಯಂ ತವ ಪಾದ ಪಚ್ಚಜಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅತ್ತಿರಿಗೆ ನಿಭರೂಪವಾದ ಶ್ರೀ ಶರಣೋಪವನ್ನೂ, ನರ್ದುಣ್ಣಮುಮ್ - ಒಳ್ಳೆ ಶ್ರೀ ಚಾರ್ಣವನ್ನೂ, ನಿರೈಕುಡ - ಪೂರ್ಣ ಕುಂಭವನ್ನೂ, ವಿಳಕ್ಕುಮು - ದೀಪವನ್ನೂ ಸಹ, ಮದಿಮುಕಮ್ - ಚಂದ್ರನ ಹಾಗೆ ಕುಖಿವುಳ್ಳ, ಮಡನ್ನೈಯರ್ - ಸ್ತುತಿಯುಳ್ಳವರು ಆಪ್ತರಪ್ಪಿಯರು, ವನ್ನು ಏನ್ನಿನರೇ ಎಂದು ಗೊಂದು ಬಂದು ಧರಿಸಿದರಲ್ಲವೇ ? ಎಂದರೆ ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯರಾದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು, ತಾವುಗಳು ಲೀಲಾವಿಧಾತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಇರಲು ಬಂದಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯೋದಯ ವೆಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ, ತಾವು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಸಂಸಾರ ಗಂಧರ್, ಇವರುಗಳಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಂಧು ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಬಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅವರ ತಿರುವಡಿಗಳನ್ನು ತೊಳೆದು ಅವರಿಗೆ ಮರ್ಯಾದಾರ್ಥವಾಗಿ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಕಾರ ಅತಿ ಸಂದರರಾದ ಹಂಗಸರಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟ, ಶ್ರೀ ಚಾರ್ಣ, ಪೂರ್ಣಕುಂಭ, ದೀಪಗಳ ಮೂಲಕ ಶ್ರೀಶರಣಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಇವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಧನವೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದರೆಂಬ ಭಾವವು. ಈಗಲೂ ಮಹರ್ಷಿಪರುಗಳು ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಈ ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಲುಮ್" ಎನ್ನು ತುಡಜ್ಜಿ ಮೇಲ್ಮೂನ್ನು ಸಾಟ್ಟಿಲುಮ್ ಶೊಲ್ಲುಗಿರ ಪಡಿಯೇ ಅಪ್ರಾಕೃತಜ್ಜಿಳಾನ್ ರಾಜೋಪಚಾರಜ್ಜಿಳೈಯೈಪ್ಪಣ್ಣಿವಿತ್ತು (೧೬) ಆನಂದಮಯಮಾನ ಮಣ್ಣಪತ್ತಿಲ್ ಅಳಗೋಲಕ್ಕತ್ತಿಲೆ ಪುಕು

ವನ್ನವರೆದಿರ್ ಕೊಳ್ಳಮಾ ಮಣಿಪಣ್ಣಪತ್ತು ।

ಅನ್ನಮಿಲ್ ಪೇರಿನ್ನತ್ತಡಿಯರೋಡಿರುನ್ನಮೈ ।

ಕೊನ್ನಲರ್ ಪೊಳಿಲ್ ಕುರುಗೂಡಚ್ಚಡ ಗೋಪ್ ಶೊ ।

ರ್ದಿನ್ನಜ್ಜಿಳಾಯಿರ ತಿನ್ನೈ ವಲ್ಲಾರ್ ಮುನಿವರೇ ॥

ಈ ಪಾಶುರದ ಪೂರ್ವಾರ್ಥದಿಂದ, ಈತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಭಾಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಒಡನೆಯೇ, ತನಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯನಾಗಿದ್ದ, ಇದುವರೆಗೂ ಮಾರ್ಗ ತಪ್ಪಿಹೋದವನು ಪುನಃ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದನೇ ಎಂಬ ಪ್ರೀತ್ಯತೀತಿಯಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಬಂದ ಎದುರುಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉತ್ತರಾರ್ಥದಿಂದ ಈ ಹತ್ತು ಪಾಶುರಗಳನ್ನು ಪಠನಾದಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿದವರು ಭಗವದ್ಗುಣ ಮನನ ಶೀಲ ರಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ಮೂನ್ನು ಸಾಟ್ಟಿಲುಮ್ ಶೊಲ್ಲುಗಿರ ಪಡಿಯೇ - ಹೀಗೆ ಮೂರು ಪಾಶುರಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ರೀ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ವರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ, ಅಪ್ರಾಕೃತಜ್ಜಿಳಾನ್ ರಾಜೋಪಚಾರಜ್ಜಿಳೈ ಪ್ಪಣ್ಣಿವಿತ್ತು - ನಿರುಪಾಧಿಕ ಗಳಾದ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳು ಈತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಕೃತ ರಾಜಭೋಗಗಳು ಅನಿತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಭಯಯುಕ್ತವಾದವು, ಹಾಗಲ್ಲದೆ ನಿರುಪಾಧಿಕಗಳಾದವು ಎಂಬ ಭಾವವು; ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಕೃತ ರಾಜೋಪಚಾರಗಳು ಭಯಾನುಸಾರ ನಡೆಯತಕ್ಕವು ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ನಿರ್ಹೇತುಕ ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕರ ವಾದವಲ್ಲವು; ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಇವು ನಿರ್ಹೇತುಕ ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಕರವಾದವಾದುದರಿಂದ ಅಪ್ರಾಕೃತಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದವಾ, ಇಲ್ಲಿನ ಉಪಚಾರ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದಾಗಲಿ ಅಪ್ರಾಕೃತ ವಾದವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(೧೬) ಆನಂದ ಮಯಮಾನ - ನಿರುಪಾಧಿಕ ನಿರತಿಶಯ ಆನಂದದ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವುಳ್ಳ, ಮಣ್ಣಪತ್ತಿಲ್-ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ, ಅಳಗೋಲಕ್ಕತ್ತಿಲೆ - ದಿವ್ಯ ಸುಂದರವಾದ ಶ್ರೀಯುಷತಿಯ ಒಡ್ಡೋಲಗದಲ್ಲಿ, ಪುಕುರವಿಟ್ಟು - ಪ್ರವೇಶ

(೧) ತ ವಿಟ್ಟು (೨) “ಅನಯಾಹಂ ವಶೀಭೂತಃ ಕಾಲಮೇತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ
ಮಾಃ | ಉಚ್ಚಮಧ್ಯಮ ನೀಚಾಂತಾಂ ತಾಮಹಂ ಕಥಮಾವಸೇ | ಅಪೇ
ತ್ಯಾಹಮಿಮಾಂಹಿ(ಭಿ)ತ್ವಾ ಸಂಶ್ರಯಿಷ್ಯೇನಿರಾಮಯಂ | ಅನೇನಸಾಮ್ಯಂ
ಯಾಸ್ಯಾಮಿ ನಾನಯಾಹ ಮಚೇತಸಾ | ಕ್ಷಮಂ ಮಮ ಸಹಾನೇನ

ಉಂಟಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ; ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡುವನೆಂಬ ಭಿ
ಪ್ರಾಯವು.

(೧೭) ಅಹಂ - ನಾನು, ಅನಯಾ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ, ವಶೀ
ಭೂತಃ - ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ವಶನಾಗಿ,
ಏತತ್ ಕಾಲಂ - ಇಷ್ಟು ಕಾಲದವರೆಗೂ, ನ ಬುದ್ಧಿವಾಃ - ನಾನು ತಿಳಿ
ಯದೆ ಹೋದೆನು, ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿಲ್ಲವು ಎನ್ನುವದರಿಂದ ಇಷ್ಟು ಕಾಲವೂ
ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆದೆನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಉಚ್ಚಮಧ್ಯಮ
ನೀಚಾಂತಾಂ, ಉಚ್ಚ - ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ದೇವಶರೀರವೇನು, ಮಧ್ಯಮ -
ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೂ ನೀಚವೂ ಅಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವೇನು, ನೀಚಾಂತಾಂ -
ಇವೆರಡೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ವಶ ಪಕ್ಷಿ ಸರೀಸೃಪಾದಿ ನೀಚಶರೀರಗಳೇ
ಕೊನೆಯಾಗಿ ವುಳ್ಳ, ತಾಂ - ಆ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು, ಕಥಂ - ಹೇಗೆ,
ಅವಸೇ - ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಸಿಸುವೆನು? ಅಹಂ - ನಾನು, ಇಮಾಂ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿ
ಯನ್ನು, ಹಿತ್ವಾ - ತ್ಯಜಿಸಿ, ಅಪೇತ್ಯ - ದೂರವಾಗಿ ಬಂದು, ನಿರಾಮಯಂ -
ಮೋಷಗಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಆನಂದಮಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ಸಂಶ್ರಯಿಷ್ಯೇ-
ಚನ್ನಾಗಿ ಆಶ್ರಯಿಸುವೆನು, ಅನೇನ - ಈ ಆನಂದಮಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂ
ದಿಗೆ, ಸಾಮ್ಯಂ - “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ
ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು, ಯಾಸ್ಯಾಮಿ - ಹೊಂದುವೆನು, ಅಹಂ-ನಾನು,
ಅಚೇತಸಾ - ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಜಡವಾದ, ಅನಯಾ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂ
ದಿಗೆ, ಸಾಮ್ಯಂ - ಸಾಮ್ಯವನ್ನು, ನ ಯಾಸ್ಯಾಮಿ - ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಮಮ -
ನನಗೆ, ಅನೇನ ಸಹ - ಈ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಏಕತ್ವಂ - ಸೇರಿ ಒಂದಾಗಿ
ಒಟ್ಟಿಗಿರುವದು, ಕ್ಷಮಂ - ಯೋಗ್ಯವಾದುದು, ಅನಯಾ ಸಹ - ಈ ಪ್ರಕೃತಿ
ಯೊಂದಿಗೆ, ಮಮ - ನನಗೆ, ಏಕತ್ವಂ - ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದಾಗಿರುವದು, ನಕ್ಷಮಂ-
ಯೋಗ್ಯವಾದುದಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ವಶನಾಗಿ, ದೇಹದೊಂದಿಗೆ ಏಕೀಕರಿಸಿ,

(೧೭) ಭಾರತ, ಶಾಂತಿ. ೩೧.೨. ೩೦, ೩೮, ೩೯.

ನೈಕತ್ವ ಮನಯಾ ಸಹ" (೧) "ಕ್ರೀಡಂತಂ ರಮಯಾ ಸಾರ್ಥಂ ಲೀಲಾ ಭೂಮಿಷು ಕೇಶವಂ । ಮೇಘಶ್ಯಾಮಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಂ ಕದಾ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ

ಭ್ರಮಯುಕ್ತನಾಗಿರುವುದು ತನಗೆ ಉಚಿತವಾದುದಲ್ಲವು. ಇಷ್ಟು ದಿನಗಳೂ ಇದು ತಿಳಿಯದೆ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ದೇಹವೇ ಆತ್ಮ ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ವೈರಭಾಗ ಕಾಲಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟೆನು. ಅದುದರಿಂದ ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ನಾನು ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂಬ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದರಿಂದ ನಾನು ಕಾಲಾನಂತರ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತಿದನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದುವೆನು. ಈ ಅಚೇತನವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಏಕೀಭವಿಸಿ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನನಗೆ ಸುತರಾಂ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದು ವಸಿಷ್ಠಕರಾಳಜನಕ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರ ಉಕ್ತಿಯು. "ಅಜಾಮೇಕಾಂ ಲೋಹಿತ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾಂ ಬಹ್ವೀಂ ಪ್ರಜಾಂ ಜನಯಂತೀಂ ಸರೂಪಾಂ । ಅಜೋಹ್ಯೇಕೋ ಜುಷ್ಮಾಣೋನುಶೇತೇ ಜಹಾತ್ಯೇ ನಾಂ ಭುಕ್ತಭೋಗಾ ಮಜೋನ್ಯಃ" ಎಂಬ ಪ್ರೀತ್ತಿರೀಯವು ಅನುಸಂಧೇಯವು. "ರಮಯಾಸಾರ್ಥಂ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂದಿಗೆ, ಲೀಲಾಭೂಮಿಷು - ಲೀಲೋದ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಕ್ರೀಡಂತಂ - ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವ, ಕೇಶವಂ - ಬ್ರಹ್ಮರೂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು, ಕದಾ-ಯಾವಾಗ, ಮೇಘಶ್ಯಾಮಂ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಂ - ಮೇಘದ ಹಾಗೆ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವ, ವಿಶಾಲಗರ್ವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಇದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವ ದುಃಖ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಆನಂದತ್ವವೂ, ಕೃಪಾಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯೂ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಚಕ್ಷುಷಾ-ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ದಿವ್ಯ ಚಕ್ಷುಸ್ಸಿನಿಂದ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಿ-ನೋಡುವೆನೋ, ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿರುವ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಭರತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಮನೋರಥವಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುವ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ತೋರ್ಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಮೇಘಶ್ಯಾಮಂ ಎಂಬುವುದರಿಂದ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸರ್ವ ಸಂತಾಪವನ್ನೂ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವವನು ಎಂಬರ್ಥವು, ಮಹಾಬಾಹುಂ - ಆಜಾಸುವಾಗಿಯೂ ದುಂಡಗೂ ಸುಂದರವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ತೋಳುಗಳುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಆಶ್ರಿತನಿ

(೧) ದ್ವಿತೀಯ ಪಿತೃತಾ. ೨೧.

ಚಕ್ಷುಷಾ" (೨) "ಮೇಘಶ್ಯಾಮಂ ಮಹಾಬಾಹುಂ ಸ್ಥಿರಸತ್ತ್ವಂ ದೃಢವ್ರತಮ್ | ಕದಾದ್ರಕ್ಷ್ಯಾ ಮಹೇರಾಮಂ ಜಗತಶ್ಲೋಕನಾಶನಂ | ದೃಷ್ಟವಿವಹಿ ನಶ್ಲೋಕ ಮಪನೇಷ್ಯತಿ ರಾಘವಃ | ತಮಸ್ಸರ್ದಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ ಸಮುದ್ಯನ್ದಿವ ಭಾಸ್ಕರಃ" ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿಯಿಲ್ಲೇ ಇವಾ ಮನೋರಥಿತ್ವಪಡಿಯೇ ಇಳಿವೆ ವಿಳವೆಲ್ಲಾಮ್ ತೀರ ನಿರತಿಶಯಭೋಗ್ಯನಾನ

ಗರವ ಸರ್ವ ವಿಧ ಅಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ, ಸ್ಥಿರಸತ್ತ್ವಂ ಅಶ್ವಿತ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾದ ವ್ಯವಸಾಯಗಳುಳ್ಳ, ದೃಢವ್ರತಂ-ಸುಗ್ರೀವಾದಿ ಅಂತರಂಗರಾದ ವರಿಯಲೂ ಕೂಡ ವಿಭಿಷಣನಂತಹ ಶತ್ರುಗಳಾಗತನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬ ವ್ರತದಿಂದ ಕದಲಿಸಲಾಗದಷ್ಟು ಸ್ಥಿರಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ, ಜಗತಶ್ಲೋಕನಾಶನಂ - ಜಗತ್ತಿನ ಶೋಕಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು, ಕದಾ - ಯಾವಾಗ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾ ಮಹೇ - ನೋಡುವೆನೋ? ದೃಷ್ಟವಿವಹಿ - ನಮಗೆ ಆತನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಎಂದರೆ ನಾವು ಆತನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಆತನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಆತನನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದರೇನೇ ಆತನು ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಸಃ ರಾಘವಃ - ಅಂತಹ ಶ್ವಾಘ್ಯಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರೀರಾಮನು, ನಃ - ನಮ್ಮಗಳ, ಲೋಕಂ - ಲೋಕ ಸಮುದಾಯವನ್ನು, ಅಪನೇಷ್ಯತಿ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುವನು. ಹೇಗೆಂದರೆ:- ಸಮುದ್ಯಾ ಭಾಸ್ಕರಃ-ಉದಯಿಸುವ ಸೂರ್ಯನು, ಸರ್ದಸ್ಯ ಲೋಕಸ್ಯ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ, ತಮ ಇವ-ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೋಗಲಾಡಿಸುವನೋ ಹಾಗೆ, ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾ ಮಿ, ದ್ರಕ್ಷ್ಯಾಮಹೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ಬರೀ ನೋಡುವದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವಲ್ಲವು, ತತ್ಪಲವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಅವತಾರ ಸಂವರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ, ಕಟ್ಟಿಟ್ಟಿಯಿಲ್ಲ - ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಇವಾ ಮನೋರಥಿತ್ವಪಡಿಯೇ - ಈತನು ತುಂಬಾ ಅಶ್ವಪಟ್ಟಿದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಇಳಿವೆ ಇಳವೆಲ್ಲಾಮ್ - ಇದುವರೆಗೂ ಅನುಭವಿಸಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ, ತೀರ - ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ, ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯನಾನ - ನಿತ್ಯಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪರಮ ಭೋಗ್ಯನಾದ, ತನ್ನೆ ತಾ ಕಾಟ್ಟಿ - ತನ್ನನ್ನು ಪರಮಪದನಾಸಿಯಾಗಿ ತ್ರಿಯಃ ಪತಿಯಾಗಿರುವ, ಹಾರ್ದನಾದ ತಾನೇ ತೋರಿಸಿದನಾಗಿ, (೧೨) ತನ್ನೆ -

(೨) ರಾಮಾ. ಆಯೋಧ್ಯಾ. ೫. ೮-೯.

ತನ್ನೈತ್ತಾ ಕಾಟ್ಟಿ, (೧೮) ತನ್ನೈ ಪೆರುತ್ತಿತ್ತ ತಾಳಿಣೈಕ್ಕೀಳ್ ಕೊಣ್ಣು (೧೯) ತನ್ನೊಡು ಸಮಾನಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣಮಾನ ಸಾಯುಜ್ಯತ್ತಾಲೆ

ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಪೆರುತ್ತಿ - ಉಂಟುಮಾಡಿ, ಎಂದರೆ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಮತ್ತು “ಅಪಹತ ಪಾಸ್ತಾನಿಜರೋ ನಿಮೃತ್ಯುರ್ನಿರ್ತೋಕ್ತೋ ನಿಜಿಘ್ರೋಪಿ ಪಾಸಸ್ತತ್ಯಕಾಮ ಸ್ತತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ತತ್ ತಾಳಿಣೈಕ್ಕೀಳ್ ಕೊಂಡು-ತನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದದ ಕೆಳಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಎಂದರೆ ತನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿಂಬಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಂದು ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನಿ ಸಾರವಿನರಣೆಯವರು ವಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ; ಸಾರಸ್ವಕಾಶಿಕಾಯವರು ಚರಣಾರವಿಂದದ ಕಿಂಕರಣಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. (೧೯) ತನ್ನೊಡು - ತನ್ನೊಂದಿಗೆ, ಸಮಾನ ಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣಮಾನ-ಸಮಾನಭೋಗತ್ವವೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯುಳ್ಳ, ಸಾಯುಜ್ಯತ್ತಾಲೆ-ಸಾಯುಜ್ಯದಿಂದ, ನಾವುಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಗೇನೇ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರು, ಇವನುಕ್ಕು-ಈ ಹೊಸದಾಗಿ ಮೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ, ಸಜಾತೀಯರಾನ - ತನ್ನ ಜಾತೀಯರಾದ, ಅನ್ನಮಿಲ್ ಹೇರ್ - ಅಂತವಿಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಕಾಲಸ್ವರೂಪಗಳ ಪರಿಚ್ಛೇದವಿಲ್ಲದ, ಇನ್ನತ್ತ - ಅನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಅಡಿಯರೋಡು - ದಾಸಭೂತರಾದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ, ಇರುತ್ತಿ-ನಿಲ್ಲಿಸಿ; ಭೋಗತ್ವವು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ ತನಗೂ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾನವಾದುದರಿಂದ, ಸಮಾನಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ, “ಭೋಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ ಲಿಂಗಾಚ್ಛ” (೪. ೪. ೨) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೇ ವಿನಾ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾದ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಪಾಲನ ಲಯಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ನೀರಿಗೆ ತನ್ನ ಸರಸ್ವವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, “ಕ್ಷೀರೇಣಾತ್ಮಗತೋದಕಾಯಹಿಗುಣಾ ದತ್ತಾಃ ಪುರಾತೇ ಖಿಲಾಃ” ಎಂದು ಕವಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಸವ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯಿರುವಾಗ ಗುಣಾಷ್ಟಕಾವಿರ್ಭಾವ ಮೂಲಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪಿತುವಾದವನು ತನ್ನ ಉಟ ವಸನಾದಿ ಭೋಗಗಳನ್ನೇ ಮಗನಿಗೂ ಉಂಟು

ಇವನು ಕ್ಕು ಸಜಾತೀಯರಾನ ಅನ್ವಮಿಲ್ ಪೇರಿ ನ್ನತ್ತಡಿಯರೋಡಿರುತ್ತಿ
(೨೦) ಇಪ್ಪಡಿ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿ ಪೂರ್ವಕಮಾಗುವುಮ್,

ಮಾಡುವ ತೆರದಿ, ಲೋಕಪಿತಾವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೂ ಇಷ್ಟು ಕಾಲ ಮಾರ್ಗ ತಪ್ಪಿ
ಹೋಗಿದ್ದು ಬಂದ ಪುತ್ರನಿಗೆ ತನಗೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು
ಎಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಕೆಲವರು ಸಂದೇಹಪಡುವರೋ ತಿಳಿಯದು. “ಸೋಶ್ನುತೇ
ಸರ್ವಾಣಾಕಾಮಾಣಾ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವೆ
ಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಅನುಭ
ವಿಸುವನು ಎಂದರೆ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳ ಅನುಭವವು ಯಾವಾಗ
ಆಯಿತೋ, ತನ್ಮೂಲಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಈತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ
ರುವದರಿಂದ, ಸಃ, ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ ಎಂದು ವೃಥಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುವದ
ರಿಂದ ಅಭೇದಾರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯ ಸದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು
ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಮಹಾನುಭಾವರು ಸಮಾನ
ಭೋಗತ್ವ ಲಕ್ಷಣಮಾನ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.
ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನತ್ವವೆಲ್ಲಿಯದು ? ಸಮಾನಭೋಗತ್ವವನ್ನು ಶ್ರುತಿಯು
ಬೋಧಿಸಿದರೆ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ತಾನೇ ಎಲ್ಲಿಯದು ? ಇವೆರಡಭಿಪ್ರಾಯವೂ
ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ದ್ವಾಸುಪರ್ಣಾ ಸಯುಜಾ ಎಂಬ
ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿರುವ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಸರಿಯಾದಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಈ ವಾಕ್ಯ
ಖಂಡದಿಂದ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು
ಹಾರ್ದನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಈತನು ಸಯುಕ್ತೇ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿಯೂ
ಕೂಡ ಈತನು ಸಯುಕ್ತೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ದುಃಖಮಿಶ್ರ
ತ್ವಾದಿ ದೋಷಯುಕ್ತವಾದ ಆನಂದವು, ಉಪಾಸಕನಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆನಂ
ದವು, ಆದರೆ ಅದೂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದುದು ; ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಾದರೋ ನಿರತಿಶಯ
ವಾದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದವೆಂಬ ಭಾವವು
ಯಾವಾಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿತೋ ಅಗ ನಿತ್ಯ
ಸೂರಿಗಳಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕ ನಾಯಸಿಧವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ
ಪೇರಿನ್ವತ್ತಡಿಯರೋಡೆ ಇರುತ್ತಿ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. (೨೦) ಹಿಂದೆ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಡೆಸಿದ ಹತ್ತೊಂಭತ್ತು ವಾಕ್ಯಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತಗಳಾದ
ಮಹತ್ತಾದ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ

ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವಪೂರ್ವಕಮಾಗವುಮ್, ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚ ಮಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿಯಾಗವುಮ್, ತತ್ ಮನೋರಥತ್ತುಕ್ಕು ಅನುರೂಪ

ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕಮಾಗವುಮ್ - ಈತನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪ ಕರ್ಮಗಳೇ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು, ಅವುಗಳು ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾದವೋ ಆಗ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೂ ನಿವೃತ್ತಿಯಾದವೆಂದು ಭಾವವು; ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳ ನಿವೃತ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಪೂರ್ವಕಮಾಗವುಮ್ - ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ಇದುವರೆಗೂ ಈತನು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅದು ಮರೆಸಿದ್ದಿತು, ಈಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ, ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಪುನಃ ಆವಿರ್ಭವಿಸುವಿಕೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚ ಮಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿಯಾಗವುಮ್ - ಈ ದೇಶ ಈ ಕಾಲ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟು, ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶ, ಕಾಲ, ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅನಂತವಾದುದಾಗಿಯೂ, ತತ್ ಮನೋರಥತ್ತುಕ್ಕು - ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ, ಅನುರೂಪಮಾಗ - ಅನುಸಾರವಾದ, ಇವತ್ ಮನೋರಥಿತ್ತು ಕೈಜ್ಞರೈ ವರಗಂಗಳೈ ಯೆಲ್ಲಾ ಮ್ - ಈ ಮುಕ್ತನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಕೈಂಕರ್ಯ ಸಮೂಹವನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿಯಾಗ - ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಿರುವವರೆಗೂ ಎಂಬುದರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ, ಕೊಣ್ಣುರುಳಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಕೈಪೆಗೈಯ್ದು; ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯಬಿಂಬದಿಂದ ನಿತ್ಯ ಸೂರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಆತನಿಗೂ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂಬುದು ಈಗ ವಿವರಿಸಿಕರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮರೂಪವಾದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಉಂಟಾಗಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಕಸಿತವಾದ ಜ್ಞಾನ ಉಂಟಾಗಿ, ಶೇಷಿಯಾದವನಿಗೆ "ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ" (ಪಾ. ಅಯೋಧ್ಯಾ ೩೧. ೨೫) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಿತ್ಯಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಶೇಷನಾದವನಿಗೆ, ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತ್ರಿಯಾಪತಿಗೆ ಯಾವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ಭೋಗ್ಯವಾದವೋ, ಉಚಿತವೋ ಅಂಥಾದ್ದನ್ನು ತ್ರಿಯಾಪತಿಯು ಕೈವಿಯಿಂದಲೇ ತಿಳಿದು ಮಾಡಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೋತ್ತರನು ಪರಮ ಕೃಪೆಯಾ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಈ ಮುಕ್ತನು ಎಂದಿಗೂ

ಮಾಗ ಇವಳ ಮನೋರಥಿತ್ತು ಕೈಜ್ಜಿರೈವರೈಜ್ಜಿ ಕೈ ಯಿಲ್ಲಾಮ್ ಯಾವ ದಾತ್ಮಭಾವಿಯಾಗ ಕೊಣ್ಣರುಳಿ (೧) “ಸವಯಸಇವಯೇ ನಿತ್ಯನಿರೋಪ ಗಂಧಾಃ”

ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು. ಪರಸ್ಪರ ಇಂಗಿತಗಳನ್ನರಿತವರಾದುದರಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ, ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ, ಯೋಗ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನೇ ಸರೈಶ್ವರನು ಇವನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿ ಸುವಹಾಗಿ ಮಾಡಿ ಆದರಿಂದ ಆನಂದಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಚ್ಯುತಿಯುಂಟೋ ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಅದು ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚಮಿಲ್ಲಾದ ಪಡಿಯಾಗವುಮ್” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ನಿರಸ ಉಂಟಾಗಿ, ಸರೈಶ್ವರನು ಈಗ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವವನನ್ನು ಪುನಃ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಏಕೆ ವಜ್ರದ ಕೊಡದು ಎಂಬ ಸಂವೇದದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಯೂ ಸೂತ್ರವೂ ಸಹ “ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ, ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮದೇಹ ವಿಚ್ಛೇದವನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತವೆ. ದಯಾನಾಶಲ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಕರನು, ಇಂತಹ ಪ್ರಿಯನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಕೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ ಎಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಿಯೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—ಮಾನುಷೇತ್ಯ ಪುನರ್ದನ್ತ ದುಃಖಾಲಯ ಮುಶಾತ್ವತಂ । ನಾಪ್ನುವಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಸ್ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂಗತಾಃ” (೧೭) ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ಕರ್ಮಬಂಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೀಗಿಕೊಂಡು, ಜ್ಞಾನಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ ಆಶ್ರಮಿ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುವದೇ ತನಗೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಚಿನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವರಾಗಿ, ಬೆರಮು ನಿಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ದುಃಖಗಳಿಗೆ ತೆರಿರುವನೆಯಾಗಿರುವ ಆಶಾತ್ಮಕನಾದ ಭೋಲೋಕವನ್ನು ಪುನಃ ಎಂದಿಗೂ ಹೋದವರಾದು ಎಂದು ಸರೈಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ದೇಶಕಾಲಾವಸ್ಥಾ ಸಂಜ್ಞೋಚವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತ ಗರುಡ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಾದಿಗಳು ನಿರಂತ ಕೈಂಕರ್ಯವರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು

(೧) ಶ್ರೀಗುಣ ರತ್ನಕೋಶ ೩೩.

ಭಗವಾನ್ ಕಥಮ್ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಃ

ಎಚ್ಚರಪಡಿಯೇ ತನುಕ್ಕು ಮನೋನ್ಯಮು ಮೊರು ವಯಸ್ಸಿಲ್
ತೋಳೆ ಮಾರೈಪೋಲೆ ಇರುಕ್ಕಿರ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೋಡುಮ್ ಇನ್ನುವನ್ನ
ವಿವನೋಡುಮ್ ವಾಶಿಯರಪ್ಪುರೈಯರಪ್ಪರಿಮಾರಿ, ಸೋತ್ರತ್ತಿಲುಮ್

ಈತನಿಗೆ ಇಲ್ಲವಲ್ಲಾ, ಆದುದರಿಂದ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚವುಂಟಾಯಿತಲ್ಲವೇ
ಎಂದರೆ ದಾಸಭೂತನಾದ ಈ ಜೀತನನಿಗೆ ಸರೈಶ್ವರನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಕೈಂಕರ್ಯ
ಮಾಡುವದೇ ಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಾಮಿ ಮನೋರಥಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ
ಕೈಂಕರ್ಯೇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಲಾರದಾದುದರಿಂದ, “ತನ್ ಮನೋರಥತ್ತುಕ್ಕು ಅನು
ರೂಪಮಾಗ ಇವನ್ ಮನೋರಥತ್ತು ಕೈಚ್ಚುರೈವರೈಚ್ಚಿಲ್ಲಮ್” ಎಂಬ
ಪ್ರಯೋಗವು. ಕೈಚ್ಚುರೈವರೈಮೆಲ್ಲಮ್ ಕೊಂಡರುಳಿ - ಸ್ವಾಮಿ ಇಷ್ಟಾನು
ಸಾರ ನಡೆಸಿದ ಕೆಲವು ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಿಂದ ಸರ್ವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನಡೆಸಿದಂತೆ
ಸರೈಶ್ವರನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಂಡರುಳಿ - ಎಂದು ಪ್ರಯೋ
ಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ನಿರತಿಶಯಾನಂದನು.

ಸವಯಸ ಇವ - ಸಮಾನರಾದ ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನ ಸ್ನೇಹಿತರುಗಳ ಹಾಗೆ
ಇರುವ, ನಿತ್ಯನಿರೋಧ ಗಂಧಾಃ - ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಲಿ ದೋಷಗಂಧ
ವಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಮುಕ್ತರಿಗಾದರೋ ಬದ್ಧದೇಶೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷಗಂಧ ಸಂಬಂಧವುಂಟು,
ಇವರಾದರೋ ನಿರಂತರವಾಗಿಯೂ ದೋಷಗಂಧವಿಲ್ಲದವರೆಂಬ ಭಾವವು, ಇದು
ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವು, ಈ “ಸವಯಸ ಇವ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವನ್ನು
ತಾವೇ ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಚ್ಚರಪಡಿಯೇ - ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ,
ತನುಕ್ಕುಂ - ಸರೈಶ್ವರನಾದ ತನಗೆ, ಅನೋನ್ಯಂ - ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದಿಲ್ಲ
ರಾಗಿರುವ, ಒರು ವಯಸ್ಸಿಲ್ - ಒಂದೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ, ತೋಳೆ ಮಾರೈ
ಪೋಲೆ - ಸ್ನೇಹಿತರ ಹಾಗೆ, ಇರುಕ್ಕಿರ - ಇರುವ, ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೋಡುಮ್ -
ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಅನಂತ ಗುರುಡ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾದಿ
ಗಳಿಗೂ, ಇನ್ನುವನ್ನ ವಿವನೋಡುಮ್ - ಈವತ್ತು ಒಂದು ಕೈಂಕರ್ಯಮಾಡುವ
ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೂ, ವಾಶಿಯರ - ಏನೋರೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಪುರೈಯರ -

ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಭೇದವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ಪರಿಮಾರಿ - ಸಂಶ್ಲೇಷವನ್ನು ಹೊಂದಿ ; ಸರ್ದೇ ಶ್ವರನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯನೈರ್ಘ್ಯಣ್ಯಗಳ್ಯಾವವೂ ಇಲ್ಲವು ; ಅನಂತ ಗರುಡ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇ ನಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಮಾನ ವಯಸ್ಕರಾದ ಸ್ನೇಹಿತರ ಹಾಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯಪ್ರೀತಿಯಿಂ ದಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅನಾದಿಯಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು, ಅದುದರಿಂದ ಅವರು ಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಈ ಮುಕ್ತನು ಈವತ್ತು ಬಂದು ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವವನಾಗಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಷ್ಟು ವಿಶೇಷ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದೆಯೂ ಇರುತ್ತಾನೋ ಎಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರ ಭಟ್ಟರ ದಿವ್ಯಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪೂರಾ ಶ್ಲೋಕ ಯಾವುದೆಂದರೆ :-

ತೇಸಾಧ್ಯಾ ಸಂತಿದೇವಾ ಜನನಿಗುಣವಪುರ್ದೇಷ ವೃತ್ತಸ್ವರೂಪೈಃ |
ರೋಗೈರ್ದಾ ನಿರ್ದಿಶೇಷಾ ಸ್ವನಯಸ ಇವಯೇ ನಿತ್ಯ ನಿರೋಷಗಂಧಾಃ ||
ಹೇ ಶ್ರೀಃ ಶ್ರೀರಜ್ಞ ಭರ್ತು ಸ್ತವ ಚ ಪದ ಪರೀಚಾರ ವೃತ್ತೈಃ ಸದಾಪಿ |
ಪ್ರೇಮ ಪ್ರದ್ರಾಣ ಭಾವಾ ವಿಲಹೃದಯ ಹಠಾತ್ಕಾರ ಕೈಚ್ಛರ್ಮಭೋಗಾಃ ||

ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸ್ತೋತ್ರವು, “ಹೇ ಜನನಿ - ಓ ತಾಯಿಯೇ, ಶ್ರೀಃ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೇ, ಗುಣ..... ಸ್ವರೂಪೈಃ - ಗುಣ - ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದಲೂ, ವಪುಃ - ಶಂಖ ಚಕ್ರಾದಿಯುತ ಚತುರ್ಭುಜಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹದಿಂದ ಲೂ, ಸ್ವರೂಪೈಃ-ಜ್ಞಾನಾನಂದಾಮಲತ್ವಾದ್ಯಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಭೋಗೈ ರ್ವಾ-ಭೋಗಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ, ಸವಯಸ ಇವ - ಸ್ನೇಹಿತರ ಹಾಗೆ, ನಿರ್ದಿಶೇ ಷಾಃ - ಏನೊಂದೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ, ನಿತ್ಯ ನಿರೋಷಗಂಧಾಃ - ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಸಾರಸಂಬಂಧಾದಿಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೋಷರಹಿತರಾಗಿ, ಸಾಧ್ಯಾಃ - ಸಾಧ್ಯ ರೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ದೇವಾಃ - ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು, ಯೇ - ಯಾರು, ಸಂತಿ - ಇರುತ್ತಾರೋ, ಅಂತಹ, ತೇ - ಆ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳು (ಮುಕ್ತರೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು), ಶ್ರೀರಜ್ಞ ಭರ್ತುಃ ತವಚ. ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನಿಗೂ ಮತ್ತು ಆತನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿಯಾದ ನಿನಗೂ ಸಹ, ಪದಪರೀಚಾರವೃತ್ತೈಃ-ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡು ವದಕ್ಕಾಗಿ, ಸದಾಪಿ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಪ್ರೇಮ.....ಭೋಗಾಃ - ಪ್ರೀತಿ ಯಿಂದ ಕರಗಿದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ತರೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ತಮಗೆ ಸುಖದಾಯಕವೆಂದು ತಿಳಿದವರಾಗಿದ್ದರು” ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು. “ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳೋಡುಮ್, ಇನ್ಮು ವನ್ತ ವಿನೋಡುಮ್ ವಾಶಿಯಾರ” ಎಂದ, ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಇರುವ ಅನಂದ ದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ, ಮುಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ ಮನೋರಥತ್ತಿ ಪಡಿಯೇ ಐಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರನಾನ ಇವನುಕಪ್ಪಾಲೇ ತಾನ ನಿರತಿತಯಾನಂದನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ನೆಂದು ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾದುದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವು ?

ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯರೂಂದಿಗೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಮುಕ್ತರೂಂದಿಗೂ ಸಂಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಸರೋತ್ಪರನು ನಿರತಿತಯಾನಂದನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಸ್ತೋತ್ರತ್ತಿಲುಮ್ - ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನವೆಂದೆನಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರವೆಂದರೆ ಯಾಮುನೇಯರ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯತ್ತಿಲುಮ್ - ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ರಚಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲೂ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದ - ಕೃಪೆಮಾಡಿ ಹೇಳಿರುವ, ಮನೋರಥತ್ತಿ ಪಡಿಯೇ-ಪುರುಷಾರ್ಥದ ಹಾಗೆಯೇ, ಐಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರನಾನ, ಐಕಾಂತಿಕ - ಪ್ರಯೋಜನಾಂತರಶೂನ್ಯನಾದುದರಿಂದ ಆ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲೇ ನಿಯತನಾದ, ಆತ್ಯಂತಿಕ - ಅದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಅನುವೃತ್ತನಾದ, ನಿತ್ಯಕಿಂಕರನಾನ - ಸದಾ ಕೈಂಕರ್ಯನಿರತನಾದ, ಇವನ್ - ಈ ಹೊಸದಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತನಾದ ಮುಕ್ತನ, ಉಗಪ್ಪಾಲೇ - ಭೋಗ್ಯಭಾವದಿಂದ ಎಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಈ ಪರಮ ಮನೋರಥರೂಪ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಆತನಿಗೆ ತಾನು ಪರಮಭೋಗ್ಯನಾಗುವದರಿಂದ, ತಾ - ತಾನೂ ಕೂಡ, ನಿರತಿತಯಾನಂದನಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್ - ಹೀಗೆ ತುಂಬಾ ಆನಂದದಾಯಕ ನಾಗುವದರಿಂದ ಪರಮಸಂತೋಷ ಹೊಂದುವನಾಗಿರುವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ “ರಸೋವೈ ಸಃ, ರಸಗ್ ಹೈವಾನಯಂ ಲಬ್ಧ್ವ ನಂದೀ ಭವತಿ | ಕೋಹ್ಯೇವಾನ್ಯಾತ್ಯಃ ಪ್ರಾಣ್ಯಾತ್ | ಯದೇಷ ಆಕಾಶ ಆನಂದೋನಸ್ಯಾತ್ | ಏಷಹೈವಾನನ್ದಯಾತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಆನಂದಸ್ವರೂಪನು, ಈತನೂ ಅದನ್ನೇ ಹೊಂದುವದರಿಂದ ಈತನಿಗೂ ಆನಂದತ್ವವು ; ಹೀಗೆ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನಾದ ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಸಾಂಸಾರಿಕವಾದುದೇಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಪೂಷ್ಪಿಕರೂಪವಾದುದೇಯಾಗಲಿ ಇರುವ ಸುಖವನ್ನು ಯಾವನು ತಾನೇ ಹೊಂದು

ವನು, ಈತನೇ ಸಕಲ ವಿಧವಾದ ಆನಂದಕ್ಕೂ ಕಾರಣಭೂತನಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವ ಉಂಟು, ಆತನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ರುತೃಭಿಪ್ರಾಯವು. (ತೈ. ಆನಂದ. ೭ನೆಯ ಅನುವಾಕ)

ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನದಲ್ಲಿ ಏನನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ :-

“ಭವಂತಮೇವಾನುಚರನ್ನಿರಂತರ

ಪ್ರಶಾಂತ ನಿಶ್ಶೇಷ ಮನೋರಥಾಂತರಃ ।

ಕದಾದ ಮೈಕಾನ್ತಿ ಕ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರಃ

ಪ್ರಹರ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಸನಾಥ ಚೀವಿತಃ” ॥ ೪೬ ॥

ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕೌಷ್ಠಭೂತವಾದುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಕೈಂಕರ್ಯವು. ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಈ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಭವಂತಂ - “ಕದಾಪುನಶ್ಯಂಖಿ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಇದುವರೆಗೂ ಈ ಗುಣಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ, ತನಗೆ ಸೇವ್ಯಾಂತರವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಕಾರವು. ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ಭಾಗವತರಿಗೆ ಶ್ರುತೃಷಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಿದನೂ ಅದೂ ಕೂಡ ಸಿನಗೇನೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವಿಂದಾಗಲಿ ಭವಂತಮೇವ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಅನುಚರಣ - ಶುಕ್ರಾಪಿ ಮಾಡುವನಾಗಿ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಕೃಪಾಳುವಾದ ನೀನು ಏನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದರೆ, ಪ್ರಶಾಂತ ನಿಶ್ಶೇಷ ಮನೋರಥಾಂತರಃ - ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಇತರ ತುಚ್ಛ ಮನೋರಥಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚೇಷವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶಾಂತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು, ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಶಾಂತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು, ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತಹ ಇಚ್ಛೆಯ ಶಮನವು ಸರ್ವ ಕಾಲಿಕವಾಗಿರಬೇಕು, ಅದುದರಿಂದ ನಿರಂತರ ಪ್ರಶಾಂತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಮನೋರಥಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಅದುದರಿಂದಲೇ, ಏಕಾಂತಿಃ - ನಿನ್ನ ನಿರಂತರ ಒಬ್ಬರಲ್ಲೇ ಸಮವನಾಗಿ, ನಿತ್ಯಕಿಂಕರಃ ಯಾವಾಗಲೂ ನಿತ್ಯವಾದ ಎಂದರೆ ಅನ್ಯದೇವತಾಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ, ಕಿಂಕರಃ - ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೆ ಸಿಗುವ ದಾಸನಾಗಿ, ನಿನ್ನನ್ನೂ, ಪ್ರಹರ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ - ಪ್ರೀತಿಸಿಗೊಳಿಸುವೆನು. ಹೀಗೆ ದಾಸಭೂತನಾದ ನಿನಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವೇ ನನಗೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಎನಿಸಿ ಮಿಕ್ಕ ಯಾವುದೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದರಿಂದ ತನಗೆ ಅಧೀನವಾದುದು. ಮತ್ತು ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದು ಎಂಬ

ಭ್ರಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಎಳೆಗುವದೇ. ಆತನಿಗೆ ಸರಮಾನಂ ದವು, ಹೀಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ವನ್ನು ಹೊಂದೆವನು. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ದ್ವಾರಾ ತಾನೂ ಆನಂದಿಸುವನು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ತಾನು ಈಗ ಸನಾಥಜೀವಿತಃ - ನಿನ್ನನ್ನು ನಾಥನನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿ ಜೀವಸಾರ್ಥಕ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾದೆನು. ಹಿಂದೆ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಜೀವಶ್ರವದ ಹಾಗೆ ಇದ್ದೆನು ಎಂಬ ಭಾವವು.

ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯವಾಕ್ಯಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :— ಎರಡು ಮೂರು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೇ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾರ್ಥ ಮಹಾರ್ಣವಂ ಪರಮ ಪುರುಷಂ ಭಗವಂತಂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣಂ ಸ್ವಾಮಿ ತ್ವೇನ ಸುಹೃತ್ವೇನ ಗುರುತ್ವೇನ ಚ ಪರಿಗೃಹ್ಯೈಕಾಂತಿಕಾತ್ಯಂತಿಕ ತತ್ತ್ವಾ ದಾಮ್ನುಜದ್ವಯ ಪರಿಚರೈಕ ಮನೋರಥಃ” “ಇಂತಹ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಯೆಂದೂ, ಸರ್ವಸುಹೃತ್ತೆಂದೂ, ಪರಮಗುರುವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ, ಐಕಾಂತಿಕ ವಾದ ಆತ್ಯಂತಿಕವಾದ, ಆತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಮುಖ್ಯ ಮನೋರಥವುಳ್ಳವನಾಗಿ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ “ಕದಾಹಂ ಭಗವತ್ಪಾದಾಂಬುಜದ್ವಯ ಪರಿಚರೈಕ ಕರಣಯೋಗ್ಯಸ್ತದೇಕ ಭೋಗಸ್ತತ್ಪಾದೌ ಪರಿಚರಿಷ್ಯಾಮಿ” “ಯಾವಾಗ ನಾನು ಆ ಭಗವಂತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚರ್ಯ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿ, ಅದನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಭೋಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆತನ ಪಾದಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಚರ್ಯೆ ಮಾಡುವೆನೋ :” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ “ಮಾಮೈಕಾಂತಿಕಾ ತ್ಯಂತಿಕ ಪರಿಚರೈಕರಣಾಯ ಪರಿಗೃಹ್ಣೀಷ್ವ” “ಇಂತಹ ಐಕಾಂತಿಕಾ ತ್ಯಂತಿಕ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸು” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಇತರ ಗತಿಗಳ ವಿಷಯವು ಬೇಕಿಲ್ಲವು.

ಈ ಅರ್ಚಾರಾಧಿ ಗತಿಯಲ್ಲದೆ ಇತರ ಬೇರೇ ಗತಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷವುಂಟೆಂದು ಕೆಲವು ಭಾರತ ವಚನಗಳಲ್ಲೂ, ಜಯತ್ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರದ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಧಿಕರಣದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿದೆವಲ್ಲ, ಅವುಗಳೂ ಭ್ರಮಾಣ ಗಳಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳು ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿಪಶೀಷರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವದ ರಿಂದ, ಅವು ನಮಗೀಗ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಗತೈಂತರಾಣಾ ಮನಪೇಕ್ಷತತ್ಸಮ್

(೧) ವಸ್ವಾದಿ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮಾನ ಮಧು

ವಸ್ವಾದಿ ಪದಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ - ವಸ್ವಾದಿಗಳ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪೂರ್ವಕ, ಮೋಕ್ಷಸಾಧನಮಾನ - ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಡುವ, ಮಧು ವಿದ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲದ - ಮಧುವಿದ್ಯೆಯೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲೂ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದ ದಿಂದ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಮಧುವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ ವಸ್ವಾದಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಉಪಾಸ್ಯನಾಗಿ ಭಾವಿಸುವದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ದೈವುನ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಭಾವಿಸಿದರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವಸ್ವಾದಿ ತ್ವರುಗಳಿಗೆ “ತಂ ವೇವಾ ಜ್ಯೋತಿಷಾಂ ಜ್ಯೋತಿಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಉಪಾಸ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮಧುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿ ಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮಧುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆದಿತ್ಯನ ಪೂರ್ವ ದಕ್ಷಿಣ ಸಶ್ಚಿಮೋ ತ್ವರ ಉರ್ಧ್ವಘಾತಗಳು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಸು, ರುದ್ರ, ಆದಿತ್ಯ, ಮರುತ್, ಸಾಧ್ಯರು ಗಳಿಗೆ ಮಧುವಿನ ಹಾಗೆ ಭೋಗ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇವುಗಳೇ ಉಪಾಸ್ಯ ಗಳು, ಇವುಗಳೇ ಪ್ರಾಪ್ಯಗಳು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸರಭಿ ಪ್ರಾಯವು ದೈವುನ್ಯಾಚಾರ್ಯರಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯಾದಿ ಗಳಿಗೂ ಮಧುವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಉಂಟೆಂದೂ ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ವಸ್ವಾದಿಪ್ರಾಪ್ತಿ ಯುಂಟಾಗಿ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದು. ಆದರೆ ತನಗೆ ತಾನೇ ಉಪಾಸ್ಯ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ವಸ್ವಾದಿತ್ಯ ಶರೀರಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದು ಮಧುವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಾದ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಹೇಳಿರ. ವ ಬೇರೆ ಗತಿಯಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ, ಕೈವಲ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅನಂತರ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. (ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ). ಪಂಚಾಗ್ನಿ ವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನೆಂದರೆ:— ಸ್ವಕ್ಷತವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ತನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದು ಉಪಾಸಿಸುವನು. ಇವನಿಗೆ ಫಲವು ಮಧುವಿದ್ಯಾನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಹೇಗೆ ವಸ್ವಾದಿಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮೂಲಕ ಅನಂತರಫಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಇವನಿಗೂ ಕೈವಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತ್ಮಾನುಭವವು ಅನಂತರ ಫಲವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮೋಕ್ಷಫಲವು. ಹೀಗೆ ಇಂತಹ ಉಪಾಸಕರುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದು

ವಿದ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ಲಮ್ (೨) “ಸತ್ಯಂ ವಹತಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ದೇವಂ ನಾರಾಯಣಂ
ಮ್ (ಪ್ರಭುಮ್) ಹರಿಮ್ | ಪ್ರಭುರ್ದಹತಿ ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮಾನ
ಮಾತ್ಮನಾ” (೩) “ಯೇತು ದಗ್ಧೇಂಧನಾ ಲೋಕೇ ಪುಣ್ಯಸಾಪವಿಸರ್ಜಿ

ಉಪಾಸಕ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯಿಂದಲೇ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೋಗು
ತ್ತಾರೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಕೂಡದೆಂದರೆ, ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಅದಿತ್ಯನನ್ನು ಬೇರಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಅದೇ ಪ್ರಾಪ್ತವೆಂದು ಹೇಳುವುದು
ವಿರುದ್ಧವಾಗುವುದರಿಂದ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯಿಂದಲೂ ಬೇರೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದು.

(೨) ಮುಂದೆ ಶಾಂತಿ ಪರ್ವ ೩೦೩ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ
ಮಾರ್ಗಾಂತರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಶುದ್ಧಾತ್ಮಾ - ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ
ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಸತ್ಯಂ - ಸತ್ಯವು, ಪ್ರಭುಮ್ - ಸಮರ್ಥನಾಗಿಯೂ, ದೇವಂ -
ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನಾಗಿಯೂ, ಇಂದು, ನಾರಾಯಣಂ - ಸಂಕರ್ಷಣನತಾರೆಯಾದ
ನಾರಾಯಣನನ್ನು, ವಹತಿ - ಸೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧಾತ್ಮನಾದ, ಪ್ರಭುವಾದ ಈ
ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿ ನಾರಾಯಣನು, ಅತ್ಮನಾ - ತಾನೇ, ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ - ಪರ
ವಾಸುದೇವನನ್ನು, ವಹತಿ - ಸೇರಿಸುವನು” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ
ಭೀಷ್ಮರು ಸಾಂಖ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಪ್ರಕರಣವು.
ಇವರನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ರತ್ನಗಳ ಮೂಲಕ ನಭಸ್ಸನ್ನೂ, ನಭಸ್ಸು ತಮ
ಸ್ಸನ್ನೂ, ತಮಸ್ಸು ರಜಸ್ಸನ್ನೂ, ರಜಸ್ಸು ಸತ್ಯವನ್ನೂ ಸೇರಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿ,
ಸತ್ಯವು ಅನಿರುದ್ಧನನ್ನೂ, ಅನಿರುದ್ಧನು ವಾಸುದೇವನನ್ನೂ ಸೇರಿಸುವನೆಂದ,
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ಇದೂ ಜ್ಞಾನಯೋಗಿಗಳಾದ ಸಿದ್ಧರ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ
ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಲ್ಲಿ ನಾರಾಯಣನು ಪರಮಾತ್ಮ
ನನ್ನು ಸೇರಿಸುವನು ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಸಂಕರ್ಷಣರೂಪಿಯಾದ ನಾರಾಯ
ಣನು ವಾಸುದೇವರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿಸುವನೆಂದ, ಅರ್ಥ ಮಾಡ
ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ೩೦೪ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಪುನಃ
ಸಾಂಖ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಸಂಕರ್ಷಣ ವಾಸುದೇವರೂಪಿ
ಗಳೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈಮಾರ್ಗ ತಿಳಿಯಲಾರ, ಪರಮಾತ್ಮಾರ್ಯರು

(೨) ಭಾರತ, ಶಾಂತಿಪರ್ವ ೩೦೩, ೩೦೩. (೩) ಭಾರತ, ಶಾಂತಿ, ೩೦೪, ೧೩, ೨೦.

ತಾಃ | ತೇಷಾಂ ವೈ (ಕ್ಷೇಮಮಧ್ವಾನಂ) ಷ್ವವ ಮಧ್ವಾನಂ ಗಚ್ಛತಾಂ
ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ | ಸರ್ವಲೋಕ ತಮೋಹಂತಾ ಆದಿತ್ಯೋ ದ್ವಾರಮುಚ್ಯತೇ |
ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೀ ಮಹಾಶೇಷಾ ಯೇನೇದಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಜಗತ್ | ಆದಿತ್ಯ

ನಾರಾಯಣನೇಂದರೆ ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ
ವ್ಯೂಹಾವತಾರಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು.

(೩) "ಯೇತು-ಯಾರಾರರೆ. ಲೋಕೇ-ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ. ದಗ್ಧೇಂಧನಾಃ ಸು
ಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ರೂಪವಾದ ಪಾಪವಳ್ಳವರಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಉಪಾಸನಾದಿಗಳಿಂದ
ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಪುಣ್ಯಪಾಪ ವಿವರ್ಮಿತಾಃ-ಪುಣ್ಯ
ಪಾಪಗಳಿಲ್ಲದವರಾಗಿ ಕ್ಷೇಮಮಧ್ವಾನಂ ಗಚ್ಛತಾಂ-ಎಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥಕ್ಷೇಮವುಂಟೋ
ಅಂತಹ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ, ತೇಷಾಂ-ಅಂತಹ ಯೋಗಿ
ಗಳಾದ ಸಾಂಖ್ಯರುಗಳಿಗೆ, ದೇ ದ್ವಿಜಸತ್ತಮ - ಓ ಜ್ವಾಹ್ಮಣಶ್ರೋತೃರಾದ ನಾರ
ದರೇ, ಇದು ನಾರದನಿಗೆ ನರನಾರಾಯಣ ಮುಷಿಗಳು ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶವು ;
ಸರ್ವಲೋಕ ತಮೋಹಂತಾ - ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಾಶ
ಮಾಡುವ, ಆದಿತ್ಯಃ - ಸೂರ್ಯನು, ದ್ವಾರಂ - ಮಾರ್ಗವಾಗಿ, ಉಚ್ಯತೇ -
ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು ಎಂದರೆ ಅಂಧಕಾರನು ಸೂರ್ಯನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಕ್ಷೇಮವಂ
ಟಾಗುವ ಸ್ಥಳವಾದ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು ; ಆ ಸೂರ್ಯನು
ಎಂಥಾವನೆಂದರೆ, ಜ್ವಾಲಾಮಾಲೀ - ಜ್ವಾಲೆಗಳನ್ನೇ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು
ಮಹಾಶೇಷಾಃ - ಮಹಾ ಶೇಷವುಳ್ಳವನು. ಯೇನೇ-ಯಾವ ಸೂರ್ಯನಿಂದಲೇ,
ಇದಂ ಜಗತ್ ಈ ಜಗತ್ತು. ಧಾರ್ಯತೇ - ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೋ, ಸೂರ್ಯನಿಂ
ದಲೇ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಿಗಲ ವಾಸವಾದುದೇನೂ ಧಾರ್ಯತೇ ಎಂದು ಪ್ರಯೋ
ಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ಹೀಗೆ ಆದಿತ್ಯದಿಗೆ ಸರಸ್ವಾಂಗಾಃ - ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಸುಡ
ಲ್ಪಟ್ಟ ಸರಸ್ವತಿಯವಳುಳವರಾಗಿ, ಕೇನಚಿತ್-ಯಾರೊಬ್ಬರಿಂದಲೂ, ಕ್ವಚಿತ್ -
ಯಾವದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅದ್ವೈತ್ಯಾಃ - ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದ, ಕರಮಾ
ಣ್ಯಾಶ್ಚ ಭೂತಾಶ್ಚ - ಅತಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ತಂ ದೇವಂ - ಆ
ಅನಿರುದ್ಧನಾದ ದೇವನನ್ನು, ಪ್ರನಿಶಂತಿ - ಹೊಂದವರು, ಅನಿರುದ್ಧ ತನಾ
ಸ್ತಿತಾಃ - ಆ ಅನಿರುದ್ಧ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ, ತಸ್ಮಾದಪಿ ವಿನಿರ್ಭುಕ್ತಾಃ -
ಅಲ್ಲಿಂದಲೂ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಮನೋಭೂತಾಃ - ಮನಸ್ಸನ್ನೇ ಶರೀರವಾಗಿ
ಉಳ್ಳವರಾಗಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ, ಭೂಯಃ ಪುನಃ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ -

ದಗ್ಧ ಸಂಸ್ಥಾಂಗಾ ಅದೃಶ್ಯಾಃ ಕೇನ ಚಿತ್ತ್ವಚಿತ್ | ಸರಮಾಣಾತ್ಪ್ರಭೂ
ತಾಶ್ಚ ತಂ ದೇವಂ ಪ್ರವಿಶನ್ತುತ | ತಸ್ಯಾದಪಿ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಅನಿರ್ದ್ಯ
ತನೌ ಸ್ಥಿತಾಃ | ಮನೋಭೂತಾಸ್ತತೋ ಭೂಯಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಂ ಪ್ರವಿಶ
ನ್ತುತ | ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಚ್ಚ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾ ಜೀವಂ ಸಂಕರ್ಷಣಂತತಃ | ವಿಶನ್ತಿ
ವಿಪ್ರಪ್ರವರಾ ಸಾಂಖ್ಯಾ ಯೋಗಾಶ್ಚ ತೈಸ್ಸಹ | ತತಸ್ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ಹೀನಾ
ಸ್ತೇ ಪರಮಾತ್ಮಾನ ಮಂಜಸಾ | ಪ್ರವಿಶನ್ತಿ ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ
ನಿರ್ಗುಣಾತ್ಮಕಂ | ಸರ್ವಾವಾಸಂ ವಾಸುದೇವಂ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ ವಿದ್ಧಿ ತತ್ಸ
ತಃ | ಸಮಾಹಿತಮನಸ್ಯಾಸ್ತು ನಿಯತಾ ಸ್ವಂಯತೇಂದ್ರಿಯಾಃ | ಐಕಾಂತ್ಯ
ಭಾವೋಪಗತಾ ವಾಸುದೇವಂ ವಿಶಂತಿ ತೇ ||” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾನ ಮಹಾ

ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು, ಪ್ರವಿಶಂತಿ - ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು, ಎಂದರೆ ಆ ವ್ಯೂಹಲೋಕ
ವನ್ನು ಸೇರುವರು ಎಂಬರ್ಥವು; ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾಚ್ಚ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ - ಆ ಪ್ರದ್ಯು
ಮ್ನನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಜೀವಂ ಸಂಕರ್ಷಣಂ ತತಃವಿಶಂತಿ - ಅನಂತರ
ಜೀವಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಸಂಕರ್ಷಣ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು, ತೈಸ್ಸಹ -
ಅವರುಗಳೊಂದಿಗೆ, ವಿಪ್ರಪ್ರವರಾಃ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ, ಸಾಂಖ್ಯಾ ಯೋ
ಗಾಶ್ಚ - ಜ್ಞಾನಯೋಗ ಕರ್ಮಯೋಗ ನಿಷ್ಕರೂ ಸಹ, ತತಃ - ಆ ಸಂಕರ್ಷಣ
ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತ್ರೈಗುಣ್ಯ ಹೀನಾಃ - ಮೂರು ಗುಣಗಳಾದ ಸತ್ತ್ವರಜಸ್ಸುಮೋ
ಗುಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ತೇ - ಆ, ದ್ವಿಜಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಅಂಜಸಾ - ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ - ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊ
ಳ್ಳವನು, ನಿರ್ಮುಕ್ತಾತ್ಮಕಂ - ಈ ಮೇಯುವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಿ
ರುವ, ಪರಮಾತ್ಮಾನಂ - ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ವಾಸುದೇವನನ್ನು, ವಿಶಂತಿ -
ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞಂ - ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞನನ್ನು, ಸರ್ವಾವಾಸಂ - ಸಮಸ್ತ
ಕ್ಕೂ ಅವಾಸಭೂತನಾದ, ವಾಸುದೇವಂ - ವಾಸುದೇವನನ್ನಾಗಿ, ವಿದ್ಧಿ ತತ್ಸ
ತಃ - ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿ, ತೇ - ಅವರು, ಸಮಾಹಿತಮನಸ್ಯಾಸ್ತು - ಐಕಾಂತ್ಯ
ರಾಗಿ, ನಿಯತಾಃ - ಶಾಸ್ತ್ರನಿಯಮದಿಂದಿರುವವರಾಗಿ, ಸ್ವಂಯತೇಂದ್ರಿಯಾಃ -
ಆಡಗಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆವರು, ಎಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಮಾರ್ಗದ
ವರೂ, ಐಕಾಂತ್ಯಭಾವೋಪಗತಾಶ್ಚ - ಅನನ್ಯ ಪ್ರಯೋಗ ಸರ್ವಕಾರ್ಯ ಸಮ್ಯಕ್
ತ್ವರನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟು, ತೇ - ಅವರೂ, ವಾಸುದೇವಂ ವಿಶಂತಿ - ವಾಸು
ದೇವನನ್ನು ಹೊಂದುವರು, ಹೀಗೆ ಸಾಂಖ್ಯಾದಿಗಿಂತ, ಅಧಿತ್ಯ, ಅನಿರ್ದ್ಯ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ,

ಭಾರತಾದಿ ವಚನಂಗಳಿಲುಮ್ (೪) "ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ ಮಿತಃ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವಿಶ್ವ
ರೂಪಧರಂ ಹರಿಮ್ | ತತೋನಿರುದ್ಧ ಮಾಸಾದ್ಯ ಶ್ರೀಮತ್ ಕ್ಷೀರೋ
ದಧಾ ಹರಿಮ್ | ತತಃ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮಾಸಾದ್ಯದೇವಂ ಸರ್ವೇತ್ಸರೇತ್ಸರ
ಮ್ | ತತಸ್ಸಂಕರ್ಷಣಂ ದಿವ್ಯಂ ಭಗವಂತಂ ಸನಾತನಮ್ | ಅಯಮಪಿ
ಪರೋ ಮಾರ್ಗ ಸ್ವದಾ ಬ್ರಹ್ಮಸುಖೈಷಿಣಾಮ್ | ಪರಮೈಕಾನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ
ಪಂಚಕಾಲ ರತಾತ್ಮನಾಮ್ | " ಎನ್ರಿಪುಷ್ಪೈಗಳಿಲೇ ಜಯತ್ಸಂಹಿತಾದಿ
ಗಳಿಲುಮ್, (೫) "ವಿಭವಾರ್ಚನಾದ್ವ್ಯಾಹಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ವ್ಯೂಹಾರ್ಚನಾ

ಸಂಕರ್ಷಣರ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವಾಸುದೇವನನ್ನು ಹೊಂದುವರೆಂದು ಬೇರೇ ಮಾರ್ಗವು
ಇಲ್ಲ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ." ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾದ, ಮಹಾಭಾರತವೇ
ಮೊದಲಾದ ಪಠನಗಳಲ್ಲೂ ; ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ವಿಧ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಗತಿಯು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೩) ಮುಂದೆ ಜಯತ್ಸಂಹಿತಾ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಇತಃ-
ಈ ಲೋಕದಿಂದ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಂ - ಶ್ವೇತದ್ವೀಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅಲ್ಲಿರುವ, ವಿಶ್ವ-
ರೂಪಧರಂ ಹರಿಮ್ - ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನೂ, ಪ್ರಾಪ್ಯ-
ಹೊಂದಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ, ಶ್ರೀಮತ್ ಕ್ಷೀರೋದಧಾ - ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ
ರುವ, ಹರಿಮ್ - ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು, ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ,
ಸರ್ವೇತ್ಸರೇತ್ಸರಂ - ಬ್ರಹ್ಮವು ಸಮಸ್ತ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಈಶ್ವರನಾದ, ದೇವಂ-
ಲೀಲಾಸಕ್ತನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನನ್ನು ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ, ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ
ಮುಂದಕ್ಕೆ, ಸಂಕರ್ಷಣಂ - ಸಂಕರ್ಷಣವನ್ನು, ಆಸಾದ್ಯ - ಹೊಂದಿ,
ಎಂದ; ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ತತಃ - ಅಲ್ಲಿಂದ, ಸನಾತನಂ - ಅನಾದಿಮಾದ,
ಭಗವಂತಂ - ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.
ಸ್ವದಾ - ಮಾಸಾಗಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಸುಖೈಷಿಣಾಮ್ - ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾನಂದವನ್ನು
ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ, ಪರಮೈಕಾನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ - ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತತೆ
ಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಿಸುವುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಪಂಚಕಾಲರತಾತ್ಮನಾಂ-
ಅಭಿಗಮನ, ಉಪಾಧಾನ, ಇಚ್ಛಾ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಯೋಗವೆಂಬ ಐದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಭಗವಂತನ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಿಗೆ, ಅಯಮಪಿ - ಇದೂ ಕೂಡ,
ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದುದೂ ಕೂಡ, ಅಪರೋ ಮಾರ್ಗಃ - ಇನ್ನೊಂದು ಮಾರ್ಗವು.

(೪) ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ. ೨. ೨. ೪೧.

ತ್ವರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ನಾಸುದೇವಾಖ್ಯಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ ಪ್ರಾಪ್ಯತ ಇತಿ ವದಂತಿ”
ಎನ್ನು ಶ್ರೀ ಸಾಂಚರಾತ್ರಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲಾಮ್, ಶಿಲವಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞೈಃ
ಪ್ರತ್ಯಚ್ಛೋಲ್ಲುಗಿರ ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿ ಪಕ್ಷತ್ತಿಲಾಮ್, ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿಗಳಿಲಿ

ಎನ್ನಿಪ್ಪುಡೈಗಳಿಲೇ - ಈ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜಯಾತ್ಸಂಹಿತಾದಿಗಳಿಲಾಮ್ - ಜಯ
ತ್ಸಂಹಿತವೇ ನೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ; ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾರ್ಗವು ಕೆಲವು ಅಧಿಕಾರಿ
ವಿಶೇಷವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರಕೃತನಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

(೫) ವಿಭವಾರ್ಜನಾತ್ - ರಾಮಕೃಷ್ಣಾದಿ ಅವತಾರ ರೂಪಿಯ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದ
ಎಂದರೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ, ವ್ಯೂಹಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ - ಅನಿರುದ್ಧ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ
ಸಂಕರ್ಷಣ ರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಎಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವ
ರನ್ನು ಹೊಂದಿ, ವ್ಯೂಹಾರ್ಜನಾತ್ - ಆ ವ್ಯೂಹಗಳ ಅರ್ಚನೆಯಿಂದ, ವಾಸು
ದೇವಾಖ್ಯಂ - ವಾಸುದೇವನೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಂ - ಕೇವಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ
ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯವಿಗ್ರಹವಾದ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮವು, ಪ್ರಾಪ್ಯತೇ ಹೊಂದಲ್ಪಡುತ್ತದೆ, ಇತಿ -
ಎಂಬದಾಗಿ, ವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ” ಇದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರೋಕ್ತಿಯು, ಎನ್ನು-
ಎಂಬದಾಗಿ, ಶ್ರೀ ಸಾಂಚರಾತ್ರಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲಾಮ್ - ಸಾಂಚರಾತ್ರ ರಾಸ್ತ್ರ
ವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಧಿಕರಣದಲ್ಲೂ, (ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ಪತ್ತ್ಯಸಂಭವಾಧಿಕರಣ ವೆಂದು
ಹೆಸರು) ಇಲ್ಲಿಯೂ ವಿಭವ ವ್ಯೂಹಾವತಾರಿಗಳನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರನ್ನು
ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗೆ
ಶಿಲ ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಜ್ಞೈಃ - ಕೆಲವು ಉಪಸಥಾದಿ ಅಧಿಕಾರ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು,
ಪತ್ರ - ಕುರಿತು, ಶೋಲ್ಲುಗಿರ - ಹೇಳುವ, ಕ್ರಮಮುಕ್ತಿ ಪಕ್ಷತ್ತಿಲಾಮ್ -
ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ವಿಭವವಿಂದ ವ್ಯೂಹವೂ, ಆ
ವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ, ಅನಂತರ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅಮೇಲೆ ಸಂಕರ್ಷಣ, ಅನಂತರ
ವಾಸುದೇವ, ಹೀಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಂಬರ್ಥವು.
ಸತ್ಯಲೋಕಾದಿಗಳಿಲಿರುನ್ನು - ಚತುರ್ಮುಖನ ಲೋಕವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕವೇ
ನೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ ಪೂರ್ವಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ
ತೇ ಸರ್ವೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಪ್ರತಿಸಂಚರೇ | ಪರಸ್ಯಾನ್ತೇ ಕೃತಾತ್ಮನಃ ಪ್ರಸಿ
ಶನ್ತಿ ಪರಂಪರಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇವರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:—ಸಂಪ್ರಾ
ಪ್ತೇ ಪ್ರತಿಸಂಚರೇ - ಪ್ರಳಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾಗಿ, ಪರಸ್ಯಾನ್ತೇ - ಈ
ಚತುರ್ಮುಖನ ಆಯುಸ್ಸು ಕಳೆದ ನಂತರ, ತೇ ಸರ್ವೇ - ಅವರೆಲ್ಲರೂ, ಕೃತಾ

ರುನ್ನು ಮುಕ್ತಿರಾಮವರುಗಳುಳ್ಳು ಮುಳ್ಳು ಗತಿವಿಶೇಷಾದಿಗಳಿರುಳ್ಳು ಮ್ಹ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಗಳವೋ ಅಧಿಕಾರಿಗಳುಳ್ಳೇ ಜ್ಞಾತವ್ಯಜ್ಞಳಾಗ್ಗೆ ಯಾಲಿಜ್ಞವೈ ವಕುತ್ತು ಚೋಲ್ಲುಗೈಯಪೇಕ್ಷಿತಮನ್ರು.

ತಾನೇ - ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹ - ಚತುರ್ಮುಖನೊಂದಿಗೆ, ಪ್ರವಿಶಂತಿ ಪರಂಪರಂ - ಸರನುಸದನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ." ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಈಗ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕಲ್ಪಾಂತದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನೊಂದಿಗೇ ಮುಕ್ತಿಯು ಎಂದು ಕೆಲವರಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬಾದರಿಯವರಭಿಪ್ರಾಯವು ಜೈಮುನ್ಯಾಚಾರ್ಯರೂ ವ್ಯಾಸನುಹರ್ಷಿಗಳೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. (ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ೪.೩.೧೦-೧೨) ಹಾಗಾದರೆ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಸಹತೇ ಸರ್ವೇ - ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಸತ್ಯಲೋಕವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಚತುರ್ಮುಖನೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಕಬ್ಬದಿಂದ ತಪೋಲೋಕ (ಇಲ್ಲಿ ಸನಕಾದಿಗಳಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು), ಸಾಂತಾನಿಕ ಲೋಕಗಳು (ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರು ದೀರಾಮನೊಂದಿಗೆ ಸರದೂ ಸುಖ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಇಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯು) ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವು, ಮುಕ್ತಿರಾಮವರುಗಳುಳ್ಳು - ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವರಿಗೂ, ಉಳ್ಳು ಗತಿವಿಶೇಷಾದಿಗಳ - ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಗತಿವಿಶೇಷಗಳು, ಇರುಳ್ಳು ಮ್ಹ ಕಟ್ಟಿಳ್ಳಿಗಳ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ರಮಗಳು, ಅವೋ ಅಧಿಕಾರಿಗಳುಳ್ಳೇ - ಆದೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೇನೆ, ಜ್ಞಾತವ್ಯಮಾಗೈಯಾಲೇ - ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾದುದರಿಂದ, ಇಬ್ಬು - ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವೈ - ಆ ಗತಿವಿಶೇಷಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ, ವಕುತ್ತುಚೋಲ್ಲುಗೈ - ಎಷ್ಟರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾದುದು, ಅಪೇಕ್ಷಿತಮನ್ರು - ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವು. ಸತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಪೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಂತಾನಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವವರಿಗೇನೆ ತನಗೆ ಯಾವಾಗ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುವದು ; ಈಗ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವಂಥಾ ನಮಗೆ ಅದು ಬೇಕಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ; ಅಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಶಂಸೆಯು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇವೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ನಮಗೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದ : ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ನಮ್ಮಂತಹ ಸ್ವತಂತ್ರಪ್ರಜ್ಞಿಸಿಷ್ಠರಿಗಾದರೋ ಇಂತಹ ವಿಳಂಬಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯೇ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿಯನುಸಂಧಾನವು ಭಕ್ತಿಯೋಗನಿಷ್ಠನಿಗೆ ನಿತ್ಯವೂ

ಮುಮುಕ್ಷುಃ ಭರನ್ಯಾಸಪೂರ್ದ್ವೀಪ್ತ ರಕಾಲಯೋಃ ಗತಿಚಿಂತನಸ್ಯ
ಪ್ರಯೋಜನಮ್

ಇಗ್ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನಾದಿಗಳ್ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನಾನ ಇವನು
ಕ್ಕು ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲೆ ಉಪಾಯಾಂಗಮಾಗ ನಾಳ್

ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೇನೋ ಕರ್ತವ್ಯವು. ಈ ಭರಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವವನು ಗಾಗಲಿ
ಅಥವಾ ಮಾಡಿದವನಿಗಾಗಲಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೇ
ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವನಿಗೂ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ ಇದೇನೂ ಅಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡ
ಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ? ಭರನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೇ ಎಂದರೆ ಇವನು ಒಂದು
ಅಂಗವೇ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ಗತ್ಯನುಸಂ
ಧಾನವು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯಾಗಲಿ, ಅನಂತರವಾಗಲಿ ಅವಶ್ಯಕ
ವಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವೆಂದು, ಈ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು
ಎರಡು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದೆಂದ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದುಕೊಳ್ಳುವ
ತ್ತಾರೆ :—

ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬೊದಲೂ ಅನಂತರವೂ ಈ ಗತಿಯು
ಚಿಂತನದಿಂಬುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವು.

ಇಗ್ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನಾದಿಗಳ್ - ಈ ಅರ್ಚನಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ
ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವದೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಅನಂತರವಾದ ಅಷ್ಟಲ್ಲಿ
ಉಂಟಾಗುವ ಸತ್ಯಾಗ, ಕೊನೆಗೆ ಪರಮಭಲಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮೊದಲಿನ
ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರಪತ್ತಿ ನಿಷ್ಠನಾನ ಇವನುಕ್ಕು - ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನನುಷ್ಠಾನ
ಈ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ, ಸದ್ವಾರಕ ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನುಕ್ಕುಪ್ಪೋಲೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ
ನಿಷ್ಠನಾದ ಯೋಗಿಯ ಹಾಗೆ, ನಾಳ್ ತೋರುವುಂ. ಪ್ರತಿಭಾವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಚಿತ್ತವ್ಯ
ಜ್ಞೇಷ್ವೇಯಾಗಿಯಾಮ್ - ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಎಂದರೆ
ನಿರಾಣ, ಗತಿಚಿಂತನ, ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ
ನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಹೇಗೆ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವೋ ಹಾಗೆ ಈ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕ
ವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಅವಶ್ಯಕ

ತೋರುಮ್ ಕರ್ಮಜ್ಞಃ ಸ್ವೇಯಾಗಿಯುಮ್ ಇವ್ವುಪಾಯತ್ತಿಲಿಳಿಯು
ಮೋದು ಅಧಿಕಾರತ್ವ ಸಿದ್ಧಿಕ್ಕಾಗ ಫಲಾರ್ಥಿತ್ವಂ ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾಗ್ಯೆಯಾ
ಲೇ ಫಲಪರ್ದವಿರೇಷಾನ ಸಂಧಾನಮಾಯ್ ಪುಕಿರಕ್ಕದವನ.

ಪಿನ್ಯು ವರಪುಗುಗಿರ ಕಣ್ಣಾಲತ್ತುಕ್ಕು ನಾಳೆಣ್ಣೆ ಯಿರುಕ್ಕುಮಾ
ಪೋಲೆ ಪೂರ್ದಪಾರ್ಥಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸ್ವರಣಮಾತ್ರಮಾಯ್ ಇಪ್ಪುರು
ಪಾರ್ಥಪೆರಪ್ಪು ಕುಕಿರೋಮೆಜ್ಜಿರ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯತ್ವೈ ನಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತು
ಕ್ಕೋಣ್ಣು ಸ್ವಯಂಪ್ರಯೋಜನಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮ್.

ಮೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ ; ಇವ್ವುಪಾಯತ್ತಿಲ್ ಇಳಿಯು
ಮೋದು - ಈ ಭವನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರತ್ವ ಸಿದ್ಧಿ
ಕ್ಕಾಗ - ಅಧಿಕಾರವು ಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಫಲಾರ್ಥಿತ್ವಂ - ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯು,
ಅಪೇಕ್ಷಿತಮಾಗ್ಯೆಯಾಲೆ - ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದುದ
ರಿಂದ, ಫಲಪರ್ದ ವಿರೇಷಾನುಸಂಧಾನಮಾಯ್ - ಫಲಕಾಲ ವಿರೇಷದ ಚಿಂತ
ನೆರಾಗಿ, ಪುಗಿರಕ್ಕದವನ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವು ಎಂದರೆ ಫಲದಲ್ಲಿ
ಅಂತರ್ಗತವು. ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸುವದಕ್ಕೆ ಫಲಾರ್ಥಿತ್ವವು ಅವಶ್ಯಕವು ;
ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯು ಯಾದಾಗ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾ
ಯಿತ್ತೋ, ಅದಾಗ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವು ಹಾಗಿರುವುದು ಎಂಬುದರನುಸಂಧಾ
ನವು ಆ ಫಲದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ
ಈ ಗತಿಚಿಂತನವು ಭವನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅಪೇಕ್ಷಿತ
ವಾದುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಭವನ್ಯಾಸಾಭಂತರ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬ
ದನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿಸುತ್ತಾರೆ :—

ಪಿನ್ಯು - ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ, ವರಪುಗುಗಿರ ಕಣ್ಣಾಲ
ತ್ತುಕ್ಕು - ಮುಂದೆ ಬರುವ ಮದುವೆಗೆ, ನಾಳೆಣ್ಣೆ ಯಿರುಕ್ಕುಮಾಪೋಲೆ -
ಈವತ್ತಿಗೆ ಹತ್ತುದಿನವಿದೆ, ಈವತ್ತಿಗೆ ಎಂಬತ್ತು ದಿನ, ಈವತ್ತಿಗೆ ಎಂಟುದಿನವಿದೆ,
ಹೀಗೆ ದಿನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದರ ಹಾಗಿ, ಪೂರ್ದಪಾರ್ಥಿತ ಪುರುಷಾ
ರ್ದ ಸ್ವರಣಮಾತ್ರಮಾಯ್ - ಭವನ್ಯಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಥಿಸಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥದ
ಸ್ವರಣವು ರೂಪವಾದುದಾಗಿ, ಇಪ್ಪುರುಪಾರ್ಥಂ ಪೆರಪ್ಪುಗಿರೋಮ್ - ಈ
ಮಹತ್ವದ ಪೂರ್ವಾರ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ನಾವು
ಮುಂದೆ ಹೊಂದುವೆವು, ಎಜ್ಜಿರ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯತ್ವೈ - ಎನ್ನುವ ಹೆಚ್ಚಾದ

ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನ ವಿಷಯೀ ನಿವರ್ದನಂ

ಅಗ್ನಿಯಾಲಿಜ್ಞ ಸಮುದಾಯಜ್ಞಾನಮಾತ್ರತ್ತಾಲುಮ್ ಇವನುಕ್ಕು

ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು, ವಿಳೈಪ್ಪಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡು - ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನಮಾ ಯಿರುಕ್ಕು. - ಸ್ವತಃ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದಿನಗಳವೇ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿನವೂ ದಿನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತಲೇ ಇರಲಿ, ಎಣಿಸದೇ ಇರಲಿ, ಅಂತೂ ವಿವಾಹವೇನೋ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ದಿನಗಳನ್ನೆಣಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆ ವಿವಾಹೋತ್ಸವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ಹೇಗೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗತಿಚಿಂತನದಿಂದ ಇಂತಹ ನಿರಾಸವನಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೊಂದುವೆವು ಎಂದು ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ, ಪುರುಷಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ನಿರಾಸಾಧಿಕ ಸಹಜ ಶೇಷಭೂತನಾದ ಈ ಪ್ರಪಂಚನಿಗೆ ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಿಯನಾದ ಸರೋತ್ತರನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವದು ತುಂಬಾ ಅನೇಕ್ಷಿತವಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಅನೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗವಾದುದರಿಂದ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದುದರಿಂದ ನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತನಗುಂಟಾಗುವ ಸತ್ಕಾರಗಳಿಗಿಂತ, ಸ್ವಾಮಿ ಸನ್ನಿಧಿಯ ದೊರೆತ ಸಂತರ ತನಗುಂಟಾಗುವ ಭೋಗಗಳಿಗಿಂತ ಇವುಗಳು ತನಗೆ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದ್ದೆಲ್ಲಾ ವಿಶದವಾಗಿ ಗತಿವಿಶೇಷವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಭರವ್ಯವೆ ಮಾಡುವವರು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಆಪ್ತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆತ್ಮಾನಂದದಿಗಿಂತ ಸಮುದಾಯ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೂ ಸಾಕು, ಅದರಿಂದಲೂ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷಗತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೈಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಅತಿವಾಹಿಕರು ಸತ್ಕರಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಮುಂಚೆ ತರಲು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವರೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂತಿಕಾರಾದಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟೆಂದೂ ಇಷ್ಟೇ ಮಾತ್ರ ಸಮುದಾಯ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲೂ ಅನೇಕ್ಷಿತ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇದು ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಯೋಜನವಾದುದಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಆಪೇಕ್ಷಿತಸಿದ್ಧಿಯುಂಜು. (೧) “ಸಮೀಪಂ ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯ ವಿದಿ
ತಾತ್ಮನಃ | ಸಜ್ಜಲ್ಯ ಹಯಸಂಯುಕ್ತೈರ್ಯಾಂತೀಮಿನ ಮನೋರಥೈಃ”,

ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿದರ್ಶನವು.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ - ಹೀಗೆ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನವು ಭರನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿ
ಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಉಪಕಾರಕವೆಂದೂ, ಉತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತ್ಯತೀತಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಆ ಉತ್ತರಕಾಲ ಪ್ರೀತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ
ಹಾಗೆ ಉಪಕಾರಕವೆಂದೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ನಂತರ, ಇಜ್ಜು - ಈ ಅರ್ಚಿರಾದಿ ಗತಿ
ವಿಶೇಷ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ, ಸಮುದಾಯ ಜ್ಞಾನತತ್ವಾಲುಮೆ - ವಿಶದವಾದ ಗತಿ
ಕ್ರಮದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಒಳ್ಳೆಗಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪು ಇಷ್ಟಾನವಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಇಹಸುಕ್ಕು -
ಈ ಮುಮುಕ್ಷುಷಿಗೆ, ಆಪೇಕ್ಷಿತ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಜು-ಅಪೇಕ್ಷಿತವಾದುದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾ
ಗುತ್ತದೆ. ಅಪೇಕ್ಷಿತವು ಯಾವದೇಂದರೆ-ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಫಲಾಪೇ
ಕ್ಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅಭಿಲಾಷಿಸಿದ್ದಿಗೂ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀ
ತ್ಯತೀತವೂ, ಮೊನೆಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಸಹ. “ರಾಜಸಿಂಹಸ್ಯ-
ರಾಜಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ, ವಿದಿತಾತ್ಮನಃ ಸರ್ವದೂ, ತೀತ ವನಸ್ಪತ್ಯು, ರಾಮಸ್ಯ-
ತನ್ನ ಸತಿಯಾದ ದೀರಾಮನ, ಸಮೀಪಮ್ ಸಮೀಪವನ್ನು, ಸಜ್ಜಲ್ಯ ಹಯ
ಸಂಯುಕ್ತೈಃ - ಕಂಕಲ್ಪವೆಂಬ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ, ಮನೋರಥೈಃ-
ಮನೋರಥಗಳಿಗೆ ಅಶ್ವಮಾಡ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ರಥಗಳಿಂದ, ಯಾಂತೀಮಿನ -
ಹೋದಿರುವಳೂ ಎಂಬ ಹಾಗಿರುವ, ಸೀತಾಂಬವರು - ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮನು
ಕಂಡನು ಎಂಬುದರಿಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು. ಸಜ್ಜಲ್ಯವು ವನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು,
ಅದುವರಿಂದ ಕಂಕಲ್ಪಗಳೆ” ಕುದುರೆಗಳಾದರೆ, ಮನಸ್ಸೆಂಬುದೇ ರಥವೆಂದು ಭಾವಿಸ
ತಕ್ಕದಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಎಂದರೆ ರಾಮನು ಎದರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ
ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನೇ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಆತನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋಗಿ
ಸೇವತಕ್ಕದೇಂಬುದೇ ಕಂಕಲ್ಪವು ಇದು ಸಿದ್ಧಿಸುವ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಗತಿ
ಚಿಂತನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬ ಭಾವವು. ಆ ಗತಿ ಹೇಗೆಂದರೆ ಹನುಮಂತನಿಗೆ
ತಾನೇ ಹೇಗುತ್ತಾನೆ. ಬಲೈಸ್ತು ಸಂಕುಲಾಂ ಕೃತ್ಯಾ ಲಂಕಾಂ ಪರಬಲಾ
ರನಃ | ಮಾಂ ನಯೇದ್ಯದಿಕಾಕುತ್ಸುಃ ತತ್ಪ್ರಸ್ಯ ಸದ್ವಚಂ ಭವೇತ್ ||

(೧) ರಾ. ಮಂದರ. ೧೫. ೭.

ಎನ್ನುಮ್‌ಪಡಿ ಪಿರಾಟ್ಟಿ ಇರುನ್ತ ವಿರುಪು ಇವನುಡೈಯ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನತ್ತುಕ್ಕು ನಿವರ್ತನಮ್.

ಹೀಗೀಗ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ, ತನ್ನ ಮನೋರಥವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಮಾಪವನ್ನು ಹೊಂದುವೆನೆಂದು ಗತಿಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲಿ ಭಾವವು. ಅದರ ರಘೈಃ ಎಂಬ ಬಹುವಚನ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ. ಅಪೇಕ್ಷೆಯು. ಪುನಃ ಪುನಃ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಅಥವಾ “ಅದಿತಿಃ ಪಾಶಾಃ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಾಶಕ್ಕೆನೇ ಒಹುವಚನ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಎಂದಾಗಲಿ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಮನೋರಘೈಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವಿಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಯಾವಾಗ ಹೊಂದುವೆನೋ ಎಂಬ ಮನೋರಥವೇ ಪುನಃ ಪುನಃ ಒಂದಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸೀತಾಮನನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮ ಸಮಾಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರಿಂದ, ದುಷ್ಯಂತನಲ್ಲೇ ಸತ್ತವಾದ ಶಕುಂತಲಾ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ದುರ್ವಾಸಾಗಮನವನ್ನು ಹೇಗೆ ಅರಿಯದೇ ಹೋಯಿತೋ ಹಾಗೆ ರಾಮನಾ ಗಮನವನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಸೀತಾರಾ ಸಾರೇ ವಿವರಣೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯವೂ ಶ್ರೀಮಾಃ ಶಿಷ್ಯೋಃ ಸರಸಿಂಹಾಪಾರ್ವತರೂ ಸಹ, ಯಾಂತೀಮಿವ ಮನೋರಘೈಃ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮನೋರಥಗಳೆಂಬ ರಥಗಳಿಂದ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಎನ್ನುಮ್‌ಪಡಿ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ. ಪಿರಾಟ್ಟಿ - ಸೀತಾದೇವಿಯು, ಇರುನ್ತ ವಿರುಪು - ಅಶೋಕ ವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಇವನುಡೈಯ ಗತ್ಯನುಸಂಧಾನತ್ತುಕ್ಕು - ಈ ಪ್ರಸನ್ನನ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ, ನಿವರ್ತನಮ್ - ಉದಾಹರಣೆಯು. ಸೀತಾದೇವಿಯು ಹೇಗೆ ಅನವರತ ತನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಇನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಹೋಗಿ ನೇರಲುಳ್ಳವಳೆಂದು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಪತಿಯು ಬಂದ, ಎಂದಿಗೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗದೆ ಇರನೆಂದು ಅದರಲ್ಲೇ ತ್ವರಾಪಿಯಾವನ್ನೂ ಪ್ರೀತ್ಯತಿ ಶಯವನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದಳೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪ್ರಸನ್ನನೂ ತನಗೂ ಬಿಡಿಯಾದ ನಿಯಮಪತಿಯು ಕೃಷ್ಣೆಯು ಸೀತೆಯ ಹಾಗೆ ವಿದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ಈ ದೇಹವೆಂಬ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಮನೋಮೂಲ ರಾವಣನ ಬಾಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿರುವ ತನ್ನ ನಿಗಲವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಇಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವನೋ ಎಂದು ನಿಷ್ಕವೂ ಚಿಂತಿಸ ತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.

ಪಿತೃ ಪಥ ಘಟೀಯಂತ್ರಾ ರೋಹಿಣಿರೋಹ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯ
ನಿರಯಪದವೀ ಯಾತಾಯಾತ ಕ್ರಮ್ಯಶ್ಚ ನಿಶಂತರೈಃ |

ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದಲ್ಲಿ “ದೇವಲೋಕಾದಾ
ದಿತ್ಯಂ” ದೇವಲೋಕವಾದ ನಂತರ ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು
ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಯುಲೋಕದಿಂದ ಆದಿತ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ಮೂರು
ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವವಕ್ಕಾಗಿ “ವಾಯುಮುಖಾದ ವಿಶೇಷ
ವಿಶೇಷಾಭ್ಯಾಂ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಯು ದೇವ
ಲೋಕ, ವಾಯುಶಬ್ದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥ ಉಚ್ಛವಾಗುವುದರಿಂದ, ಸಂವತ್ಸರ
ವಾದ ನಂತರ ವಾಯುವನ್ನಿಡತಕ್ಕಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭೋಗಜ್ಞ
ಳಿಯಾದಿ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಅತಿವಾಹಿಕರೆ ಅಪರ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಸತ್ಕಾರಾ
ಲಂಕಾರಾದಿಗಳನುಭವವೂ ಭೋಗವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅನುಭವವು
ಯಾವುದೂ ಶ್ರೀ ಪರವಾಸುದೇವ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸಮಾ
ನವಾಗದು. ಅದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು, ಎಳಿಲ್ ಪದಮ್ - ಸರ್ವಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳ
ಪದವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಳಿಲ್ ಪದಮ್ ಏರುವರೆ ಎಂಬ ಹೇಳಿ
ರುವುದರಿಂದ ಮುಂದೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವನ್ನು
ಸೂಚಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತು.

ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೇನೋ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾದರೆ
ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವೆಂಬುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರಿ
ಬರುವುದರಿಂದ ಆ ಮಾರ್ಗ ಯಾವುವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಈ ಎರಡು ಮಾರ್ಗ
ಗಳಿಗೂ ಇರುವ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಈ ತೋರಿಸಿದ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ
ಸಮಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ:—ಈತನೇನೋ ಈಗ ಪ್ರಪನ್ನನು; “ಬಹೂ
ನಾಂ ಜನ್ಮನಾಮಸ್ತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲೊಂದು
ಇರುವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಸಂತತಿಗಳು ಈತನಿಗೆ ಕಳೆದುಹೋದವು. ಹೀಗೆ
ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಮರಣಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದಾಗೆಲ್ಲಾ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪುನಃ
ಪುನಃ ಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದಾಯಿತೆಂದರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಪಿತೃ ಪಥ ಘಟೀ
ಯಂತ್ರಾರೋಹಿಣಿರೋಹ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯ, ಪಿತೃಪಥ - ಪುನಃಪುನಃ ಜನನ
ಮರಣಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪಿತೃಪಥ ಎಂದರೆ ಪಿತೃಮಾಣ ಅಥವಾ
ಧೂಮಾದಿ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳುವ, ಆ ಮಾರ್ಗವೆಂಬ, ಘಟೀ ಯಂತ್ರ -

ಅಧಿಗತ ಪರಿಶ್ರಾಂತಿ ನಾಜ್ಞಾಧರೈರತಿವಾಹ್ಯ ನ
ಸ್ವಖಯತಿ ನಿಜಚ್ಛಾಯಾದಾಯಿಾ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಚಂದನಃ ||

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಥಿಕಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ ಶ್ರೀಮದ್ವಿಜ್ಞಾನಾಥಸ್ಯ
ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ
ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರ ಏಕವಿಂಶಃ.

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯನಮಃ.

ನೀರೆತ್ತುವ ಯಾತದ, ಅರೋಹಾವರೋಹ - ಭಾವಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವದು
ಇಳಿಯುವದು, ಇವುಗಳ, ಪರಿಭ್ರಮೈಃ - ಸುತ್ತೋಣದರಿಂದಲೂ, ಎಂದರೆ
ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಮಾಡುವದು, ಅನಂತರ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಪುನಃ ಇಳಿಯುವದು
ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಅಲೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು, ನಿರಯ ಪದವೀ ಯಾತಾ
ಯಾತ ಕ್ರಮೈಶ್ಚ - ನರಕಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದೇನು, ಪುನಃ ಬರುವದೇನು,
ಈ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ, ಅಧಿಗತ ಪರಿಶ್ರಾಂತಿ - ಹೊಂದಿದ ಅತ್ಯಾಯಾಸ
ವುಳ್ಳ, ನಃ - ನಮ್ಮನ್ನು, ಅಜ್ಞಾಧರೈಃ - ಸತ್ಕರಿಸಿ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ
ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಹಿಸಿರುವ, ಅರ್ದಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಆತಿವಾಹಿಕರ
ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅತಿನಾಹ್ಯ - ಸತ್ಕಾರವೂರ್ವಕವಾಗಿ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು
ದಾಟಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ, ಹರಿಚಂದನಃ - ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂಬ ಚಂದನವೃಕ್ಷವು,
ಸ್ವಯಂ - ತಾನೇ, ನಿಜಚ್ಛಾಯಾದಾಯಿಾ - ಸ್ವಕೀಯವಾದ ನೆರಳನ್ನು
ಕೊಟ್ಟು, ತನಗೆ ಇವರು ಭಾಯಿಯೋ ಎಂದು ತೋರುವ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ಸಾಮ್ಯ
ವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದರ್ಥವು, ಸ್ವಖಯತಿ - ಕೈಂಕರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಪರಿ
ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಪರಮಾನಂದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಭೋಗಪಡಿಸುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ :- ಈ ಪ್ರಪನ್ನರ ಅರ್ಪಿರಾದಿ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ದೇವಯಾನವೆಂಬುದು
ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪನ್ನರಲ್ಲದವರ ಇನ್ನೊಂದಾದ ಧೂಮಾದಿ
ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪಿತೃಯಾಣವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಈ ಪಿತೃಯಾಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆರ್ತಿ
ಯುಂಟು, ದೇವಯಾನದಲ್ಲಿ ಆರ್ತಿಯಿಲ್ಲವು. ಪಿತೃಯಾಣಕ್ರಮವು ಛಾಂದೋಗ್ಯ
ಽ. ೧೦. ೩. ೪. ೫. ೬ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ
ಕರ್ಮವನ್ನಾಗಲಿ, ವಾಪೀ ಕೂಪ ತಟಾಕದ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನಾಗಲಿ, ಪಾತ್ರವರಿತು
ದಾನಾದಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಆಚರಿಸುವರೋ ಅವರು ಧೂಮಾದಿ ಆತಿವಾಹಕರನ್ನು
ಹೊಂದುವರು ; ಅವರು ಯಾರೆಂದರೆ :- ಧೂಮ, ರಾತ್ರಿ, ಕೃಷ್ಣಸಕ್ಷ, ದಕ್ಷಿಣಾ
ಯನ ಮಾಸ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಂವತ್ಸರಾಭಿಮಾನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು,
ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಮಾಸಗಳಿಂದ ಪಿತೃಲೋಕ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಅಕಾಶ,
ಚಂದ್ರನು, ಇವರುಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಸ್ವರ್ಗಭೋಗಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ

ದಿವ್ಯದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಅನಂತರ ಕರ್ಮಶೇಷವಿರುವದರಿಂದ ಪುನಃ ಅದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲೇ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವನು. ಚಂದ್ರನಿಂದ ಆಕಾಶವೂ, ಆಕಾಶದಿಂದ ವಾಯುವೂ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ಧೂಮದ ಹಾಗೂ, ಅಭ್ರದ ಹಾಗೂ, ವೇಷಾದ ಹಾಗೂ ಆಗಿ, ಅನಂತರ ವರ್ಷಿಸುವ ಹಾಗೆ ಆಗಿ, ಇದರಿಂದ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮಯುಕ್ತನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒದ್ದು, ನೆಲ್ಲೋ, ಗೋಧಿಯೋ, ಸಸ್ಯವೋ, ಎಳ್ಳೋ, ಉಪ್ಪೋ ಯಾವುದರಲ್ಲೋ ಸೇರುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಸಿತಾವಿನ ರೇತಸ್ಸನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಾಯಿಯಾದ ಯೋಷಿದ್ವರ್ಧನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಒಳ್ಳೇ ಕರ್ಮಶೇಷವಿದ್ದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವನು. ಕೆಟ್ಟ ಕರ್ಮಶೇಷವಿದ್ದರೆ ನಾಯಿ ಯೋನಿಯನ್ನೋ, ಸೂಕರ ಯೋನಿಯನ್ನೋ, ಚಂಡಾಲ ಯೋನಿಯನ್ನೋ, ಹೊಂದುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞಾದಿ ಧರ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದವರು ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣ ಮಾಡಿ, ಅದು ತೀರಿದ ನಂತರ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೇನೇ “ಕ್ಷೀಣೇಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ಮಲೋಕಂ ವಿಶನ್ತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವರೋಹಣ ಮಾಡಿ ಬರುವದರಿಂದ, ಪಿತೃಪಥದ ಆರೋಹಾವರೋಹ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಹತ್ತು ವರು ಇಳಿಯುವದು ಹೀಗೆ ಪರಿಭ್ರಮವಿರುವದರಿಂದ ಈ ಪಿತೃಪಥವನ್ನು ಘಟೇಯಂತ್ರದ ಹತ್ತುವಿಕೆ ಇಳಿಯುವಿಕೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಅನಂದಗಿರಿ ಟೀಕಿನಲ್ಲೂ ಸಹ ಈ ದೇವಯಾನದ ಆರೋಹಾವರೋಹಗಳನ್ನು ಘಟೇಯಂತ್ರದ ಆರೋಹಾವರೋಹಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ನುಷ್ಠಿಸಿದರೆ ಅಥವಾ ಯೋಗದಿಂದ ಸರಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾದರೆ ಅರ್ವಿರಾದಿ ಗತಿಯೂ, ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಧೂಮಾದಿ ಗತಿಯೂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಶಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು. ಏನೆಂದರೆ, ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದವನಿಗೆ ಧೂಮಾದಿ ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ದ್ಯುಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂಬ ಶಿಷ್ಟಾ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಪುಣ್ಯ ಮಾಡಿದವನಿಗೇ ಈ ಮಾರ್ಗವು ಫಲಸದ್ಭಾಗ್ಯ ತ್ಯಾಗ, ಕರ್ತೃತ್ವ ತ್ಯಾಗಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಪನ್ನನು ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯವಿಲ್ಲವು. ಈ ತತ್ವವು ಹಿಂದೆಯೇ ಆಸರಾಧ ಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ನಾಸ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವಗತಿ ಎಂದರೆ ಮೂರನೇ ಗತಿ ಎಂದು ಅದೇ ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ೫, ೧೦, ೮ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ದಂತ ಮುಶಕ ಕೀಟಾಟಿ ಪ್ಲಾದ್ರ, ಜನ್ಮಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ “ಜ್ಯಾಯಸ್ವ ಮ್ರಿಯಸ್ವ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.

ಅನಂತರ ೯ನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಕದಿಯುವವನು, ಹೆಂಡವನ್ನು

ಕುಡಿಯುವವನು, ಗುರುತಲ್ಪಗಾಮಿಯು, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತಕನು ಇಂತಹ ಪಾಪ ಮಾಡಿದವರು ನರಕವನ್ನು ಹೊಂದುವರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನು ಮಿಕ್ಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನರಕಪತನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ನಿರಯ ಪದವೀ ಯಾತಾ ಯಾತ ಕ್ರಮೈ ನಿರಂತರೈಃ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲು ಇದುವರೆಗೂ ನಾವುಗಳು ಲೆಖ್ವಿಲ್ಲದೆ ಜನ್ಮಗಳನ್ನೆತ್ತತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಅರ್ಪಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಏತಕ್ಕಿಂದರೆ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯು ಇಲ್ಲವು. ಎರಡನೆಯ ಪಿತೃಯಾಣದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಘಟೇ ಯಂತ್ರವು ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಹಿಡಾಡುವ ಹಾಗೆ, ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು ಹೀಗೆ ಆಯಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಅನೇಕ ಘೋರಪಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನರಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ಯಾತನೆಗಳನ್ನನುಭವಿಸಿ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ ಪರಾಶರರು “ಅನೇಕ ಜನ್ಮ ಸಾಹಸ್ರೀಂ ಸಂಸಾರ ಪದವೀಂ ವ್ರಜ್ಞ | ಮೋಹಾಘ್ನಮಂ ಪ್ರಯಾತಾಸೌ ವಾಸನಾ ರೇಣು ಕುಂಠಿತಃ ||” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (ವಿ. ಪು. ೬. ೭. ೧೯) ಇದರರ್ಥ ಮತ್ತು ಉಪಪಾದನೆಗೆ ಉಪೋದ್ಘಾತಾಧಿಕಾರದ ೧೮೩—೪ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಹೀಗೆ ಅಧಿಕತ ಪರಿಶ್ರಾಂತರಾಗಿ, ಬಹಳ ಆಯಾಸಪಟ್ಟು ಬಂದು ಬಳಲಿರಬಹುದು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಕೃಪಾಸಾಗರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯಾವಾಗ ನಾವು ನಿಮ್ಮವರು ಎಂದು ಯಾಚಿಸಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದವೋ, ಆಗ ಸಂತೋಷಯುಕ್ತನಾಗಿ “ಲೋಚನಾಭ್ಯಾಂ ಪಿಬನ್ನಿವ” (ರಾ. ಯುಧ್ಯಕಾಂಡ ೧೮) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕೃಪಾ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದವಲೋಕಿಸಿ, ಅಂತಿಮ ಸ್ಮರಣೆ, ಸುಖನಿರ್ವಾಣ, ಮೂರ್ಧನ್ಯ ನಾಡಿ ಪ್ರವೇಶ, ಅರ್ಪಿರಾದಿ ಗತಿಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಅಜ್ಞಾಧರೈಃ ಅತಿವಾಹೈಃ, ಸರ್ವೇ ಶ್ವರಾಜ್ಞಯನ್ನು ಶಿರಸಾ ವಹಿಸಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಅತಿನಾಹಿಕರಿಂದಲೂ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗಿ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಉಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ನಿಜ ಚ್ಛಾಯಾದಾಲಿಲಾ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ತ್ರಿಯಾಪತಿಗೆ ಸಮಾನಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. “ಪ್ರಾಣ್ಯಾಪೇ ವಿಧಗಯ ನಿರಂಜನಂ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಚ್ಯತೆ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬಹುದೂರ ನಡೆದು ಅಪರಾಪದಿಂದ ಬಳಲಿದವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚಾರವೂ ವ್ಯಕ್ತದ ನೆರಳಿನಲ್ಲರೋಣವೂ ಆಸ್ವಾಸನವು. ಹೀಗೆ ಆಯಾಸಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪಾತಕಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅತಿವಾಹಿಕರನ್ನೂ ಅಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳನ್ನೂ ತ್ರಿಯಾಪತಿಯು ನೇಮಿಸಿರುವದಲ್ಲದೆ, ತಾನೇ “ಬ್ರಹ್ಮತರು” ವಾಗಿ ಅಶ್ವಿತರಿಗೆ ನೆರಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಾಪಾಡುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಸ್ಫುಟಿತದ ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿ ಸ್ವಿಧ್ಯತ್ಗುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ಪಲೋ

ಭಜತಿ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಭೋಗೇ ನಿವೃತ್ತಿ ಕಥೋಚ್ಛ್ರಿತಮ್ ||೪೭||

ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ನಿಯಾಮ್ಯವರ್ಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಕಾಂತಂ - ಶ್ರಿಯೇವತಿಯನ್ನು, ಸಚಿವ ಗಮಿತಃ-ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಆತನ ಅಜ್ಞಾಧಾರಿಗಳಾದ ಆತಿವಾಹಿಕರಿಂದ ಹೊಂದಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಸಂಪದ್ಯ - ಆತನನ್ನು ಕೊಂದಿ, ಅವಿರ್ಮವತ್ ಸಹಜಾಕೃತಿಃ, ಅವಿರ್ಮವತ್ - ಇದುವರೆಗೂ ಅಪ್ರಕಾಶವಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿರುವ, ಸಹಜ - ತನಗೆ ಸಹಜವಾದ ಎಂದರೆ ಸ್ವಕೀಯವಾದ, ಅಕೃತಿಃ - ಸ್ವರೂಪ ಸ್ವಭಾವಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸ್ಫುಟಿತದ ಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿಃ, ಸ್ಫುಟಿ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ, ತದಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸೇರಿರುವ ಸಿದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವು, ಆತನು ತನಗೆ ಅತ್ಮಾ ಎಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಎಂದರೆ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಎಂಬರ್ಥವು ; ಸಿದ್ಧದ್ಗುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ಪಲಃ, ಸಿದ್ಧಿತ್ - ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾದ, ಗುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ಪಲಃ - ಗುಣಗಳ ಎಂಟೇನು, ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವ, ವಿಜರತ್ವ, ನಿವೃತ್ಯತ್ವ, ವಿಕೋಕತ್ವ, ವಿಜಘತ್ವ, ಅಸಿವಾಸತ್ವ, ಸತ್ಯಕಾಮತ್ವ, ಸತ್ಯಸಂಜ್ಞಲ್ಪಗಳು, ತತ್ಪಲಃ - ಆ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಫಲವೇನು, ಇದು ಯಾವುದೆಂದರೆ, ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟಗಳಾಗಿ ಮಾಡುವ, ಕೈಂಕರ್ಯ ಪದ್ಯಂತವಾದ ಪೇಷಾರ್ಣಾನುಭವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭೋಗೇ - ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಅನಂದಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ - ಅತ್ಯಂತ ಸಮಭಾವವನ್ನು, ನಿವೃತ್ತಿ ಕಥೋಚ್ಛ್ರಿತಂ - ಪುನರಾವರ್ತಿಯ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವಂಥಾದ್ದನ್ನಾಗಿ, ಭಜತಿ - ಹೊಂದುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯವು:—ಇವನು ಆತಿವಾಹಿಕರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋದ ಸ್ಥಳವೆಂತಾದ್ದೆಂದರೆ, ಈ ಪ್ರಕೃತಿಯುಂಡಲದ ಹಾಗಲ್ಲದೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದು, ಅದು ತಮಶ್ಚಬ್ದವಾಚ್ಯವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ, ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದುದು. ಶ್ರುತಿಯು “ತಮಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್” ಎಂದೂ, “ತಮಸಸ್ತುಸಾರೇ” ಎಂದೂ ಈ ದಿವ್ಯ ನೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ತಮಶ್ಚಬ್ದವು ಬದ್ಧರಾದ ಚಿದ್ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಾದ್ದರಿಂದ ವಿವರ್ಜಿತವಾದುದೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದು ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವೆಂಬುದು ತತ್ಪತ್ರಯಾಧಿಕಾರ

ದಲ್ಲಿ ಉಪಸಾದಿತವಾಗಿದೆ (೪೫೮, ೫೨೮—೯ ಪುಟಗಳನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ). ಇದು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ, ರಜಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಸೇರದ ಶುದ್ಧಸತ್ವವಾಗಿ, ಸರ್ವೇ ಶ್ವರನಿಗೆ ಭೋಗೋಪಕರಣವಾಗಿ, ಈ ಚೇತನನಿಗೆ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜಳವಿಗ್ರಹಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ತ್ರಿಯಾಸತಿಯ ಕೈಜ್ವರಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಉಪಕರಣಗಳಾಗಿಯೂ ಆಗುವಂಥಾದ್ದು. ಆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಿತ್ಯಾನಸಾಯಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಇತರರಿಗೂ ಅತಿ ಮನೋಹರನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ದ್ವಯವು ಪೂರ್ವ ಖಂಡದಿಂದ ಉಪಾಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ, ಉತ್ತರಖಂಡದಿಂದ ಉಪೇಯ (ಪ್ರಾಪ್ಯ) ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರೂಪ ಉಳ್ಳವನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಶಿಷ್ಟನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಂಗಡದವರಲ್ಲಾ ಒಪ್ಪಿರುತ್ತಾರೆವಾದುದರಿಂದ ಇದು ನಿರ್ವಿವಾದ ವಿಷಯವು. ಈ ತ್ರಿಯಾಸತಿಯಂತನನೆಂದರೆ ವಿಚಿತ್ರವಿಭೂತಿಕಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವಿಭೂತಿ ಎಂದರೆ ಸಿಯಾಮೃತವರ್ಗವು. ಒಬ್ಬ ಸಾಧಾರಣನಾದ ರಾಜನೇ ಅನೇಕ ವಿಚಿತ್ರನಿಯಾಮೃತವರ್ಗವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜಾಧಿರಾಜನನ್ನು ಇನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೇ? ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯೇ ಬಹು ವಿಚಿತ್ರವು ಆ ಸತ್ಯವಿಭೂತಿಯು ಇನ್ನೂ ವಿಚಿತ್ರತೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಆತನು ಉಭಯವಿಭೂತಿನಾಥನು. ಇದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಹಾಭಾಗವತರು ಬಹುವಾಗಿ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠವನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿರ ಕಂಭಗಳುಳ್ಳ ಈ ಅನಂದಮಯವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮಹಾನುಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರವಾಸುದೇವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಅನಂತ ಗರುಡಾದಿ ನಿತ್ಯರುಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದು ಆ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯಪಠನಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವವನು ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸೇರುವನು; ಹಾಗೆ ಸೇರಲು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದವರು ಯಾರು ಎಂದರೆ, ಸಚಿವ ಗಮಿತಃ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅಜ್ಞಾಧಾರಕರಾದ ಅತಿವಾಹಿಕರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಮಾನವನಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಐಶ್ವರ್ಯವೆಂಥಾದ್ದೆಂಬುವದನ್ನು ಮುಂದೆ ಸಚ್ಚಿತ್ರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮತಃ ಈತನಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ವಿನಾದರೂ ಸ್ವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಅಥವಾ ಮೊದಲು ಇದ್ದದ್ದೇ ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ವಿನೂ

ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಈತನಿಗೆ ನೈಜವಾಗಿ ಇದ್ದ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ದಿಂದ ಇದುವರಿವಿಗೂ ತಿರೋಹಿತವಾಗಿದ್ದುದು, ಈಗ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವೂ ಕರ್ಮವೂ ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ, ಹಿಂದಿನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವೇ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತದೇ ವಿನಾ ಹೊಸದಾಗಿ ಏನೂ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು “ಏವ ಮೇ ವೈಷ ಸಂಪ್ರಸಾದೋಽಸ್ಮಾಚ್ಛರೀರಾತ್ಮನುತ್ಥಾಯ ಪರಂಜ್ಯೋತಿರುಪ ಸಂಪದ್ಯ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿ ನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ” ಎಂದರೆ “ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಜೀವಾ ತ್ಮನು ಈ ಶರೀರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟವನಾಗಿ, ಪರಂಜ್ಯೋತಿಸ್ಸಾದ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಸೇರಿ, ತನ್ನ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಆವಿರ್ಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದು ತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯ (೮-೧೨-೨) ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ “ಸಂಪದ್ಯಾವಿರ್ಭವ ಸ್ವೇನ ಶಬ್ದಾತ್” ಎಂಬ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರವು ಉಪಪಾದಿ ಸುತ್ತದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ “ಸಂಪದ್ಯಾವಿರ್ಭವತ್ಸ ಹಜಾಕೃತಿಃ” ಹಿಂದೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸದೇ ಇದ್ದ ಸ್ವರೂಪವು, ಈಗ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರುವದರಿಂದ, ತನಗೆ ಮೊದಲು ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಸ್ವರೂಪವು ಈಗ ಅವಿರ್ಭವಿ ಸುತ್ತದೆ, ಎಂದರೆ ಆತ್ಮಾವಿನ ಧರ್ಮ ಭೂತಜ್ಞಾನವು ಏನೊಂದು ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧನವೇನೆಂದರೆ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವೇನ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ವಿರುವದರಿಂದ ; ಆದುದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಹಜಾಕೃತಿಃ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ಎರಡನೆಯ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ—ಸ್ಫುಟಿತದಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧಿಃ ಈ ಮುಕ್ತ ಸ್ವ ಯಾವಾಗಲೂ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೊಂದಿಗೇನೇ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರದ ಅವಿಭಾಗೇನ ದೃಷ್ಟತ್ವಾತ್ ಎಂಬಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆವಿರ್ಭೂತ ನಿಜಸ್ವರೂಪನಾದ ಮುಕ್ತನೇನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ತಾನು ಬೇರೆಯೇ ಎಂದೆನಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡು ತ್ತಾನೆಯೇ, ಅಥವಾ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಆತ್ಮಾವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವಿಭಾಗ ದಿಂದ ವಿಭಾಗವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷಣವು ತಾನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಎಂದು ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ಈ ಎರಡನೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸಮಂಜಸವಾದುದೆಂದೂ, “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” ಎಂದೇ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಮನುಷ್ಯೋಹಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶರೀರ ವಾದ ಮನುಷ್ಯದೇಹಕ್ಕೂ, ಶರೀರಿಯಾದ ಆತ್ಮಾವಾದ ಅಹಂ ಎಂಬುವದಕ್ಕೂ ಹೇಗೆ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ ಶರೀರವಾದ ಅಹಂ ಎಂಬುವದರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ, ಬ್ರಹ್ಮ

ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಶರೀರಿ ಎಂದರೆ ಆತ್ಮಾವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನಾಧಿಕರಣ್ಯವು. ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ ಎಂಬುದರರ್ಥವು ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕಃ ಎಂಬದಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಶೀಮಚ್ಛಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲವು; ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಅರ್ಥವಲ್ಲವು. “ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” (ಗೀ. ೧೪. ೨) ಎಂಬ ಗೀತಾವಾಕ್ಯವು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಮೂಲಕ ಗುಣಾಷ್ಟಕ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಭಾವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ಯದಾಪಶ್ಯತಃಪಶ್ಯತೇ ರುಕ್ಮವರ್ಣಮ್ ಕರ್ತಾರಮೀಶಂ ಪುರುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಯೋನಿಂ । ತದಾ ವಿದ್ವಾನ್ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” (ಮುಂಡಕ ೩. ೨. ೩) “ಯಾವಾಗ ಬ್ರಹ್ಮದರ್ಶಿಯಾದ ಉಪಾಸಕನು, ಆದಿತ್ಯವರ್ಣಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಲವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತನಾದ, ಜಗತ್ಕರ್ತಾವಾದ, ಜಗನ್ನಿ ಯಾಮಕನಾದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ, ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ, ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನೋ, ಆಗ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ, ಅಪಹತಪಾಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ತೈತ್ತಿರೀಯ ಅನಂದವಲ್ಲಿಯೂ “ಸೋಶ್ವತೇ ಸರ್ವಾಃ ಕಾಮಾಃ ಬ್ರಹ್ಮಣಾಸಹ ವಿಸಶ್ವತೇತಿ” “ಕಲ್ಯಾಣಗುಣವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಆತನೊಂದಿಗೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಆಪೃಥಕ್ಸಿದ್ಧವಿಶೇಷಣನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ವಿಶೇಷ್ಯವಾದ ತ್ರಿಯಾಸತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಾನಂದವನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಮೂರನೆಯ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ:—ಸಿದ್ಧ್ಯದ್ಗುಣಾಷ್ಟಕ ತತ್ವಲಃ - ಈತನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸಂಪತ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆತನಿಗೆ ನೈಜವಾದ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಛಂದೋಗ್ಯ ೮. ೭. ೧ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಎಂಟು ಗುಣಗಳ ಆವಿರ್ಭಾವವೇ ಅಥವಾ (೨) ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಮಾತ್ರವೇ (೩) ಇಲ್ಲವೇ ಇವೆರಡರ ಆವಿರ್ಭಾವವೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ, ವ್ಯಾಸಶಿಷ್ಯರಾದ ಜೈಮಿನ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಮೊಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ, ಔಡುಲೋಮ್ಯಾಚಾರ್ಯರು ಎರಡನೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದರು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸನುಹರ್ಷಿಯು ಇವರಿಬ್ಬರಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಈ ಮೂರನೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿ

ಭಾವದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಸೇರಿದವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧದ್ವೈತಾಷ್ಟುಕನು ಈ ಮುಕ್ತನು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಅನಿರ್ವಾಚನಿಕ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗುಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಫಲವುಳ್ಳವನೂ ಆಗುತ್ತಾನೆಂದು ತತ್ವಲಿಂಗ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಫಲಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾಗುವದರಿಂದ, “ಸಂಜ್ಞಾಲ್ಪಾದೇವ ತಚ್ಚೈತೇಷಾಂ” ಎಂಬ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಈ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟಾವುದರವೇಷ್ಟೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ, “ಸಂಜ್ಞಾಲ್ಪಾದೇವಾಸ್ಯ ಪಿತರಸ್ಯಮುಪ್ಪಿಚ್ಛನ್ತಿ” (ಭಾಂ. ೮. ೨. ೧) “ಆ ಮುಕ್ತನ ಸಂಕಲ್ಪನಾತ್ರಾದಿಂದಲೇ ಆತನ ಪಿತೃಗಳು ಉಂಟಾಗುವರು” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಈತನ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನವು ಬಹು ಪ್ರಕಾರವಾದುದಾಗಿ ವಿಭಜನಾಗುವದರಿಂದ ಸ ಏಕಧಾ ಭವತಿ, ತ್ರಿಧಾಭವತಿ (ಭಾಂ. ೨೬. ೨) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅನೇಕ ದೇಹಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಸತ್ತಿ ಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ದೇಹಗಳೂ ಕೂಡ ಶುದ್ಧ ಸತ್ವಮಯವಾದರೂ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರಲಿ ಎಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಿರುತ್ತಾನೆಂದುದರಿಂದ ಅನಿತ್ಯಗಳಾಗುವವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮಾಡುವ ಅವತಾರ ಪರಿಗಮಾಪ್ತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳನಿಗ್ರಹವೇನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವು ಇದರಿಂದ ದೊರಕಬಹುದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಅವುಗಳು ಅನಿತ್ಯವಾಗಿರಲೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೂ ವಿಕಾರತ್ವವೂ ಅಂತ್ಯವೂ ಉಂಟು. ಜನನ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ ನಂತರ ಅಂತ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸಲು ಏನೊಂದೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲವು. ಸೌಭರಿ ಮೊದಲಾದ ಮುಷಿಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನವು ತುಂಬಾ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿದುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಆ ಜ್ಞಾನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮೂಲಕ ಐವತ್ತು ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮಾಂಧಾತರಾಯನ ಐವತ್ತು ರಾಜಕನ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರುಗಳೊಂದಿಗೆ ರಮಿಸಿದರೆಂಬ ಇತಿಹಾಸ ಉಂಟು. ಹಾಗೆಯೇ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಶರೀರಪರಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವ ಫಲವುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಈ ಮುಕ್ತನು “ಜಕ್ಷತೇ ಕ್ರೀಡಣ ರಮಮಾಣಃ” (ಭಾಂ. ೮. ೧೨. ೩) ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸರ್ವವಿಧ ಭೋಗವನ್ನೂ ಹೊಂದುವುದು. ಹೀಗೆ ಗುಣಾಷ್ಟಕ ಫಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಮುಕ್ತನು ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಹೀಗೆ ಈ ಮುಕ್ತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಇವುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂದರೆ

ಕೆಲವು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಗಳು ತಲೆದೋರುತ್ತವೆ. ೧. ಈತನಿಗೆ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಇವುಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆಯೋ, ಇತರ ಸಹಾಯವೇನೂ ಬೇಡವೋ, ಎಂದರೆ ಇತರ ಸಹಾಯವೇನೂ ಬೇಡವೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಾದೇವ, ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿ, ಶ್ರುತಿಯು ಸಸ್ವರಾಡ್ಯವತಿ. ಈತನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ, ಕರ್ಮಕ್ಕೂ ಕೂಡ ವಶ್ಯನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗಲಿ ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೇಳಿತಲ್ಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರವಶ್ಯತೆಯೂ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಅದೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಅಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಯೋ ಎಂದರೆ ಈತನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲವು. ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ತಾನೇ, ಶಾಸ್ತ್ರವಾದಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ; ಅಂತಹ ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಯೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವಶ್ಯತೆಯಿಲ್ಲವು ಆದುದರಿಂದ ಸಸ್ವರಾಡ್ಯವತಿ - ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿರುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಆದರೆ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಅಧೀನವಲ್ಲವೋ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೇ ಏನೂ ಇನ್ನಾರಿಗಾಗಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಧೀನವಲ್ಲವು. “ಅತ ಏವಚಾನನ್ಯಾಧಿಪತೀ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದು ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೨) ಈ ಮುಕ್ತನು ಅನೇಕ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದೆತ್ತಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ, ಮುಕ್ತದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಆತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರ ಉಂಟೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಾದರಿ ಎಂಬುವರು ಶರೀರವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ದೈವಮನಿಯವರು “ಏಕಥಾ ಭವತಿ ತ್ರಿಧಾಭವತಿ” ಎಂದಿರ. ವದರಿಂದ ಉಂಟೇ ಉಂಟೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನೂ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಚರ್ಚಿಸಿ, ಮುಕ್ತನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಅಶರೀರನೂ ಆಗಬಹುದು, ಸಶರೀರನೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರ ಎತ್ತಿದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನಗ್ರಹಿಸಿದ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಇವನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪ ಭೋಗವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಭೋಗವು ಎಂದರೆ ಆನಂದವು ಎಂಥಾವೆಂದರೆ ಭೋಗೇ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಶ್ರುತಿಯು ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವು. “ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಅಸಮಂಜಸನೆಂಬುದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವೂ ಅಸಮಂಜಸನೆಂಬುದೂ

ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಮ್ಯವು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಭೋಗೇ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೇ ವಿನಾ ಮಿಕ್ಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವರ್ಮಾಧಿಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಲಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ, ಏಕೆಂದರೆ “ಯತೋನಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೇ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಬಂಧ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನ ಹೆಸರು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲದದರಿಂದಲೂ ಈ ಸಾಮ್ಯರೂಪ ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯವು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಮವಾದುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಉಪಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಇನ್ನು ಏತರಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂದರೆ, “ಭೋಗ ಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯ ಲಿಜ್ಜಾಚ್ಛೇ” (೪. ೪. ೨೧.) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ “ಸೋಶ್ಚೇ ಸರ್ವಾ ಕಾಮಾ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಸೃಜಿತಾ” (ತೈ. ಆನಂದ ೨ ೧. ೨) ಎಂಬ ತೈತ್ತರೀಯ ವಾಕ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಆನಂದವೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವೂ ಸಮವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಮ ಪುರುಷ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿಯೂ, ಸತ್ಯಸಂಪ್ಪಲ್ಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲೂ ಪರಮಪುರುಷನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನಲಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ಅನ್ವಯಿಸುವದು ಯುಕ್ತವು. ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವದು ಅನ್ಯಾಯವು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು, ಮುಕ್ತನು ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಭೋಗೇ ಭಜತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೇ ವಿನಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಭಜತಿ ಎಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಯಾವಾಗ ಭೋಗಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂದಾಯಿತೋ, ಮಿಕ್ಕ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವು. ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನೇನೋ ಮುಕ್ತನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವಾಸವು ತಪ್ಪಿ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೇನಾದರೂ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಆದೀತೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಿಗಮಾಂತದೇಶಿಕರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ :— ಈ ಭಗವತ್ಸಾಮ್ಯರೂಪಭೋಗವು, “ನಿವೃತ್ತಿ ಕಛೋ ಜ್ಞಿತಮ್” ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಇಲ್ಲದುದೆಂದುಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮುಕ್ತನೇ ಒಂದು ವೆಳೆ ಆಸೇಕ್ಷಿಸಿ ಈ ಲೀಲಾವಿಧೂತಿಗೇನೆ ಏಕೆ ಬರಕೂಡದು ಎಂಬ ಶಂಕಾ ಉಂಟಾದರೆ, ಈ ಚಿಂತನನು ತಾನು ಹಿಂದೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ನಾನಾ ವಿಧ ದುಃಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ದುಃಖಲೇಶಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ,

ಅನನಧಿಕವಾದ ನಿರತಿಶಯ ಪರಿವೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರವೂ ಆ ನರಕರೂಪದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವನೇ? ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. “ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯಮಶಾಶ್ವತಂ | ನಾಪ್ಸುನಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಸ್ತಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂಗತಾಃ | ಅಬ್ರಹ್ಮ ಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾಃ ಪುನರಾವರ್ತಿ ನೋರ್ಹುನ | ಮಾಮುಪೇತ್ಯತು ಕೌಂತೇಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ ||” (ಗೀ ಲ. ೧೫-೧೬) ನನ್ನನ್ನು ಮಹಾ ಕಷ್ಟದಿಂದಲೂ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದಲೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ ಐಕಾಂತ್ಯದಿಂದಲೂ ಭಜಿಸಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆದು, ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ತಿಳಿದು, ನನ್ನನ್ನೇ ಪರಮಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ತನಗೆ ಸತ್ತೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತ ಮಹಾತ್ಮರು, ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯ ರೂಪ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಪುನಃ ಪುನಃ ಜನ್ಮ ಮರಣಾದಿಗಳಿಗಾಕರವಾಗಿರುವ, ದಃಖಕ್ಕೆ ತೌರಮನೆಯಾಗಿರುವ, ಅಸ್ಥಿರವಾದ, ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು, ಹೊಂದುವದೂ ಇಲ್ಲವು. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮನ ಲೋಕವಾದ ಸತ್ಯಲೋಕ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಆರ್ತಿ ಯುಂಟು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಅವು ಆರ್ತಿಗೆ ಹೇತುಭೂತವಾದವುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು, ತಾನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿ, ಪರಮಕಾರುಣಿಕನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನೇ ಏನಾದರೂ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಬಿಡುವನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯು ದೂರೀಕೃತವಾದುದು. ಹೀಗೆ “ನಿವೃತ್ತಿ ಕರ್ಥೋಜ್ಞಿತಂ” ಎಂಬುದರಿಂದ, ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ಉಪಸಂಹಾರ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಸಖಿಶ್ವೇನಂ ವರ್ತಯ ಯಾವದಾಯುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಮಭಿಸಂಪದ್ಯತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ” ಎಂಬುದರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮ ಸೂತ್ರಗಳ ಕೊನೇ ಸೂತ್ರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೇನೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣವಿರುವ ತನಕ ಹೀಗೆ ಪರಮಪುರುಷೋಪಾಸಕನಾಗಿದ್ದವನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಹೊಂದುವನು, ಅವನಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆವೃತ್ತಿಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೇನೇ ಇಚ್ಛೆಯೆಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಪರಮ ಕೃಪಾಳುವಾದ ಸರ್ದೇಶ್ವರನಿಗೆ “ಜ್ಞಾನೀತ್ವಾತ್ಮೈವ ಮೋಮತಂ” ಎಂದು

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಸ್ಥಿತಿ: ಕೇದೃಶೀ?

ಇಗ್ಗತಿ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೇ ಶೆನ್ರವನುಡೈಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವಮ್ ಇರುಕ್ಕುವ್ವುಡಿ ಎಜ್ಗನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್—(೧) “ಅನೈತ್ತುಲಕು ಮುಡೈಯ

ಹೇಳಿದವನಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಕರ್ಮನಶದಿಂದೇನಾದರೂ ಉಂಟಾದೀತೋ ಎಂದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಚ್ಛಿನ್ನ ಕರ್ಮಬಂಧನಾದದರಿಂದ ಆವರ್ತಿ ಶಂಕಾ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಆನಂದಮಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ದಿವ್ಯಲೋಕ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತನಗೆ ಅವರುಗಳು ಆತ್ಮಾ ವೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಕೂಡಿದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವನ್ನೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಪ್ರನೂವೃತ್ತಿ ಶಂಕಾವಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವೂ ಶರೀರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಆನುಭವಿಸುವನಾಗಿ ಭೋಗಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದವನಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ರೂಪ ಮುಕ್ತೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪ್ರಕಾರವೆಂಥಾದ್ದು ?

ಸಂಗ್ರಹ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಸವಿಸ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಲುಪಕ್ರಮಿಸಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಎಂಥಾದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಸುವರಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಶಬ್ದದರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಈ ಅಧಿಕಾರದ ಹೆಸರಿನ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ :—ಇಗ್ಗತಿ ವಿಶೇಷತ್ತಾಲೆ - ಈ ಅರ್ಚಿಗರಾದಿ ಗತಿ ವಿಶೇಷ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಶೆನ್ರವನುಡೈಯ - ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತನು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು, ಇರುಕ್ಕುವ್ವುಡಿ - ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಎಜ್ಗನೇ ಯೆನ್ನಿಲ್ - ಎಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ :—“ಅನೈತ್ತುಲಕು ಮುಡೈಯ - ಈ ಎಚ್ಚರ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿರುವ, ಎಂದರೆ ಉಭಯ ವಿಭಾತಿ

ಅನವಿನ್ದ ಲೋಶನನೈತ್ತಿನೈತ್ತನೆಯುಮ್ ವಿಡಾಳ್” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಡಿಯೇ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥುಗಳಿಲುಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಅನಂತಜ್ಞ ಳಾನ ವಿಗ್ರಹ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಜ್ಞಳಿಲೊನ್ಮಮ್ ಕುರೈಯಾಮಲ್ ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ ವಿಷಯಾಕರಿತ್ತುಕ್ಕೊಂಡಿರುಕ್ಕುಮ್.

ನಾಯಕನಾಗಿರುವ, ಅರವಿಂದ ಲೋಶನನೈ-ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನನ್ನು, ಇದರಿಂದ ಸರ್ವರನ್ನೂ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಶ್ರಿಯಾಪತಿಯು ಎಂಬ ಭಾವವು, ಈ ಕಣ್ಣು ಉಪಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನೈತ್ಯಮನೈತ್ಯಃ ಎಂದು ಹೇಳಿ ರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪಿರುವವನೆಂಬ ಭಾವವು, ತಿನತ್ತನೈಯುಮ್ ವಿಡಾಳ್, ತಿನ - ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವ ಧಾನ್ಯ, ಇದರಿಂದ ತಿನತ್ತನೈಯುಮ್-ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ, ಅಥವಾ ಒಂದು ಲಕ್ಷಣಕಾಲ ವಾದರೂ, ವಿಡಾಳ್ - ಶ್ರಿಯಾಪತಿಯನ್ನನುಭವಿಸದೇ ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರಳು. ಈಶ್ವರ ನಿಗೂ ಜೀವನಿಗೂ ಭರ್ತ್ಯ ಭಾರ್ಯ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದ, ಮಾಹಾಪತಿವ್ರತೆ ಯಾದ ಪ್ರಿಯಾ ಹೇಗೆ ಪತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಹೊ ಕೂಡ ಅಗಲದೆ, ಅತನ ಅವಾಣ್ಯ, ಗುಣ, ವಿಭೂತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೊಂದಿಗಿರುವ ಆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೊಂದಿಗೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಆನಂದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಳೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಮುಂದಕ್ಕೆ ಅರ್ವಾ ರೇರ್ ತಿರುಕ್ಕೋಳೂರ್ ಕೈಲಯನೈಕ್ಕು ಮಾನ್ವಳಿಯು ನಿನ್ನಿ ಯಾಳ್ ಶಿಲ್ಲವೈತ್ತನಳೀ ಎಂದುರುತ್ತದೆ. ಅರ್ವಾ ರೇರ್ - ಅಂತಹ ಶ್ರಿಯಾ ಪತಿಯನ್ನು ಮೋಗಿ ಸೇಂಬೇಕೆಂದು, ತಿರುಕ್ಕೋಳೂರಿಗೆ, ಶಿಲ್ಲವೈತ್ತನಳೀ-ಹೋಗಿ ಸೇರಿರುವಲ್ಲವೇ. ಮನೈಕ್ಕು - ಅದರಿಂದ ತನ್ನ ಮನತನಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವ, ವಾರ್ ಪಳಿನಿನೈಯಾಳ್ - ದೊಡ್ಡ ಆಪರಾಧವನ್ನು ಎಣಿಸಲು ಎಂಬರ್ಥವು” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿರ್ದಡಿಯೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಹಾಗೆ, ಸಮಸ್ತ ದೇಶ ಕಾಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ಅನಂತಜ್ಞ ಳಾನ - ಕೊನೆ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವ, ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳೇನು, ಗುಣಗಳೇನು, ಚೇಷ್ಟಿತಜ್ಞ ಳಿಲ್-ವ್ಯಾಪಾರಗಳೇನು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒನ್ಮಂ - ಯಾವುವೊಂದೂ, ಕುರೈಯಾ ಮಲ್ - ನ್ಯಾನತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ - ಅತಿಶಯವಾದುದೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿ, ವಿಷಯಾಕರಿತ್ತು - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡು, ಇರುಕ್ಕುಮ್ - ಇರುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಸಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕೋಶ ಗಳಲ್ಲಿ “ಸರ್ವೇಶ್ವರನೈ ಅನಂತಜ್ಞ ಳಾನ ವಿಗ್ರಹಗುಣ ಚೇಷ್ಟಿತಜ್ಞ ಳಿಲೊನ್ಮ

ಕುರೈಯಾನ್ಮೈ ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯವಾಗ ವಿಷಯಾಕರಿತ್ತು ಕೊಣ್ಣು ನಿರ್ದುಮ್” ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರ ಉಂಟೆಂದು ಸಾರವಿವರಣೆಯವರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ; ಆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅನಂತಗಳಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ, ದಿವ್ಯಚೇಷ್ಟಿತಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದರಲ್ಲೂ ನ್ಯೂನತೆ ಯಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುವದು.” ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವೆಂದರೇನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವು ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಷಯ ವಾದುದು. ಅತನು ಅನಂತಗಳಾದ ವಿಗ್ರಹ, ಗುಣ, ವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಅಂತಹ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲೂ ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾದುದಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವುದೇ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿನ ಭೋಗಾನುಭವವು ಅಲ್ಲಿಯ ಅನುಭವದ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಇಲ್ಲಿ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವು ಬಯಲಾಗಬಹುದು, ದುಃಖ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ “ಸುಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಂ, ದುಃಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ಸುಖಂ” ; ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಹೀಗಲ್ಲವು, ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವವು, ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಗಳಿಲ್ಲಮ್ ಭೋಗ್ಯವಾಗ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು ಅನಂತ ಭೋಗ್ಯ ವೆಂದೂ ಎಂದರೆ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವದರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವೆಂಬುವದರಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಅನಂತಗಳಾದ ವಿಗ್ರಹ ಗುಣ ವಿಭೂತಿಚೇಷ್ಟಿತಗಳುಳ್ಳವನಾದುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ, ಭೋಗ್ಯವೂ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಇರುವದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದುದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಯರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಾಸತಿಯು ವಿಗ್ರಹ ಗುಣ ವಿಭೂತಿ ಚೇಷ್ಟಿತಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನೆಂಬ ಭಾವವನ್ನೂ, “ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೋಚಿತಾತ್ಮಂತ ಶೇಷಭಾವಾಯೈ ಸ್ವೀಕೃತೋನುಜ್ಞಾತಶ್ಚ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂ ಸಹ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟಾದರೆ, ಛಾಂದೋಗ್ಯ ಶ್ರುತಿಯು “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನೆಂದಿಗೆ

ಪರಮ ಸಾಮ್ಯ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯಃ ; ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಂ ಭೋಗ್ಯಮ್.

ಇವ್ವನುಭವಮ್ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕಮ್ ಇವನುಕ್ಕಮ್ ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ ಪರಮಸಾಮ್ಯಮ್ ಶೋಲ್ವುಗಿರದು. (೧) “ಉಣಂ

ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ, “ತಥಾವಿಧ ಭಗವದನುಭವ ಜನಿತಾನವಧಿಕಾತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಕಾರಿತಾಲೇಷಾಂ ಸ್ಥೋಚಿತಾಲೇಷ ಶೇಷತ್ವೈಕರತಿರೂಪ ನಿತ್ಯಕಿಂಕರೋ ಭವಾನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಹೇಗೆ ? ತಾನೇ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗುವಾಗ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದರೇನು ? ಎಂಬ ಶಂಕಾವಿಗೆ ಮಂಡಿಸ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವವರಾಗಿ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯುಭಿಪ್ರಾಯವು, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ಭೋಗ್ಯವಾದುದು.

ಇವ್ವನುಭವಮ್ - ಈ ಭೋಗವೂ ಅನಂದಮುಖಗುವ ಅನಂದವೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವನುಕ್ಕಮ್ - ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೂ, ಈಶ್ವರನುಕ್ಕಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ, ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯಮಾಗ್ನಿಯಾಲೇ - ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಮವಾದುದರಿಂದ, ಪರಮಸಾಮ್ಯ ವೆಂದು, ಶೋಲ್ವುಗಿರದು - ಹೇಳುವಂಥಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದು ಎಂದರೆ “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯ ಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ, “ಮಮಸಾ ಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲೂ ತೋರಿಬರುವ ಪ್ರಮಾಣವು ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯೂ ಉಭಯತ್ರ ಸಾಧಾರಣವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಆ ಸಾರ್ವಜ್ಞಿಕತೆಯು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ತನ್ಮೂಲಕ ಅನಂದವೂ ಉಂಟಾಗುವದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಪರಮಸಾಮ್ಯವೇನು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸಮವೇ ಎಂದರೆ ಭೋಗ-ಅನಂದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಏನೂ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಲ್ಲವು ; ಭಗವಂತನಿಗೆ ಈ ಸರ್ವವೂ ತನ್ನದಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತರೂ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಅನಂದವು ; ಈ ದಾಸನಾದ ಮುಕ್ತನಿಗಾದರೋ ಎಲ್ಲವೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನದೇ ಎಂಬ

ಮುಳುನಲಮ್” ಎನ್ನಮ್. (೨) “ನಿರಸ್ತಾತಿತಯಾದ್ಲಾದ ಸುಖಭಾ

ಅನಂದವು. ಇವೆರಡೂ ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು. ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯವೂ ಗೈಯಾಲೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದಲೇ ಸರ್ವವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತುಲ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಇಬ್ಬರ ಅನಂದವು ಸಮವಾದುದರಿಂದ, ಅತ್ಯಂತ ತುಲ್ಯವೆಂದೂ ಪರಮಸಾಮ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೆಂಬುದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ತುಂಬಾ ಭೋಗ್ಯವಾದುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರ ಪಾಶುರವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವುರಾಣ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ರವರ ತಿರುವಾಯ್ಮೊಳೆಯ ಎರಡನೆಯ ಪಾಶುರವು :—

ಮನನಕ ಮಲಮರೆ ಮಲರ್ಮಿಶೈ ಯಿಳುದರು |

ಮನನುಣರ್ಕ್ಕಳಿಲಿಲ್ ಪೊರಿಯುಣರ್ಕ್ಕವೈಯಿಲ |

ನಿನನುಣರ್ ಮುಳುನಲ ಮೊದಿಲ್ಲಿಗಳ್ ಎನು |

ಮಿನನಿಲ ನೆನನುಣಿರ್ ಮಿಗುನಕ್ಕೈ ಯಿಲನೇ ||

ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ :—ಮನಸ್ಸಿನ ಮಲಗಳಾದ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಹರ್ಷ, ಮಾನ, ಮದ, ಅಗುಣ, ವಿಷಾದ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು, ಹಾಗೆ ಮಲಗಳು ನಾಶವಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವ, ಮಾನಸ ಜ್ಞಾನವಾದ ಯೋಗಬಲದಿಂದ ಪರಿಚ್ಛೇದಿಸುವ ಹಾಗೆ ತೋರುವನಾಗಿ, ಬಾಹ್ಯೇಂದ್ರಿಯ ಗೋಚರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಅಣುತ್ತಾದಿ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳ ಚೇತನನಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ, “ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೂ, ಸಂಪೂರ್ಣಾನಂದಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ, ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನ ಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ ನಿಶ್ಚಲವಾದ್ದರಿಗೂ, ಸರ್ವೋತ್ಕರನಿಗೆ ನನಗೆ ಧಾರಕನು. ಇಲ್ಲಿ ಮುಳು ಎಂಬುದು ಮಥ್ಯೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಮುಳು ಉಣರ್ ಮುಳುನಲಮ್ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ, ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾಸನ್ನೆಯಲ್ಲೂ ಅಪ್ರಕಾಶ ಸ್ವರೂಪನೇಯಾಗಲಿ, ತನಗೆ ಅನುಕೂಲವಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಸ್ವರೂಪವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು “ಯಥಾ ಸೈನ್ಯವ ಘನಃ” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಉಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಗೆ ಉಪ್ಪೋ

(೨) ವಿ. ಪು. ೬. ೫. ೫೯.

ವೈಕಲಕ್ಷಣಾ | ಭೇಷಜಂ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ರೇಕಾನ್ತಾತ್ಯಂತಿಕೀಮತಾ”
ಎನ್ನಮ್, ಶೋಲ್ವಗಿರಪಡಿಂಯೇ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಸತ್ ಭೋಗ್ಯಮಾಗ

ಹಾಗೆಯೇ” “ಅನನ್ದೋ ಬ್ರಹ್ಮೇತಿ ವ್ಯಜಾನಾತ್” “ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವೇ
ಅನಂದನೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು” ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಗನು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ವಿಷ್ಣು ಪುರಾಣ ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥವು :—“ನಿರಸ್ತಾತಿಶಯ - ಯಾವುದರಿಂದ
ಬೇರೇ ಸುಖದ ಅತಿಶಯವು ನಿರಸ್ತನಾಯಿತೋ, ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಎಂದರೆ
ನಿರತಿಶಯವಾದ ಎಂಬರ್ಥವು, ಅಂತಹ, ಅಹ್ಲಾದಸುಖ - ಅಹ್ಲಾದರೂಪ ಸುಖ,
ಅಹ್ಲಾದವೆಂದರೆ ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಸಮಾಧುಭವ ತನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸುಖವು. ಇಂತಹ ಸುಖದ ಭಾವನೆ ಎಂದರೆ ಅಹ್ಲಾದ ಮಾತ್ರ
ವೇ ಇರುವದೇ ಎನು ಇಲ್ಲಿನ ಸುಖದ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಿನ್ನಿ ರೂಪನಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ
ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಇಲ್ಲಿಯ ಸುಖವಾದರೋ “ದುಃಖಾನ್ತ ಪ್ರಭವಂ ಸುಖಂ” ಎಂದೂ,
“ದುಃಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ಸುಖಂ” ಎಂದೂ ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (ವೋಕ್ತು.
೧೮೩) ಹಾಗಲ್ಲವು. ಅಹ್ಲಾದ ಸುಖಭಾವವೇ, ಅದರಿಂದಲೇ ವಿಕಲಕ್ಷಣಾ -
ಇದೊಂದೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವು, ವಿಷಯಾನುಭವ ಸೂಚಕವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ
ಬೇಕು ಇನ್ನೂ ಬೇಕೆಂಬಭಾವವನ್ನು ಹೇಗೆ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆ
ಈ ಪರಿಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಅಹ್ಲಾದವು ಅನುಭವವಿಂದ ವೃದ್ಧಿ
ಹೊಂದುತ್ತದೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಭಗವತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬ ಭೇಷಜಂ - ಔಷಧವು,
ಯಾರಿಗೆ ಔಷಧವೆಂದರೆ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ : - ಸಂಸಾರ ದುಃಖಾರ್ಥ
ತಾಪತಾಪಿತ ಚೇತಸಾಂ - ಸಂಸಾರದ ದುಃಖವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ತಾಪದಿಂದ
ಬೆಂದುಪೋದ ಮನುಷ್ಯನವರಿಗೆ ಇದು ತಾಪಕನರೂಪವಾದ ಪರಮೌಷಧ
ವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಥಾವೆಂದರೆ, ಏಕಾಂತಾ - ಪ್ರಯೋಜನಾಂ
ತರದ ಗಂಧ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದಿರುವಂಥಾದ್ದು ಮತ್ತು ಆತ್ಮಂತಿಕೀ - ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ
ಹಾಗೆ ಇರುವಂಥಾದ್ದು ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಂಥಾದ್ದು. ಇಂತಹ ಭಗವತ್ಪ್ರಾ
ಪ್ತಿಯು ಪರಮೌಷಧವೆಂಬುದು, ಮತಾ - ನನ್ನಭಿಪ್ರಾಯವು. ಆ ಭಗವ
ತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಅಹ್ಲಾದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು
ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ” ಎನ್ನಮ್ - ಎಂದು, ಶೋಲ್ವಗಿರಪಡಿಂಯೇ - ಹೇಳಿರುವ
ಹಾಗೆ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ಭೋಗ್ಯವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂ
ಪಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನ ಅನಂದವು ಭಗವಂತನಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದು
ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪ್ರಾಪ್ತಮ್. ಮತ್ತುಳ್ಳವೈ ಭೋಗ್ಯಮಾಮ್ವದಿ ಯೆಙ್ಗನೇ ಎನ್ನಿಲ್ ? ರಾಜಮಹಿಷಿಕ್ಕು ರಾಜಾ ಭೋಗ್ಯನಾನಾಲ್ ಅವನುಕ್ಕು ಅಭಿಮತಙ್ಗಿ ಳಾಯ್ ಅವನುಡೈಯ ಭೋಗತ್ತುಕ್ಕುರುಪ್ಪಾನ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಾದಿಗಳುಮ್ ಇವಳುಕ್ಕು ಅನುಕೂಲಮಾಯಿರುಕ್ಕು ಮಾಪ್ಪೋಲಿ, ಇಙ್ಗುಮ್ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಗಳಾನವೈಯೆಲ್ಲಾಮ್

ಹೀಗೆ ಈ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಇದರ ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನಂತಗಳಾದ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೊಂದರಲ್ಲೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ ; ಈ ಮಿಕ್ಕ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೂ ಕೂಡ ಮೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವು ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಕದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತುಳ್ಳವೈ - ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿರುವ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೆಲ್ಲಾ, ಭೋಗ್ಯಮಾಮ್ವದಿ ಎಙ್ಗನೇ ಎನ್ನಿಲ್ - ಹೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ? ಎಂದರೆ, ರಾಜಮಹಿಷಿಕ್ಕು - ರಾಜನ ಪಟ್ಟಿ ಮಹಿಷಿಗೆ, ರಾಜಾ - ರಾಜನು, ಭೋಗ್ಯನಾದರೆ, ಅವನುಕ್ಕು - ಆ ರಾಜನಿಗೆ, ಅಭಿಮತಙ್ಗಿ ಳಾಯ್-ಇಷ್ಟವಾದವುಗಳಾಗಿ, ಅವನುಡೈಯ ಭೋಗತ್ತುಕ್ಕು- ಆ ರಾಜನ ಭೋಗಕ್ಕೆ, ಉರುಪ್ಪಾನ - ಉಪಯುಕ್ತಗಳಾದ, ಭೋಗೋಪಕರಣ - ಭೋಗಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ವಾಹನ, ಭೃಜ, ಭತ, ಚಾಮರ, ಸಿಂಹಾಸನಾದಿಗಳು, ಭೋಗಸ್ಥಾನಾದಿಗಳುಮ್ - ಉದ್ಯಾನವನ, ಪ್ರಾಸಾದ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇವಳುಕ್ಕು-ಈ ಮಹಾಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಪಟ್ಟಿವಹಿಷಿಗೆ, ಅನುಕೂಲಮಾಯಿರುಕ್ಕುಮಾಪ್ಪೋಲಿ - ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ, ಇಙ್ಗುಮ್ - ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಾನುಬಂಧಿಗಳಾನವೈ - ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷಣಗಳಾದ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಜೇಷ್ಟಿತಗಳೆಲ್ಲಾ, ಭೋಗ್ಯಮಾಗಕ್ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ - ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರಲು ಏನೊಂದೂ ಕುಂದಕವಿರುವುದಿಲ್ಲವು. ಒಬ್ಬ ರಾಜನ ಪಟ್ಟಿ ಮಹಿಷಿಗೆ ರಾಜನು ತುಂಬಾ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ರಾಜನ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆ ಆತನೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ, ಸುಖರೂಪವಾಗಿ, ಭೋಗರೂಪವಾಗಿರುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತರನ

ಭೋಗ್ಯವಾಗಕ್ಕುರೈ ಇಲ್ಲೈ. ಇಪ್ಪಡಿ ಸರಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಯ್ ಕೊಂಡು ಸರ್ದೇಶ್ವರ ಭೋಗ್ಯನೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿ

ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಕಲ ವಿಶೇಷಣಗಳೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪದೊಂದಿಗೆ ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾದವುಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ರಾಜಭೋಗಗಳೂ ಭೋಗೋಪಕರಣಗಳೂ, ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳೂ ಕೂಡ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಪತಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೇ ವಿನಾ ದುಷ್ಟ ಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಪತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರೀತವಾದವುಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೂ, ಪತಿಪತಿ ಸಂಬಂಧವಿರುವವರಿಂದ ದೃಷ್ಟಾಂತವು ಉಪಪನ್ನವು. ಇಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಿಕೆಯೇ ಸುಖವೆಂದೂ ಭೋಗವೆಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ರಾಜಪತಿಗೆ ರಾಜನೂ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಾದಿಗಳೇನೋ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಅನಂತರ ವೃದ್ಧತೆಯುಂಟಾಗಿ ಜೀಸರ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಧಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಆಗ ಭೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ತೋಗಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಜಿಹಾಸೆಯನ್ನು ತೋರುವದಿಲ್ಲವು. ಪತಿವ್ರತಾ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮೋದಾಹರಣೆಯಾದ ಸೀತೆಯೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಸಲ್ಯೆಯು ಸೋಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಓ ಸೀತೆಯೇ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ರಾಜಕುಮಾರನೆಂದೆಣಿಸಿ ಸಮಸ್ತ ರಾಜಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀನು ಆತನಿಗೆ ಶುಶ್ರೂಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲವು. ಈಗ ವನಚಾರಿಯಾಗಿ ನಾರುನುಡಿಯನ್ನುಟ್ಟು ಕಂದಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಪೃಥ್ವೀಶಯ್ಯನಾಗಿರುವಾಗಲೂ ಪತಿಯನ್ನು ತುಚ್ಛನಾಗಿ ಕಾಣದೆ ಶುಶ್ರೂಷಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ಯುಕ್ತವು, ಎನ್ನಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಸೀತೆಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ :—

ಮಿತಂದದಾತಿ ಹಿ ಪಿತಾ ಮಿತಂ ಮಾತಾ ಮಿತಂ ಸುತಃ |

ಅಮಿತಸ್ಯ ಚ ದಾತಾರಂ ಭರತಾರಂ ಕಾನಪೂಜಯೇತ್ ||

ಅಂತನಾಗಿ ಕೊಡುವ ದಾತವು ಭತಾ. ಅಂತವನನ್ನು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಪೂಜಿಸದೇ ಇರುವರೇ? ಎಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲವೆ, ಶ್ರೀರಾಮನೊಂದಿಗೆ “ಯಸ್ತುಯಾ ಪಥ ಸಸ್ವರೋ ನಿರಯೋಯಂ ತ್ವಯಾ ವಿನಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇರುವ ಭೋಗಸ್ಥಾನವೇ ಸ್ವರ್ಗವು, ಅತನೊಂದಿಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಸ್ಥಳವೇ ತನಗೆ ನರಕವು. ಇದು ಕಾಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಶೇಷಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸದಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಭೋಗ ಭೂತನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟೆಂದು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಪ್ಪಡೆ- ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಯ್‌ಕ್ಕೊಂ ಡು-ಸಮಸ್ತ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಯವಿ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೂ ಕೂಡ ಇದರಿಂದ ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು; ಸರ್ವೇಶ್ವರ - ತೀ ನಾನು ದೇವನು, ಭೋಗ್ಯನು, ಎನ್ಮಮಿಡಂ - ಎನ್ನುವ ಪ್ರಮಾಣವು, ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಶಬ್ದದಿಂದ ಇತಿಹಾಸ ಪುರಾಣಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಪ್ರಸಿದ್ಧವೂ - ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು, ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟು ಆತನು ನಿರ್ವಿಶೇಷನೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸುತರಾಂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-

೧. “ಸೋಶ್ನುತೇ ಸರ್ವಾ ಕಾಮಾಃ ಸಹ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಪಶ್ಚಿತಾ” (ತೈ. ಆನಂದ. ೧) ಮುಕ್ತಾತ್ಮನು, ಸರ್ವವಿಧವಾಗಿ ನೋಡುವ ಎಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಆತನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಭೋಗ್ಯವಾದುವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವನು.

೨. “ರಸಗಂ ಹೈವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀ ಭವತಿ” (ತೈ. ಆನಂದ. ೭. ೧) ಈ ಮುಕ್ತನು ಆನಂದಸ್ವರೂಪನನ್ನು ಮತ್ತು ಆನಂದಗುಣಕನನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಹೊಂದಿದವನಾಗುವನು.

೩. “ನಪಶ್ಯೋ ಮೃತ್ಯುಂ ಪಶ್ಯತಿ ನರೋಗನ್ನೋತ ದುಃಖತಾಂ ಸರ್ವಂ ಹ ಪಶ್ಯತಿ ಪಶ್ಯತಿ ಸರ್ವಮಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಕಃ” (ಛಾಂ. ೩. ೨೬. ೨) ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾದ ಮುಕ್ತನು ಮರಣವನ್ನೇಯಾಗಲಿ, ರೋಗವನ್ನೇಯಾಗಲಿ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನೇಯಾಗಲಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವು; ಎಂದರೆ ಸಂಕಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನುಭವಿಸುವನು. ಜಗತ್ತೂ ಕೂಡ ಬದ್ಧನ ಹಾಗೆ ಈತನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಲ್ಲವು. ಪಿತೃರೋಗಿಗೆ ಹಾಲು ಕಹಿ, ಆ ರೋಗವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಹಾಲು ಹೇಗೆ ಭೋಗ್ಯವೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸ್ಮೃತಿಗಳು :-

೧. “ಇದಂ ಜ್ಞಾನ ಮುಪಾಶ್ರಿತ್ಯ ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ | ಸರ್ವೇಪಿ ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ನಸ್ಯಥಂತಿ ಚ” ಈ ಮುಂದೆ ನಾನು ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕ ಆನಿರ್ಭಾವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವ ಇವುಗಳು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ

ಗಳಿಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್. ಇವ್ವರ್ಥತ್ವೈ ಭೂಮಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲೇ ಸಾಧಿ
ತ್ತರುಳಿನಾರ್.

ಭೋಗ, ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರಳ
ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕ್ಲೇಶಪಡುವದಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಮುಕ್ತನಿಗೆ
ಪರಮಭೋಗ್ಯನಾಗಿರುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಪ್ರಮಾಣಗ
ಳೇನೋ ಉಂಟು ಎಂದು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ. ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರೂ ಹೀಗೆಯೇ
ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೋ ? ಎಂದರೆ, ಅವರೂ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಧಿಕರಣ
ದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಸಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇವ್ವರ್ಥತ್ವೈ - ಹೀಗೆ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಭೋಗ್ಯ
ಭೂತನೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಭೂಮಾಧಿಕರಣತ್ತಿಲೇ-ವ್ಯಾಪ್ತಸೂತ್ರದ ಭೂಮಾ
ಧಿಕರಣದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸಾಧಿತ್ತು ಅರುಳಿನಾರ್ - ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕೃಪೆಗೈದಿರುತ್ತಾರೆ.
ಈ ಭೂಮಾಧಿಕರಣದ ಸೂತ್ರವು ಯಾವುದೆಂದರೆ : - ಭೂಮಾ ಸಂಪ್ರಸಾದಾದ
ಧ್ಯುಪದೇಶಾತ್ - ಭೂಮ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು ಅಥವಾ ಭೂಮಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟನು
ಪರಮಾತ್ಮನು ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲವು ; ಏಕೆಂದರೆ ಈತನು, ಸಂಪ್ರಸಾದಾಧಿ - ಈ
ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಅಧಿಕನೆಂದು, ಉಪದೇಶಾತ್ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪೇಶಿಸಿರು
ವುದರಿಂದ ಭೂಮಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವೇನೆಂದರೆ : - “ಯತ್ರ ನಾನ್ಯತ್ವತ್ಯತಿ ಸಾ
ನ್ಯಚ್ಛ್ರಣೋತಿ ನಾನ್ಯದ್ವಿಜಾನಾತಿ ಸಭೂಮಾ” “ಯತ್ರ - ಯಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ
ನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ವಸ್ತುವು, ಅನುಭೂಯಮಾನೇಸತಿ-ಅನುಭವಿಸಲ್ಪಡ
ಲಾಗಿ, ಅತನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾವುದೂ ನೋಡಲ್ಪಡುವದೂ ಇಲ್ಲವೋ, ಕೇಳಲ್ಪಡು
ವದೂ ಇಲ್ಲವೋ, ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವದೂ ಇಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ ವಸ್ತುವು ಭೂಮಾ
ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.” ಮತ್ತು “ಅಥ ಯತ್ರಾನ್ಯತ್ವತ್ಯತಿ ಅನ್ಯ
ಚ್ಛ್ರಣೋತಿ ಅನ್ಯದ್ವಿಜಾನಾತಿ ತದಲ್ಪಂ” “ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನನುಭವಿಸಿದ
ನಂತರ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುದು, ಕಾಣಬೇಕು, ಕೇಳಬೇಕು, ತಿಳಿಯಬೇ
ಕೆಂದಾಗುತ್ತದೋ ಅ ವಸ್ತುವು ಅಲ್ಪವಾದುದು” (ಭಾಂ. ೩. ೨೪ ೧) ಎಂದು
ಉಪನಿಷತ್ತು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈನವುಕಾತಿರಮ ಸುಖಸೂತ್ರವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನ
ನುಭವಿಸಿದ ನಂತರ, ಇನ್ಯಾವದನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ಮುಕ್ತನು ನೋಡನು.
ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಆತನ ವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ಆತನ ಸ್ವರೂಪ

ದೊಂದಿಗೆ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವನಾಗಿ, ತದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದವುಗಳೊಂದನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡನು. ಏಕೆಂದರೆ ಮಿಕ್ಕಿದ್ದೆಲ್ಲವೂ ಅತಿ ತುಚ್ಛವಾದವು. ಈ ಮುಕ್ತ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವದೆಲ್ಲಾ ಅನುಕೂಲವಾದವುಗಳಾಗಿ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖರೂಪವಾದವು, ಪ್ರತಿಕೂಲವೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ದುಃಖ ಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲವು.

ಆದರೆ ಈ ಜಗತ್ತೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತವಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದುದೇ. ಇದರನುಭವವು ಪರಿಮಿತ ಸುಖರೂಪವಾಗಿಯೂ ದುಃಖಮಿಶ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂಥಾದ್ದು, ಹೀಗಿರುವಂಥಾದ್ದೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸುಖರೂಪವಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪವು ತೋರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ ಶ್ರುತಿಯೇ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮವಶ್ಯ ನಾದವನು ಈ ಜಗತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೇರೆಯಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ, ಕರ್ಮಾನುರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಮಿತ ಸುಖರೂಪವಾದುದಾಗಲಿ, ದುಃಖರೂಪವಾದುದಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕರ್ಮವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯು ತೊಲಗುವದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ವಿಭೂತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವದರಿಂದ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖವೇ ವಿನಾ ದುಃಖರೂಪವಲ್ಲವು. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಕೊಟ್ಟ ವ್ಯಷ್ಟಾಂತವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪಿತ್ತವ್ಯಾಧಿಸೇಡಿತನಿಗೆ ಹಾಲು ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾದವನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಅದೇ ಸ್ವಾದುವಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೇ ಈ ಅಕ್ಷೇಪವು ತೋರಬಹುದಾದುದರಿಂದ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರೇ ಮುಂದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯತ್ವವು ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ ಗುಣವಿಭೂತಿಗಳುಳ್ಳ ಭೋಗೋಪಕರಣ ಭೋಗಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೂ ಉಳ್ಳ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಹೆಸರೆಂದು ತಿಳಿಸುವನರಾಗಿ, ಅಂತಹ ಭೋಗ್ಯತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಪರಮ ಪದಕ್ಕೆ ರೂಢಿಯಿಂದಲೂ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಮೂರು ಅರ್ಥಗಳೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ರೂಪವಾದ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾದ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೂ, (೨) ನಿರತಿಶಯಾನಂದ ಸ್ಥಾನವಾದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೂ, (೩) ಅಂತಹ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರಿ ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಪರಮಪದ ಶಬ್ದವು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಪರಮಪದ ಶಬ್ದಸ್ಯ ತ್ರಯಃ ಅರ್ಥಾಃ

ಇವತ್ತಿಲ್ ನಿರತಿಶಯಾನುಕೂಲತಾಲೆ ಪರಮ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗ್ಯೆ ಯಾಲೆ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ವೈ ಪರಮಪದವೆಜ್ಞರದು. ಇಬ್ಬಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ವಿನುಡೈಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವಮ್ ಪೆರುವದು, ಭೋಗ್ಯತಮಮಾಯ್ ಸರ್ವೋತ್ತರಮಾಯ್ ಇರುಪ್ಪದೊರುಸ್ಥಾನ ವಿಶೇಷತ್ತಿಲೆ ಶೆನ್ರಾಲಾಗ್ಯೆಯಾಲೆ, ಅನ್ನ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷತ್ವೈಯುಮ್ ಪರಮಪದಮ್

ಪರಮಪದ ಶಬ್ದದ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಅರ್ಥಗಳು.

೧. ಇವತ್ತಿಲ್ - ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ದಿವ್ಯಾತ್ಮಸ್ವರೂಪ ವಿಗ್ರಹಗುಣ ವಿಭೂತಾದಿಗಳ, ನಿರತಿಶಯಾನುಕೂಲತಾಲೆ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅನುಕೂಲ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗ್ಯೆಯಾಲೆ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗುವದರಿಂದ, ಯಾವದಕ್ಕಿಂತ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದಿಲ್ಲವೋ ಅದು ಪರಮ ವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ವೈ-ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು, ಪರಮಪದವೆಜ್ಞರದು - ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೇಳುವದು. ತ್ರಿವಿಧವಾಗಿ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ತನ್ನೂಲಕ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಪರಮಪದ ವೆಂದು ಆತನು ಹೇಳಲ್ಪಡುವನು. ಪದ್ಯತೇ ಎಂದರೆ ಗಮ್ಯತೇ - ಚೇತನನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಹೊಂದಲ್ಪಡುವನು, ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

೨. ಇಬ್ಬಗವತ್ಸ್ವರೂಪತ್ವಿನುಡೈಯ - ಈ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪದ, ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವನ್ನು, ಪೆರುವದು - ಹೊಂದುವದು, ಭೋಗ್ಯತಮವಾಗಿ, ಸರ್ವೋತ್ತರಮಾಯ್ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ, ಇರುಪ್ಪುದು - ಇರಬೇಕಾದುದು, ಒರು ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷತ್ತಿಲ್-ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಶೆನ್ರಲ್ ಅಗ್ಯೆಯಾಲೆ - ಸೇರಿದರೇನೆ ಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗುವದರಿಂದ, ಅನ್ನ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷತ್ವೈಯುಮ್ - ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷವನ್ನೂ, ಪರಮಪದ ವೆಂದು, ಎಜ್ಞರದು - ಹೇಳುವದು. ಒಂದು ದೇಶವಿಶೇಷವು ಪ್ರಾಪ್ಯವಾದರೇನೆ ಭಗವಂತನ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವು ದೊರೆತು ಅದು ಪರಮ ಭೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಳವು ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು, ಇದಕ್ಕೂ ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಎಚ್ಚರದು. ಇನ್ದನುಭವತ್ತುಕ್ಕು ಅಶ್ರಯಮಾರ್ಯಕ್ಕೊಣ್ಣು ಅನುಭಾವ್ಯ ಮಾಗೈಯಾಲೇ ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿ ಭೂತಮಾರ್ಯ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಲಕ್ಷಣ ಮಾನ ತತ್ವಸ್ವರೂಪತ್ವೆಯುಂ ಪರಮಪದಮ್ ಎಚ್ಚರದು. ಇವೈಮೂ ನ್ನುಕ್ಕುಂ ಮತ್ತುಮುಳ್ಳವತ್ತುಕ್ಕುಮ್ ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವಮಾತ್ರ ಪರಿಶಿಷ್ಟಮ್,

ಪದ್ಯಕೇ ಅಸ್ಮಿನ್ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಮೂಲಕ, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಪ್ಯವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಂತೋ ಅದು ಪರಮಪದವು.

೩. ಮೂರನೆಯ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ದನುಭವತ್ತುಕ್ಕು- ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ, ಅಶ್ರಯಮಾರ್ಯಕ್ಕೊಂಡು - ಅಶ್ರಯ ವಾಗಿ, ಅನುಭಾವ್ಯಮಾಗೈಯಾಲೇ - ಅನುಭವಿಸಲು ಬೋಗ್ಯವಾದುದರಿಂದ, ಭಗವದ್ವಿಭೂತಿ ಭೂತಮಾರ್ಯ - ಭಗವಂತನ ನಿರೂಪ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದಾ, ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಲಕ್ಷಣಮಾನ - ಜ್ಞಾನಕ್ಕ ಅನಂದತ್ವಗಳೇ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಯುಳ್ಳ (ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇವು ಎಂಬ ಛಾಪವು), ತತ್ವ ಸ್ವರೂಪತ್ವೆಯುಮ್ - ಮುಕ್ತನಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಸಹ ಪರಮ ಪದಮ್ ಎಚ್ಚರದು - ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಗುಣಾತ್ಮಕವು ಭಾವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತದೆಯಲ್ಲದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಕ್ಕೆ ಅಶ್ರಯ ವಾಗಿರುವದು, ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಹ ಪರಮಪ್ರಾಪ್ಯವಾಗಿ ಅನುಭಾವ್ಯವಾದುದ ರಿಂದ ಪರಮಪದವೆಂಬ ಶಬ್ದವು ಇದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಲಾಪ್ಸರೂಪ.

ಇವೈ ಮೂನ್ನುಕ್ಕುಮ್ - ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪ, ದಿವ್ಯವೈಕಾಂತ, ಮುಕ್ತಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ, ಹೀಗೆ ಈ ಮೂರಕ್ಕೂ, ಮರು ಮುಳ್ಳವತ್ತುಕ್ಕುಮ್ - ಮುಕ್ತಾ ಮಿಕ್ಕವುಗಳಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ, ವಿಭೂತಿ ಜೀವಿತಗಳಿಗೂ ಕೂಡ, ಪ್ರಾಪ್ಯತ್ವ ಮಾತ್ರವೇ, ಅವಿಶಿಷ್ಟಮ್ - ವಿಶೇಷವಿಲ್ಲದುದು ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಧಾರಣ ವಾದುದು ಈ ಮೂರರಲ್ಲೂ ಇರುವ ಭೇದಗ್ಯಭಾವವು ಮಾತ್ರ ಭಗವತ್ಸ್ವರೂ ಪಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಗ್ರಹಗುಣ ವಿಭೂತಿಗಳಿಗೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯೇನೋ ನಿರತಿರದು ಸುಖರೂಪವಾಗಿ ಭೋಗ ಮಾಡುವುದು ದನ್ನು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದು. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯು ಅನಿತ್ಯವಾದ ಅಲ್ಪಸುಖರೂಪವಾ ಗಿಯೂ ದುಃಖಬಾಹುಳ್ಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವದೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿರು

ಮುಕ್ತಸ್ಥ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿರಪ್ನನುಕೂಲಾ

ಇಪ್ಪಡಿ ಭಗವತ್ಸರೂಪ ಗುಣನಿಗ್ರಹಾದಿಗಳುಮ್, ಶುದ್ಧ ಸತ್ವಾಶ್ರಯಮಾನ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯುಮ್, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಮುಮ್ ಭೋಗ್ಯಮಾನಾಲುಮ್, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧಮಾಯ್ ಮುಮುಕ್ಷುವುಕ್ತು ತ್ಯಾಜ್ಯಮಾಕ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಿಲ್ ಶೋಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟಿ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಿಲ್ ಮುಕ್ತನುಕ್ತು ಭೋಗ್ಯಮಾಗಕ್ಕೂಡುಮೋ ಪೆನ್ನಿಲ್, ಅದಿಲುಮ್ ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ. ೧. ಪಿತ್ತೋಪಹತನಕ್ಕು ಪ್ರತಿ

ವಾಗ, ಮತ್ತು ಐಹಿಕವೆಲ್ಲಾ ಶುಚ್ಯವಾಗ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅದೂ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲವಾದುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬಾಕ್ಷೇಪವೇಯು ಯುಕ್ತವಾದುದೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು “ಇಪ್ಪಡಿ” ಎಂದಾರಂಭಿಸಿದ ವಾಕ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ಮೂರು ನಿದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯೂ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲ ರೂಪವಾದುದು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಹೀಗೆ, ಎಂದರೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಭಗವತ್ಸ್ವರೂಪಗುಣ ನಿಗ್ರಹಾದಿಗಳುಮ್ - ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹ ಅತನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳು, ಅದಿ ಪನದಿಂದ ಐಕ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿತಕ್ಕೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವ, ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ಸತ್ವಾಶ್ರಯಮಾನ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯುಮ್ - ಶುದ್ಧ ಸತ್ವಕ್ಕೆ ಅಶ್ರಯವಾದ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯೂ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಮುಮ್ - ಮುಕ್ತನಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಹ, ಭೋಗ್ಯಮಾನಾಲುಮ್ - ಭೋಗ್ಯವಾದುವು ಅದರೂ, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಗ - ಅನಿತ್ಯ ಅಲ್ಪ ಸುಖ ಮತ್ತು ಬಹು ದುಃಖಯುಕ್ತವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದೆಂದು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಸಿದ್ಧಮಾಯ್ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿ, ತ್ಯಾಜ್ಯಮಾಗ - ಹೀಗೆ ಬದ್ಧದೇಯಲ್ಲಿ ಐಹಿಕವೆಲ್ಲಾ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು, ಶೋಲ್ಲಪ್ಪಟ್ಟಿ-ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ, ಭೋಗ್ಯಮಾಗಕ್ಕೂಡುಮೋ ಪೆನ್ನಿಲ್ - ಭೋಗ್ಯವಾದುವು, ಆಗುವವೋ ಎಂದರೆ, ಅದಿಲುಮ್ ಕುರೈಯಿಲ್ಲೈ - ಹಾಗೆ ಭೋಗ್ಯವಾದುವಾಗುವದಕ್ಕೇನೂ ನ್ಯೂನತೆಯಿಲ್ಲವು, ಎಂದರೆ

ಅವುಗಳೂ ಭೋಗ್ಯವಾದವುಗಳೇ ಎಂಬರ್ಥವು. ಐಹಿಕವೆಲ್ಲಾ ದುಃಖಮಯವಾದುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕಿಲ್ಲವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧವು. ಅನೇಕ ದುಃಖಸಂತತಿಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬನು ತನ್ನ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿರುವ ಅಲ್ಪಸುಖದಿಂದ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಈ ಎಲ್ಲಾ ದುಃಖಗಳನ್ನೂ ಮರೆತುಹೋಗುವನು. ಸಂಸಾರದುಃಖವೆಂಬ ಸೂರ್ಯನ ತಾಪದಿಂದ ತಪಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಈ ಅಲ್ಪಸುಖರೂಪ ಶೈಶೋಪಚಾರದಿಂದ ಮರೆಯುವನು. ಅದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೂ ಅದು ದುಃಖಮಯವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರವೇನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ :-

“ಯಾವಜ್ಜೀವತಿ ತಾವಚ್ಚ ದುಃಖೈರಾನಾವಿಧೈಃ ಪುಂಸಃ |
ತಂತುಕಾರಣ ಪಕ್ಷ್ಣಾಘೈರಾಸ್ತೇ ಕಾರ್ಪಾಸ ಬೀಜವತ್ ||
ದ್ರವ್ಯನಾಶೇ ತಥೋತ್ಪತ್ತೌ ಪಾಲನೇಚ ಸದಾನ್ಯಣಾಂ |
ಭವಂತ್ಯನೇಕ ದುಃಖಾನಿ ತಥೈವೇಷ್ಟ ವಿಪತ್ತಿಷು ||
ಯದ್ಯಪ್ಪ್ರೀತಿಕರಂ ಪುಂಸಾಂವಸ್ತು ಮೈತ್ರೇಯ ಜಾಯತೇ |
ತದೇವದುಃಖ ವೃಕ್ಷಸ್ಯ ಬೀಜತ್ವ ಮುಪಗಚ್ಛತಿ ||”

(ವಿ. ಪು. ೬. ೫. ೫೩-೫೬) ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜವು ಹೇಗೆ ಬಿಡಿಸಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿರುವದೋ ಹಾಗೆ ಜೀವವಿರುವವರೆಗೂ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವನು. ದ್ರವ್ಯನಾಶದಲ್ಲೂ, ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವದರಲ್ಲೂ, ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದರಲ್ಲೂ ಮನುಷ್ಯರು ನಾನಾವಿಧ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಇತರ ಇಷ್ಟವಾದವುಗಳ ವಿಘಾತದಲ್ಲೂ ಅನೇಕ ಕ್ಲೇಶಗಳುಂಟು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವುದು ಪ್ರೀತಿಕರವಾಗಿ ತೋರುವ ವಸ್ತು ಉಂಟೋ, ಓ ಮೈತ್ರೇಯರೇ, ಅದೇ ಮುಂದೆ ದುಃಖವೆಂಬ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬೀಜವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ,

“ಯೇಹಿ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಾ ಭೋಗಾ ದುಃಖಯೋ ನಯ ಏವತೇ |

ಆದ್ಯಂತವಂತಃ ಕಾಂತೇಯ ನತೇಷು ರಮತೇ ಬುಧಃ ||” (ಔ. ೨೨)
ವಿಷಯ ಸ.ಖಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ದುಃಖರೂಪ ಫಲವನ್ನೇ ಕೊಡತಕ್ಕವುಗಳೇ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಆದಿ, ಅಂತ್ಯಗಳಿರುವದರಿಂದ ಅಸ್ಥಿರವಾದವು. ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದ ಪಂಡಿತನು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನುಕೂಲವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಏನೊಂದೂ ಅಭ್ಯಂತರ

ಕೂಲಮಾನ ಪಾಲ್, ಪಿತ್ತಮ್ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ ಅನುಕೂಲಮಾಪ್ನೋಲು
ವುಮ್. ೨. ಸಾರ್ವಭೌಮನಾನ ಪಿತಾವಿನುಡೈಯ ಶಿರೈಕ್ಕೊಡಮ್,
ಶಿರೈಕ್ಕಿಡಕ್ಕಿರ ರಾಜಕುಮಾರನುಕ್ಕು ಅಪ್ಪೋದು ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯ್,
ರಾಜಾ ಶಿರೈ ಕೂಡತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ರುಮ್ ಪುರಪ್ಪಡವಿಟ್ಟುಗನ್ನು ತುಲ್ಯಭೋಗ
ನಾಗ ವೈತ್ತವಳವಿಲ್ ಶಿರೈಕ್ಕೊಡಮಾನ ಕೋಪ್ಪುಕ್ಕುಲೈಯಾದಿರುಕ್ಕು

ವಿಲ್ಲವು. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಎರಡು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ

೧. ಪಿತ್ತೋಪಹತನುಕ್ಕು - ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯ ಜಾಡ್ಯದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದ
ವನಿಗೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾನ ಪಾಲ್ - ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರುವದರಿಂದ ಸೇರದ
ಹಾಲು, ಪಿತ್ತಂ ಶಮಿತ್ತಾಲ್ - ಪಿತ್ತವು ಶಮನವಾದರೆ, ಅನುಕೂಲಮಾ
ಪ್ನೋಲುವುಮ್ - ರುಚಿಯಾಗಿ ಸೇರುವ ಹಾಗೂ ; ಹಾಲು ಪಿತ್ತಜಾಡ್ಯವುಳ್ಳವ
ನಿಗೆ ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಲು ಕಹಿಯೋ? ಅಲ್ಲವು. ಜಾಡ್ಯವಿರು
ವದರಿಂದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ವಸ್ತು
ಗಳು ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದವುಗಳಾಗಿ ದುಃಖಪ್ರದಗಳಲ್ಲವು, ಕರ್ಮ
ವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತವೆ. ಕರ್ಮವು ನಶಿಸಿಹೋದರೆ, ಅವುಗಳು
ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಲ್ಲವು; ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಅನುಕೂಲತ್ವದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ
ತೋರುವುವು. ಅದುದರಿಂದ ಸಂಸಾರದೇಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳೇ ವಿನಾ ಮುಕ್ತ
ದೇಶೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾದವುಗಳೇ ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಈ ಹಾಲಿನ ದೃಷ್ಟಾಂ
ತದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥವೇನೋ ಅನುಕೂಲವಾದುದು, ಉಪಾಧಿ ಇರುವ ತನಕ ಪ್ರತಿ
ಕೂಲ, ಉಪಾಧಿ ತೊಲಗಿದರೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನೋ
ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೇ ತೋರು
ತ್ತವಲ್ಲ, ಈ ಕಾರಾಗೃಹವು ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕ
ದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೇಗೆ ಅನುಕೂಲವೆಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅದೂ ಕೂಡ ಅನು
ಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಈ ಎರಡನೆಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಪರಿಪಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨. ಸಾರ್ವಭೌಮನಾನ ಪಿತಾವಿನುಡೈಯ - ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ತನ್ನ
ತಂದೆಯ, ಶಿರೈಕ್ಕೊಡಮ್ - ವಿಭೂತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾರಾಗೃಹವು, ಶಿರೈಕ್ಕಿಡಕ್ಕಿರ-
ಸಜಾ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ, ರಾಜಕುಮಾರನಿಗೆ, ಅಪ್ಪೋದು - ಆ ಶಿಕ್ಷಾನುಭವ
ಸಮಸುದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯ್ - ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದಾಗಿ, ರಾಜಾ - ಚಕ್ರ
ವರ್ತಿಯು, ಶಿರೈಕ್ಕೂಡತ್ತಿಲ್ ನಿನ್ರುಮ್-ಕಾರಾಗೃಹದಿಂದ, ಪುರಪ್ಪಡವಿಟ್ಟು-

ಚಿಯ್ ದೇ ಪಿತಾವಿಫ ವಿಭೂತಿ ಎನು, ಅನುಕೂಲಮಾಪ್ತೋಲವುಮ್,
(೧) “ಯಸ್ತು ಯಾ ಸಹಸಸ್ವಗೋಣಿ ನಿರಯೋಯಸ್ತು ಯಾವಿನಾ” ಎನು

ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿ, ಉಗಿನ್ನು - ಸಂತೋಷಿಸಿ, ತುಲ್ಯಭೋಗನಾಗ - ಚಕ್ರ
ವರ್ತಿಯಾದ ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪೈಶ್ವನಳಿಲ್ -
ಆತನನ್ನು ಯುವರಾಜ ಪದವಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಕೋಪ್ತುಕುಟ್ಟಿಯಾದಿ
ರುಕ್ಕೆ ಚಿಯ್ ದೇ - ಕಾರಾಗೃಹವಿರುವ ಪ್ರಕಾರವು ಸ್ವವಾಗದೇ ಇದ್ದ ಪಕ್ಷ
ದಲ್ಲಿ, ಪಿತಾವಿಫ ವಿಭೂತಿ ಎನು - ರಾಜನಾದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸಿಯಾಮ್
ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದೆಂದು, ಅನುಕೂಲಮಾಪ್ತೋಲವುಮ್ - ಅನುಕೂಲ
ವಾಗಿ ತೋರುವ ಹಾಗೂ, (ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಭೋಗ್ಯವರ್ಗತ್ತಿಲೆ ರೇರುಗ್ಗಿ
ಉಪಪನ್ನಮ್ ಎಂಬುದರೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು) ಬದ್ಧವೆತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಾನು
ರೂಪವಾಗಿ ಭಗವದ್ವಿಶ್ಲೇಷವಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರತಿಕೂಲವೆಂದು ಬಿಡು, ಮುಕ್ತವೆ
ಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವು ತೊಲಗಿ ಭಗವತ್ಸಂಶ್ಲೇಷವಿರುವದರಿಂದ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದ
ರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೀತಾವೃತ್ತಾಂತಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಪಪತ್ತಿಸುತ್ತಾತಿ ;
ತ್ವಯಾ ಸಹ - ನಿನೊಂದಿಗೆ, ಯಃ - ಯಾವ, ವಾಸಭೂ ಎಂದು ಇಟ್ಟಿರಿಸಿ,
ತಕ್ಕದ್ದು, ಸಃ - ಅದು, ಸ್ವರಗಃ - ವೋಕ್ಷಸುಖವು, ತ್ವಯಾ ವಿನಾ - ನೀನಿಲ್ಲದೆ
ಇರುವ, ಯಃ - ಯಾವ ವಾಸವೋ ಅದು, ನಿಲಯಃ - ದೇಶವು ಇದು ಸೀತಾ
ವಾಕ್ಯವು. ವನದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಆಪ್ತನೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೊಗಳಿದ್ದು ಸೀತೆ
ಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಸಮ್ಮತಿಸದಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ, ಮುಖಾ ಪೈಶ್ವ
ದಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ ಸುಖಾ ಪೈಶ್ವವು ವಿರೋಧವೆ
ಯಾದ ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾತಿ. ಹೀಗಾದ ನಿನೊಂದಿಗೆ
ಇರುವದೇ ನನಗೆ ವೋಕ್ಷಸುಖಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದುದಾಗಿ ಸರ್ವಾನುಕೂಲವಾದುದು
ನಿನ್ನನ್ನು ಒಟ್ಟಿರುವದೇ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧವಲ್ಲೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದುದಾಗಿ ನರಕ
ವಾಸ ಸಮಾನವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾತಿ. ಈ ಶ್ಲೋಕದ ಉತ್ತರಾರ್ಥವು
“ಇತಿ ಜಾನಕ ಪರಂ ಪ್ರೀತಿಂ ಗಚ್ಛೇ ರಾಮ ಮಯಾ ಸಹ” ಹೀಗೆ ಸತ್ಯವು
ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾಗಲಿ ಅಗಲಿರಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಅಂತ
ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪ್ರೀತಿಯು ನನಗುಂಟು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಅರಿತುಕೊ
ಯಾದುದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡೇ ವನಸ್ತವೇಶ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ

(೧) ರಾಮನು. ಅಯೋಧ್ಯಾ. ೩೦. ೧೮.

ಮ್ (೨) "ನಹಿಮೇ ಜೀವಿತೇ ಸಾರ್ಥೋ ನೈವಾರ್ಥ್ಯರ್ನ ಚ ಭೂಷಣೈಃ |
ಪಸಂತ್ಯಾ ರಾಕ್ಷಸಿಃ ಮಥೈ ವಿನಾರಾಮಂ ಮಹಾರಥಮ್ ಎನ್ಮಮ್
(೧) "ಓರೇಳು ಮಿರೈ ಯೋನಿ" ಲಾಮ್ ಶೊಲ್ಲುಗಿರಪಡಿಯೇ,

ಭಾವವು, ಎನ್ಮಮ್ - ಎಂದೂ, ಮುಂದಿನ ಉಪಾಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ತನಗೆ ಎರಡು ವಿಭವಾದ ನರಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳ ಸುಖ್ಯಯುರುವೆಂದು ನರಕವು, ಪತಿಯನ್ನಗಲಿರುವದು ಒಂದು ನರಕವು, ಇಂತಹ ದ್ವಿತಿತ್ಯಲ್ಲಿ ತಾನಿರುವುದೇ? ಅದುವರಿಂದ ತನಗೀಗ ಭೇಷಜವು ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಾಗವೇ ವಿನಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ತೋರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ದೈನ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದ್ವಾಳೆ ಮುಖ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಸತ್ವೇಶ್ವರನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ತೋರುವದೂ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲವೇ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮಹಾರಥಂ ರಾಮಂ ವಿನಾ - ರಣದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾದ ರಾಮನನ್ನಗಲಿ, ಯದ್ವದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನೂ ಸಾರಥಿಯನ್ನೂ ರಥವನ್ನೂ ಕಾಣಾಡಿಕೊಂಡು ಯುಧ್ಧಮಾಡುವ ಮಹಾವೀರನಿಗೆ ಮಹಾರಥನೆಂಬ ಹೆಸರು. ಮೇ - ನನಗೆ, ಜೀವಿರೇನ-ಬದುಕಿರುವವರಿಂದ, ಅರ್ಥಃ - ಪ್ರಯೋಜನವು ಇಲ್ಲವನ್ನೆ, ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೆಂದರೆ ಪತಿಯೊಂದಿದ್ದು ಪತಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟಾಗುವ ರಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನೆ ಸಗುವವೇ, ಅದು ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬದುಕಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗಲಿ, ದ್ರವ್ಯವೂ ಭೂಷಣಾದಿಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಜೀವಿಸಿಕೊಂಡಿರುವೆಂಬಾಕೆ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆನ್ನೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ನೈವಾರ್ಥ್ಯಃ - ದ್ರವ್ಯದ ಅಧಿಕೃತದಿಂದಲೂ ನನಗೆ ಜೀವಿಸಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಲ್ಲವು. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಬರೀ ದುಡ್ಡಿಗಿಂತ ಭೂಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು, ಅವರಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಆಶೆಯುಂಟಾಗಬಹುದು ಎನ್ನುತ್ತಿಯೋ, ನ ಚ ಭೂಷಣೈಃ . ಅಂತಹ ಭೂಷಣಗಳಿಂದಲೂ ಜೀವಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯುಂಟಾಗದಿಲ್ಲವು" ಎನ್ಮಮ್ - ಎಂದೂ, ತ್ರೀರಾಮನಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥ ಭೂಷಣಾದಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯುತ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳೇ, ಆತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಉಂಟಾದರೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳೂ ಕೂಡ ಅನುಕೂಲಗಳೇ ಎಂಬ ಭಾವವು; ಮತ್ತು "ಎರಾಳು ಮಿರೈಯೋನುಮ್" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳುವ ಸಮಾಚಾರ್ಯರವರ ತಿರುವಾರ್ತಮೋನಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪತ್ತು ಎಂಟನೆಯ ತಿರುವಾರ್ತಮೋನಿಯಲ್ಲೂ, ಶೊಲ್ಲುಗಿರಪಡಿಯೇ - ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ, ಅಲ್ಲ ವನು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ,

ನಮಾಳ್ವಾರ್ವನು ತಮ್ಮನ್ನು ಒಬ್ಬ ನಾಯಕಿಯ ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಯಕನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ತನಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸಿ ಒಲಿಯದ ಬಳಿಕ “ಮಾರಾಳ್ ಕವರಾದ ಮಣಿಮಾಮೈಕುರ ವಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಸೊಗಸಾದ ದೇಹಕಾಂತಿಯಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದು ಪ್ರಥಮಪಾಶುರದಲ್ಲೂ, ಎರಡನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ “ಮಣಿಮಾಯ್ ಕವರಾದ ಮಡನೆಂಜಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ವಿಭೇಯವಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಮೂರನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ “ನೆಡುಮಾಯ್ ಕವರಾದ ನಿರೈವಿನಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀತ್ವ ಪೂರ್ತಿಯಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾಶುರದಲ್ಲಿ “ಶರೈಯಿನಾರ್ ಕವರಾದ ತಳಿರ್ ನಿರತ್ತಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ಚಿಗರಿನ ಹಾಗೆ ಮನೋಹರವಾದ ತನ್ನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಐದನೆಯದರಲ್ಲಿ “ಅಳಿಮಿಕ್ಕಾ ಕವರಾದ ವರಿವಿನಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಆರನೆಯದರಲ್ಲಿ “ಕಿರಿಯಮ್ಮಾ ಕವರಾದ ಕಿಳರೊಳಿಯಾರ್ಕ್ಕುರೈ ನಿಲಮೇ” ತನ್ನ ಲಾವಣ್ಯದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಏಳನೆಯದರಲ್ಲಿ “ವಳರೊಳಿಯಾ ಕವರಾದ ವರಿವಳೈಯಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನಗೆ ಬಳಿ ವೊದಲಾದ ಆಭರಣಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಎಂಟನೆಯದರಲ್ಲಿ “ವಿರಿಪುಕುಳಾ ಕವರಾದ ಮೇಕಲೈಯಾರ್ಕ್ಕುರೈ ವಿಲಮೇ” ತನಗೆ ಒಳ್ಳೇ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಒಂಭತ್ತನೆಯದರಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ತನಗೆ ದೇಹದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಹತ್ತನೆಯದರಲ್ಲಿ ಈ ಆತ್ಮಾವಿಂದ ತಾನೇ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದೂ, ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಇವೆಲ್ಲಾ ಆನುಕೂಲವೆಂದೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಕೂಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಜ್ಞಾನನಿಧಿಗಳಾದ ಯಾಮುನೇಯರೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ

ನದೇಹಂ ನಪ್ರಾಣಾ ನ್ನಚ ಸುಖ ಮಶೇಷಾಭಿಲಷಿತಂ ।

ನ ಚಾತ್ಮಾನಂ ನಾನ್ಯತ್ಕಿಮಪಿ ತವಶೇಷತ್ವ ವಿಭವಾತ್ ।

ಬಹಿರ್ದ್ಭೂತಂ ನಾಥಕ್ಷಣಮಪಿ ಸಹೇಯಾತು ಶತಧಾ ।

ವಿನಾಶಂ ತತ್ಸತ್ಯಂ ಮದುಮಥನ ವಿಜ್ಞಾಪನ ಮಿದಮ್ ॥೫೭॥

ಎಂಬದಾಗಿ ಒಂದೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರರ್ಥವೇನೆಂದರೆ:-

ಹೇ ನಾಥ - ಓ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ತವ - ಭಕ್ತನಾದ ದಾಸನಲ್ಲಿ ಪರಮ ಕರುಣೆಯುಳ್ಳ ನಿನ್ನ, ಶೇಷತ್ವ ವಿಭವಾತ್ - ಕಿಂಕರಭಾವದ ಫಲಭೂತವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯವೆಂಬ ಸಮೃದ್ಧಿಗಿಂತಲೂ, ಬಹಿರ್ದ್ಭೂತಂ - ಹೊರಗಾದ, ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ

ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕನುಪಯುಕ್ತವಾದ, ಯಾವಾಗ ನೀನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿಯೋ, ಅದುದರಿಂದ ದಾಸನಾದ ನನಗೂ ನೀನು ಸ್ವಾಮಿಯು ; ಈ ದಾಸತ್ವಕ್ಕೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಫಲವು, ಅಂತಹ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗದ ಅಶೇಷಾಭಿಲಷಿತಂ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಶೇಷತ್ವದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿಯದವರಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುವ, ದೇಹಂ - ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನೂ, ಕ್ಷಣಮುಖಿ - ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾಗಲಿ, ನಸಹೇ - ನಾನು ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಶರೀರವು ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ; ಆದರೆ ಪ್ರಾಣವಿರುವದಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ದೇಹವು, ಪ್ರಾಣವಿರುವದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ದೇಹ ಬೇಡವೇ ಎಂದರೆ ಅನುಪಯೋಗವಾದ ಪ್ರಾಣವೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ ; ಹಾಗೆಯೇ, ಪ್ರಾಣಾ ನ ಸಹೇ - ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೂ ಸಹಿಸಲಾರೆನು ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣಗಳೂ ಬೇಕಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಆಗಲಿ, ಪ್ರಾಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸುಖಾನುಭವಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದವು ; ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ ಬೇಡವೋ ಎಂದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನುಪಯುಕ್ತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಸುಡಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ನಚ ಸುಖಂ ಸಹೇ - ಅಂತಹ ಸುಖವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಹಿಸಲಾರೆನು, ಮತ್ತು ನಚಾತ್ಮಾನಂ ಸಹೇ - ನನ್ನ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಅನ್ಯತ್ಪ್ರಿಯಮುಖಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದೇಹಾದಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬೇರೆಯಾದ ಪತ್ನೀ ಪುತ್ರಾದಿಗಳೇನು, ಗೃಹಾರಾಮಾದಿಗಳೇನು ಇವುಗಳು ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ, ನ ಸಹೇ - ಸಹಿಸಲಾರೆನು. ಹೀಗೆ ಇವುಗಳು ನಿನ್ನ ಕೈಂಕರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಪಯೋಗವಾದವುಗಳಾದರೆ, ಶತಧಾ ವಿನಾಶಂ ಯಾತು - ನೂರು ಭಾಗವಾಗಿ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಲಿ, ತತ್ಸತ್ಯಂ - ಅದು ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯ ಮಾತಲ್ಲವು, ಸತ್ಯವಾದ ಹೇಳಿಕೆಯು, ಹೇ ಮಧುಸೂದನನೇ, ಇದಂ ವಿಜ್ಞಾಪನಂ - ಇದೀಗ ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯು ; ಅಥವಾ ತದಿದಂ ವಿಜ್ಞಾಪನಂ ಅಂತಹ ಈ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯು, ಸತ್ಯಂ - ಸತ್ಯವಾದುದು ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಅದುದರಿಂದ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವ ವಸ್ತುಗಳೂ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ತೋರುವದರಿಂದ ಭೋಗ್ಯವಾದವುಗಳೇ. ಆದರೆ ಅಲ್ಪಾನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತವಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ತೋರುವದು ಕರ್ಮ ಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದ ಎಂದರಿಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆದರೆ ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವು ಬದ್ಧರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವದೆಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ ಎಂದರೆ ಅದು ಭಗವದ್ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬನಿಗೆ ದೇಹವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ

ಭಗವತ್ ಸಂಕ್ಷೇಪಮಿನ್ರಿಕ್ಕೇ ತಾಢ ನಿನ್ರಪೋದು ಕರ್ಮಾನುರೂಪ
ಮಾಗ ತನುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯು ಮಲ್ಪಾನುಕೂಲಮಾಯುಮ್
ತೋಱ್ಱಿನ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲ್ ಪದಾರ್ಥಂಗಳ್ ಮುಕ್ತನಾಯ್ ನಿರ
ನ್ತರ ಭಗವದನುಭವಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರವನುಕ್ಕು ನಿರತಿಶಯ ಭೋಗ್ಯವರ್ನ್

ನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಆಗಬಹುದು. ವೃಷ್ಟಾನ್ನವು ಯಾವನನ್ನೆನಿಗೆ ಬಹು
ಭೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಪರಿಣಾಮಶೂಲೆಯಿಂದ ಪೀಡಿತನಿಗೂ, ಪಿತ್ತರೋಗಿಗೂ ಅದು
ವಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಬಹುದು. ದ್ರವ್ಯವು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ್
ಕೈಂಕರ್ಯದ್ವಾರಾ ವಿಶೇಷ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗೂ, ಹೆಂಗಸು, ದ್ಯೂತ, ಪಾನಾದಿಗಳ ದ್ವಾರಾ
ಅನೇಕ ದುಃಖಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರುತಿ ಪ್ರಮಾಣವು
ಹೇಗೆಂದರೆ:—“ನವಾ ಅರೇ ಪತ್ಯುಃ ಕಾಮಾಯ ಪತಿಃ ಪ್ರಿಯೋ ಭವತಿ,
ಅತ್ಮನಸ್ತು ಕಾಮಾಯ ಪತಿಃ ಪ್ರಿಯೋ ಭವತಿ” “ಗಂಡನು ತಾನು ಹೆಂಡತಿಗೆ
ಪ್ರಿಯನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಪ್ರಿಯನಾಗುವದೇ ಇಲ್ಲವು, ಆದರೆ ಪರಮಾ
ತ್ಮನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಗಂಡನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗುವನಾಗುತ್ತಾನೆ” ಎಂದು
ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, “ನವಾ ಅರೇ ಸರ್ವಸ್ಯ ಕಾಮಾಯ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಿಯಂ ಭವತಿ,
ಅತ್ಮನಸ್ತು ಕಾಮಾಯ ಸರ್ವಂ ಪ್ರಿಯಂ ಭವತಿ” “ಸರ್ವವೂ ಓ ಮೈತ್ರೇ
ಯಿಯೇ, ಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳಾಗುವದಿಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮನ
ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದೀಗ ಅವೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಿಯವಾದವುಗಳಾಗುವವು” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಮುಗಿ
ಸಿರುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಭಗವತ್ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನವಾದುದರಿಂದ, ಬದ್ಧರಿಗೆ ಅಲ್ಪಾನು
ಕೂಲವಾಗಿರುವದು ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವದು, ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪೂರ್ಣಾನುಕೂಲ
ವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವತ್ಸಂಕ್ಷೇಪ ಮಿನ್ರಿಕ್ಕೇ - ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವಲ್ಲದೇ
ಎಂದರೆ ಭಗವತ್ಪ್ರಿಯಿಲ್ಲದೆ, ತಾಢ ನಿನ್ರಪೋದು - ತಾನು ಇರುವಾಗ ಎಂದರೆ
ಬದ್ಧದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಕರ್ಮಾನುರೂಪಮಾಗ - ತನ್ನ
ಕರ್ಮಾನುಗುಣವಾಗಿ, ತನಕ್ಕು - ತನಗೆ, ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ಅಲ್ಪಾನು
ಕೂಲವಾಗಿಯೂ, ತೋತ್ತಿನ - ತೋರುವ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿನ ಪದಾರ್ಥ
ಗಳು, ಭಗವದನುಭವಮ್ ಪಣ್ಣುಗಿರ ವಿನುಕ್ಕು - ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿ
ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವನಿಗೆ, ನಿರತಿಶಯ ಭೋ
ಗ್ಯವರ್ಗತ್ತಿಲೇ - ನಿರತಿಶಯವಾಗಿ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿರುವವುಗಳ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ,

ತ್ತಿಲೆ ಶೇರುಗೈ (ಶೋರುಗೈ) ಯುಪಪನ್ನಮ್.

ಇಪ್ಪಡಿ ಬದ್ಧರುಕ್ಕು ಪ್ರತಿಕೂಲಮಾಯುಮ್ ಅಲ್ಪಾನುಕೂಲಮಾ ಯುಮ್, ಕರ್ಮಬಂಧಮಿಲ್ಲಾ ದಾರ್ಕು ಅನುಕೂಲ ಸ್ವಭಾವಮಾಯುಮ್ ಇರುಕ್ಕೈ, ಅಪ್ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಭಗವದಿಚ್ಛಾ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಸರ್ವಪ್ರಕಾರಯುಕ್ತ ಶ್ರೀಮಾನ್ನಾರಾಯಣ ಏವ ಪ್ರಾಪ್ಯಃ

ಇಪ್ಪಡಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ ಅನುಕೂಲೈತ್ತೈ ಯುಡೈತ್ತಾನ ತಃ ಪ್ರಕಾರಜ್ಞಿಲಲ್ಲಾತ್ತೋಡುಮ್ ಕೂಡಿನ ಶ್ರೀಮಾನಾನ ನಾರಾಯಣಃ

ಶೇರುಗೈ - ಸೇರುವದು, ಉಪಪನ್ನಮ್ - ಸಮಂಜಸವಾದುದೇ; ಶೋರುಗೈ ಎಂದು ಪಾಠವಾದರೂ, ಸೇರಿಸಿಬಿಡುವದು ಎಂಬುದೇ ಅರ್ಥವು. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರುತ್ತ ವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಬದ್ಧರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ವಾಗಿಯೂ, ಕೊಂಚ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೂ ಇರುವಂಥಾದ್ದು, ಕರ್ಮಬಂಧಮಿಲ್ಲಾ ದಾರ್ಕು - ಕರ್ಮಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಮುಕ್ತರಿಗೆ, ಅನುಕೂಲ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿ, ಅಪ್ಪದಾರ್ಥಜ್ಞಳುಕ್ಕು ಇರುಕ್ಕೈ - ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಥವಾ ಇರೋಣವು, ಭಗವದಿಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮ್ - ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪದಾರ್ಥಗಳಿಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಅನು ಕೂಲವಾದುವುಗಳೇ; ಆದರೆ ಕರ್ಮಬಲದಿಂದ ಬಾಧಕಗಳು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ನಿರ್ವಿಶೇಷ ಬ್ರಹ್ಮವಲ್ಲದೆ ಸವಿಶೇಷನಾದ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭೂತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ತ್ರಿಯಃಪತಿಯೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದು ಈ ರಹಸ್ಯಗ ಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೋ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸರ್ವಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ - ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ, ಅನುಕೂಲೈತ್ತೈಯುಡತ್ತಾನ - ಅನುಕೂ

ಪ್ರಾಪ್ಯನೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲುಮ್ ದ್ವಯತ್ತಿಲುಮ್ ಚತುರ್ಥಸ್ತ ಪದಜ್ಞಳಿಲೆ ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್. ಮುನ್ನಬೊನ್ನ ಕೈಜ್ಜಿಕ್ಕಮ್

ಲೃತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ಶ್ರೀಮಾನಾನ ನಾರಾಯಣ - ಲಕ್ಷ್ಮೀಯುಕ್ತನಾದ ನಾರಾಯಣನು, ಪ್ರಾಪ್ಯನೆನ್ನು ಮಿಡಮ್ - ಪ್ರಾಪ್ಯನು ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣವು, ತಿರುಮನ್ತ್ರತ್ತಿಲುಮ್ - ಮೂಲಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ದ್ವಯತ್ತಿಲುಮ್ - ದ್ವಯಮಂತ್ರದಲ್ಲೂ, ಇರುವ, ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ಪದಜ್ಞಳಿಲೆ - ಚತುರ್ಥಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪದಗಳಾದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ, ಎಂದರೆ ಮೂಲಮಂತ್ರದ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲೂ, ದ್ವಯಮಂತ್ರದ ಶ್ರೀ ಮತೇ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲೂ, ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್ - ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದರೆ ಪರೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧವಾದುದಾದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಇನ್ನೊಂದು ವಸ್ತು ಉಂಟೆಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಆಸಂಗತವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಸಿದ್ಧಮಾನ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿರುವ ನಾರ ಶಬ್ದವು ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವ ಸರ್ವ ಚಿದಚಿತ್ತನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಧಾರನಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶರೀರವಾಗಿ ಹೊಂದಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ನಾರಾಯಣಶಬ್ದದಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ಯುಕ್ತನೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದವು ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ಪದವಾದುದರಿಂದ ಈ ಮುಕ್ತನು ಮಾಡುವ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯವೂ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೇನೇ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸರ್ವಪ್ರಕಾರ ಯುಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೂ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗುವದಕ್ಕೆ, ಕಾರಣವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಚತುರ್ಥ್ಯಂತ ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದಗಳು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಆದರೆ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರು ದ್ವಯವಿವರಣರೂಪವಾದ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ಯದ ಫಲವು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಪ್ರೀತಿಕಾರಿತವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವ ವಿಷಯವು ಏಕೆ ಹೇಳಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಯಾವಾಗ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವದಿಂದಂಟಾಗುವ ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷವೂ

ಇಷ್ಟು ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವತ್ತಾಲೆ ಪಿರನ್ನ ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷತ್ತು ಕ್ಕು ಪರೀವಾಹನನ್ನುಮಿಡತ್ತೈ ಗದ್ಯತ್ತಿಲೆ ಪಲಕಾಲಮ್ ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾರ್.

ಅದರ ಪರೀವಾಹವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೋ, ಆಗ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವವೂ ಸಹ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಮಪ್ರೀತಿಯೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂಬದಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುನ್ನೈ ಶೊನ್ನ - ಹಿಂದೆ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ, ಕೈಜ್ಜಿಕ್ಕುಮ್-ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಕೈಂಕರ್ಯವು, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ, ಪಿರನ್ನ-ಹುಟ್ಟಿದ, ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷತ್ತು ಕ್ಕು-ಪ್ರೀತಿವಿಶೇಷಕ್ಕೆ, ಪರೀವಾಹಮ್-ಕೋಡಿಯಹಾಗೆ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಪ್ರವಾಹವು, ಎನ್ನುಮಿಡತ್ತೈ - ಎನ್ನುವ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು, ಗದ್ಯತ್ತಿಲೆ - ಶರಣಾಗತಿ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪಲಕಾಲಮ್ - ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ, ಅರುಳಿಚ್ಚೆಯ್ ದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ:—“ತಥಾವಿಧ ಭಗವದನುಭವ ಜನಿತಾನವಧಿಕಾತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಕಾರಿತಾಶೇಷಾವಸ್ಥೋಚಿತಾಶೇಷ ಶೇಷತೈಕ ರತಿರೂಪ ನಿತ್ಯಕಿಜ್ಜಿರೋ ಭವಾನಿ” ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂಥಾ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಭಗವದನುಭವದಿಂದಂಟಾದ, ಅವಧಿಯಿಲ್ಲದ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಭಗವಂತನ ಸಮಸ್ತ ಅವಸ್ಥಾವಿಶೇಷಗಳಿಗೂ ಯೋಗ್ಯವಾದ ತನ್ನ ದಾಸತ್ವದಲ್ಲೇ ಮುಖ್ಯಾಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಕೈಂಕರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾಗುವೆನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಇದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ನಿನ್ನ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವದಿಂದ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಧಿಯಿಲ್ಲದಿರುವ ವಿಶ್ವಾಸಾತಿಶಯವು ಉಂಟಾಗಿ, ಆ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ನಿನಗೆ ಸದಾ ದಾಸಭೂತನಾಗಿರುವ ನನ್ನಲ್ಲಿ, ನಿನಗೆ ಸರ್ವಾಪಸ್ಥಿಯಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ತದವಸ್ಥೆಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಎಸಗುವ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹ ಉಂಟಾಗಲಿ ಎಂಬುದು. ಹೀಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯವು ಭಗವದನುಭವದಿಂದುತ್ತನ್ನವಾದುದರಿಂದ, ಪಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದ ಚತುರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಕೈಂಕರ್ಯದಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಅಭಿಪ್ರೇತಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಅದರ ಭಗವದಭಿಮತಾನುಗುಣವಾದ ಕೈಜ್ಜಿಯಪರೈಂತವಾದುದು ಈ ಪರಿ

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಜಕ್ಷಣ ಕ್ರೀಡನಾದೀನಾಂ ಕೈಜ್ಞರಾನ್ತರ್ಭಾವ ಕಥನಮ್

ಮು (ಕ್ತಿ) ಕ್ತ ದಶೈಯಿಲೇ ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಮಾನ ಜಕ್ಷಣಾದಿಗಳುಮ್

ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು, ಎಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದುದಾದರೆ, ಸತತ್ರ ಪರೈತಿ ಜಕ್ಷ
ಕ್ರೀಡನಮನಾಣಃ ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ವಾ ಯಾನೈರ್ವಾ ಜ್ಞಾತಿಭಿರ್ವಾ” (ಭಾಂ. ಲ.
೧೨. ೩) ಎಂದರೆ ಆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಿ
ಆತನ ಸುತ್ತಲೂ ಅನುಸಂಚರಿಸುತ್ತಾ ಆತನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವನು, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದಲೂ,
ವಾಹನಗಳಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾತಿಗಳಿಂದಲೂ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ರಮಿಸುವನು ಎಂದರೆ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧೀನನಾಗಿ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸರ್ವ ವಿಧ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ
ಅನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲಾ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು
ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಅದೇ ಉಪನಿಷತ್ತು “ಸಯದಿ ಪಿತೃಲೋಕ ಕಾಮೋ ಭವತಿ,
ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವಾಸ್ಯ ಪಿತರಸ್ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠನ್ತಿ” “ಯಾನಾಗ ಮುಕ್ತನಾಗುವನೋ
ಆಗ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಗಳ ಪಿತೃವರ್ಗವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ
ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾದರೆ, ಆ ಪಿತೃವರ್ಗವೆಲ್ಲಾ ಈತನ ಸಜ್ಜಲ್ಪದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತರಾಗು
ವರು, ಅವರಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವನೆಂದೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿ,
ಕೊನೆಗೆ “ಯಂ ಯಮನ್ತ ಮಭಿಕಾಮೋ ಭವತಿ, ಯಂ ಕಾಮಯತೇ,
ಸೋಸ್ಯ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾದೇವ ಸಮುತ್ತಿಷ್ಠತಿ” “ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಯಾವ ಯಾವ
ಅನ್ತಮ್ ಎಂದರೆ ಫಲದಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯೋ, ಯಾವುದು ಅಪೇಕ್ಷಿತವೋ,
ಅವೆಲ್ಲಾ ಆತನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಮುಗಿಸಿ
ರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧ ಭೋಗಗಳೂ ಅನುಭವಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಾಗ,
ಕೈಂಕರ್ಯಪರೈತವಾದ ಭಗವದನುಭವವೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಹೇಗಾಗುತ್ತದೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ
ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ.
ಮುಕ್ತನಿಗುಂಟಾಗುವ ಜಕ್ಷಣ ಕ್ರೀಡನಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ಞರ್ಮದಲ್ಲೇ
ಅಂತರ್ಮಾತಗಳು.

ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲೇ - ಮುಕ್ತನಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಮುಕ್ತಿದಶೈ
ಯಿಲೇ ಎಂಬ ಪಾಠವಾದರೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬ
ರ್ಥವು, ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧಮಾನ - ಛಾಂದೋಗ್ಯದ ಅಷ್ಟಮ ಪ್ರಪಾಠಕ ಮೂರನೆಯ

ಜ್ಞಾತ್ಯಾದಿ ಸಂಪಾದನಜ್ಞಳು ಮೆಲ್ಲಾಮ್ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪ ಕರ್ಮ ನಿರ
ಪೇಕ್ಷ ಭಗವದಿಚ್ಛಾನುಗುಣ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮೂಲಜ್ಞಳಾಗ್ಯಾಲೇ ಕರ್ಮ
ಫಲ ಮನ್ರಿಕ್ಕೇ ಅನುಭವ ಪರೀವಾಹಮಾನ ಕೇವಲ ಕೈಜ್ಞ್ಯರ್ಮತ್ತಿಲೇ
ಅಂತರ್ಮೂತಜ್ಞಳ್.

ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಜಕ್ಷತ್ಕ್ರೀಡರ್ ಮನುನಾಣಃ” ಎಂದು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ
ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವುಳ್ಳ, ಜಕ್ಷಣಾದಿಗಳುಮ್ - ಉಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳೂ, ಅದಿ
ಶಬ್ದದಿಂದ ಆಟ ಮೊದಲಾದವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಜ್ಞಾತ್ಯಾದಿ ಸಂಪಾದನಜ್ಞ
ಳುಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಆ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೇ “ಸ್ತ್ರೀಭಿರ್ವಾ ಯಾನೈರ್ವಾ ಜ್ಞಾತಿ
ಭಿರ್ವಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ, ಜ್ಞಾತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಗಮ ಮೊದಲಾದವು
ಗಳೆಲ್ಲಾ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಪದದಿಂದ, ಸ್ತ್ರೀಗಳ, ವಾಹನಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು, ಎಲ್ಲಾಮ್ ಎಂಬುವದರಿಂದ ಮಾತಾ, ಭಾರ್ಯಾ, ಭ್ರಾತಾ, ಗೀತನಾದಿತ್ರ
ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪುಣ್ಯಪಾಪ
ವೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಕರ್ಮಗಳ, ನಿರಪೇಕ್ಷ-ಮೂಲಕವಲ್ಲದ, ಭಗವದಿಚ್ಛಾ
ನುಗುಣ - ಭಗವಂತನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ, ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ಮೂಲಜ್ಞಳಾಗ್ಯಾ
ಯಾಲೇ - ತನ್ನ ಇಷ್ಟವೇ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿ ಉಳ್ಳವುಗಳಾದುದರಿಂದ, ಈ
ಭೋಗಗಳೆಲ್ಲಾ, ಕರ್ಮಫಲಮನ್ರಿಕ್ಕೇ - ಕರ್ಮಫಲಗಳಲ್ಲದೇ, ಅನುಭವ ಪರೀ
ವಾಹಮಾನ - ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪ್ರವಾಹರೂಪವಾದ, ಕೇವಲ
ಕೈಜ್ಞ್ಯರ್ಮತ್ತಿಲೇ - ಕೇವಲ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲೇ, ಅಂತರ್ಮೂತಜ್ಞಳ್ - ಅಡಗಿದವು,
ಸೇರಿದವು. ಆ ಉಟ ಆಟಗಳೂ, ಇತರ ಭೋಗಗಳೂ, ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಭಾರ್ಯಾ,
ಭ್ರಾತಾ, ಮುಂತಾದವರುಗಳ ಸಮಾಗಮವೂ, ಅದರಿಂದಂಟಾಗುವ ಹರ್ಷವೂ,
ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಭಗವದನುಭವದಿಂದಂಟಾದ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲೇ ಪರೈವಸಾನವೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಈತನಿಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪರೂಪ ಕರ್ಮ
ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. “ಯಥೇಷ್ಟಕಾ ತೂಲಮಗ್ನಾ
ಪ್ರೋತಂ ಪ್ರದೂಯೇತ, ಏವಂ ಹಾಸ್ಯಸರ್ವೇ ಪಾಪಾಃ ಪ್ರದೂಯಂ
ತೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಉಬಿನ
ಹತ್ತಿಯಂತೆ ದಗ್ಧವಾಗಿ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾಗುವ, ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುವ, ಸರ್ವ ವಿಧ ಭೋಗಗಳೂ ಕರ್ಮಫಲವಲ್ಲವು.
ಸಸ್ವರಾಡ್ಭವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮವಶ್ಯವಲ್ಲದೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಇಷ್ಟ

ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತೇಃ ಸಿದ್ಧಾಂತೇಷು ನಿರ್ಣೀತೋರ್ಥಃ.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತ್ತದು ಯಥಾಭಿಮತ ಕೈಚ್ಚರೈ
ಪರೈಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ (ಮೆನ್ಮದಾಯಿತ್ತು) ಮ್.

ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಸ್ಯ ನಿತ್ಯತ್ವಂ ಪ್ರಮಾಣಾನಿಚ.

ಇವ್ವನುಭವಮುಣ್ಣಾನಾಲ್ ಸಿನ್ನೊರುಕಾಲತ್ತಿಲುಮ್ ಅಳಿಯಾದೆ

ನುಸಾರವಾಗಿ ತಾನೂ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಭೋಗಗಳನ್ನು
ಅನುಭವಿಸುವನು. ಸರೈಶ್ವರನು ಹೇಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಭೋಗಗಳನ್ನು
ಭವಿಸಿ ಪ್ರೀತನಾಗುವನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಭಕ್ತನಾದ ಮುಕ್ತನೂ ಕೂಡ
ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದರಿಂದ ತ್ರಿಯಾಪತಿಯು ಸುಪ್ರೀತ
ನಾಗುವನು. ಹೀಗೆ ಭಗವದಭಿಮತಾನುವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಮಾಡುವ
ಈತನ ಸರ್ವ ವಿಧ ವ್ಯಾಪಾರ ಭೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನು ಸುಪ್ರೀತನಾಗಿ
ಆನಂದಿಸುವದರಿಂದ ಭಗವತ್ಕೈಂಕರೈದಲ್ಲೇ ಇವೂ ಅಂತರ್ಭೂತಗಳೆಂದು ಹೇಳು
ವದರಲ್ಲೇನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬುವದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ ಅರ್ಥವು.

ಅರ್ಥಪಂಚಕ ವಿನರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಫಲವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ
ಒಂದೆಂದೂ, ಆ ಫಲದ ಸ್ವರೂಪವು ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುವ
ದೆಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂಬುದು ಎಂಥಾದ್ದೆಂದು
ಈಗ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದುಂಟಾದ ಪ್ರೀತ್ಯತಿ
ಶಯವು ಕೈಂಕರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಈ
ಕೈಂಕರ್ಯಪರೈಂತವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದು
ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಅದುದರಿಂದ, ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತ್ತದು - ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು, ಯಾವುದೆಂದರೆ :—ಯಥಾಭಿಮತ - ಭಗ
ವಂತನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆನುಸಾರವಾದ, ಕೈಂಕರ್ಯಪರ್ಯಂತವಾದ, ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮ
ನುಭವವು.

ನ್ನಮಿಡಮ್, (೧) “ಪ್ರಾಪ್ತತೇ ಪರಮಂ ಧಾಮ ಯತೋ ನಾವತ್ತತೇ ಯತೀಃ”, (೨) “ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯ ಮಶಾತ್ಸ

ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ನಿತ್ಯತ್ವಪೂ, ಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಸಹ.

ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಲಭಿಸಿದುದಾದರೆ, ತದನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲು ದ್ಯುಕ್ತರಾಗಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವ್ವಾನುಭವಮುಕ್ತಾನಾಲ್ ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಭಗವದನುಗೃಹದಿಂದ ಲಭಿಸಿದುದಾದರೆ, ಪಿಸ್ತೊರುಕಾಲತ್ತಿಲುಮ್ - ಅನಂತರ ಯಾವುದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಅಳಿಯಾದು - ನಾಶವಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಎನ್ನಮಿಡಮ್ - ಎನ್ನುವ ಸಂದರ್ಭವು, (೧) “ಯತೀ - ಬ್ರಹ್ಮಸಿಷ್ಯನಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಯು, ಯತಃ - ಯಾವ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠದಿಂದ, ನಾವತ್ತತೇ - ಪುನಃ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೋ, ಅಂತಹ, ಪರಮಂಧಾಮ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಪರಮಪದವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಾನವು, ಹೊಂದಬ್ಬಡುತ್ತದೆ.” (೨) “ಮಹಾತ್ಮಾನಃ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮನುಷ್ಯನು, ಎಂದರೆ ಯಥಾನಸ್ಥಿತವಾದ ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿವಿರ್ಭಾವಗಳನ್ನುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನಾನಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ಯಧಾರಣಿಸುನ್ನು ಮಾಪಚಿತ್ತರಾದವರಾಗಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು ಎಂಬರ್ಥವು. ಇಂತಹ, ಪರಮಾಂ ಸಂಸಿದ್ಧಿಂಗತಾಃ - ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪ್ರೇಯೋರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು, ಮಾಂ ಉಪೇತ್ಯ - ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದ ನಂತರ, ದುಃಖಾಲಯಂ - ಸರ್ವವಿಧ ದುಃಖಗಳಿಗೂ ತಾರಾಮನೆಯಾದ, ಅಶಾಶ್ವತಂ - ಅಸ್ಥಿರವಾದ, ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು, ನಾಪ್ನುನಂತಿ-ಮೊಂದುವದಿಲ್ಲವು. ಆಬ್ರಹ್ಮಭುವನಾಶ್ಲೋಕಾಃ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೋದರದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಪರೈಕವಾದ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕದ ಜನರೂ ಹೇ ಅರ್ಚನಸೇ, ಪುನರಾವರ್ತಿನಃ - ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರತಕ್ಕವರು ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವವು, ಓಕುಂತೀ ಪುತ್ರನೇ, ಮಾಮುಪೇತ್ಯತು - ನನ್ನನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾದರೋ, ನಾನು ಸರ್ವಜ್ಞನಾಗಿ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾಗಿ, ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತುಗಳ

ತಮ್ | ನಾಪ್ತುಂವಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಸ್ತಂಸಿದ್ಧಿಂ ಪರಮಾಂಗತಾಃ || ಆ
ಬ್ರಹ್ಮ ಭುವನಾಲ್ಲೋಕಾಃ ಪುನರಾವರ್ತಿ ನೋರ್ಜ್ಞುಃ | ಮಾಮುಪೇತ್ಯತು
ಕೌಂತೇಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನವಿದ್ಯತೇ ||”, (೩) “ಯದಾಸ ಕೇವಲೀ ಭೂತ
ಷ್ಣು ದ್ವಿಂಶ ಮನುಪಶ್ಯತೀತದಾ ಸಸರ್ವಸಿದ್ಧತ್ವಾ ತ್ವನರ್ಜನ್ಮ ನವಿಂದತಿ||”
(೪) “ಗತ್ವಾಗತ್ವಾ ನಿವರ್ತಂತೇ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾದಯೋಗ್ರಹಾಃ |

ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಲಯಗಳನ್ನೇ ಲೀಲೆಯಾಗುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪರಮ ಕಾರುಣಿಕನಾಗಿ,
ಯಾವಾಗಲೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರುವವನಾದುದರಿಂದಲೇ, ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದಿದ
ವರಿಗೆ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿದ್ಯತೇ - ಪುನರ್ಜನ್ಮವಿಲ್ಲವು,” ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ
“ನ ಚ ಪರಮ ಪುರುಷ ಸ್ವತ್ಯಸಂಕಲೋಪ್ಯತ್ಯರ್ಥ ಪ್ರಿಯಂ ಜ್ಞಾನಮ
ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕದಾಚಿದಾವರ್ತಯಿಷ್ಯತಿ” ಎಂದರೆ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಪರಮಪುರು
ಷನು ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಎಂಬಿಗೂ
ಆತನಿಗೆ ಅವರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು, ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಧರು ಅಭ್ಯಸೆ
ಕೊಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. (೩) “ಯದಾ - ಯಾವಾಗ, ಸಃ - ಆ ಮುಕ್ತನು, ಕೇವಲೀ
ಭೂತಃ - ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ವನಾಗಿ, ಷ್ಣು ದ್ವಿಂಶಂ - ಅನೇಕ ತತ್ವವಾದ
ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಸಾಂಖ್ಯರ ವಿಭಾಗ ಪ್ರಕಾರ ೨೪ ಅತಿಶ್ವತ್ವಗಳು, ಅನೇಕ
ತತ್ವವು ಜೀವಾತ್ಮನು, ಅನೇಕ ತತ್ವವು ಪರಮಾತ್ಮನು, ಅನುಪಶ್ಯತಿ -
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿ ಅನುಭವಿಸುವನೋ, ತದಾ - ಆಗ, ಸಃ - ಆ ಆತ್ಮನು, ಸರ್ವ
ಸಿದ್ಧತ್ವಾತ್ - ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ಸರ್ವವಿಧ ಭೋಗವೂ ಉಂಟಾ
ಗುವದರಿಂದ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನ ವಿಂದತಿ - ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು.
ಇದು ಶ್ರೀ ಭೀಷ್ಮರು ಹೇಳುವ ಜನಕ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ಮುಖ್ಯಾ
ಧಿಸನಿಗೆ ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯರುಪದೇಶವು.” ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ನ ಚ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವೈಕ ಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ತದೇಕ ಪ್ರಿಯಸ್ಯ ಅನವಧಿಕಾನಂದಂ
ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವತೋನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಾ” “ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನೇ ಸದಾ
ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನಲ್ಲೇ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪ್ರೀತಿ ಇರುವವನಿಗೆ
ಅನವಧಿಕಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವಕ್ಕಿಂತ ಮೇರೆ ಯಾವುದ
ರಲ್ಲೂ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರುವದಿಲ್ಲವು” ಎಂದು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಧರು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. (೪)
“ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಾದಯೋ ಗ್ರಹಾಃ - ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯಕೀ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹ

(೩) ಭಾರತ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪೀಠ—೨೧. (೪) ವಿ. ಪು. ೧. ೬. ೪೦.

ಅದ್ಯಾಪಿ ನನಿವರ್ತಂತೇ ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಚಿಂತಕಾಃ॥” (೫) “ವಾಯಿನಾಲ್ ನಮೋನಾರಣಾವೆನ್ನು ಮತ್ತಕತ್ತಿಡೈಕ್ಕೈಗಳೈಕ್ಕುಪ್ಪಿ ಪೋಯಿನಾಲ್ ಪಿನ್ನೈ ಇತ್ತಿಶೈಕ್ಕುನ್ನುಮ್ ಪುಣೈಕೊಡುಕ್ಕಿಲುಮ್ ಪೋಗನಿಟ್ಟಾರೇ” ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಮ್.

ಗಳು, ಗತ್ವಾ ಗತ್ವಾ - ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಿವರ್ತಂತೇ - ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವರು, ಸ್ಥಾನ ಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವರು, ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು, ಅವರು ಕಾಲನಿಯಾಮಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ; ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವುದು ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ ವೊದಲಾದವರಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಲಕ್ಷಣವು ; ಹೀಗೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಜನ್ಮ ಸಂತತಿಗಳುಂಟು ; ಇನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಚಿಂತಕಾಃ - ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುವವರು, ಅದ್ಯಾಪಿ - ಈಗಲೂ ಕೂಡ, ನೆ ನಿವರ್ತಂತೇ - ಹಿಂತಿರುಗಿ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತುವದಿಲ್ಲವು, ಎಂದರೆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ಸದಾ ಇರುವರೆಂಬ ಭಾವವು, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರವು ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ಮಂತ್ರವು, ಹನ್ನೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳುಳ್ಳ ಮಂತ್ರವು ; ಇದನ್ನೇ ನಾರದರು ಪ್ರಹ್ಲಾದರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿದುದು ; ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಇತರ ಮಂತ್ರಗಳಾದ ಚಪ್ಪಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಮತ್ತು ವಿಷ್ಣು ಪದ್ಮಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಗಳಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ಇಲ್ಲಿ ಅದ್ಯಾಪಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಅವರಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು (೫) “ವಾಯಿನಾಲ್ ನಮೋನಾರಣಾವೆನ್ನು - ಬಾಯಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ, ಬಾಯಿಯಿಂದ ನಮೋ ನಾರಾಯಣಾ ಎಂದು ಮೂಲ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿ, ಇದು ನಾಚಕ ಕೈಚ್ಚರವು, ಮತ್ತಕತ್ತಿಡೈಕ್ಕೈಗಳೈಕ್ಕುಪ್ಪಿ - ತಲೆಗೂ ಕೈಗಳಿಗೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ, ಮಸ್ತಕದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಅಂಜಲಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಇದು ಕಾಯಿಕ ಕೈಚ್ಚರವು, ಪೋಯಿನಾಲ್-ಹೀಗೆ ಕಾಲಯಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇಹ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದರೆ, ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ, ಪಿನ್ನೈ-ಪುನಃ ಇದ್ದಿಕ್ಕೈಕ್ಕು - ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಕಡೆಗೆ, ಎನ್ನುಮ್ - ಎಂದಿಗೂ, ಯಾವಾ

ಗಲೂ, ಪಿಣೈ ಕೊಡುಕ್ಕಿಲುಮ್ - ದೂರೆ ಜಾಮಿನನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ, ಪೋಗ ವೊಟ್ಟಾರ್ - ಹೋಗಲು ಸಮ್ಮತಿಸುವದಿಲ್ಲವು ; ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಮೂತ್ರ ವನ್ನು ಚ್ಚೆರಿಸಿ ಸಕೃತ್ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಅಮೋಘ ಏನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಕೊಡು, ಯಾವ ಜಾಮಿನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀವು ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಸಾದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವು, ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹ ಬೇಡವೆಂದು ಮೊದಲನೆಯ ಅವರು ಎಂದಿಗೂ ಸಮ್ಮತಿಸರು, ಅಲ್ಪಕಾಲಾನಂತರ ಈ ಶರಣಾಗತ್ಯವಶಾನ್ವಿತರಿಂದ ನಿರಂತರ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿ ಪುನರಾವರ್ತಿತವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇದು ಕಾರುಣ್ಯ ಉತ್ಪರಾರ್ಥವು. ಪೂರ್ವಾರ್ಥ ವೇನೆಂದರೆ :-

“ಶೀಯಿನಾರ್ ಚಿರಸ್ಥಿರಿಯ ಪುಣ್ ಮೇರ್

ಚೆನ್ನ ಲೆರಿಕ್ಕುಳೆ ಮ್ಪಿರುನ್ನೆ ಜ್ಜಿಮ್ |

ಈಯಿನಾಲರಿಪ್ಪುಣ್ಣು ಮಯಜ್ಜಿ

ಯೆಲ್ಲೆವಾಯ್ ಚೆನ್ನ ಪೇರ್ ಪದನ್ನುನ್ನಮ್ ||”

ಒಂದು ಹುಣ್ಣು ಎತ್ತು ಕೊಡುಕೊಂಡು, (ಏತು, ಅದರ ಮೂಲ ನೋಡು ಕೊಡು, ಅದರ ಬಾಳೆ ಉರಿ ಸುಖವದಕ್ಕಾಗದೆ ಮಾರ್ಗ ಹೊಂದಿ ಚರಮ ದೆಲೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಬೇರಾವನಾದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ನಾವು ನನೋ ನಾರಾಯಣ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಶರಮಪದ ವನ್ನು ಹೊಂದುವದು ಲೇಸು. ಅಂತರ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವು ಮೊದಲ ನಂತರ ಈ ತುಚ್ಛವಾದ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲು ಎಂದಿಗೂ ನಾವು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿ ರೆವು ಎಂಬುದು ಈ ಕಾರುಣ್ಯವು. ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಲಿ - ಇವೆ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯು, “ನ ಚ ಪುನರಾ ವರ್ತತೇ” ಎಂದುಪದೇಶಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ಅನಂತರವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ “ಮುಖಾಲಯ ಮಾರ್ಚ್ಚತಮ್” ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುವ ಈ ಮುದ್ರೆಯೋಕವನ್ನು ಮುಕ್ತನು ಎಂದಿಗೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಸಮೀಕ್ಷೆ ರೇನಾದರೂ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವನೋ ಎಂದರೆ, ಏಕೈಕ ದೇವ ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಾರುಣ್ಯ ಮಹೋದ್ಭವವಾದವನು, ಏಕೈಕ ದೇವತೆಯನ್ನು ಬಂದಾನೇ ಎಂಬ ಅವಶರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲದ್ದವನು, ಅ ಏಕೈಕನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹುಟ್ಟು, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಸಾದ ಅತಿ ದುಸ್ಸವನಾದ ಮೂಲವನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡುವವನೇ ; ಅದರಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತಿತವಾಗಿ ಕಾರಣವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಪ್ರಾಕೃತಲೋಕ ಸಂಚಾರೋ ನಪುನರಾವೃತ್ತಿಃ.

ಭಗವತ್ತ್ವೈಜ್ಞಾನ್ಯಾಂತರ್ಭೂತಮಾನ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರತ್ತಾಲಿ

ಹೇಗೆ, ಸಜ್ಜಿತರಾದ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ “ನಿವೃತ್ತಿಕಛೋಜ್ಞತೆ” ಎಂಬುದರ ಉಪ ಪಾಠನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದತ್ತಾರೆ. ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಾರ್ಯರೂಪ ವಾದ ಲೋಕಗಳಿಂದ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನತಿ ಕ್ರಮಿಸಿ, ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ತ್ರಿಸಾಕ್ಷಿಭೂತಿಯಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆದರೆ, “ಸಸ್ವರಾಜ್ಯವತಿ ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರೋ ಭವತಿ” (ಛಾಂ. ೮. ೨೫. ೨) “ಆ ಮುಕ್ತನು ಅಕರ್ಮವತ್ಯನಾಗುವನು, ಆತನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸಂಚಾರ ಉಂಟಾಗಬಹುದು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೂ ಕೂಡ ಒಂದು ಸಂಚರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವೈಶ್ವನೀಯ. ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್, (೧೦.೨) “ಇಮಾನ್ ಲೋಕಾನ್ ಕಾಮಾನ್ನೀಶ್ವರಾನುಸಾರಾನ್ ಸಂಚರತ್” ಎಂದರೆ “ಈ ಮುಕ್ತನು ಏಕಾರಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಈ ಲೋಕವೇ ಮೊದಲಾದ ಬಹುಮಂದಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮಂದಲಗಳಾಗಿರುವ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವನು” ಎಂದು ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಲೋಕದ ಉಪಭೋಗಗಳೂ ಕೂಡ ಆ ಮುಕ್ತನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಈತನಿಗೆ ಲಭಿಸಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವವರಾಗಿ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈತನು ಕರ್ಮವತ್ಯನಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸರ್ವವೂ ಈತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಆದವುಗಳಾಗಿ ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರ ಸಮಸ್ತ ಭೋಗಾನುಭವವಾಗುವದರಿಂದ, ಆಗಲೂ ಪುನರಾವರ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದೇ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಸಂಚರವು ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಭಗವತ್ತ್ವೈಜ್ಞಾನ್ಯಾಂತರ್ಭೂತಮಾನ - ಭಗವಂತನ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ, ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವಿಹಾರತ್ತಾಲಿ - ತನ್ನಿಷ್ಟಾನುಸಾರವಾದ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ, ಭೋಗದಲ್ಲಿ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ, ಪುನರಾವೃತ್ತಿ - ಪುನರಾವೃತ್ತಿ, ಇವು.

ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲೆ ಪುಕೆನ್ನಾಲುಮ್ ಇವ್ವನುಭವ ಸಜ್ಜೋಚಾದಿಗಳ್
ಪಿರವಾಮೈಯಾಲೇ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಯಿಲ್ಲೈ ಎಜ್ಜಿರದು.

ಅಪಕೃಷ್ಣ ಶರೀರಾದಪಿ ಮುಕ್ತಿಸ್ವಾಧ್ಯಾ. ನಮುಕ್ಕಾ
ತಾರತಮ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಃ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಉತ್ತರಾವಧಿಯಿಲ್ಲದ ಯಿವ್ವನುಭವಮ್ ಪೆರುವಾರಕ್ಕು

ನುಭವ ಸಜ್ಜೋಚಾದಿಗಳ್ - ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಲ್ಲಿ, ನ್ಯೂನತೆ
ಗಳು, ಪಿರಾಮೈಯಾಲೇ - ಉಂಟಾಗದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಪುನರಾವರ್ತಿಯು
ಆಗಲೂ ಇಲ್ಲವು, ಎಜ್ಜಿರದು - ಎಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಭಗ
ವತ್ತೀಣನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈತನ ಸರ್ವ ಭೋಗಗಳೂ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿಕರ್ಮ
ದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ
ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿಂಜ್ಞಾಂಶರೂಪತಮಾನ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಿಹಾರ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪ
ಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಉಪಭೋಗಗಳಿಲ್ಲಾ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಎಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಿಲ್ಲಾ
ಯವು, ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿ ಆಗುವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.
ಇವು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾದರೂ, ಭಗವಂತನ ಇಪ್ಪಕ್ಕೆ ಪರೋಧನಾದುದಲ್ಲವೆಂಬ ತಾತ್ಪ
ರ್ಯವು. ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಿಲೆ ಪುಕೆನ್ನಾಲುಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ
ನೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿರುವ “ಇಮಾರ್ ಲೋಕಾ” ಎಂಬ ಮತ್ತು “ಕಾಮ
ಚಾರೋ ಭವತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಗಳು ಅನುಸಂಧೇಯಗಳು, ಇಲ್ಲಿ ಸಜ್ಜೋ
ಚಾದಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅನುಭವದ ಅಭಾವ ತನ್ನೂಲಕ ಭಗವತ್ಪ್ರೀ
ಕರ್ಮ ವಿಚ್ಛೇದಗಳು ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಹೀನ ಜನ್ಮದಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತಿ ಸಾಧ್ಯವು. ಆದರೆ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ
ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವು.

ಇಪ್ಪಡಿ - ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ, ಉತ್ತರಾವಧಿಯಿಲ್ಲದ-
ಉತ್ತರಕಾಲಾವಧಿಯಿಲ್ಲದ ಎಂದರೆ ನಿತ್ಯವಾದ, ಯಿವ್ವನುಭವಮ್ - ಈ
ಕೈಂಕರ್ಯಪರೈಂತವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು, ಪೆರುವಾರಕ್ಕು -
ಹೊಂದುವವರಿಗೆ, ಅನ್ನಿಮ ಶರೀರಮ್ - ಕೊನೆಯ ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರವು, ಬೇವ
ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ - ದೇವತೆಯ ಶರೀರವೋ, ಮನುಷ್ಯಶರೀರವೋ, ಅದಿ

ಅನ್ರಿಮ ಶರೀರಮ್ ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳಿಲ್ ಇನ್ನದಿಲೆ ಎನ್ನು ತೆರಿ

ಶಬ್ದದಿಂದ, ಪಕ್ಷಿ ಮೃಗಾದಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ, ಇನ್ನದಿಲೆ - ಇಂತಾದ್ದರಲ್ಲೇ, ಎನ್ನು-
ಎಂಬದಾಗಿ, ತೆರಿಯಾದು - ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲವು; ಎಂದರೆ ಇಂತಹ ಶರೀರದಿಂ-
ದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯು, ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮುಕ್ತಿಯು, ಇತರ
ಜಂತುಗಳಿಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲವು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕೃಪೆ ಬಂದರೆ ಯಾವ ಶರೀರದಿಂ-
ದಲೇಯಾಗಲಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಮೋ-
ಕ್ಷವು ಮನುಷ್ಯಶರೀರದಿಂದಲಾಗಲಿ, ದೇವಶರೀರದಿಂದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿರಕ್ಕುಗಳ
ಶರೀರಗಳಿಂದಲಾಗಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು. ಗಜೇಂದ್ರನಿಗೂ, ಜಟಾಯುವಿಗೂ,
ಜಾಂಬವಾನನಿಗೂ ತಿರ್ಮಗ್ಧಂತು ಶರೀರಗಳೇ ಅಂತಿಮ ಶರೀರಗಳಾದವು. ವಿದುರ
ನಿಗೆ ಶೂದ್ರದೇಹವೇ ಅಂತಿಮಶರೀರವಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ
(೨. ೭. ೪೬)

“ತೇನೈವಿದಸ್ತೈತಿತರಂತಿಚ ದೇವಮಾಯಾಂ

ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ ಹೂಣ ಶಬರಾ ಅಪಿ ಪಾಪ ಜೀವಾಃ |

ಯದ್ಭದ್ಭುತ ಕ್ರಮಪರಾಯಣ ಶೀಲಶಿಕ್ಷಾ

ಸ್ತಿರ್ಮಗ್ಧಾ ಅಪಿಕಿಮುಶ್ರುತ ಧಾರ್ತಣಾಯೇ ||”

ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಶೂದ್ರರೂ, ಹೂಣರೂ, ಪಾಪಕೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಶಬ-
ರರೂ ಸಹ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು.
ಹೇಗೆ ಹೊಂದಬಹುದು ಎಂದರೆ, ಅದ್ಭುತಕ್ರಮನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರಿಯನ್ನೇ
ಪರಾಯಣವೆಂದರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಾಪ್ತ ಪ್ರಾಪಕ ಆಧಾರವಾಗಿವುಳ್ಳ ಮಹಾ
ಭಾಗವತರ ಶೀಲದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವರಾದರೆ ಎಂದರೆ ಭಾಗವತರನ್ನು ಇವರುಗಳು
ಅಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಆಗ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದು. ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಭಾಗವತ
ಸಂಶ್ರಯಣವುಳ್ಳ ತಿರ್ಮಗ್ಧಾಗಳೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಬಹುದು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ
ಕಿಮುಶ್ರುತಧಾರತಣಾಯೇ - ಈ ತಿರ್ಮಗ್ಧಗಳಿಗಾದರೂ ಶ್ರುತವಾದ ಅರ್ಥ
ವನ್ನು ಧರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ
ಮನುಷ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ ಹೀಗೆ ಅಂತಿಮ ಶರೀರವು
ತಿರ್ಮಗ್ಧಾ ಶರೀರವಾದರೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ಪಶುರ್ಮ-
ನುಷ್ಯಃ ಪಕ್ಷೀವಾ ಯೇಚ ನೈಷ್ಠವ ಸಂಶ್ರಯಾಃ | ತೇನೈವ ತೇ ಪ್ರಯಾ-
ಸ್ಯಂತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಮ್ ||” ಎಂದೂ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಮಹಾ

ಯಾದು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಕ್ಷುಮಾ ಮೋಕ್ಷಮುಖ್ಯ. ಅಪ್ಪದಿಯೇ

ಭಾಗವಶೋತ್ತಮನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ ಪರವಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನಾಗಲಿ. ಪಕ್ಷಿಯಾಗಲಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವವರಿನ, ಈ ಶರೀರಗಳಿಗಲ್ಲ. ಅಂತಿಮ ಶರೀರಗಳಾಗಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಪ್ರಪತ್ತ್ಯಪಾಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಪ್ರಪತ್ತ್ಯ ಶರೀರದ ಸಮಮುಖ್ಯವೋ ಭಕ್ತೃಪಾಯಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಹಾಗೆಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿದುತಕ್ಕದ್ದು. ಬ್ರಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಿಗಿಲ್ಲಾ ಉಪಾಸನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಕಳೆದ ನಂತರ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟು. ಇನ್ನು ದೇವತೆಮ ಶರೀರದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟೋ ಎಂದರೆ, ತದುಪರೈವಿ ಬಾಪರಾಯಣ ಸ್ವಂಭವಾತ್ (೧. ೩. ೩೧) ಎಂದು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ತತ್ - ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮೋಪಾಸನವು, ಉಪರೈವಿ ಸಂಭವತಿ - ದೇವಾದಿಗಳಲ್ಲೂ ಉಂಟು; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ಅರ್ಹತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಬಾಪರಾಯಣರು. ಅಂಗ ಶರೀರವುಂಟು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾದುದರಿಂದ ದೇವಶರೀರವೂ ಅಂತಿಮ ಶರೀರವಾಗಬಹುದು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮಾನ ಶರೀರದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಏಕೆಂದರೆ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮನುಷ್ಯನೇ ವಿನಾ ಇತರರಲ್ಲಿವೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವವಕ್ಕಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಕ್ಷುಮಾ ಮೋಕ್ಷ ಮುಂಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಉಪಾಸನ ಮಾತ್ರವೇ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ತಿರ್ಮಗ್ಗಣ ವೊದಲಾದವೂ ಕೂಡ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದ ಬಹುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಂತಿಮ ಶರೀರ ಸಮಮುಖ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಚತುರ್ದುಖ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ಮೋಕ್ಷ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಕ್ಷುಮಾ - ಚತುರ್ದುಖ ಬ್ರಹ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ರುದ್ರೋಪ್ರಾಧಿ ದೇವತೆಗಳಿಲ್ಲಾ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು. ಉಪಾಸನವು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟು, ದೇವತೆಗಳೂ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಣ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯರಾದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮನುಷ್ಯರೇ ಯೋಗ್ಯರಾಗುವಲ್ಲಿ ಮಾನ ದೇವದಿಂದಲೂ ಗಲಿ ಮೋಕ್ಷವು ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಮಾನ ಶರೀರದಿಂದಲೇ

(೧) “ಧರ್ಮವ್ಯಾಧಾ ದಯೋಪ್ಯಸ್ಯೇ ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸಾಜ್ಞುಗುಪ್ಸಿತೇ | ವರ್ಣಾ
ವರತ್ವೇ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಸ್ಸಂಸಿದ್ಧಿಂ ಶ್ರಮಣೀಯಥಾ” ಎನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಗಳ್
ಶೊನ್ಮಾರ್ಗಳ್.

ಆಗಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕ್ವಷ್ಟು ನಿಶುಮವಿಲ್ಲದೆ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.
ಹೀಗೆಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೇ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.
ಅನೇಕ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧಾದಯೋಪಿ - ಇತರರಾದ ಧರ್ಮವ್ಯಾಧರೇ ಮೊದಲಾದ
ವರೂ ಕೂಡ, ಜುಗುಪ್ಸಿತೇ - ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾದ, ವರ್ಣಾವರತ್ವೇ - ನೀಚ
ವರ್ಣದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವುದು, ಸಂಧನಿಸಿರುವಾಗ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು,
ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸಾತ್ - ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪಾಸನ ಫಲದಿಂದ, ಸಂ
ಸಿದ್ಧಿಮ್ - ಮೋಕ್ಷಫಲವನ್ನು, ಶ್ರಮಣೀಯಥಾ - ಶುಭಾಯು ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿ
ದಕ್ಕೋ ಹಾಗೆ, ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಾಃ - ಬಿಡುಮಾಡುತ್ತಾರೆ.” ಎನ್ನು - ಎಂಬವಾಗಿ ಮಹ
ರ್ಷಿಗಳ್ - ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಶೊನ್ಮಾರ್ಗಳ್ - ಹೇಗೆಯಿತ್ತಾರೆ. ನೀಚಶರೀರ
ದಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಯುಕ್ತವೋ ಎಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ;
ಅಂತವರಿಗೆ ಅವರು ಮಾಡಿರುವ ಧರ್ಮವೇನು ಉಪಾಸನವೆಂದು ಮೋಕ್ಷವು
ಸಿದ್ಧಿಸಿರಬೇಕು; ಅವರಿಗೆ ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ
ಈ ಹೀನಜನ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಬೇಕಾಗಿ ಬಂತು; ಈ ಪ್ರಾರಬ್ಧವು ಕಳೆದ ಒಡನೆಯೇ
ಪೂರ್ವಾಭ್ಯಾಸದ ಫಲವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷವುಂಟಾಗುವದರಲ್ಲಿನೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವು.
ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪತ್ಯನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿದ ಮಹಾ ಭಾಗವತನ ಸಂಬಂಧವು ಪರಮ
ಸುಕೃತಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಹೀನಜನ್ಮವುಂಟಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾಗಲಿ ಅಶ್ವಗ್ನಂತವಿಗಾ
ಗಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬಹುದು; ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಬಹುದು.
ಅದುದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯನು “ತವದಾಸ್ಯ ಸುಖೈಕಸಂಜ್ಞಿನಾಂ ಭವ
ನೇಷ್ಟಸ್ತುಪಿ ಕೀಟಿಜನ್ಮಮೇ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಮಹಾಭಾಗವತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಕೀಟಿಜನ್ಮವೂ ಕೂಡ ಉತ್ತರಕವೆಂದುಪದೇಶಿಸಿದರು. ಧರ್ಮವ್ಯಾಧನ ವೃತ್ತಾಂತ
ವೇನೆಂದರೆ:-ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವೃದ್ಧ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳಿದ್ದರೂ, ಅವರ
ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗದೆ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿ
ಯಾಗಿದ್ದನು. ಒಂದು ದಿನ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಪಕ್ಕದ ಗ್ರಾಮಕ್ಕಾಗಿ ತೆರಳಿ
ಮಾರ್ಗಾಯಾಸದಿಂದ ಒಂದು ಮರದ ಕೆಳಗೆ ವಿಶ್ರವಿಸಿಕೊಂಡನು. ಒಂದು

ಪಕ್ಷಿಯು ಆತನ ಮೇಲೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದುದರಿಂದ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೋಪದಿಂದ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಅದು ದಗ್ಧವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಿತು. ಆನಂತರ ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆಗೆ ಬಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಮೋಗಲು, ಈ ನೇಮಪ್ರಕರ ಮಹಾಪರಿಭ್ರಾತೆಯು, ಪತಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಮುಗಿಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀಡಲು, ಅದಕ್ಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕಾಟಕನಾಗಿ ಪಕ್ಷಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಅವಳನ್ನೂ ನೋಡಲು, ಆಗ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು 'ನಿನ್ನ ಕೋಪಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಸುಡಲು ನಾನು ಪಕ್ಷಿಯಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಅದಕ್ಕಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಷ್ಟೇ ವಿಧವೆನ್ನಾಗಿ ಇದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು, ನೀನು ಮಹಾಪರಿಭ್ರಾತೆಯಾಗಿರಬೇಕು, ತಿಳಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಮಿಥಿಲಾಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಮಪ್ರಾಧನರುನವ, ಅದರಿಂದ ಮನು ತಿಳಿಯಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಲು, ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅವನಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಪ್ರಾಧನನು 'ತಮ್ಮನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪತ್ನಿಯು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳೇ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಇನ್ನೂ ಅಶ್ವರ್ಯಭರಿತನಾಗಿ, ಇದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ಎನ್ನಲು, ಮಾತೃದೇವೋಭವ, ಪಿತೃದೇವೋಭವ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಗಳನ್ನೇ ಲೋಕದಂಪತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಆರಾಧಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು, ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪತ್ನಿಯೂ ಪತಿಯೇ ಪರದೇವತೆ ಎಂದು ನಂಬಿರುವುದರಿಂದ ಆಕೆಗೂ ತಿಳಿಯುವನೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಹೀಗಿರುವ ಬಂದು ಮಾತಾಪಿತೃ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು.

ತಬಲಿಯು ಮತಂಗ ಶಿಷ್ಯರಿಂದ ಉಪನಿಷ್ಠವಾದ ಒಬ್ಬ ತಾಪಸಿಯು ; ಶ್ರೀರಾಮಾಗಮನವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆತನಿಗೆ ಸರಸ್ವ ವಿಭ ಸತ್ಕಾರಗಳನ್ನೆ ಸಗ, ಪಂಪಾತೀರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಬಹು ರುಚಿಕರವಾದ ಫಲಗಳನ್ನೆರಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮಾಜ್ಞೆಯಂ ಪಡೆದು ದೀಪತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳೆಂಬ ವೃತ್ತಾಂತವು ಆರಣ್ಯಕಾಂಡದ ನಿಲನೆಯ ಉಚಿತವೆಂದಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ಫಲಗಳನ್ನು ರುಚಿ ನೋಡಿ ತಂದಾ ರುಚಿಕರವಾದವನ್ನು ಅರಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಳೆಂದೂ, ಶ್ರೀರಾಮನು ತಬಲಿಯು ಎಂಬಳು ಹೊನ್ನನ್ನು ತಂದನೆಂದೂ, ಹೇಳಲ್ಪಡು. ಹೊನ್ನನ್ನು ತಂದಾಗ ಆಕೆಯು 'ನೀನು ಸುಡಲ್ಪಡುವೆ' ಎಂದು ಲಾಸಿ ಮಥಾರಾಣೆತೆ । ಸ್ವಯಮಾಭ್ಯಾಸೇ ಮಾಧುರ್ಯಂ ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ಪರಿಭಕ್ಷ್ಯತೆ । ಪಶ್ಯಾನ್ನಿವೇದಯಾಮಾಸ ಮಾಧುರ್ಯಾಂ ದೃಢವ್ರತಾ ॥ ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇವರ ಸಮಾಪ್ತ ಫಲಗಳ ರುಚಿವೋಮಿ, ಉತ್ತಮ ಫಲಗಳನ್ನಾರಿಸಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ವಿಜಾರವು ರೂಪ್ಯವಾಗಿರುವುದು ಹೇಗೆ ಉಪಾಸನಾಧಿಕಾರಿಯಾದನೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ತಬಲಿಯು ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಉಪಾ

ಮುಕ್ತೌ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯಂ ಸಾಸ್ತಿ. ಮಾಧ್ವಮತ ನಿರಾಸಃ

ಅಕ್ಕಿಯಾಲ್ ಮುಮುಕ್ಷು ದಶೈಯಿಲ್ ಔಸಾಧಿಕಜ್ಜಳಾನ ಉತ್ಕರ್ಮಪಕರ್ಷಜ್ಞೈಕೋಣ್ಡು ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲುಮ್ ಅನುಭವ ತಾರತಮ್ಯಮುಣ್ಡಿನ್ರಪಾನಂದ ತೀರ್ಥೀಯರ್ ಮುಕ್ತರುಕ್ಕೈಲ್ಲಾಮ್ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೋ

ಸಕಳು. ಇಂತಹ ಪರಮ ಜ್ಞಾನಿಭಾವನಳು ತಾನು ತಿಂದು ನೋಡಿ ಎಂಬಲು ಮಾಡಿದ್ದುದನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವಳೆಂಬುವ ಹೇಳಿಕೆಯು ಶಬರಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಕ್ಕೂ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಧಾರವೇನೋ ತೀಯಲಿಲ್ಲವು.

ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟ ಶರೀರತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಈ ಜೀತನಿಗೆ ವ್ಯುಕ್ತಿಯುಂಟು. ಎಂದು ಹೇಳಿದ ನಂತರ ಈ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟ ಶರೀರಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅನಂದವೇ ಅಭವಾ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಭೋಗವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ವೈತವಿವ್ಯಾಸ್ತಿಗಳಾದ ಮಾಧ್ವರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಅನಂದವು ಮುಕ್ತಿದೇಶಿಯಕ್ಕಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆಯಾಯಾ ಶರೀರಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಭೋಗವೆಂದೂ ಹೇಳುವದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದಭಿಪ್ರಾಯವಿರುವರು. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದೂ, ಎಲ್ಲಾ ಅಶ್ವರುಗಳೂ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕರತೆಯಿಂದ ಸಮರೂಪದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನಂದವು ಸಮವೆಂದು ನಿವ್ವಾಂತಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವೇನರೂಪೇಣಾಭಿನಿಷ್ಪದ್ಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಗುಣಾತ್ಮಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟಾಗಲು ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು.

ಅಕ್ಕಿಯಾಲ್ - ಅಪಾದರಿಂದ ಎಂದರೆ ಹೀಗೆ ಅಂತಿಮ ಶರೀರಕ್ಕೆ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟವಾಗಿರುವುದೆಂದು ವಿವರಿಸಿ ನಂತರ, ಮುಮುಕ್ಷುದಶೈಯಿಲ್ - ನೋಡುವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ದಶೈಯಿಲ್, ಔಸಾಧಿಕಜ್ಜಳಾನ - ಕರ್ಣೋಪಾಧಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಉಂಟಾದ, ಉತ್ಕರ್ಮಪಕರ್ಷಜ್ಞೈಕೋಣ್ಡು - ಉತ್ಕೃಷ್ಟಾಪಕೃಷ್ಟಜ್ಞಾನವು ಮೂಲವಾದಿಕೊಂಡು, ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲುಮ್ - ಮುಕ್ತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಅನುಭವ ತಾರತಮ್ಯಮುಂಡಿನ್ರ - ಭೋಗದಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಅನಂದತೀರ್ಥೀಯರ್ - ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರವರು,

ಜೇ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯಮ್ ತೊಲ್ಲಗಿರ ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳ್ಳೆ ಮರನ್ನಾರ್‌ಗಳ್.

ಮುಕ್ತರಿಗೆಲ್ಲಾ, ಸರೋತ್ತರನೊಂದಿಗೆ, ಪರಮ ಸಾಮ್ಯಮ್ - ವಿಶೇಷ ಸಮ ಭಾವವನ್ನು, ತೊಲ್ಲಗಿರ - ಹೇಳುವ, ಶ್ರುತ್ಯಾದಿಗಳ್ಳೆ - ಶ್ರುತಿಯನ್ನೂ, ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಸ್ಫುಟಿಯಾದ ಗೀತಾವಾಕ್ಯ ವೊಡಲಾದವುಗಳನ್ನು, ಮರನ್ನಾರ್‌ಗಳ್ - ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವು; ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ, ಈ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಫುಟಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮರತೆಂಬ ಭಾವವು. ಉತ್ಕೃಷ್ಟರಾಗಿ ಋಷಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ದೇವತೆಗಳಿದ್ದು ನ್ಯಾಯರಿಗೂ, ಹಿಂಸಾರೂಪ ಕರೂವಲಂಬಿಯಾದ ವ್ಯಾಧನಿಗೂ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಮನ ಒಡಂಬಡದೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗೂ ಇತರ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೆರೆಯೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದ್ವೈತಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವು. ಆ ಶ್ರುತಿ ಬೋಧಿಸುವುದು:—

“ತದಾವಿದ್ವಾ ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” (ಮುಂಡಕ, ೩. ೧. ೩) “ಯಾವಾಗ ಸರೋತ್ತರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಆಗ ಈ ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ತಾದವನು, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡಬಿಡೊಂದು ಎಂದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ವಿಸುಕ್ತನಾಗಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಲೇಸುಬಿಡುವವನಾಗಿ ಕರುಣಾರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ, ಅಪಹತ ವಾಸ್ತವ್ಯಾದಿ ಗುಣಾತ್ಮಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾಭಿರೂಪ ಉಂಟಾಗುವವರ ಮೂಲಕ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಎಂದರೆ ಸಮಾನ ಆನಂದ ಸಮಾನ ಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ.” ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ಫುಟಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ:—

“ಇದಂ ಜ್ಞಾನಮಸಾತ್ರಿತ್ಯ ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಂ |

ಸರೋಪಿ ನೋಪಜಾಯಂತೀ ಪ್ರಳಯೇ ನಪ್ತಫಣಿಚ |” (೧೨. ೨. ೩) ಇದು ಭಗವದ್ವಾಕ್ಯವು. ಮುಂದೆ ನಾನು ಬಿನ್ನೈದಿರುವ ಶ್ರುತಿಯೊಂದರಂತೆ ಪರಮ ಶಿಸುವ ಜ್ಞಾನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ, ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ (ಇದನ್ನೇ ಶ್ರುತಿಯು ಸಾಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿತು.) ಸ್ವಸ್ವರೂಪವು ಅನ್ವೇಷಿತವಾಗಿಲ್ಲವು, ಯಾವಾಗ ಜನ್ಮವಿಲ್ಲದೋ ಸ್ವಕಯೋಗ್ಯ ಸಿದ್ಧಿ. ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಪ್ಪೇಕ್ಷೆಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕುವೇ ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಇವರಿಗೆ ಈ ಗೀತಾವಾಕ್ಯವೂ ಈ ಸಾಮ್ಯ

ಶ್ರುತಿಯೂ ವಿರೋಧವಾದುವು. ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವು, ಅಪವಕಪಾಪೃತ್ಯಾದಿ ಗುಣಾಪ್ತಕವಿರ್ಭಾವದಿಂದಲೂ, ಸಮಾನಾನಂದ ಭೋಗದಿಂದಲೂ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವೆಂದು ಅಭಿಯುಕ್ತವು. ಏತರಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವೆಂಬುವದನ್ನು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಚಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಎಂದರೆ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೆಂದುನದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಗೋಕ್ತಿಗಿಂತ ಅಪವಕಾತ್ಯವು ಬೇರೇ ದೊರೆಯಲಾರದು ಇಂತಹ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರೀ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಯೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ನಿಘಿಷಣಾಚಾರ್ಯರವರು, “ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾ ಪುಮಂಶ್ಚ ದಾರಾಂಶ್ಚ” ಎಂದು ಸರ್ವ ವಿಧ ಪ್ರಾತಿಕೂಲ್ಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸು ಮಹಾ ಪರಕ್ಷಿಭಾವವಿಂದ, ಪೂರ್ಣ ಭರವ್ಯಾಸವನ್ನು ಯಾವಾಗನುಪ್ಪಿಸಿದನೋ, ಮತ್ತೆ ಯಾವಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸುಗ್ರೀವನಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಜನ್ಮ ರಹಿತನಾಗಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆದದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದನೋ, ಅಗ ಶ್ರೀರಾಮಕಥೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದವನಾಗಿ ಸುಗ್ರೀವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :—

ತಸ್ಮಾತ್ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಸಮಾಪ್ಯಾಭಿ ರ್ವೈಲೋಭದಮಿ ವಾಘವಃ |

ವಿಭೀಷಣೋ ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞಃ ಸ್ವದಿಷ್ಟಂ ತಾ ಭ್ಯಾಪ್ಯತುನಃ |

(ರಾಮಾ ಯ್ಯ. ೧೮. ೩೭) “ವಿಭೀಷಣರು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನಾದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಮಿತ್ರನಾಗಿ ಸಮ್ಮಿಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಸಮುಪಾರವನ್ನು ಕೊಂಡಲಿ ಎಂದರೆ ಸಮಾನ ಭೋಗವನ್ನು ಕೊಂಡಲಿ ಎಂಬ ಹೇಳಿದರು. ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತವೆನಿಸಿಲ್ಲ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪರಕ್ಕರ ಸಮಾನಾನಂದವೂ ಈ ಅನಂದವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದುದೆಂದು ವಿಶ್ವೇಷಿತ. ಹೀಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿದ್ದರೂ ವೈಶ್ವನಾಸ್ತಗಲಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾವಾತ್ಮರವರು ಅನಂದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಸ್ವರೂಪಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಥವಾ ಸರ್ವ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ದದಾಮಿ ಎಂಬುದರವ ಸರ್ವ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ದಾಮಿ ವ್ಯವಹಾರವು “ಸಮೋಹಂ ಸರ್ವ ಭೂತೇಷು” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣವು, ಸರ್ವತ್ರ ಪರಮಂ ಪುಣ್ಯತ್ ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಗೂ ಅದ ನಿರೋಧವಿಲ್ಲ. ಉಕ್ತವ್ಯವು ಕೂಡಲಿವ ಮುಕ್ತನಾದವನಿಗೂ ಸ್ವೇಚ್ಛಾ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವನು ಎಂದೇ ವಿಧವಾದಾದಂದವ ಹೀಗೆ ಎಂಬ ಶಬ್ದ, ತುಂಗಾ ಅನಂದ, ಅಭಿಸಿದವನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಶಬ್ದವಿಗ ಸಮಾರ್ಥವೆದ ವ್ಯವಹಾರ ಸಹೋಪೋ ಸಹಲೋ ಸಹಕುರ್ಮ ಚ ಪಾದಶಃ | ಶರೀರಾಕೃತಿಭೇದಾಸ್ತು ಭೂಮೈಲೀ ಶರೈರೋನಯಾ (ವಿ. ಪು ೨. ೧೩. ೯೮)

ಎಂದರೆ ಆತ್ಮನು ದೇವತೆಯೂ ಅಲ್ಲವು, ಮನುಷ್ಯನೂ ಅಲ್ಲವು, ಸ್ವರೂಪವೂ ಅಲ್ಲವು. ಈ ದೇಹಗಳೆಲ್ಲಾ ಜೀತವಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಕರ್ಮ ಮೂಲವು ಉಂಟಾದವು ಎಂದು ನೋಡುವುದರಿಂದ, ಮುಕ್ತದೇವತೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಗಳೂ, ಆ ಕಾರಣವಿಂದ ಈ ದೇಹಗಳೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದು. ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಭೇದ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು ನಿ. ಪು. ಪದ್ಯಾಂಶ ಸಪ್ತಮೋಧ್ಯಾಯ ಕಂ. ೧೩ನೆಯ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪರಾಶರರಿಂದ ನಿರಸನ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು. “ತದ್ಭಾವ ಭಾವಮಾಪನ್ನ ಸ್ತತೋಸೌ ಪರಮಾತ್ಮನಾ | ಭವತ್ಯೇಭೀದೀ ಭೇದಶ್ಚ ತನ್ಮಾತ್ಮಾನಕ್ರತೋ ಭವೇತ್ ||” ತದ್ಭಾವ ಭಾವಂ - ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಭಾವಗಳಾದ ಅವಿದ್ಯಾಶಕ್ತಿ ತ್ಯಾದಿ ಧರ್ಮಗಳ ಭಾವ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದವು, ಅಪನ್ನ - ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತನಾದ, ಅಸೌ - ಇವನು, ಪರಮಾತ್ಮನಾ - ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಅಭೇದೀ - ಭೇದವಿಲ್ಲವೆನ್ನು ಎಂದರೆ ಅನಂದವಾದವು ಮುಂದಿನವನು, ಭವತಿ - ಆಗುವನು, ಜ್ಞಾನಾನಂದವೇ ಮೊದಲಾದ ಆಕಾರವಿಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನಾಕಾರವುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ಮ - ಅಂತಹ ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಭೇದಃ - ಭೇದವು, ಅಜ್ಞಾನಕ್ರತೋನೋ ಭವೇತ್ - ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಅಥವಾ, ತನ್ಮ - ಆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಭೇದಃ - ಅದ್ವಿತೀಯದಲ್ಲಿ ಭೇದವೆಂದೆಡಿಸುವುದು, ಅಜ್ಞಾನಕ್ರತೋ ಭವೇತ್ - ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕೊಡುವುದು. ಈ ಅಜ್ಞಾನವು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಿಮಿಷವೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ: - ನಿಭೇದ ಜನಕೋ ಜ್ಞಾನೇ ನಾಶಮಾತ್ಮಂತಿಕಂ ಗತೇ | ಅಶ್ವ ಮೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಭೇದಮಸಂತಂ ಕಃ ಕರಿಷ್ಯತಿ ||” (ನಿ. ಪು. ೬. ೨. ೧೩) ನಿಭೇದ ಜನಕೇ - ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ರೂಪದಿಂದಂಟಾದ ಅಜ್ಞಾನೇ - ಅಜ್ಞಾನವು, ನಾಶಮಾತ್ಮಂತಿಕಂ ಗತೇ - ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರತೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅಶ್ವ ರೂಪವೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಿಡಲ್ಪಡುವುದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಕ್ತವಾದವಾಗಿ, ಅಶ್ವನಃ - ಮುಕ್ತರಾದವರು (ಜಾತ್ಯೇಕ ವಾದನು), ಬ್ರಹ್ಮಣಃ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ, ಅಸಂತಂ - ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಭೇದಂ - ಭೇದವನ್ನು, ಕಃ ಕರಿಷ್ಯತಿ - ಯಾವನು ಯಾವನು ಮಾಡುವನು? ಎಂದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಂಟಾದವರು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಇವು ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಅನಂದವು ಹೀಗಾದರೆ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸ್ವೇದವು ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವಸ್ತುವು ಯಾವುದು. ನೂನಾಧಿಕಾಂತವುಂಟಾದರೆ, ಮುಕ್ತವಾದವು ಏನು, ಅಧಿಕಾಂತವು ಮುಕ್ತವಾದವನ್ನು ಕಂಡು, ತನಗೆ ಅಂತಹ ಅನಂದವುಮೇ ಏನು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು

ಹೊಂದಬಹುದು, ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅನಂದಾವಸ್ಥೆಯೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿರು ? ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಈ ನಿಶ್ಚೇಯಸ್ಥಿಗೆ, ನ್ಯೂನಾಧಿಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ನಿರವಧಿಕ ನಿರತಿತಯವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಉಪಾಧಿಯನ್ನೂ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಡಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಹರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ತರತಮ ಛಾಪ ಉಂಟೋ ?

ಈ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರುಗಳು ಉದಾಹರಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :--ಕೈತ್ತರೀಯ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕದ (೬. ೩. ೩.೩) ವಾಕ್ಯಗಳು, ತೈತ್ತರೀಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂದದ "ಮೀಮಾಂಸಾ" ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬರೆ, ಅದರ ಇದುತ್ತಾ ಇಷ್ಟು ಎಂದು ಅಳತೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಹೇಳಲು. ಹೊರಟು, ಒಬ್ಬ ಯುವಕ - ಯಾವನನ್ನನು ಸಕಲ ಅಯುರಾರೋಗೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನಿಷ್ಟಪಿಸಾಗಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿ, ಈ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕವನ್ನೂ ಆಳುವವನಾಗಿ ಪೂರ್ಣವಾಮುಖಾದ್ಯಾದಿ ಎಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅಂತವನ ಅನಂದವನ್ನು ಒಂದು ಮನುಷ್ಯನಿಂದವೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಅಂತಹ ನೂರು ಅನಂದಗಳು ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವನ ಅನಂದವಾಗುತ್ತವೆಂದೂ, ಅದರ ನೂರರಷ್ಟು ದೇವಗಂಧರ್ವನ ಅನಂದವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಾ, ಹೀಗಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಅದರ ನೂರ ರಷ್ಟಾದರೆ, ಇಂದ್ರನಾಶವವೆಂದೂ, ಇನ್ನೂ ನೂರರಷ್ಟು ಅನಂದವು ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಯಾನಂದವೆಂದೂ, ಕಡೆಗೆ ನೂರರಷ್ಟು ಅನಂದವು ನಂದವೂ, ಅದರ ನೂರ ರಷ್ಟು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೆಯೂ ಹೇಳುವುದು. ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ನೂರರಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ, ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವ, ದೇವ ಗಂಧರ್ವಾದಿಗಳೇ ಹೊಂದಿದ ಉಂಟು, ದೈವಸ್ವತಿ, ಚತುರ್ಮುಖಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಾ ನಂದಗಳೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ವಚಾ ಕಾಮದತಸ್ತು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ ನಾಗಿ ಜಪವತಪಃಪೃತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮ ಣಿ ಅನಂದಕ್ಕೆ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ವಚಾ ಕಾಮದತಸ್ತು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಚ ಕಾರವಿರುವದ ರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಹೀಗೆ ಅತನಿಗೆ ಪದ್ಧತ್ಯಿಗ್ಧ ಮೇವಗುಣವ ಮುಕ್ತನೂ ಬೇರೆ ಎಂದೂ ಅಷ್ಟೇತನ್ನೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದವೂ ಮುಕ್ತನೂನಂದವೂ ಎರಡೂ ಏಕವೇ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮನುತ್ತಮ. ನಿರಂಜನೋಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮಾಪ್ತೇತಿ ಎಂಬ ಛಾಂದೋಗ್ಯ ರ್ವತ್ವಾರ್ಥವೇ ಎಂದೂ ಉಂಟಾದಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಅನಂದಗಳೂ ಮುಕ್ತವೂ ಉಂಟೆಂದು ಮುಂಚೆವದಾಗಿರಬೇಕು, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ವ ಚಾ ಕಾಮದತಸ್ತು ಎಂಬ ಕೂಡು ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲಕಿಯಾಗಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಕೈತ್ತರೀಯಾದಿಗಳು ಮನುಷ್ಯಗಂಧರ್ವ,

ದೇವಗಂಧರ್ವ, ಇಂದ್ರ, ಜಿತುಮುಖ ಮೊದಲಾದವರ ಅನಂಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೋ, ಈ ಮತ್ತನಾಳಂದವು ಹಾಗೆ ತಾರತಮ್ಯ ಉಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಸಮಂಜಸವಾದ ಅರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ಕಚಾ ಕಾಮಹತಸ್ಯ ಎಂಬವಾಗಿ ಒಂದೇ ವಿಧವಾದ ಭಕ್ತಗುಣ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ಅನಂದಸ್ತರೈ, ಎಂಬುದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವು. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ಸ್ಪರ್ಶ್ಯಣ್ಯಗಳನ್ನಾಶ್ರಯಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದಾನಂದವೂ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಪೇಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವದೇ ಸರಸವು, ಸಮಂಜಸವು. ಇವರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಪೂರ್ವ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಏನೆಂದರೆ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಕ್ಕೇನೇ ಈ ಮತ್ತನಂದವೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಿದರೇನೇ, ಮಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರ ಅನಂದವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗುವಾಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಾನಂದವೂ ಮುಕ್ತನಿಗಿಂತೆಂದು ಉಪಪತ್ತಿ ಹೇಳುವದು ನಿರರ್ಥಕವಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಉಪಪತ್ತಿಗಳು ಬೇರೆಯೇ ಪರಿಣತಿಮುಳ್ಳದ್ದು. ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸಮಸ್ತವೂ ಶರೀರವೆಂದೂ, ಆತನು ಸರ್ವಾಂಶರಾತ್ಮನು ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ಬೋಧಿಸಿ, ಪೃಥಿವೀಯಲ್ಲಿ ಅಂತರಾಂಗವಾದಾಗಿದ್ದಾನೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅಸ್ಥಿಶಬ್ದೂ, ಅಗ್ನಿಶಬ್ದೂ, ಅಂತರಕ್ಷದಬ್ದೂ, ವಾತಶಬ್ದೂ ಎಂದು ೨೧ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಂತರಾತ್ಮನು ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. (ಬ್ರಹ್ಮ. ಪ. ೩. ೨ ರಿಂದ ೨೩) ಇಂತಹ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಸೂರರನ್ನು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬೋಧರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನಂದಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದವಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಸೂರರನ್ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಕಡೆಗೆ “ಯೇತೋ ವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾ ಸಹ” ಅದರಿಂದ ವಾಕ್ಯೂ ಹಿಂಪಡುತ್ತದೆ, ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಲ್ಲೂ ಊಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವು ಎಂದು ಬೇಕೆ ಶ್ರುತಿಯು ನಿರಾಸುವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಈ ಶ್ರುತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನ ಒಂದು ಗುಣದ ಮಾದಾಂಸಾ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ, ಸ್ವಾಮಿ ದೇಶಿಕರವರು ವಾದಾಂತ ಸಹಸ್ರದಲ್ಲ ಪಾಡುಕೆಗಳ ಮಾಯಾತ್ಮ್ಯಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :—

ನಿರ್ದೇಶ ಮಂಬರತಲಂ ಯದಿ ಪರಿಕಾಸ್ಯಾ
ತ್ವಸ್ತಾರ್ಣವೀಯದಿ ಸಮೇತ್ಯಮುಖೀ ಭವಿತ್ರಿ |
ವಕ್ತಾ ಸಹಸ್ರಸದಸಃ ಪುರುಷಸ್ಸ್ಮರಂಚೀ
ಲ್ಲಿಖೇತ ರಂಗಪತಿ ಪಾಡುಕಯೋಃ ಪ್ರಭಾವಃ ||

“ನಿಶ್ಚೇಷವಾದ ಆಕಾಶ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಕಾಗದವಾಗಿ, ಸಪ್ತ ಸಮುದ್ರವೂ ಮತಿಯಾಗಿ, ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳುವವನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಆಗಿ ಸಹಸ್ರಮುಖ ದಿಂದಲೂ ವರ್ಣಿಸಿದರೆ ಅಗೀಗೆ ಒಂದು ಪೇಳಿ ಪಾದುಕಾ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬರೆದರೂ ಬರೆಯಬಹುದು.” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಪರಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮೇಲಿನ ಆನಂದವಲ್ಲವು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲೂ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. (ಬೃಹ. ೩. ೭. ೨ ರಿಂದ ೨೩)

ಈ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕವು ೬. ೩. ೩೩. ಇದು ಮೇಲಿನ ತೈತ್ತರಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. “ಸಯೋ ಮಾನುಷ್ಯಾಣಾಂ ರಾಜ್ಞಃ ಸಮೃದ್ಭೋ ಭವತ್ಯನ್ಯೇಷಾಮಧಿಪತಿ ಸರ್ವೈ ರಾಣಾಮೈ ರೋಗೈ ಸ್ತಂಭಸ್ತತಮಃ ಸಮಾನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪರಮ ಅನನ್ಯಃ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಸಮಸ್ತೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ, ಯುವ ತ್ವಾದಿ ಗುಣಸಮೃದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಇತರ ಮಾನುಷ್ಯರಿಗಿಲ್ಲಾ ರಾಜನಾಗಿ, ಪರಿ ಪೂರ್ಣಮನೋರಥನಾಗಿ ಇರುವವನೊಬ್ಬನಿದ್ದರೆ, ಅಂತವನು ಮಾನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಪರ ಮಾನಂದ ಉಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ನೂರು ಅನಂದವು ಇನ್ನೊ ಬ್ಬನಿಗೆ, ಅದರ ನೂರರಷ್ಟು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಎಂದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಅದೂ ಶ್ರೋತ್ರಿಯೋಽವ್ಯಜಿನೋಽಕಾಮಹತಃ, ಬ್ರಹ್ಮಸಿಷ್ಯನಾಗಿ, ಪಾಪರಹಿತನಾಗಿ, ದಾವ ವಿಧವಾದ ಕಾಮನೆಯ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದಿರುವ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೀಗೆಯೇ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅನಂತರ ಅದರ ನೂರರಷ್ಟು ಅನಂದವು ಚತು ರ್ಮುಖನಿಗೊಂದೂ, ಅ ಅನಂದವೂ ಮುಕ್ತನಿಗೊಂದೂ, ಚತುರ್ಮುಖನ ನೂರರಷ್ಟು ನಂದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಅ ಅನಂದವು ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಕ್ಕೆ ಸಮನಾದುದು ಎಂದೂ, ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಾ, ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದಿಲ್ಲವು.

ಈ ಎರಡು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲದೆ, ಒಂದು ಪಾವ್ಯವುರಾಣ ಶ್ಲೋಕವನ್ನೂ ಸ್ಮೃತಿ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಉದಾ ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ಹಾಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಲ್ಲವಾದುದ ರಿಂದ ಅವುಗಳ ಚರ್ಚೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯತವಲ್ಲವು.

ಅದುದರಿಂದ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನುಸರಿಸಿ, ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರ ಅನಂದವೂ ಸಮನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅ ಅನಂದವು ಪರ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೂ ಸಮನಾದುದೆಂದು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದು. ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಯತಿ ವಶ್ಯರು “ಯಜ್ಞಾತ್ಯಾ ನ ಪುನರೋಹಂ” ಎಂಬ ಗೀತಾ ಅನೆಯ ಅರ್ಥಾಯ

“ಆಚಾರ ವೈಕಲ್ಯ” ಮುಡೈಯ ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕಳುಕ್ಕು ಅನಂದಹ್ರಾಸ ಮುಣ್ಣಾಮೆನ್ನು ಶಿಲರ್ ಶೊಲ್ಲುಮ್ ವಚನಮಾಪ್ತ ಮಾನಾಲುಮ್ ಮುಕ್ತ ನಾನದರ್ಕ್ಕು ಮುನ್ನೇ ವರುಮ್ ಭಗವದನುಭವತ್ತಿಲ್ ಸಜ್ಜೋಚತ್ತೈ ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾ ಮತ್ತೆನ್ನೆ.

ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ, “ನಾಮರೂಪ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತ ಸ್ಯಾತ್ಮವಸ್ತು ನಃ ಪರಸ್ಪರೂಪ ಸಾಮ್ಯಮುಪಗಮ್ಯತೇ, ಅತಃ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿನಿರ್ಮುಕ್ತಂ ಸರ್ವಂ ಆತ್ಮವಸ್ತು ಪರಸ್ಪರಂ ಸಮಂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರೇಣ ಚ ಸಮಂ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟುದರಿಂದ ಈಗಿನ ಹಾಗೆ ನಾಮರೂಪಗಳಿಲ್ಲದ ಆತ್ಮಸಮುದಾಯಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದೂ, ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಯುಕ್ತರಾದ ಆತ್ಮರುಗಳೆಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾನೈಕಾಕಾರತೆಯಿಂದ ವರಸ್ಪರ ಸಮರೆಂದೂ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧. ಆಗಲಿ, “ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ಸದಾಚಾರ ವೈಕಲ್ಯಂ ಯಾವದಾ ಯುಷಂ । ಭವೇದ್ಯದಿ ತದಾನಂದೇ ನ್ಯೂನತಾಂ ಜನಯೇನ್ನೃಪ ॥” “ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸದಾಚಾರದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯು ಆಯುಸ್ಸು ಇರುವವರೆಗೂ ಉಂಟಾದದ್ದೇಯಾದರೆ, ಆಗ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ” ಎಂಬ “ಅನಂದೇ ತಾರತಮ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಾಚಾರೇ ತಾರತಮ್ಯತಃ” “ಆಚಾರ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಅನಂದತಾರತಮ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪರ ವಚನಗಳು ಅನಂದತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಎಂದರೆ ಆ ವಚನಗಳು ಮುಕ್ತಾತ್ಮರುಗಳ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಆಚಾರ ವೈಕಲ್ಯ” ಮುಡೈಯ - ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯಿರುವ, ಮುಮುಕ್ಷುಕ್ಕಳುಕ್ಕು - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಅನಂದಹ್ರಾಸಮ್ - ಅನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯೂನತೆಯು, ಉಂಡಾಮೆನ್ನು - ಉಂಟೆಂಬದಾಗಿ, ಶಿಲರ್ - ಕೆಲವರು, ಶೊಲ್ಲುಮ್ ವಚನಮ್ - ಹೇಳುವ ವಚನವು, ಆಪ್ತ ಮಾನಾಲುಮ್ - ಅಪ್ಪರು ಹೇಳಿದ ಮಾತಾದರೂ, ಮುಕ್ತ ನಾನದರ್ಕ್ಕು - ಮುಕ್ತನನ್ನು ಹೊಂದುವವಕ್ಕೆ, ಮುನ್ನೇ - ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ವರುಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ, ಭಗವದನುಭವದಲ್ಲಿ, ಸಜ್ಜೋಚತ್ತೈ ಶೊಲ್ಲಿತ್ತಾಯಿತ್ತು - ನ್ಯೂನತೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಮುಮುಕ್ಷೂಣಾಂ ಸದಾಚಾರ ವೈಕಲ್ಯಂ” ಎಂಬ

ವಚನವು ಆಪ್ತರು ಹೇಳಿದುದಾದರೂ, ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿತೆಂದರೆ, ಆ ವಚನವು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸೂತ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುವದರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು; ಆದರೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಆಗ ಐಹಿಕಾನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾನತೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾನತೆಯುಂಟಾದರೆ ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳಲ್ಲೂ ನ್ಯಾನತೆಯುಂಟೆಂದು ಪ್ರಮಾಣವು ಹೇಳಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. “ಸಂಧ್ಯಾಹೀನೋಽಶುಚಿರ್ಮಿತ್ಯ ಮನರ್ಹ ಸ್ವರ್ಮ ಕರ್ಮಸು । ಯದನ್ಯತ್ಕುರುತೇ ಕರ್ಮ ನತಸ್ಯ ಫಲಭಾಗ್ಯವೇತ್ ॥ ವರಾಶ್ರಮಾಚಾರವತಾ ಪುರುಷೇಣ ಪರಃಪುರ್ನಾ । ವಿಷ್ಣುರಾರಾಧ್ಯತೇ ಪನ್ನಾ ನಾನ್ಯಸ್ತತ್ರೋಷಕಾರಕಃ ॥” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಭಾವಾನುಗುಣವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು. “ಸಂಧ್ಯಾವಂದನವೇ ಮೊದಲಾದ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳ ನ್ಯಾನತೆಯುಳ್ಳವನು ಅಶುಚಿಯಾದವನು, ಇತರ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಅನರ್ಹನು. ಇತರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನುಸ್ಮಿಸಿದರೂ ಅವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಾಚಾರಗಳುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಪರಮಪುರುಷನಾದ ವಿಷ್ಣುವು ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವನು, ಇನ್ನು ಯಾವುದೂ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲವು” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆಚಾರನ್ಯಾನತೆಯಿಂದ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕುಂದಕವುಂಟಾಗಿ ಐಹಿಕದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾನತೆಯುಂಟಾಗಬಹುದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಆದರೆ ಕೆಲವರು ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಾಸಕನಿಗೆ ಮುಕ್ತದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಆನುಭವ ಮಾತ್ರವೇ ಆನಂದವು, ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಕರಿಗೆ ಕೈಜ್ವರೈಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮಾತ್ರವೇ ಆನಂದವು, ಹೀಗೆ ಆನಂದ ಭೇದ ಉಂಟೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವು. ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಸರ್ವಕರ್ಮನಾಶವನ್ನು ಶ್ರುತಿಗಳು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, “ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಪ್ರತಿಪನ್ನಾಯೇ ತೀವ್ರಭಕ್ತಾಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ । ಕಿಂಚಿರಾಮಮತೇ ನಿತ್ಯಂ ಭವಂತಿ ನಿರುಪದ್ರವಾಃ ॥” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರೂ ಕಿಂಕರರಾದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲಗಳ ಮುಂಚೆಯೇ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಈಗಲೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಹು ಕಾಲಗಳು ಕಳೆದ ನಂತರವೂ

ಪಿರೃಡ ಮುಕ್ತರಾನಾರ್‌ಕೃಮ್ ನಾಲಿಳನೇ ಪೋಕ್ಕಿ (ಪೊರುಳಿಳ) ಪೋರಿಳವಿಟ್ಟಿ.

ಸಾಲೋಕ್ಕಾದೌ ಮುಕ್ತತ್ವವ್ಯಪದೇಶೋ ಔಪಹಾರಿಕಂ.

ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾದಿಗಳಿಲೇ ಸಾಲೋಕ್ಕ ಸಾರೂಪ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾತ್ರಮ್

ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಬಹುದು. ಬಹು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮುಕ್ತಿಯುಂಟಾದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅನಂದವೂ, ಈಚಿಗೆ ಉಂಟಾದವರಿಗೆ ಕಮ್ಮಿ ಅನಂದವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಹೀಗೆ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಈಗ ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವದು ಅನಂದ ಸ್ವರೂಪವಾದುದರಿಂದ ನ್ಯೂನಾಧಿಕ ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದರೂ ಸ್ವರೂಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨. ಪಿರೃಡ ಮುಕ್ತರಾನಾರ್‌ಕೃಮ್ - ಅನಂತರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೂ, ನಾಲಿಳನೇ ಪೋಕ್ಕಿ - ಕಾಲವ ಅತಿಕ್ರಮ ವ್ಯತ್ಯಾಸಮೂಲಕವಾಗಿ, ಪೋರಿಳವಿಟ್ಟಿ - ಪುರುಷಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು, ಪೊರುಳಿಳವಿಟ್ಟಿ - ಎಂಬ ಸಾತನಾದರೆ ವಸ್ತು ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವು, ಎಂಬರ್ಥವು. ಪ್ರಾಕ್ಯದಲ್ಲಿನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು. ಪ್ರತಿ ಬಂಧಕವಾಗಿದ್ದ ಬಂಧವ ಸಮಸ್ತಿಯ ಕವಣವಾಗುಣವಾಗಿ ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದರೂ, ಅನಂದ ಸ್ವರೂಪದ್ದು ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವು ಹೇಳಬಹುದು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಲೋಕ್ಕವೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾರೂಪ್ಯವೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೂ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೂ, ಪ್ರಾಕ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಹೇರಳವದರಿಂದ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಸಾಲೋಕ್ಕ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮಾನ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಕ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿ ಇಷ್ಟವಾಗಿ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾಗವತ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತತ್ವವೆಂದು ದೇಶೋಚ್ಚವು ಔಪಹಾರಿಕವು.

೩. ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾದಿಗಳಿಲೇ-ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಬಿಡುವ ಪ್ರಮಾಣ ರಾಸೋಗತ ಪ್ರಥಮಾವತಾರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಅತಃ ಪೋಕ್ಕಿ ಮುಕ್ತಲೋಕವೆಂದು ಹೆಸರು, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ರಬ್ಬದಿಂದ ಸತ್ಯಲೋಕ, ಕೈಲಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಮೇಲೆ

ಪೆತ್ತಾರಕ್ಕು ಮುಕ್ತವ್ಯಪದೇಶಮ್ ಅದೂರ ವಿಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಿ ಯಾ

ಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇಂತಹ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಲೋಕ್ಯ - ಆ ಲೋಕಾಧಿಪರ ಲೋಕ
ಗಳಲ್ಲಿರುವದು, ಸಾರೂಪ್ಯ - ಆ ಲೋಕಾಧಿಪರ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವದು, ಅದಿ
ಶಬ್ದದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅವರ ಸಮಾಪದಲ್ಲಿರುವದು, ಮಾತ್ರ
ಮ್ - ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವನ್ನೇ, ಪೆತ್ತಾರಕ್ಕು - ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತವ್ಯಪ
ದೇಶಮ್ - ಅವರನ್ನು ಮುಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳೋಣವು, ಅದೂರವಿಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಿ
ಯಾಮುತ್ತನ್ಯ ಪೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ದೂರವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವದೇನು, ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ
ಇರುವದೇನು, ಇವುಗಳೆಂದಂಭಾಗುವ ಪ್ರತ್ಯಾಸವೇ ವಿನಾ ಬೇರೆಯಿಲ್ಲವು. ಅವರು
ಗಳು ಮುಕ್ತರು ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲವು. ಪೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾಪದಲ್ಲೇ ಅವರುಗಳು ಇರು
ವವರಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಿ ಪರಮಪದವನ್ನು ಸೇರುವವರು ಎಂಬರ್ಥವು. ಈ
ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂಬ ಸ್ಥಿತಿಯು ಪರಮಪದದಲ್ಲೇ ಇರುವ
ಅವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರೆ, ಅಗ ಅನಂದದಲ್ಲಿ ಪಾರತತ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ವೇಳೆ
ಹೇಳಬಹುದು. ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಿ ಅನಂದ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದು
ಅಂಗೀಕರಿಸುವರು; ಇದು ಶುದ್ಧ ತಪ್ಪಾದಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾ
ಗಿಯೇ, ಪ್ರೀ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಾಧಿಗಳಿಲೇ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ವೆಂಬ
ಪ್ರಯೋಗವು ಮಾತ್ರ ಪೆತ್ತಾರಕ್ಕು ಎಂದು ಏಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದರೆ,
ಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ, ಈ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ,
ಅದುದರಿಂದ, ಸಾಲೋಕ್ಯ ಮಾತ್ರ ಸಾರೂಪ್ಯ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಎಂದು
ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಗಾಧಿ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳ ಹಾಗೆ ಈ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಯಿಲ್ಲವು; ವಿಷ್ಣುಲೋಕ, ಸತ್ಯಲೋಕಗಳಿಂದ ಪರಮಪದಕ್ಕೇನೇ ಹೋಗು
ವರು. ಸ್ವಗಾಧಿ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸೇರಿದವರು “ಕ್ಷೀಣೇ ಪುಣ್ಯೇ ಮರ್ತ್ಯ
ಲೋಕಂ ವಿಶಂತಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬರುವರು.
ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವಗಾಧಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳು, ಪರಮಪದದಿಂದ
ದೂರವಾಗಿರುವುದು; ಅವರಿ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಾದಿಗಳ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳು ಹಾಗೆ
ಲ್ಲದೆ, ಅದುದರಿಂದ ಅದೂರ ವಿಪ್ರಕರ್ಷತ್ತಾಲಿಯೇಮ್ ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ.
ಅತ್ತನ್ಯ - ಎಂದ. ಹೇಳಿದುದರಿಂದ ಅದೊಳಗಿಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತಿಪ್ರಭೇದಗಳಿಲ್ಲವು.
ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕಾ
ರಿಕವು, ವಾಸ್ತವವಲ್ಲವು. ಅದೂರ ರಾದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವದರಿಂದ

ಮತ್ತನೈ. ಇವ್ವರ್ದಮ್, (೧) “ಲೋಕೇಷು ವಿಷ್ಣೋ ರ್ವಿವಸಂತಿ ಕೇಚಿ
ತ್ಸಮೀಪ ಮೃಚ್ಛಂತಿ ಚ ಕೇಚಿದನ್ಯೇ | ಅನ್ಯೇತು ರೂಪಂ ಸದೃಶಂ
ಭಜಂತೇ ಸಾಯುಜ್ಯಮನ್ಯೇ ಸತು ಮೋಕ್ಷ ಉಕ್ತಃ ||” ಎನ್ನು ನಿಯಮಿ
ಕ್ಲೈಯಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್.

ಸಾಧರ್ಮ್ಯವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ವಿಪ್ರಕರ್ಮವಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧ
ವಿಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಸಾಧರ್ಮ್ಯವಿಲ್ಲವು ವಿಪ್ರಕರ್ಮವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಧ
ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; (೧) ದೇಶವಿಪ್ರಕರ್ಷ, (೨) ಸ್ವಭಾವ ವಿಪ್ರಕರ್ಷ,
(೩) ಕಾಲವಿಪ್ರಕರ್ಷ. ದೇಶವಿಪ್ರಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು ಜಲಾರ್ಕವು.
ಸೂರ್ಯನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸಿದ್ದರೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಚಲನಾದಿಗಳಿಂದ
ಸ್ಪರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲವು. ಸ್ವಭಾವ ವಿಪ್ರಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು ಘಟಾಕಾ
ಶಾದಿಗಳು. ಬಿಂದಿಗೆ ಚೊಂಬುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಿದ್ದರೂ, ವೃದ್ಧಿ ಹ್ರಾಸರೂಪಗುಣ
ಗಳಿಂದ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಶವಿಲ್ಲವು. ಕಾಲವಿಪ್ರಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯು
ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ಕಾಲವ್ಯತ್ಯಾಸವು ಇವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿ
ಸುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:--
ಕೇಚಿತ್ - ಕೆಲವರು ಭಾಗವತರು, ವಿಷ್ಣೋಃ - ವಿಷ್ಣುವಿನ, ಲೋಕೇಷು -
ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ, ನಿವಸಂತಿ - ವಾಸಮಾಡುವರು, ವಿಷ್ಣೋಃ - ಎಂಬುವವರನ್ನು
ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಕೇಚಿದನ್ಯೇ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ವಿಷ್ಣುವಿನ
ಸಮೀಪಂ - ಸಮೀಪವನ್ನು, ಮೃಚ್ಛಂತಿ - ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ಯೇತು
ಇನ್ನು ಕೆಲವರಾದರೋ ವಿಷ್ಣುವಿನ, ಸದೃಶಂ ರೂಪಂ - ಸಮಾನವಾದ ರೂಪ
ವನ್ನು, ಭಜಂತೇ - ಹೊಂದುವರು; ಅನ್ಯೇ - ಇನ್ನು ಕೆಲವರು, ಸಾಯು
ಜ್ಯಮ್ - ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದುವರು,
ಸತು - ಅಂತಹ ಸಾಯುಜ್ಯವಾದರೋ, ಮೋಕ್ಷ ಉಕ್ತಃ - ಮೋಕ್ಷವೆಂದು
ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು; ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದ, ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬುದು
ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಮಾನ ಭೋಗಾನುಭವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂದು
ತೀಯತಕ್ಕದ್ದು. ಎನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ನಿಯಮಿಕ್ಲೈಯಾಲೇ ಸಿದ್ಧಮ್ -
ನಿಯಮಿಸೋಣದರಿಂದ, ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಈ ವೇದಿನ ಅಭಿ
ಪ್ರಾಯವು ಸಿದ್ಧವಾದುದು ಎಂದರೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದುದು; ದೂರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ

(೧) ಭಾಗವತ.

ಸಾಯುಜ್ಯಸ್ಯೇವ ನೋಕ್ಷಶಬ್ದಾರ್ಥತ್ವ ಕಥನಂ

ಇದು ಪರಮಪದತ್ತಿಲೆ ಶೆನ್ರಾಲ್ ವರುಮ್ ಸಾಯುಜ್ಯಮೇ ನೋಕ್ಷಮೆನ್ನಿರದು.

ವೆಂದರೆ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ ಸಾಯುಜ್ಯವು, ಪ್ರೇರಾಬ್ಧಿ ವಿಷ್ಣು ಲೋಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗದೆ ಇರುವದರಿಂದ, ಇದು ಮುಕ್ತಿಯಾಗದು, ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಮುಕ್ತಿಯೇ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವು ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ, ಸತು - ಎಂಬಲ್ಲಿ ತು ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವು. ಸತು ನೋಕ್ಷಃ ಎಂದರೆ ಸ ಏನ ನೋಕ್ಷಃ, ಅದೇ ನೋಕ್ಷವು, ಮಿಕ್ಕ ವಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವು.

ಆದರೆ ಸಾಯುಜ್ಯವು ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೆ ಅದೂ ಕೂಡ ನೋಕ್ಷವೆಂದೇ ಏಕೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ, ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕೆ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಮಾತ್ಮಾನುಭವವಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ನೋಕ್ಷವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಈ ಸಾಯುಜ್ಯವು 'ಪರಮಪದದಲ್ಲಿಂಟಾದ ರೇನೆ, ಸಾಯುಜ್ಯವು ನೋಕ್ಷವಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ "ಇದು ಪರಮಪದತ್ತಿಲೆ" ಎಂದಾರಂಭಿಸಿ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ನೋಕ್ಷವೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯು ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಇದು - ಎಂಬುದಕ್ಕೆ "ಲೋಕೇಷು ವಿಷ್ಣೋಃ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವೆಂದು ಸಾರದೀಪಿಕೆಯವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾರಾಸ್ವಾದಿನೀಯವರು "ಸತು ನೋಕ್ಷ ಉಕ್ತಃ" ಎಂಬ ವಚನವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ನೋಕ್ಷವು ಪ್ರಕರಣವಾದುದರಿಂದ, ಈ ಎರಡನೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪರಮಪದತ್ತಿಲೆ ಶೆನ್ರಾಲ್ - ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ ಅಥವಾ ಅನ್ವಯಿಸಿದರೆ, ವರುಮ್ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ - ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನೇ, ನೋಕ್ಷಮೆನ್ನಿರದು - ನೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು; ಸಾಲೋಕ್ಯ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯಗಳಿಂದ ವ್ಯಾವೃತ್ತವಾದ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ

ಅದುಕ್ಕುಳ್ಳೇ ಸಹಸ್ರತ್ತಿಲ್ ರತಾದಿಗಳೈಪ್ಪೋಲೆ, ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾನ್ಮ ಅಂತರ್ಭೂತಜ್ಞಿಳ್. ಆಗ್ನಿಯಾಲ ಅಬ್ಬೊರುಪರುಕ್ಕುಮ್ ವೈಷಮ್ಯವಿಟ್ಟಿ.

ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಭಾವವು ; “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ,” “ಮನುಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪರಮ ಪದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವದು ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದ ಬೋಧಿತವೇ ಏನೂ, ಮಿಕ್ಕ ನೂರು ಶಬ್ದಗಳೂ ಅಪನ್ನು ಬೋಧಿತವಾರವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ಪರಮ ಸಹಸ್ರತ್ತಿಲೆ ವರುಮ್ ಸಾಯುಜ್ಯಮೇ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವಿಂ ಪದ್ಯವು. ಇತರ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳು ಆ ಕಾರಣವಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಮುಕ್ತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾಗೆ ಪ್ರಯೋಗವಿದ್ದುದಾದರೆ ಔಪಚಾರಿಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇದುವರಿಂದ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಯಾವಾಗ ಉಂಟಾಯಿತೋ, ಅಗ ಮಿಕ್ಕ ನೂರೂ ಅದರಲ್ಲೇ ಅಂತರ್ಗತಗಳಾಗಿ, ಸಾಲೋಕ್ಕವೂ, ಸಾರೂಪ್ಯವೂ, ಸಾಮೀಪ್ಯವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಸಾಲೋಕ್ಕ ಸೂತ್ರವೇ, ಸಾರೂಪ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ, ಸಾಮೀಪ್ಯ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟೆಂದೂ, ಆ ಕಾರಣವಿಂದ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯ ಉಂಟೆಂದೂ, ಹೇಳುವಭಿಪ್ರಾಯವು ಸದ್ವಾತ್ಮನಾ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣಪಟನ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಅದುವರಿಂದ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಪಗವೆ ಎಂದೂ, ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವೈಷಮ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :—

ಅದುಕ್ಕುಳ್ಳೇ - ಆ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಸಹಸ್ರತ್ತಿಲ್ ರತಾದಿಗಳೈಪ್ಪೋಲೆ - ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೂರು ಇನ್ನೂರು ಮುನ್ನೂರು ನೊವಲಾಕ ಸಂಖ್ಯೆಗಳು ಹೇಗೆ ಅಪಗವೆವೋ ಹಾಗೆ, ಸಾಲೋಕ್ಕಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾನ್ಮ - ಸಾಲೋಕ್ಕ, ಸಾರೂಪ್ಯ, ಸಾಮೀಪ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅಂತರ್ಭೂತಜ್ಞಿಳ್ - ಅದಾಗಿರುವವು. ಯಾವಾಗ ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೋ ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವದು, ಅದೇ ಹಾಗೆ ಜತುರ್ಭಾವ, ಶಬ್ದ ಜಪ, ದಿಗಳನ್ನೆ ಸಮಾನವಾದ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರೋಣವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆಗ್ನಿಯಾಲ -

(೧) “ಮೋಕ್ಷಮ್ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇನ ಕದಾಚಿತ್ | ಇಷ್ಟಾಪ್ಯುಪಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ತವ ಸುಪ್ರತ ||” ಎಜ್ಜರೆ ವಿವತ್ತಿಲುಮ್ ಇಷ್ಟರ್ಥಮ್ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುಮ್.

ಅ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅಜ್ಜೇ - ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ, ಬರುವರು ಇಷ್ಟಮ್ - ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ, ಮೈಷಮೈಮಿಟ್ಟಿ - ಆನಂದದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು, ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಮರು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆನಂದವಾದುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಮೈಷಮೈವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಥವಾ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಡದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಕೂಡ, ಮೈಷಮೈಮಿಟ್ಟಿ - ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಆನಂದವನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಮ್ಮಿ ಆನಂದವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಮೈಷಮೈವಿಲ್ಲವು ಎಂಬರ್ಥವೂ ಸೂಚಿತವು.

ಆದರೆ ಜಿತಂತಾ ಸ್ತೋತ್ರದ “ಮೋಕ್ಷಂ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಂ” ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಾದಿಗಳು ಮೋಕ್ಷವ್ಯಭೇದಗಳೆಂದೂ, ಅಂತದ ಮೋಕ್ಷಗಳು ಬೇಡವೆಂದೂ, ಸಾಯುಜ್ಯ ರೂಪ ಮೂರ್ವವೇ ಅಪೇಕ್ಷಿತವೆಂದೂ ಹೇಳಿರತ್ತದೆಯಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಆ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಈ ಮೇಲಿನಾರ್ಥವಲ್ಲವೆಂದೂ, ಆ ಶ್ಲೋಕವೂ ಕೂಡ ಈ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥನ ಮಾಡುತ್ತವೆಂದೂ, ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೋಕ್ಷಂ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯಂ - ಇತರ ಲೋಕಾದಿಗಳಿಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಸಾಲೋಕ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯ ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂಬ ದೈವಾಕಾರಿಕ ಮೋಕ್ಷವು, ಅಥವಾ ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿ ರೂಪ ಮೋಕ್ಷವು ಪರಮಪದದಲ್ಲೇ ಒಂದು ಮೇಳೆ ಇದ್ದುದಾದರೆ ಎಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದು; ಸಾಲೋಕ್ಯಾದಿಗಳು ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವು, ಒಂದು ಮೇಳೆ ಅವು ಇದ್ದುದಾದರೆ ಎಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಅರ್ಥವೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದು ಕದಾಚಿತ್ - ಎಂದಿಗೂ, ನ ಪ್ರಾರ್ಥಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂಬುದಿಲ್ಲವು, ಹೇ ಸುಪ್ರತ - “ಸಕ್ಯೇವೇವ ಪ್ರಸನ್ನಾಯ ತಮಾಸ್ಮೀತಿ ಚಯಾಚಕೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವ ಭೂತೇಣೋ ದಯಯೋ ತನ್ಮೃತಂ ಮಮ ||” ಎಂದರೆ ನಿನ್ನ ವನಘ್ನಾ ರಕ್ಷಿತು ಎಂದ. ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಲ ರರಣಾಗತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಸರ್ವ ಚೇತನಂಗೂ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆಂಬುದೇ ತನ್ನ

(೧) ದ್ವಿತೀಯಾ ಜಿತಂತಾ ೨೬.

ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಸ್ಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥಃ

ಸಾಯುಜ್ಯಮಾವದು ? ಸಯುಕ್ತನುಡೈಯ ಭಾವಮ್. ಸಯುಕ್ತಾ ವಾನೊರು ಭೋಗ್ಯತ್ವಿಲಿ ಭೋಕ್ತಾವಾಯ್ ಕೊಣ್ಣು ಕೊಡ ವಸ್ತಯಿಕ್ಕು ಮವನ್. ಇಜ್ಜು ಸಪ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿರೆ ಭೋಗ್ಯತ್ವಿಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಮುಮ್

ಸೇವಾಚಿಃನವಾದ ವ್ರತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ, ಹೇ ಮಹಾ ಬಾಹೋ - ಓ ಅಜಾನುಬಾಹುವುಳ್ಳವನೇ, ಸಂಸಾರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುವ ವರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘವಾದ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳವನೇ, ಅಹಂ - ನಾನು, ತವ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ - ನಿನ್ನ ಸಾಯುಜ್ಯರೂಪ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು, ಇಚ್ಛಾಮಿ - ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ, ಎಜ್ಜುರ ವಿಡತ್ತಿಲಾಮ್ - ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೂ, ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲೂ, ಇವ್ವರ್ಥಂ - ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ, ಕಂಡು ಕೊಳ್ಳಿದು - ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು.

ಸಾಯುಜ್ಯವೇ ಮೋಕ್ಷವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವರ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥವೇ ನೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದ್ದೂ ಅಲ್ಲವೆ, ಮೋಕ್ಷವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತಿಗಳ ಆನಂದ ತಾರತಮ್ಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅದ್ವೈತಿಯು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯರೂಪ ಮೋಕ್ಷವೇ ಸರಿಯಾದಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವಿಂದಲೂ ಸಾಯುಜ್ಯರಬ್ಬದ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ:—

ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದದ ನಿಷ್ಕರ್ಷವಾದ ಅರ್ಥವು.

ಸಾಯುಜ್ಯಮಾವದು - ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬುವದು ಯಾವುದು ? ಸಾಯುಜ್ಯ ವೆಂದೇನು ಎಂಬುವದು ಪ್ರಶ್ನೆಯು. ಸಯುಕ್ತನುಡೈಯ ಭಾವಮ್ - ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಅನುಭವಿಸಿದರೆ ಅಸಂಬೃರಿಗೂ ಸಯುಕ್ತೆಂದು ಹೆಸರು, ಅಂತವರ ಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಯುಕ್ತಾವಾನ್ - ಸಯುಕ್ತಾದವನು, ಒಂದು ಭೋಗ್ಯತ್ವಿಲಿ - ಒಂದು ಭೋಗ್ಯವಾದುದಲ್ಲ, ಭೋಕ್ತಾವಾಯ್ ಕೊಂಡು - ಅನುಭವಿಸುವ ರಾಗಿ, ಕೊಡ - ಆ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವಿನೊಂದಿಗೆ, ಅನ್ವಯಿಕ್ಕುಮವನ್ - ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವವನು. ಹೀಗೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಇಜ್ಜು - ಈ ಸಂದರ್ಭ

ಮುಕ್ತನುಮ್ ಕೂಡ, ಭೋಕ್ತಾ ಕೃಳಾಯ್ ಅನ್ವಯಿ ಕೈಯಾಲಿ, ಮುಕ್ತ ನೈ ಸಯುಕ್ತನಿರದು.

ದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಮುಕ್ತನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಸೇರಿ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವಾಗ, ಸಪ್ರಕಾರಬ್ರಹ್ಮಮಾಗರ-ಸಮಸ್ತ ವಿಶೇಷಣವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಎಂದರೆ ಉಭಯ ವಿಭೂತಿನಾಥನಾಗಿ ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ, ಮುಕ್ತ ನುಮ್ ಕೂಡ - ಮುಕ್ತನೂ ಕೂಡ, ಭೋಕ್ತಾ ಕೃಳಾಯ್ - ಭೋಕ್ತೃ ಗಳಾಗಿ, ಅನ್ವಯಿ ಕೈಯಾಲಿ - ಸಂಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ, ಮುಕ್ತನನ್ನು, ಸಯುಕ್ತನಿರದು - ಸಯುಕ್ತೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳೋಣವು. ಸರ್ವೇತ್ವರನಿಗೆ ಯಾವ ಅನಂದವೋ ಅಂತಹ ಅನಂದವೂ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರಬಹುದು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ ಸರ್ವವಿಶೇಷಣ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿರುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು; ಉಭಯವಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪರಿವರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಉಂಟಾಗಿ ಆತನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸಯುಕ್ತೆಂಬ ಹೆಸರು. ಅಂತವನ ಅನುಭವವೇ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಬೀರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾನುಭವವಿರುವ ಇಬ್ಬರು ಜೀತಪರಿ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ, ಮೋಕ್ಷದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಾಂತರೆರು ಹೇಳುವ ಸ್ವರೂಪೈಕವು ಎಂದಿಗೂ ಕೂಡುವದಲ್ಲವೆಂದೂ, ಹಾಗೆಯೇ ಅವರುಗಳ ನಿರ್ಗುಣವಾದವೂ ಕೂಡ ಸಮಂಜಸವಾದುದಲ್ಲವೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. ನಿರ್ಗುಣನೆಂದರೆ ಯಾವದೊಂದು ಗುಣವೂ ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ದಿಶೇಷ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೀಗ ಅಸಾಮಂಜಸ್ಯವು. ಆದರೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸಗುಣನೆಂದೂ ನಿರ್ಗುಣನೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಸಗುಣನೆಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಮಹೋದಧಿ ಎಂದೂ, ನಿರ್ಗುಣನೆಂದರೆ ಹೇಯವಾದ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನೆಂದೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ವಹ್ನಿಯು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಇಂತಹ ಹೇಯಗುಣ ರಹಿತ ನೆಂದು,

ಪ್ರಕೃತಿಸ್ಥೋಽಪಿ ಪುರುಷೋ ನಾಜ್ಯತೇ ಪ್ರಾಕೃತೈರ್ಗುಣೈಃ |

ಅನಿಕಾರಾದ ಕೆರ್ತೃತ್ವತ್ವಾನ್ನಿರ್ಗುಣತ್ವಾಜ್ಞಲಾರ್ಹವತ್ ||

ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶಮನಿಸಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣ

ಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ದಿಸಲ್ಪಡುವವಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೂರು ಹೇತುಗಳನ್ನು ತೀಸೆ ತನ್ನೆರೆ. ಜೀವಾತ್ಮಸ್ವರೂಪವು ಎಂದಿಗೂ ವಿಕಾಗ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಂಬಂಧ ವಿಲ್ಲದೆ ಅಸಕ್ತ ಕರ್ಮತ್ವವೇ ಇಲ್ಲವು, ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಅದು ನಿರ್ದೋಷವೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಹೇಗೆಂದರೆ? ಚಲಾರ್ಥವಹ-ತಟಾಕಾದಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಚಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವ ಸೂರ್ಯನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ; ಎಂದರೆ ತಟಾಕ ಜಲದ ಮಲಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಲಿ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳಾಗಲಿ ಹೇಗೆ ದೂಷಿತವಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ; ಹಾಗೆಯೇ ಚ್ಚ್ಚಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಚ್ಚ್ಚಾನ ಗುಣನ ನಾಗಿಯೂ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಆತ್ಮನು ಜೀವಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಹೇಯಗುಣಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗಲಾರದೆಂಬುದು ನಿರ್ದೋಷವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೇನೇ ಹೇಯಗುಣವೆಂಬ ಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಜೀವದ ನಂತರ ಪದಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಆತ್ಮನ ಸಿದ್ಧವು. ನಿರ್ಗುಣತತ್ವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣವಿಲ್ಲವೆಂಬರ್ಥವೇ ಸೂಚಕ. ನಿರ್ಗುಣಾಂಶಗಳ ಹೇಳುವ ಸರ್ವಗುಣ ವಿಶೇಷಣ ಶೂನ್ಯವೆಂಬರ್ಥವು. ಹೀಗೆ ಮನೆವಾಗುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ನಿರ್ಗುಣವಾದುದು ಶುದ್ಧವುಳ್ಳ ಅನುಪಮವಾದ ಧ್ಯಾನಮಾದಾಗಿ, ಸ್ವರೂಪಶೋಧಕ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಾಧೆ ಆದುದರಿಂದ ಇದ್ದನಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅರಿತು ಶ್ರೋತೃಯ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು, ಅದ್ವಿತೀಯವೆರೆ ಆಗ ಸವೀಚಣವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲವು ಧರ್ಮವಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಗಗನಕುಳಮು, ಅರಬ್ಬಿಗೆ ಬೆಡವಲಾದವಳೆಗಳ ಹಾಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮಕ್ಕೂ ತಚ್ಛತೆಯನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿದ ಹುಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಅದುದರಿಂದ ನೀ ದೊರೆತವರು ಸದ್ರಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಸಮ್ಯ ಸಿದ್ಧವೆಂಬ ಅತ್ಯಾ ಪದ್ಯ ಬಿಡುವಣಿ ನಿಶಿಷ್ಟನು. ಅದುದರಿಂದ ಅತನು ಅಕ್ಷಿಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನ ಸಿದ್ಧವನು, ಶೂನ್ಯವು ಕುಣಾಕವನು, ಮೇಯಗುಣ ಸಂಬಂಧ ರಹಿತನು, ಉಭಯವಿಭಿನ್ನವಿಭಿನ್ನನು, ಶೂನ್ಯತ್ರಯನು, ನಿರಭ ಮಿತಿತ್ರಿ ರೂಪಧಾರಿಯು, ಸತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯವುಳ್ಳವನು, ಕರಿಪೂರ್ಣ ಕಾಮನು, ಇಂತಹ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವು, ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆನು ಅನುಭವಿಸುವನು. ಈ ಅನಂದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಬ್ರಹ್ಮ ಸಮಾನವಾದುದು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಸಮ ಸಮಾನ್ಯನು ಎಂದರೆ ಸಮಾನವರ್ಥವಾಗುವುದರಿಂದ ಎಂಬ ಧೇವನು.

ಹೀಗೆ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವಂತೆ, ಎಂದಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವನ್ನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೂ ಸಮಾನವಾದ ಅನ್ವಯ ಉಂಟೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಗೆಂದರೆ, ಶ್ರೀ

ಸಾಯುಜ್ಯದನ್ಯದೇವಹಿ ಸಾಷ್ಟೀತ್ವಂ.

ಇಷ್ಟದಿಯಾ (ನಾಲ್) ಕಿಲ್ ಶ್ರುತಿಯಿಲ್ ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಮುಮ್, ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದಮುಮ್, ಶೇರ ಪ್ರಯೋಗಿಸ್ತಾನೇ ನೆನ್ನಿಲ್ ? ಸಾಯುಜ್ಯಮುಭಯೋ ರತ್ರ ಭೋಕ್ತೃವ್ಯಸ್ಯಾ ವಿಶಿಷ್ಟತಾ | ಸಾಷ್ಟೀತಾ ತತ್ರ ಭೋಗಸ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ವಿಹೀನತಾ ||೨೦||

ಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ತೋರುವ ಸಾಷ್ಟೀ ಶಬ್ದವು ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದದೊಂದಿಗೆ "ನಿಶಾ ಸಾಮೇವ ವೇದಪಠನಾಂ ಸಾಯುಜ್ಯಗ್ಂ ಸಾಷ್ಟೀತಾಗ್ಂ ಸಮಾನತೋಲಕತಾಮಾಪ್ನೋತಿ" ಎಂಬಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ವುನರ-ಕ್ತಿ ದೋಷವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಿಲ್ಲವೇ? ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪಿಸಿ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯನೇದರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಸರಿಯಲ್ಲವೋ ಎಂದು, ಸಾಷ್ಟೀ ಶಬ್ದ ಸಾಯುಜ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧಭಿನ್ನಾ, ಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ತುಸದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಷ್ಟೀತ್ವವು ಸಾಯುಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದುದು.

ಇಷ್ಟದಿಯಾಗಿಲ್ - ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಅರ್ಥವಾದರೆ, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದವನ್ನೂ ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಶಬ್ದವನ್ನೂ, ಶೇರ-ಎಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸ್ತಾನೇ ನೆನ್ನಿಲ್ - ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಏತಕ್ಕಿಂದರೆ, ಅವುಗಳ ಸಿಕ್ಕಾರ್ಥಭೇದವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವದು ಅವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಾರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದ್ದು - ಇಲ್ಲಿ ಎಂಬರೆ ಪರಮಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಾಯುಜ್ಯಂ - ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದಂ, ಉಭಯೋಲ - ಮುಕ್ತಜೀವದಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ, ಭೋಕ್ತೃತ್ವವು - ಪರಿವರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪವಾದ ಭೇದಗುಣವುಳ್ಳವನಲ್ಲಿ, ಅನಿಶಿಷ್ಟತಾ - ಅನಿಶಿತವಾದ ಇಲ್ಲವಿರುವಿಕೆಯು, ಭೋಗ್ಯವಾಗುವದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮವ ಎಂಬ ಭಾವವು. ತತ್ರ - ಆ ಭೇದಗುಣವುಳ್ಳವನಲ್ಲಿ, ಅರ್ಥವಾ ಅ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಸಾಷ್ಟೀತಾ ಎಂಬುದು. ಯಾವದಿಂದಲಿ - ಭೋಗಸ್ಯ-ಭೋಗದಲ್ಲಿ, ಅ - ಭವದಲ್ಲಿ, ತಾರತಮ್ಯ ವಿಹೀನತಾ - ತಾರತಮ್ಯ ಭಾವವಿಲ್ಲವು ಎಂಬಂತೆ, ಸಾಯುಜ್ಯವಿರುವ ಸಾಯುಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೋಗ್ಯವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಭೋಗಮಾತ್ರೇ ಸಾಂಖ್ಯಂ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಂ.

ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಮಿಲ್ಲಿಯೇಯಾಗಿಲಾಮ್, ಕೃಷಿಪಣ್ಣಿನ ಪಿತಾವುಮ್ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರರಾನ ಪ್ರತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್ ಕೂಡ, ಕೃಷಿಫಲತ್ರೈ

ಸಮವು, ಸಾಂಖ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಭೋಗವು ಸಮಾನವು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಕ್ಷೀರವೇ ಮೊದಲಾದವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಭೋಗ್ಯನಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವ್ಯಾಪ್ತಿ ಶಯದಿಂದ ಅನುಕೂಲರೂಪ ಸಮವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬಹುದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಂದಾನುಕೂಲ್ಯದಿಂದ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯೂಪ ಸುಖವಿಲ್ಲವೆ ಹೋಗಿ. ಹೀಗೆ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ವೈಷಮ್ಯವಿರಬಹುದು. ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ರೂಢವು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಭೋಗ್ಯವು ಒಂದೇಯಾಗಿದ್ದರೂ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವು. ಆದರಲ್ಲೂ ಸಮತ್ವ ಉಂಟೆಂಬ ಭಾವವು. ಅದುವರಿಂದ ಸಾದೃಶ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭೋಗ್ಯವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬರ್ಥವು. ಸಾಂಖ್ಯತಾ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಭೋಗ ಅಥವಾ ಅನುಭವವು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸಮಾನವೆಂಬರ್ಥವು ಇದರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲವು, ಸಾಯುಜ್ಯ ಸಾಂಖ್ಯತಾ ಶಬ್ದಗಳು ಭಿನ್ನಾರ್ಥಗಳೆನ್ನವಾದುದರಿಂದ ಪುನಃ ಮುಕ್ತ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಆದರೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಾಗ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಪರಮಸಾಮ್ಯವು ಹೇಗೆ? ಎಂಬ ಶಂಕಾವಿಗೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವು, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲವು.

ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು-ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಮಿಲ್ಲಿಯೇಯಾಗಿಲಾಮ್ - ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಾದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೂ, ಕೃಷಿ ಪಣ್ಣಿನ ಪಿತಾವುಮ್ - ಕ್ಷೇತವನ್ನು ಸಂಸಾದಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದವಸ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಬೇಡುವಿಶೇಷ ಧನಾರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದ ತಂದೆಯೂ, ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷಿವ್ಯಾಪಾರವು ಇತರ ವಿಧ ಧನಾರ್ಜನೆಯ ರೂಪವಾದ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು, ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರರಾನ ಪ್ರತ್ಯಾದಿಗಳುಮ್ ಕೂಡ - ಕೃಷ್ಯಾದಿ ಅಂತಹ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೇನೂ

ಭುಜಿಕ್ಕುಮಾಪ್ತೋಲೆ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲ್ ವರುಮ್ ರಸಮ್, ವ್ಯಾಪಿ
ರುಕ್ಕಿರ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್, ಪಾರ್ತ್ತಿರುಕ್ಕಿರ ಮುಕ್ತನುಕ್ಕುಮ್, ತುಲ್ಯಮ್.

ಮಾಡದ, ಮಕ್ಕಳೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಕೂಡ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಭಾರ್ಯಾ
ಭ್ರಾತಾದಿ ಇತರ ಬಂಧುಗಳೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ಕೃಷಿ ಫಲತ್ತೈ - ಕೃಷಿ ಮಾಡಿ
ದುದರಿಂದುಂಟಾದ ಫಲವನ್ನು, ಭುಜಿಕ್ಕುಮಾಪ್ತೋಲೆ - ಊಟ ಮಾಡುವ
ಹಾಗೆ, ಅನುಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರತ್ತಾಲ್ ವರುಮ್ - ಜಗತ್ತಿನ
ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾದಿಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ, ರಸಮ್ - ಆನಂದವು, ವ್ಯಾಪರಿಕ್ಕಿರ-
ಅಂತರ್ಮಹಿರಾಪಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್ - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೂ,
ಪಾರ್ತ್ತಿರುಕ್ಕಿರ - ನೋಡುತ್ತಿರುವ, ಮುಕ್ತನುಕ್ಕುಮ್ - ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಸಹ,
ತುಲ್ಯಂ - ಸಮಾನವಾದುದು.

ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವು ಮುಕ್ತನಿಗಿಲ್ಲದುದರಿಂದ, ಆ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದುಂಟಾಗುವ
ಆನಂದವು ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದ, ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸಮ
ವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಮರ್ಯಾದೆಯು ಹೇಗೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ, ಎಂಬ ಆಕ್ಷೇಪಕ್ಕೆ ಒಂದು
ದೃಷ್ಟಾಂತ ಮೂಲಕ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪಿತಾವಾದವನು ಅನೇಕ
ಗದ್ದೆ ಹೊಲ ತೋಟಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನಿರತ
ನಾಗಿ, ಬಹು ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ತನ್ಮೂಲಕ ಗಳಿಸಿ, ತುಂಬಾ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದು
ಕೊಂಡು ಅನುಭವಿಸುವ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಇವು ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ಇರುವ
ಪುತ್ರನಿಗೂ ಸಹ ಈ ಸಮೃದ್ಧಿ ಉಪಭೋಗ ಆನಂದಾದಿಗಳೂ ಹೇಗೆ ಸಮವೋ
ಹಾಗೆಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವು.
ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿರುಕ್ಕಿರ ಈಶ್ವರನುಕ್ಕುಮ್, ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಭಿಪ್ರಾಯ
ನೇನೆಂದರೆ :- “ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾತದೇವಾನುಪ್ರಾವಿತತ್” ಆ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ
ಅದನ್ನೇ ಅನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆಂದು ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಆತನು
ಮಾತ್ರವೇ ಜಗತ್ಕಾರಣನೇ ವಿನಾ ಮುಕ್ತನು ಆ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ
ವಾದುದರಿಂದ ಜಗತ್ಕಾರಣನಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಊಹಿಸ
ತಕ್ಕದ್ದು. ಈಶ್ವರ ಶಬ್ದ ಬಲ್ಲೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿ ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಉಂಟೆಂಬುದು
ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. “ಯೋ ಲೋಕತ್ರಯ ಮಾವಿಶ್ಯ ಬಿಭರ್ತ್ಯವ್ಯಯ
ಈಶ್ವರಃ” (ಗೀ. ೧೫. ೧೭) ಈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ವಿಕಾರ
ಹೊಂದುವ ಅಚಿತ್ತೇನು, ಅದರ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಬದ್ಧಚೇತನೇನು, ಅದರ

ಸಂಬಂಧವೀಗಿಲ್ಲದ ಮುಕ್ತನೇನು ಇಂತಹ ಲೋಕತ್ರಯವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರೂ ಗೀತಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈಶ್ವರನು ಹೇಗೆಂದರೆ :—“ವ್ಯಾಪಿಸಾಪ್ತರಣಾಪ್ನಾಪ್ರಾಪ್ತಾಃ” ಉಭಯ ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ಭರಣಿನಾಡಿ, ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಶ್ವರನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವೆನಂಬುವುದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ತನು ವಿಭುವೂ ಅಲ್ಲವು, ಆತನಿಗೆ ಭರಣಿನಿಯಾಮಕ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲವು, ಈತನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸ್ವಂ ಆಗಿ ಯಾವ ಸ್ವತಂತ್ರ ಇವನಿಲ್ಲವು ; ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕಾರಣನಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಮುಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ಪುನಶ್ಚಕ್ಷುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೇರತೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ರಕ್ಷಿಸಿ, ಲಯ ಹೊಂದಿಸುವಾಗ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ “ಸಾರ್ವತ್ವಿರುತ್ಥಿರ ಮುಕ್ತ ಸುಮ್” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಆದರೆ ಅನೇಕರು ಒಂದರ ಉಪಭೋಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡು ತೋರುವೆಂಬುದು ಎಂದರೆ, ಅಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಲ್ಲಾ ಈ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ತಿರೋತಿತ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವರಿಗೆ ವಿನಾ, ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟರೂಪಾವಿಭಾವ ಉಂಟಾದ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪಾವಿಭಾವವು ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಸಮವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಮ್ಯವೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವದು. ಆನಂದವೆಂದರೆ ಅನುಕೂಲದರ್ಶನವೆಂದುಂಟಾಗುವ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶೇಷವು. ಮುಕ್ತರಾಗಿ ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಸರ್ವವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಬೇಕೋ ತೋರುವುದು ಹಿಂದೆಯೇ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆಮಾದುದರಿಂದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವುಂಟೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಸಂದೇಹಪಡುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವು. ಈ ಸಾಮ್ಯವು ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ವಿನಾ ಜಗದ್ವಾಸಾರೂಪಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸೂತ್ರಗಳು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ತಾವು ಈಗ ಉಪದೇಶಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಬಲ ಉಂಟೆಂದು ಆ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ :—

ಸೂತ್ರಕಾರರುಮ್ - ಶಾರೀರಕ ಮೂಮಾಂಸಾ ಕೂತ್ರಗಂಧೈ ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು, ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೇ : “ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ಪಕ್ಷಂ” (೨. ೪. ೧೭) ಎಂದು, ತುಡಚ್ಚು - ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, “ಭೋಗನಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯ

ಸೂತ್ರಕಾರರುಮ್ “ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ದಂ” ಎನ್ನುತುಡಚ್ಚಿ, “ಭೋಗ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಲಿಂಗಾಚ್ಚ” ಎನ್ನರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್.

ಲಿಂಗಾಚ್ಚ” (೪. ೪. ೨೧) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದವರೆಗೂ, ಅರುಳಿಚ್ಚಿ ಯ್ ದಾರ್ - ಕೃಪಮಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಐದು ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಗಳು ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು. “ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ದಂ ಪ್ರಕರಣಾದ ಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಯತೋಪಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾನುಂತೀ (ಶ್ಲೋ. ೪. ೪. ೨೧) ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೇಳಿದುದು ಯಾವುದೆಂದರೆ “ತದ್ಭ್ರಮೈ” ಅದೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮವುಗೇನೇ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರದ ಅನ್ವಯವು. “ಅಸನ್ನಿಹಿತತ್ವಾಚ್ಚ” ಸ್ವಪ್ನಾದಿ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವು ಅಂತಹ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲವು. ಇವರ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರವಲ್ಲ “ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರೋ ಭವತಿ” ಎಂದು ಛಾಂದೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸಮಸ್ತ, ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಮ ಚಾರ ಉಂಟೆಂಬುದರಿಂದ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರವಿರುವುದಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಹಾಗಲ್ಲವು, ಪರಮಪುರುಷನಿಂದ ಲೋಕನಿಮವನಾಭಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜಟಾಂತರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಭೋಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸದೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾದರೆ, ಆಗ ಪರಮಪುರುಷನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಆ ಲೋಕಗಳ ಭೋಗಗಳನ್ನನುಭವಿಸುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವರ ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ಮುಕ್ತನ ಭೋಗವೆಂಥಾದ್ದೆಂಬುದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ :- ಉತ್ಪತ್ತಾದಿ ವಿಕಾರಗಳ ಸ್ಪೃಕ್ತೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೇ ಮುಕ್ತನ ಭೋಗವು, ಏತ ಕ್ಕೆಂದರೆ “ರಸೋನ್ನೇಷಃ, ರಸಂಹ್ಲೇಷಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀಭವತಿ” ಎಂದರೆ (ಶ್ಲೋ. ೪. ೪. ೨೨) ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠೋ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಲಬ್ಧ್ವಾನಂದೀಭವತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಶ್ರುತಿಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳು ಹಾಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸೇರಿದವೆಂದೂ, ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪ ಭೋಗವೆಂದೂ ಶ್ರುತಿವೈಯಕ್ತಿಕಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ :-

“ಸಾಮರಸ್ಯಂಹಿ ಸಾಯುಜ್ಯಮ್ ವದಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ” ಎಂದು ಶಾಕಟಾಯನನುಮ್ ಶೋನ್ಯಾ.

೧. “ತಸ್ಮಾದ್ವಾ ಏತಸ್ಮಾದಾತ್ಮನ ಆಕಾಶ ಸ್ಪಂಧೂತಃ” (ಶ್ಲೋ.) ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದವು ಶ್ರುತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯು.

೨. “ಅಹಂ ಸರಸ್ವತೃಪ್ರಭವಃ ಮತ್ತಃ ಸರಸ್ವಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ” (೧೦. ೨. ೬) ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದವು ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣವು. ಇದಾದ ನಂತರ ಭೋಗೇ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಲಿಂಗಾಚ್ಛ (೪. ೪. ೨೧) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ತೈತ್ತರೀಯ ಆರಣ್ಯಕ ವಾಕ್ಯವಾದ (೨. ೧. ೨) “ಸೋಶ್ವತೇ ಸರ್ವಾ ಕಮಾ ಸಹಬ್ರಹ್ಮಣಾ ವಿಸ್ತೃತಾ” ಎಂಬುವದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಭೋಗಮಾತ್ರದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಆನಂದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೇ ವಿನಾ, ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಭೋಗಸಾಮ್ಯವೇ ಅರ್ಥವೆಂದು ಈಗ ಉಪಸಂಹಿಸುವದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಕರಣಶೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಶಾಕಟಾಯನರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—ಸಾಮರಸ್ಯಂಹಿ - ಸಮರಸವುಳ್ಳ ಭಾವ ವನ್ನಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ “ರಸೋಮೈಸಃ, ರಸಗ್ಂ ಹ್ಯೇವಾಯಂ ಲಜ್ಜಾ ನಂದೀ ಭವತಿ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಾಗಿ ರಸವೆಂದರೆ ಆನಂದಮಯನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ಅನಂದನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನಿಟ್ಟ ಭಾವವನ್ನೇ ಎಂಬರ್ಥವು. ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ - ಬ್ರಹ್ಮವಿತ್ಯುಗಳು, ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂಬುದಾಗಿ, ವದಂತಿ - ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಎಂದು - ಎಂಬವಾಗಿ ಶಾಕಟಾಯನರೂ, ಶೋನ್ಯಾನ್ - ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮರಸ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೇ ಭಾವವಾದ ಆನಂದವೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಸಾಯುಜ್ಯವು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅದ್ವೈತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಮಾನಿಸುವದಲ್ಲವೆಂಬುದು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. “ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಮಶಬ್ದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದಲೇ, ಮುಕ್ತನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಅದ್ವೈತವಿವಿಧಾಂತಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲ ವಿಶೋಧವು ಇರುವದಾಗಿ ಸಮ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಇದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಂಪೋತ್ತವಾಗಿ ಹೇಳಿದಂತಾಗಿ

ಶ್ರೀ ಶಬ್ದರೋಕ್ತ ಸಾಯುಜ್ಯಾರ್ಥಸ್ಯ ಖಂಡನಂ

ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯನ್ನಿಕ್ಕೇ ಯಿರುಕ್ಕು, ಭೇದಶ್ರುತಿಗಳುಮ್ ವಿರೋಧಿಕ್ಕು, ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದತ್ತುಕ್ಕು ಐಕ್ಯಮ್ ಪೊರುಳಾಗ ನಿನ್ನೈತ್ತಿರುಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕು, ಮುಕ್ತನು ಪರಮ ಸಾಮ್ಯತ್ವೈ ಯಡೈಯು ಮೆನ್ನಮ್, ತಾದೃಕ್ಯಾ ಮೆನ್ನಮ್, ಶೋಲ್ವಗಿರ ಶ್ರುತಿಗಳುಮ್ ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್.

ಲಿಲ್ಲವೇ ? ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬೇರೆ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಟ್ಟಿತು. ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂದರೆ ಭೋಗಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಾಯರು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿದುದರಿಂದಲೇ ಇಲ್ಲೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಿದಂತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ವರ್ಜಂ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಯುಜ್ಯವೆಂದರೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೆಂಬ ಶಂಕರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂಬುದು “ಸಾಮರಸ್ಯಂ ಹಿ ಸಾಯುಜ್ಯಂ ವದಂತಿ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಿನಃ” ಎಂಬುದರಿಂದ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮರ್ಥನ ಮಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯಾರ್ಥದ ಖಂಡನವು.

ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯನ್ನಿಕ್ಕೇ ಇರುಕ್ಕು - ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಐಕ್ಯ ವೆಂಬರ್ಥವಲ್ಲದೇ ಇರುವಾಗ, ಭೇದಶ್ರುತಿಗಳುಮ್-ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮರಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳೂ, ವಿರೋಧಿಕ್ಕು-ವಿರೋಧವಾದವುಗಳಾಗಿರುವಾಗ, ಸಾಯುಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕು, ಐಕ್ಯಂ ಪೊರುಳಾಗ - ಪರಮಾತ್ಮ ಜೀವಾತ್ಮರ ಐಕ್ಯವೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿ, ನಿನ್ನೈತ್ತಿರುಪ್ಪಾರ್ಕ್ಕು - ಎಡೆಸಿರುವವರಿಗೆ, ಮುಕ್ತನು - ಮುಕ್ತನು, ಪರಮಸಾಮ್ಯತ್ವೈ ಯಡೈಯು ಮೆನ್ನಮ್ - ಪರಮಸಾಮ್ಯ ವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದೂ, ತಾದೃಕ್ಯಾಮ್ ಎನ್ನಮ್ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸದೃಶ ನಾಗುವನೆಂದೂ, ಶೋಲ್ವಗಿರ ಹೇಳುವ, ಶ್ರುತಿಗಳೂ ಸಹ, ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್- ವಿರೋಧವಾದವುಗಳಾಗುವವು. ಮುಕ್ತನೊಡನೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯ ಹೊಂದುವನೆಂದೂ, ಇದೇ ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಾರ್ಥವೆಂದೂ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿ

ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—

೧. “ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ ಏಕೋಬಹೂನಾಂ ಯೋ ವಿದಧಾತಿ ಕಾಸರ್ನಾ” (ಶ್ವೇ. ೬. ೧೩, ಕರ ೨ ಬ. ೧೩) ನಿತ್ಯಾನಾಂ ಬಹೂನಾಂ ಚೇತನಾನಾಂ - ಅನೇಕರಾಗಿ ಅಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ನಿತ್ಯರಾದ ಚೇತನಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ, ನಿತ್ಯಃ ಏಕಃ ಚೇತನಃ - ನಿತ್ಯನಾದ ಒಬ್ಬನಾದ ಚೇತನ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸರ್ವ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಭೋಗಗಣ್ಯೆಲ್ಲಾ ಉಂಟುಮಾಡುವನೋ.

(೨) ಪೃಥಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮುಕ್ತಾ - ಬೇವಾತ್ಮವರ್ಗವೂ, ನಿಯಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೂ, ಪೃಥಕ್ - ಬೇರೆ ಎಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ (ಶ್ವೇ. ೧. ೬)

(೩) “ದ್ವಾಸುಪರಾ ಸಯುಜಾ ಸೇವಾಯಾ” (ಮಂ. ೩. ೧. ೧, ಶ್ವೇ. ೪. ೬) ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಕುಹರಲ್ಲ ಇಬ್ಬರು ಅತ್ಮವುಗಳು, ಬೇವಾತ್ಮವರ್ಗ ಮಾತ್ಮರುಗಳಿದ್ದಾರೆ, ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವವರು, ಇವರು ವಿತ್ರರುಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.

(೪) “ಯಸ್ಯಾತ್ಮಾ ಶರೀರಂ” (ಐ. ೩. ೨. ೨೩) ಆತನ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಈ ಚೇವಾತ್ಮನು ಶರೀರವೋ.

(೫) ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮುಕ್ತಾ. (ಶ್ವೇ. ೧. ೧೩)

(೬) ಸರಸ್ವತರಣಂ ಸುದೃಢ್ ಸಮಪ್ತ ಚೇತನಗುಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪಾಯವು ಮತ್ತು ಪರಮ ವಿತ್ರನು, ಪರವೇಶಕನಾದಿವು.

(೭) “ಈಶನೀತಾ” (ಶ್ವೇತ. ೧. ೯) ಒಬ್ಬನು ಸರ್ವೈವರಣ ಸರ್ವ ನಿಯಾಮಕನು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು (ಪಾಶ್ವಿಕ ವಚನವು) ಅಕನಗೆ ವಾಸನು.

(೮) ಪ್ರಧಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞ ಪತಿಗುಣೀಶ್ವರ” (ಶ್ವೇತ. ೬. ೧೩) ಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ಅಜೇತನವರ್ಗಕ್ಕೂ, ಚೇತನವರ್ಗಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಗುಣೀಶ್ವರನೂ ಸಹ ನಾಯಕನು.

(೯) “ಪ್ರಯಾಗುಣೈರಾತ್ಮಗುಣೈಶ್ಚ ಶೇಷಂ ಸಂಯೋಗಪ್ರೇತುರಪ ರೋಪಿ ದೃಷ್ಟಃ” (ಶ್ವೇ. ೫. ೧೨) ಕರ್ಮಗುಣ ಸಂಸಾರಕ್ಕೂ ಪಾಶ್ವಿಕವಾದ ಗುಣಗಳೆನು, ಚೇತನಸಂಬಂಧಗುಣಗಳಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪಾರಿಭಾಷಿತವಾದ ಗುಣಗಳೆನು ಇವುಗಳನ್ನು ಆ ಚೇತನರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಕ್ಕೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾದ ಇದೆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬವನು ಇವರುಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರುವನು. (ಶ್ವೇತ. ೬. ೧೩)

(೧೦) ಸಕಾರಣಂ ಕರಣಾಭಿಸಾಧಿತಃ - ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮತಿ

ಗಳಾಗಿರುವ ಜೀತನರಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. (ಶ್ವೇತ. ೬. ೯)

(೧೧) “ಯ ಅತ್ಮ ನಿ ತಿಷ್ಠತ್” - ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜೀವನಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಆತ್ಮಾನಾಗಿರುವನಾಗಿ (ಬೃ. ೩. ೩. ೨೨)

(೧೨) “ತಮೇವಂ ವಿದಿತಾತ್ಮತಮ್ಯಮೇತಿ” (ಶ್ವೇತ. ೩. ೮) ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಹೀಗೆ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿದವನಾಗಿ ಸಂಸಾರಸಾಗರ ವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಾನೆ.

(೧೩) “ಪ್ರಾಚ್ಛೇನಾತ್ಮ ಸಾನ್ವಾರೋಢಃ ಉತ್ಸರ್ಜನ್ಯಾತಿ” (ಬೃ. ೬, ೩. ೨೧) ಸರ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವ ನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

(೧೪) ಅನ್ತಃ ಪ್ರವಿಷ್ಟಃ ಶಾಸ್ತ್ರಾ ಜಸಾನಾಗ್ಂ ಸರ್ವಾತ್ಮಾ (ಶ್ವೇ. ೨. ೩೪) ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಎಲ್ಲಾ ಜೀತನರಲ್ಲೂ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಅವರಿಗೆ ನಿಯಾ ಮಕನಾಗಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸತ್ತಿಯನ್ನೀಯುವ ಆತ್ಮಾನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

(೧೫) “ಯಥಾ ನದ್ಯಃ ಸ್ಯಂದಮಾನಾಸ್ಸಮುಪ್ರೇ ಅಸ್ತಂ ಗಚ್ಛಂತಿ ನಾಮರೂಪೇ ವಿಹಾಯ | ತಥಾವಿದ್ವಾನ್ ನಾಮರೂಪಾಡ್ವಿಮುಕ್ತಃ ಪರಾ ತ್ವರಂ ಪುರುಷಮುಪೈತಿ ದಿವ್ಯಮ್ ||” ಹೇಗೆ ನದಿಗಳು ಸಮುದ್ರದ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವಹಿಸುವವುಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗುವವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಉಪಾಸಕನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ನಾಮರೂಪಗಳಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಎಂದರೆ ನಾಮರೂಪಗಳ ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ದಿವ್ಯವಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬ ಛಾಂದಸ್, ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವು ಉಪಾಸಕನು, ಕರ್ಮವು ಪರಬ್ರಹ್ಮವು. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ತೃ ಕರ್ಮಗಳು ಒಂದೇ ಆಗಲಾರವು. ಒಬ್ಬನು ಪ್ರಾಣಾ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಪ್ರಾಪ್ತನು.

ಹೀಗೆ ನಾಮರೂಪ ರೂಪಗಳನ್ನಾರಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಕೂಡ.

(೧೬) ಪ್ರಸನ್ನರಾಣಿಭೂತಾನಿ ಕೂಟಿಸ್ಥಾಹ್ವರಉಚ್ಚೇತೇ | ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತೈಶ್ಚ ಪರಮಾತ್ಮೈಶ್ಚ ದಾದೃತಃ || (೧೨. ೧೫. ೧೬) ಬದ್ಧ ಮುಕ್ತ ಉತ್ತಮಗಳಿಗಿಂತ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಒಲಿತ್ತನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗನುಕೂಲನು.

(೧೭) ತಾಗತೇ ಲಿಪ್ಯ ಪುನಾಽವಲ್ಲೂ (೬. ೩. ೩೦)

“ಆತ್ಮಭಾವಂ ನಯತೈನಂ ತದ್ಬ್ರಹ್ಮಭಾಯಿನಂ ಮುನಿಂ |

ನಿಕಾಡ್ಯಮಾತ್ಮನಶ್ಚಕ್ತ್ವಾ ಲೋಹಮಾಕರ್ಷಕೋ ಯಥಾ ||”

(೪) “ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯ ಮಾಗತಾಃ” ಎನ್ನು ಗೀತಾಚಾರ್ಯನುಮ್
ಅ ರುಳಿಚ್ಛೇ ಯದಾನ್.

೩. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ವೆದವ್ಯಾಸರೂ ಮಹಾ ಭಾರತದ ಅದಿ ಪದ್ಧ
ಶಕುಂತಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ, “ಏಕೋಹಮಸ್ಮೀತಿ ಚ ಮನ್ಯಸೇತ್ಯಂ ನ
ಹ್ಯಚ್ಛಯಂ ವೇತ್ಸಿ ಕವಿಂ ಪುರಾಣಂ” “ಏನು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ತಿಳಿದಿರು
ತ್ತೀಯೋ, ನಿನ್ನ ಹೃದಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಯನಿಸಿರುವ ಮಹಾಪುರುಷನನ್ನು
ನೀನು ಅರಿಯೆಯಾ” ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಆಕರ್ಮಕಃ - ಅಯಸ್ಕಾಂತ ತಿಲೆಯು. ಅತ್ಯ ನಶ್ವಕೃತ್ವಾ - ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ
ಯಿಂದ, ಲೋಹಂ - ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು, ಅತ್ಯಭಾಸಂ - ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವ ಹೋಗೋ,
ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಕಸಿಂಹ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು, ನಯತಿ - ಹೋಗಿಸುತ್ತಾನೋ ಹಾಗೆ
ಯೇ, ವಿಕಾರ್ಯಂ - ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹೋಗಿಸುತ್ತದಾದಾದಾಗಿದ್ದ,
ಏನಂ - ಈ, ಬ್ರಹ್ಮಧ್ಯಾಯಿನಂ - ಪರಬ್ರಹ್ಮಾಚಾರಿಗಳಾದ, ಮುನಿಂ -
ಮೌನದಿಂದ ಮನನಶೀಲನಾದವನನ್ನು, ತತ್ - ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ಅತ್ಯನಃ
ಶಕ್ತ್ವಾ - ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ, ನಯತಿ - ಹೋಗಿಸುವನು.

ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ಶಕುಂತಲಾರವರ ಸ್ವರೂಪೋಕ್ತಿ
ಭಿಪ್ರಾಯವು ನಿರ್ದೋಧವಾದುದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಭಾವದಂ
ಟೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಾದವೂ ಅಸ್ರಮಾಣವಾದುದೆಂಬುದು
ಸ್ಪಷ್ಟವು. ಅದುದರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಂದಲೇ ಸಾಮಾನ್ಯನ ಭಾವವು. ಎಂಬ
ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪದ್ಧಶನಾದವ
ನಾಗುವನೆಂಬ ಭಾವವು. ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ ಎಂಬ
ಶ್ರುತ್ಯಭಿಪ್ರಾಯವೇ, ಮಮಸಾಧರ್ಮ್ಯಮಾಗತಾಃ ಎಂದು ಗೀತಾಚಾರ್ಯದಲ್ಲಿ
ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮ
ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದೇ ಅರ್ಥ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದಂಚಾಯಿತು. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ
ಸದ್ಭವನಾದ ಧರ್ಮ ಉಳ್ಳೋಣವೇ ಸಾಮಾನ್ಯವು, ಮತ್ತು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು ಏಕತ್ವ
ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲೂ ಧರ್ಮವುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಿದಂಚಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣ
ಬ್ರಹ್ಮವೆಂಬುದು ಅಪರಿವಾಂತವೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯಬರುತ್ತದೆ.

(೪) “ಮಮ-ನನ್ನ, ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ-ಸಮಾನ ಧರ್ಮವು ಭಾವವನ್ನು, ಅಗ

(೪) ಗೀ. ೧೪. ೧೩.

ತಾಃ-ಹೊಂದಿದವರು” ಎಂದು ಗೀತಾಚಾರ್ಯನುಮ್-ಗೀತೋಪದೇಶಿಕರಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನ್‌ನವರು, ಅರುಣಿಚ್ಛಯಾದಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಂದೆ “ಸರ್ಗೀಪಿ ನೋಪಜಾಯಂತೇ ಪ್ರಳಯೇ ನವ್ಯಥಸ್ತಿ ಚ” ಈ ಮುಕ್ತಗು ಸೃಷ್ಟಿಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪುನಃ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವದಿಲ್ಲವು, ಪ್ರಳಯದಲ್ಲೂ ಕ್ಷೇಶ ವನ್ನು ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲವು, ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಸಾಧರ್ಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೂ ಮುಕ್ತನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಧರ್ಮಯುಕ್ತರೆಂದು ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣವಾದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವು. ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನ ಧರ್ಮಯುಕ್ತರೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದವು ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾಗಿ ಬೇರೇ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಈ ಮೋಕ್ಷಕ್ಷಿಂತ, ಋಷಿಗಳ ಹಾಗೆ ಪ್ರವರ್ತನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಸದಾ ಇರುವ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಾಧ್ಯವಾದುದಾದರೆ ಸರೋತ್ತಮಸ್ಥಿತಿ ಸ್ಥಿತಿಯೆಂದು ಆಗ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರವರು “ಮಮ ಸಾಧರ್ಮ್ಯ ಮಾಗತಾಃ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿ “ಮತ್ಸ್ವರೂಪಂ ಪ್ರಾಪ್ತಾಃ, ತತು ಸಮಾನ ಧರ್ಮತಾ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ, ಕ್ಷೇತ್ರಜ್ಞೇತ್ವರಯೋಃ ಭೇದಾನಭ್ಯುಪ ಗಮಾತ್ ಗೀತಾರಾಸ್ತ್ರೇ” ಎಂದು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ವರೂಪವೆಂದರ್ಥವೇ ಏನೂ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಭಾವವೆಂದಲ್ಲವು, ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಗೀತಾರಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಭೇದವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಎಂಬ ಹೇತುವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹೇತುವು ಅಸಿದ್ಧವೋಪಪಾದ್ಯವಾದುದು ; ಏಕೆಂದರೆ ಗೀತಾವಾಕ್ಯದಲ್ಲೇ “ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತನ್ಯಃ” (ಗೀ. ೧೨-೧೬) ಎಂದು ವಿರದವಾಗಿ ಭೇದವು ಕಂಠೋಕ್ತವಾ ಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನ್ವೈತಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಗೀತಾರಾಸ್ತ್ರವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ವಾಕ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಃ ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪತು ಅನ್ಯನಾಗಿ ನಿಲಕ್ಷಣವಾದವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡದೆ ಉಪಾಧಿ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅನ್ಯ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಧರ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವಲ್ಲ, ಸಮಾನ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವುದೂ, ಸ್ವರೂಪತಃ ಅನ್ಯ ವಾದುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಧಿ ಮಾತ್ರವಿಂದ ಅನ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುವುದೂ, ಹೇಗೆ ಸಮಾನವೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಪಾತಿಗಳು ಅಲೋಚಿಸಬಹುದು. ಗೀತೆಯು “ನಶ್ವೇ ವಾಹಂ ಚಾತುನಾಕಂ” ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಲೋಕಿಸುತ್ತಾ, ತನಗೆ ಮಹಾರಥ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಡೆತಡೆಯುತ್ತಾ, “ಶಾಧಿನಾಂ ತ್ವಾಂ ಪ್ರಶನ್ಯಂ” ಎಂದು ಅತಿ ದೈವ್ಯದಿಂದ ಬೇಡಿದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಲ

ಇವ್ಯರ್ಥೈಶ್ಚ (೧) “ಪರೀಣ ಪರಭರ್ವೀಚಿ ಭವತ್ಯೇವ ನಿಕುಲೈಶ್ಚೈವ |
ವಿರುದ್ಧಭರ್ಮಾ ಶುದ್ಧೇನ ಬುದ್ಧೇನ ಚ ಸ ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ | ವಿಮುಕ್ತ ಭರ್ಮಾ
ಮುಕ್ತೇನ ಸಮೇತ್ಯ ಭರತರ್ಷಭ | ವಿಯೋಗ ಭರಿಣಾಚೈವ ವಿಯೋ

ತೊಡಗಿದ ಪ್ರಥಮ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ, “ಅಹಂ, ತ್ವಂ ಇಮೇ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ
ಜೀವಾತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಭೇದವನ್ನೂ, ಜೀವಾತ್ಮರ ಪರಸ್ಪರಭೇದವನ್ನೂ, ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ಸರ್ವಭರ್ಮಾ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ” ಎಂಬಲ್ಲಿಯೂ, ಅಹಂ ತ್ವಾ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವೇ ಜೀವಿ, ಪ್ರಾಪ್ತನೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವೇ ವಿನಃ, ಆಭೇದವೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು.

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು “ಆಲೋಡ್ಯ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವೀಚಾರ್ಯ ಚ ಪುನಃ ಪುನಃ” ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿ, ಪುನಃ ಪುನಃ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪ್ರವರ್ಣಿಸಿ ಮಾಡಿರುವವರಿಂದ, ಅಂತಹ ಮಹನೀಯರಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಈ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರೂಪದ ಪರಮವಿರುದ್ಧವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಧರ್ಮದ ವಿಸ್ತೃತಕರಣ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದಾಖಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂದರೆ ಸಾಧರ್ಮ್ಯಂ ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಈ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರಬಹುದೆಂದು, ಆ ತತ್ವಾರ್ಥವೇ ಪರಮಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

“ಏಷಃ - ಈ ಮುಕ್ತನು, ಪರೀಣ ಸಮೇತ್ಯ - ಪರವಸ್ತುವಾದ ಪಾಪವೇನನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ಪರಭರ್ವೀಚಿ ಭವತಿ - ಪರವ್ಯಸ್ಥನು. ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಪರಮೇ, ಅಂತಹ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧ ತೊಲಗಿದುದರಿಂದ ತತ್ಪ್ರವೃತ್ತವಾದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಇದನ್ನೇ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:— ಶುದ್ಧೇನ - ಅವಿದ್ಯೆಯ ದೋಷಗಂಧರಹಿತನಾಗಿ ಆಪಹತಪಾಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದಿಗೆ, ಸಮೇತ್ಯ, ವಿರುದ್ಧ ಭರ್ಮಾ - ಅವಿದ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಂಧರಹಿತನಾಗುವನೆ, ಬುದ್ಧೇನ ಚ ಸಮೇತ್ಯ - ಸದ್ವಜ್ಞನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದಿಗೆ ಸೇರಿ, ಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ಭವತಿ - ಮುಕ್ತನು ಸದ್ವಜ್ಞನಾಗುವನು. ಓ ಭರತರ್ಷಭ - ಓ ಭರತವಂಶದ ಕಂಠಕಂಠಮೇ;

(೧) ಭಾರತ ಶಾಂತಿ. ೩೧-೨೬, ೩೧.

ಗಾತ್ಮಾ ಭವತ್ಯಪಿ । ವಿಮೋಕ್ಷಿಣಾ ವಿಮೋಕ್ಷೀಣಃ ಸಮೇಶ್ವೇಷ ತಥಾ
ಭವೇತ್ । ಶುಚಿಕರ್ಮಣಾ ಶುಚಿಶ್ಚೈಷ ಭವತ್ಯಮಿತದೀಪ್ತಿನಾರ್ಕಾಃ । ವಿಮಲಾ
ತ್ಮಾ ಚ ಭವತಿ ಸಮೇತ್ಯ ವಿಮಲಾತ್ಮನಾ । ಕೇವಲಾತ್ಮಾ ತಥಾಚ್ಛೇಷ ಕೇವ
ಲೇನ ಸಮೇತ್ಯೈಃ । ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ ಸ್ವತಂತ್ರೇಣ ಸ್ವತಂತ್ರತ್ವ ಮುಪಾತ್ಮುರೇ

ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ವಸಿಷ್ಠರು ಬೇಳುತ್ತಾರೆ, ಮುಕ್ತನೇ ಸಮೇಶ್ವ - ಯಾವ
ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಮುಕ್ತನೂ, ವಿಮುಕ್ತ ಭರ್ಮಾ
ಭವತಿ - ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ಬಂಧಗಳನ್ನವನುಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಕ್ತನೇ - ಎಂದರೆ
ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತೃವು ಇಂದ್ರಿಯಾರ್ಥಸಮಾದಿ ಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲದ ಪರಮಾತ್ಮ
ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿಮೋಕ್ಷಿಣ ಭಕ್ತಿ - ಪೂಜಿಸುವ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಪರ
ಮಾತ್ಮನಿಂದ, ಸಮೇತ್ಯ - ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ವಿಮೋಕ್ಷಾತ್ಮನಿ - ಈತನು
ದೂರವಿಲ್ಲದಂಥವನೂ ಕೂಡ, ಭವತಿ - ಆಗುವನು, ವಿಷಯ - ಈ ಮುಕ್ತನು,
ವಿಮೋಕ್ಷಿಣಾ ಸಮೇತ್ಯ - ಮುಪಾನ್ಮಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂ
ದಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ವಿಮೋಕ್ಷೀಣಃ ಕೇವಲೇತ್ -
ತಾನೂ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಯುಕ್ತನಾಗುವನು. “ರಸೋಮೈಃ ಸಃ ರಸಂಹೈಃ
ವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ನನ್ನೀಭವತಿ” ಎಂಬ ತೈತ್ತಿರೀಯ ಅನಂಶವಚನವು ಶ್ರುತ್ಯ
ರ್ಥವು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. “ಮುಕ್ತೋ ಮೋಕ್ಷೋ ಮುಪಾನ್ಮಂದಃ”
ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮೋಕ್ಷಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನಂಶವೆಂಬರ್ಥವು. ಸಾರ
ಪ್ರಕಾಶಿಕೆಯವರು, ವಿಮೋಕ್ಷೀ ಎಂಬುವದಕ್ಕೆ ಅನಂದ್ಯುಕ್ತನು ಸಾಸಾರಾಚಗಲಿಂದ
ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟವರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶುಚಿಕರ್ಮಣಾ - ಸೇವ
ನಾದ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವನಾದುದರಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಮ್ಯ, ಪರ
ಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ, ಸಮೇತ್ಯ - ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ವಿಷಯ - ಈ ಮುಕ್ತನು, ಶುಚಿಃ -
ಹಾಗೆಯೇ ಕರ್ಮಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನವನುಗಿಯೂ. ಅಮಿತ
ದೀಪ್ತಿನಾರ್ಕಾ - ನಿರವಧಿಕ ಜ್ಞಾನದೀಪ್ತಿ ರೂಪವನಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ನಿರತಿಸಯ
ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವುಗುತ್ತನಾಗಿಯೂ ಅಪರತಪಾಪ್ರತ್ಯಾದಿ ಗುಣಾ
ಪ್ರಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನಾಗಿಯೂ, ಭವತಿ ಆಗುವನು. ವಿಮಲಾತ್ಮನಾ -
ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣರೂಪದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ, ಸಮೇತ್ಯ - ಸೇರಿ
ದವನಾಗಿ, ವಿಷಯ - ಈ ಮುಕ್ತನೂ, ವಿಮಲಾತ್ಮಾಚ-ಸತ್ತ್ವಾದಿ ಗುಣರೂಪವಾಗಿ,
ಭವತಿ - ಆಗುವನು, ಕೇವಲೇನ ಸಮೇತ್ಯೈಃ - ಸ್ವಾತ್ಮತ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಾದಿ

(ಮನಾಪ್ನುತೇ) ಏತಾವದೇ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಮಯಾತೇ ತಥ್ಯಂ ಮಹಾರಾಜ
ಯಥಾರ್ಥತತ್ತ್ವಮ್ । ಅನುತ್ಸರಸ್ತಂ ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ ಚಾರ್ಥಂ ಸನಾತನಂ

ಗಲ್ಲದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿ, ಏಷಃ ತಥಾ - ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಹಾಗೆಯೇ, ಕೇವಲಾತ್ಮಾ (ಭವತಿ) - ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಲ್ಲದೆ, ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತನಾಗುವನು, ಸ್ವತಂತ್ರೇಣ ಸಮೇತ್ಯ - ಅಕರ್ಮವಶ್ಯವೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ತಾನೂ, ಸ್ವತಂತ್ರಶ್ಚ - ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರತತ್ತ್ವಮುಪಾಶ್ರುತೇ-ಭಗವಂತನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನನುಭವಿಸುವನು. ಸನಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಧೀನನಾದವನಾಗುವನು ಎಂಬರವು “ಸಸ್ವರಾಡ್ಭವತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೂ “ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಂ ಪರೇಪುಂಸಿ” ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ತಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರತಂತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅನಾಪ್ನುತೇ ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವಾದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂಬರ್ಥ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ, ಅದು ಸ್ವತಂತ್ರಶ್ಚ ಎಂಬಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಈ ಪಾಠಾಂತರವು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದ್ದವು. ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ, ಭಗವಂತನಿಗಧೀನವಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರತತ್ತ್ವಮುಪಾಶ್ರುತೇ - ಭಗವಂತನ ಸ್ವತಂತ್ರವನ್ನನುಭವಿಸುವನು ಎಂದರೆ ಅತನಿಗೆ ಸದಾ ಅಧೀನನಾಗಿರುವದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಅಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯಾರ್ಥವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಕರಾಳನೃಪನು, ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುವ ಇಂತಹ ಪರಮ ಪ್ರಭವವನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಪರಮ ಸಾಮ್ಯವನ್ನೂ ಹೊಂದುವನೆಂದು ತಾವು ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಂತುಷ್ಟವನಾದಾನೆಂದು ತಿಳಿದು ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯು ತಾವು ಈಗ ಹೇಳಿದುದು ಪರಮ ಯಥಾರ್ಥಾಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :- “ಹೇ ಮಹಾರಾಜ - ಓ ಮಹಾರಾಜನಾದ ಕರಾಳನೇ, ಏತಾವತ್ - ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ, ವೋಕ್ಷ್ಯಮಿಷಯವಲ್ಲಿ, ಮಯಾ - ನನ್ನಿಂದ, ತೇ - ನಿನಗಾಗಿ, ಯಥಾರ್ಥ ತತ್ತ್ವಮ್ - ನಿಜವಾದ ತತ್ತ್ವಾಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು, ಕಥಿತಂ - ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ತಥ್ಯಂ - ಸತ್ಯವಾದದ್ದು, ಅನುತ್ಸರಃ - ಈ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ತ್ವಂ - ನೀನು, ಅರ್ಹಮ್ - ನಾವು ಹೇಳಿದುದನ್ನು, ಪ್ರತಿಗೃಹ್ಯ - ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಸನಾತನಂ - ಅನಾದಿಯಾಗಿರುವ, ವಿಶುದ್ಧಂ - ಅವಿದ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲದ,

ಬ್ರಹ್ಮವಿಶುದ್ಧ ಮಾದ್ಯಮ್” ಎನ್ನು ವಸಿಷ್ಠ ಕರಾಳ ಸಂವಾದತ್ತಿಲುಮ್ ಪರಕ್ಕೆಪ್ಪೇತಿ, ಇದುವೇ ಪರಮಾರ್ಥಮೆನ್ನು ಮಹರ್ಷಿ ನಿಗಮಿತ್ತಾತ್. ಇಜ್ಜುಮುಕ್ತನೈ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಜ್ಜಿರದು ಕರ್ಮವಶ್ಯನೆನ್ನಪಡಿ. ಮುಕ್ತ ವಿಷಯಮಾನ ಸ್ವರಾಟ್ಟಿಬ್ಬತ್ತೈ “ಅಕರ್ಮವಶ್ಯಃ ಎನ್ನು ಭಾಷ್ಯಕಾರರ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್ ಪಣ್ಣಿ ಯರುಳಿನಾರ್.

ಅದ್ಯಮ್ - ಎಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಮೂಲಕಾರಣಭೂತನಾದ, ಬ್ರಹ್ಮ - ಪರಬ್ರಹ್ಮ ನನ್ನು, ಉಪಾಸ್ತು - ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಏನ್ನು - ಎಂಬದಾಗಿ, ವಸಿಷ್ಠ ಕರಾಳ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ಪರಕ್ಕೆಪ್ಪೇತಿ-ಸವಿತ್ತರವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಇದುವೇ - ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಸಾಯುಜ್ಯಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಸಮಾನ ಧರ್ಮವೇ, ಪರಮಾರ್ಥಮೆನ್ನು - ಸಮಂಜಸವಾದ ಸತ್ಯವಾದ ಅರ್ಥವೆಂದು, ಮಹರ್ಷಿ - ವಸಿಷ್ಠ ಮಹರ್ಷಿಯ, ನಿಗಮಿತ್ತಾತ್ - ಮುಗಿಸಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ “ಪರಮ ಸಾಮ್ಯ” ವೆಂಬುದಕ್ಕೂ, “ನಾರಾಯಣ ಸಾಯುಜ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ” ಎಂಬಲ್ಲಿರುವ “ಸಾಯುಜ್ಯ” ಶಬ್ದಕ್ಕೂ “ಸಾಧರ್ಮ್ಯ” ವೆಂಬರ್ಥವನ್ನು ತೀರ್ಥಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿ ಮುಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವನೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧ ವಾಗುವದರಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮೈಕೈವೇಬಭಿಪ್ರಾಯ ಉಂಟಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ, ಯಾನಾಗ ಕರ್ಮಾಧೀನತೆ ಯಿಲ್ಲವೋ ಆಗ ಈತನು ಸ್ವತಂತ್ರನ ಹಾಗೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಜ್ಜು - ಈ ಮೇಲಿನ ವಸಿಷ್ಠ ಕರಾಳ ಸಂವಾದದಲ್ಲಿ, ಮುಕ್ತನೈ ಸ್ವತಂತ್ರನೆಜ್ಜಿರದು - ಮುಕ್ತ ನನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ಹೇಳಿರುವದು, ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನೆನ್ನಪಡಿ - ಆಗ ಕರ್ಮ ವಶ್ಯತೆ ಇಲ್ಲವವನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಂಬ ಭಾವವು. ಮುಕ್ತ ವಿಷಯಮಾನ - ಮುಕ್ತನನ್ನು ಕೂರಿತು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ, ಸ್ವರಾಟ್ಟಿಬ್ಬತ್ತೈ-“ಸಸ್ವರಾದ್ಭ ವತಿ” (ಭಾಂ. ೭.೨೦.೨.) ಎಂಬುದರಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವರಾಟ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ, ಅಕರ್ಮ ವಶ್ಯನೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ, ಅರುಳಿನಾರ್ - ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. “ದಾಸಭೂತಾಸ್ಸ ತಸ್ಸರೇ ಹ್ಯತ್ಮಾನಃ ಪರಮಾತ್ಮನಃ”। “ನಾನ್ಯಥಾ ಲಕ್ಷಣಂ ತೇಷಾಂ ಬಂಧೇ ಮೋಕ್ಷೇ ತಥೈವ ಚ” ಈ ಜೀತನನು

ಸ್ವಭಾವತಃ ಬದ್ಧಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ದಾಸಭೂತನಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಆತನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವದೇ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಿರುವಾಗ, ಸ್ವತಂತ್ರನು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಹೇಗೆ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಧೀನನಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಮುಕ್ತನೂ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳ ತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, ಮುಕ್ತನು ಸ್ವರಾಜ್ಯವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ರುತಿಯೂ ಈ ಅಕರ್ಮ ವಶ್ಯತೆಯನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅಕರ್ಮವಶ್ಯನೆಂದು ಅರ್ಥ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಎಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ “ಅತ ಏವಚಾಸೆನ್ಯಾಧಿಕತೀ” (ಶಾ. ಸೂ. ಛ. ೪. ೯) ಎಂಬ ಸೂತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನು ಅಪರಿತವಾಪ್ತನು ಸಪ್ಯಸಂಕಲ್ಪನೆಂದು ಭಾಂಡೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಈತನು ಇನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ “ಸಸ್ಯರಾಜ್ಯವತಿ, ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರಿಣಿ ಭವತಿ” ಮುಕ್ತನು ಕರ್ಮವಶ್ಯನಾಗುವದಿಲ್ಲವು, ಅವನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾನುಸಾರ ಭಗವಂತನಪ್ಯನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಚರಿಸುವನಾಗುವನು, ಎಂದರೆ ಈ ಮುಕ್ತನು ವಿಕಾರಾಸ್ಪದ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವನು ಕರ್ಮವಶ್ಯರ ಹಾಗಲ್ಲವು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ಅದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರನೋ ಹಾಗೆ ಮುಕ್ತನು ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲವು. ಆಗಲೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ರೇಷದಂತನಾಗಿ ಅಧೀಶ್ವರನಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ದಾಸನಾದುವುದರಿಂದ, ಆತನಿಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ “ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಂ ಪರೇಪ್ರಂಸಿ ಪ್ರಾಪ್ನುನಿರ್ಗತ ಬಂಧನಃ | ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮಾಹುಂ ಪ್ರಾಪ್ನುತೇನ್ಯೇವ ಪದಮೋಬೇತೀ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಾವಿದ್ಯಾದಿ ಬಂಧನಗಳಿಲ್ಲವೇ ಇರವ ಸ್ವತಂತ್ರವು ಇಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಅಧಿಪತ್ಯವೆಂದೂ ಇದರಿಂದ ಭಗವತ್ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಎಲ್ಲವೆಂಬುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಗ್ರಹೀತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ವಿಷ್ಣು ತತ್ವವಿಲ್ಲಾ ಕಾಶಿ ಪ್ರಾಮುಕ್ಯ ಅಧಿಕಾರ ವಿಭಾಗದ ಅನುಬಂಧವು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪರಾಂಜಯವೆತ್ತದ್ದು.

ಆದರೆ ಕೆಲವು ಶ್ರುತಿ ಕೃತಿ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಡನೆಗೆ ಸಮತ್ವವನ್ನಾಗಲಿ ಸಾಧಾರಣವನ್ನಾಗಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಬೋಧಿಸದೆ ಅಕ್ಕವನ್ನು “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ”, “ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ” ಇತ್ಯಾದಿ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆಯಲ್ಲ, ಅವಹ ನಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅರ್ಥ ಬರಿಸುವುದು, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ವ್ಯತಿರ್ಯವಾಗಿ ಭೇದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಹಾಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ, ಈ ಎರಡು ವಿಧ

ಮುಕ್ತ ವಿಷಯೇ ಐಕ್ಯಪರಪ್ರಮಾಣಾನಾಂ ಅರ್ಥ ನಿರ್ವಾಹಮಾಹ.

ಇಷ್ಟದಿ ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತಿ ಸೂತ್ರಜ್ಞಿಲಿ ಸಾಮ್ಯಂ ಕಂಠೋಕ್ತಮಾ ಗೈಯಾಲ್, ಮುಕ್ತದಶೈಯಿಲ್ ಐಕ್ಯಮ್ ತೋತ್ತಿನ ವಿಡಜ್ಞಿಲಿಲ್ಲಾಮ್ (೧) “ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋ ರೈಕೈಂ ದೇವ್ಯೇವಂ ಸಮಜಾಯತ” ಇತ್ಯಾ ದಿಗಿಲಿರ್ಪಡಿಯೇ ಭೇದ ಶ್ರುತ್ಯ ವಿರೋಧೇನ ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು.

ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಕೂಡದು. ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೂ ಸ್ಮೃತಿಗಳಿಗೂ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೂ ಪರ ಸ್ಪರವಾಗಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದಾಗಲಿ ವಿರೋಧವೆಲ್ಲಾದರೂ ಉಂಟೆ ? ಆದುದರಿಂದ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಯುಕ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಐಕ್ಯ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ, ಸಮಾನ ಧರ್ಮ ಭೋಗಗಳಿಂದ ಐಕ್ಯವೇ ವಿನಾ, ತ್ರೀ ಶಂಕ ರಾಭಿಪ್ರಾಯವಾದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯವಿಂದುಪದೇಶಿಸು ತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಮುಕ್ತರಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ನಿರ್ವಾಹ ಹೇಗೆ ?

ಇಷ್ಟದಿ - ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲೂ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ, ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ಮೂಲಕ, ಸಾಮ್ಯಂ - ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಸಹ ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯವೆಂಬುದು, ಕಂಠೋ ಕ್ತಮಾಗೈಯಾಲೆ - ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಮುಕ್ತ ಜೆಶೆಯಲ್ಲಿ, ಐಕ್ಯಮ್ ತೋತ್ತಿನ ವಿಡಜ್ಞಿಲಿಲ್ಲಾಮ್ - ಐಕ್ಯವೆಂದು ತೋರುವ ಎಂದರೆ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಐಕ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಐಕ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋರುವ ಸ್ಥಳಗಳ ಲಿಲ್ಲಾ “ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವ ಯೋರೈತ್ಯಂ ದೇವ್ಯೇವಂ ಸಮಜಾಯತ” “ತ್ರಿ ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಪರಮಸಾದಾರ್ಥರೂಪ ಐಕ್ಯವು ಓ ನೀತಾದೇವಿ ಯೇ ಈ ಪರಿವದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು”, ಇತ್ಯಾದಿಗಿಲಿರ್ಪಡಿಯೇ - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಭೇದಶ್ರುತ್ಯವಿರೋಧೇನ - ಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಕಣ್ಣುಕೊಳ್ಳದು - ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಸಖ್ಯವಿಂದ ಐಕ್ಯವೇ ವಿನಾ, ಜಿನ್ನರಾದ ಇನರಿಬ್ಬರಿಗೂ

ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವು. ಹೀಗಿರುವದರಿಂದ ವಿಭುವಾಗಿ ಶೇಷಿಯಾಗಿ ಸರ್ವಾಧಾರನಾಗಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿರುವನನಿಗೂ, ಅಣುವಾಗಿ ಶೇಷನಾಗಿ ಅಭೇಯನಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಪರಮ ಮೈತ್ರಿ ಇರುವದರಿಂದ ಐಕ್ಯ ಹೇಳುವ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲ ಲ್ಲಾ, ರಾಮಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಮಷ್ಣಿಯು ಹೇಗೆ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದರೋ, ಹಾಗೆ ಪರಮ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಸಮಾನ ಭೋಗಾದಿ ಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವರೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೆಂಬರ್ದ ಮಾಡಿದರೆ ಭೇದ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಐಕ್ಯತೋರುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳಾವುವೆಂದರೆ :—

೧. “ಅಯಮಾತ್ಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ” (ಬೃ. ೬. ೪. ೫) ಈ ಸಂಸಾರಿಯಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗುತ್ತಾನೆಂದು ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಅರ್ಥಮಾಡಿದರು. ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವಾದರೋ, ಈ ಆತ್ಮನು ಅಪಹತ ಪಾಪಾತ್ಮಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವದರಿಂದ, ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಒಬ್ಬ ಬಾಲನು ಸಿಂಹದಪಾಗೆಪರಾಕ್ರಮ ಉಳ್ಳವನಾದರೆ, “ಸಿಂಹೋ ನಾಣವಿಕೇ” ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಬಾಲನೇ ಸಿಂಹ ಹೇಗೆಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ.

೨. “ತತ್ತ್ವಮಸಿ ಶ್ವೇತಕೇತೋ” (ಛಾಂ. ೬. ೮. ೭) ಆ ಮೌಢ್ಯಾತ್ಮನೀಕನಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾಕರನಾಗಿ ಜಗತ್ಪಾರಣಭೂತನಾದ ಸತ್ಯಕಾಮಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅಜಿಜ್ಞಾತೀಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಶರೀರವಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ಹೀ ಶ್ವೇತಕೇತುವೇ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದರಿಂದ, ಸಾಮಾನ್ಯಾಕರಣ್ಯವೂ ಕೂಡುತ್ತದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಜಗತ್ಪಾರಣನಲ್ಲದ ಜೀವನೂ ಜಗತ್ಪಾರಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೂ ಬೇರೆ ಎಂಬುವದು ಸಿದ್ಧವು. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯಾಕರಣ್ಯವೇ ಸರಿಹೋಗುವದಿಲ್ಲವು.

೩. “ಬ್ರಹ್ಮವೇದ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ” (ಮುಂ. ೩. ೨. ೯) ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನುವಾಸಿಸಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಆಗುವನೆಂದರೆ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗುವನು. ಗುಣದಲ್ಲೂ ಭೋಗದಲ್ಲೂ ತತ್ತ್ವದ್ವೇಶನಾಗುವನು. ಬ್ರಹ್ಮನೊಬ್ಬನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಸುವನೊಬ್ಬನು ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರೆಂಬುವದು ಬ್ರಹ್ಮವೇದ ಶಬ್ದದಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಭವತಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಾರ್ಥವು ಕೂಡುವದಿಲ್ಲವು. ಅಧಿಕಂತು ಭೇದನಿದೇಶಾತ್ (ಬ್ರ. ಸೂ. ೨. ೧. ೨೨) ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ

ಅಧಿಕೋಪದೇಶಾತ್ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜೀವಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಅಧಿಕನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೂ “ಸೃಢಗಾತ್ಮಾನಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚಮತ್ವಾ” (ಶ್ವೇತಾ. ೧. ೬) ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೪. “ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” (ಬೃ. ೩. ೪. ೧೦) ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವನು “ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ” ಎಂದು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಮಂಜಸಾರ್ಥವು “ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಆತ್ಮಾ ಎಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.

೫. “ವಿಭೇದ ಜನಕೇಜ್ಞಾನೇ ನಾಶಮಾತ್ಯಂತಿಕಜ್ಞತೇ | ಆತ್ಮನೋ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಭೇದಮಸಂತಂ ಕಃ ಕರಿಷ್ಯತಿ ||” (ವಿ. ಪು. ೬ ೭. ೯೬) ಇದರರ್ಥವು ಹಿಂದೆಯೇ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೬. “ತದ್ಭಾವ ಭಾವಮಾಪನ್ನ ಸ್ತದಾಸೌ ಪರಮಾತ್ಮನಾ | ಭವತ್ಯಭೇದೀ ಭೇದಶ್ಚ ತಸ್ಯಾಜ್ಞಾನ ಕೃತೋ ಭವೇತ್ ||” ಇದರರ್ಥವೂ ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

೭. “ಆತ್ಮೇತಿ ತೂಪಗಚ್ಛಂತಿ ಗ್ರಾಹಯಂತಿ ಚ (ಬೃ. ಸೂ. ೪.೧.೩.) ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದೇ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇದನ್ನೇ ಅಪ್ಪೋಕರಿಸಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬರ್ಥವು ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದರೆ ಹಿಂದಿನ “ಅಧಿಕಂತು ಭೇದ ನಿರ್ದೇಶಾತ್ ಇತ್ಯಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವುಂಟಾಗುವದರಿಂದ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಉಪಾಸನೆಯನ್ನೇನೋ ತಾನು ಪರಮಾತ್ಮನೆಂಬ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಹೇಗೆಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನಗೆ ಆತ್ಮಾವಾದದಿಂದ ಆತ್ಮಾ ಎಂದೇ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯೋಹಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರಕನಾದ ತನಗೆ ಆತ್ಮಾವಾದ ಅಹಂ ಎಂಬ ಶಬ್ದವೂ ಆ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಸಹ ಹೇಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮಶರೀರಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಅಹಂ ಶಬ್ದವೂ ತದ್ಬುದ್ಧಿಯೂ ಸಲ್ಲುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಆದುದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನಗೆ ಆತ್ಮಾ ವೆಂದು ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಹಾಗೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಇವುಗಳಿಂದ ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಇಂತಹ ಅದ್ವೈತ ತೋರುವ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳುವಾಗ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಭೇದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೇಕು. ಎಲ್ಲಾ ಶ್ರುತಿಗಳೂ, ಸ್ಮೃತಿಗಳೂ

ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯೇ ಬಾಧಕ ಪ್ರದರ್ಶನಮ್

ಇಚ್ಛಿನಲ್ಲಾದಪೋದು (೧) “ಯದಾತು ಮನ್ಯತೇ ನೋದ ಮನ್ಯ

ಪುರಾಣೇತಿ ಹಾಸಗಳೂ, ಚೇತನ ವರಗವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಚೇತನ ವರಗೈಲ್ಲಾ ಆತ್ಮಾವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೂ ಚೇತನ ವರಗಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಮಿ ದಾಸ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಚೇತನನು ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗುವ ಪ್ರಾಪ್ತಾವೆಂದೂ, ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆಂದೂ, ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೇಕೇ ವಿನಾ, ಐಕ್ಯಬೋಧೆಯಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದು ನಂಬಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧಾರ್ಥ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸರಿಯಲ್ಲವು. ಮೇದವೇ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾ ಗಿಯೂ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಲ್ಲದೆಯೂ ಉಪದೇಶಿಸಲಾರದಷ್ಟೇ. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳದೆ, ರಾಮಸುಗ್ರೀವರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ನೇರಿದರು, ಸಯುಕ್ತಾದರು, ಸಮಾನ ಭೋಗಾದಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದರು, ಮಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು, ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ “ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋರೈಕ್ಯಂ” ಎಂದು ಐಕ್ಯಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಹರ್ಷಿಯು ಹೇಗೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೋ, ಹಾಗೆ ಈ ಐಕ್ಯಶ್ರುತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಮ ಸುಗ್ರೀವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಐಕ್ಯಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳದರೆ ಬಹು ಬಾಧಕಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವ್ಯಾಸರು ನಿರ್ದೋಷ ನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಈ ಶ್ರುತ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಉಂಟಾಗುವ ಬಾಧಕವೇನೆಂದರೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ವಚನಗಳ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೂ ಗೀತಾರೋಪದೇಶಾದಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೂ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದುಸದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಬಾಧಕಗಳು.

ಇಚ್ಛಿನಲ್ಲಾದ ಪೋದು ಈ ಐಕ್ಯ ಪ್ರತೀಕಾರಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಮೊಲೆ

(೧) ಭಾರತ. ಶಾಂತಿ. ೬೨೩-೭೭, ೮೦.

ಏಷ ಇತಿ ದ್ವಿಜಃ | ತದಾಸಕೇವಲೀಭೂತಷ್ಟದ್ವಿಂಶ ಮನುಸತ್ಯತಿ |
ಅನ್ಯಶ್ಚ ರಾಜ್ ಸಪರಃ ಸ್ತಥಾನ್ಯಃ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ | ತತ್ಸ್ತತ್ತ್ವಾದನುಪಶ್ಯಂತಿ
ಹ್ಯೇಕವಿನೇತಿ ಸಾಧನಃ | ಅನ್ಯಶ್ಚ ರಾಜ್ ಸಪರಸ್ತಥಾನ್ಯಃ ಪಂಚವಿಂಶಕಃ |
ತೇನೈತನ್ನಾಭಿಜಾನಂತಿ ಪಂಚವಿಂಶಕ ಮಚ್ಯುತಮ್ | ಜನ್ಮಮೃತ್ಯು

ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಳಿದೆ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ
ಹೇಳಿದರೆ, ಅನೇಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ ಏಕಾಂಶವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿ ಹೇಳುವ ತತ್ವಾರ್ಥ ನಿರ್ಣಯ
ದಲ್ಲಿ ಮಹಾಗ್ರೇಸರರಾದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಥಮತಃ ಉದಾ
ಹರಿಸುತ್ತಾರೆ:—“ಯದಾತು - ಯಾವಾಗಲಾದರೆ, ಅಹಂ - ನಾನು, ಅನ್ಯಃ -
ಪರಮಾತ್ಮಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂದೂ, ಏಷಃ - ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು
ಅನ್ಯಃ - ಜೀವಾತ್ಮ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂದೂ, ದ್ವಿಜಃ-ಬ್ರಾಹ್ಮ
ಣನು, ಮನ್ಯತೇ - ತಿಳಿಯುವನೋ, ತದಾ - ಆಗ, ಸಃ - ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು,
ಕೇವಲೀ ಭೂತಃ - ಪ್ರಾಕೃತ ದೇಹಾದಿಗಳಿಲ್ಲದವನಾಗಿ, ಷಡ್ವಿಂಶಂ - ಇಪ್ಪ
ತ್ತಾರನೆಯ ತತ್ವವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಅನುಪಶ್ಯತಿ - ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವನು,
ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಆತನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಅನಂದಿಸುವ
ನೆಂಬರ್ಥವು. ಹೇ ರಾಜ್ - ಓ ಜನಕಮಹಾರಾಜನೇ, ಯಾಚ್ಛುಃಪುರು
ಷನಕಮಹಾರಾಜನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಪರಃ - ಆ ಪರಮಸ್ವರೂಪದ
ಸರ್ವೇಶ್ವರನು, ಅನ್ಯಶ್ಚ - ಬೇರೆಯಾದವನು, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ಪಂಚ
ವಿಂಶಕಃ - ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ವವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೆ ಎಂದರೆ
ಸ್ವರೂಪತಃ ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದರೂ, ಸಾಧನಃ - ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ,
ತತ್ಸ್ಥತ್ವಾತ್ - ಪಂಚವಿಂಶಕನಾದ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೂ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿರುವದ
ರಿಂದ, ಏಕವಿನೇತಿ - ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರುವದರ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬರೇ
ಎಂದೇ, ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ - ಕಾಣುವರು, ಭಾವಿಸುವರು ಇದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ
ದಿಂದ ಒಂದಾಗಿ ಎಣಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜೀವಾತ್ಮನು ಶರೀರವಾ
ಗಿಯೂ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಂತರಾತ್ಮಾವಾಗಿಯೂ ಇರುವದರಿಂದ
ದೇಹಾತ್ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಗೆ ಏಕೀಭಾವವೋ ಹಾಗೆ ಏಕೀಭಾವವೆಂಬಿವಾಪ್ರಯವು,
ಹೇ ರಾಜ್ - ಓ ಜನಕರಾಜನೇ, ಸಪರಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ, ಅನ್ಯಶ್ಚ -
ಬೇರೆ, ಪಂಚವಿಂಶಕಃ - ಏನೆಯ ತತ್ವವಾದ ಜೀವಾತ್ಮನೇ, ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೆ ;

ಭಯಾದ್ವಿಘ್ನತಾಸ್ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಾರ್ಥಕಾರ್ಯಪಃ | ಷಡ್ವಿಂಶತಮಾನುಪಶ್ಯಂತಿ
ಶುಚಯಸ್ತತ್ಪರಾಯಣಾಃ ||

ತೇನ - ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ಏತಂ ಅಚ್ಯುತಂ - ಈ ಅಚ್ಯುತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಪಂಚನಿಂತಕಂ - ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ತತ್ವವಾದ ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ, ನಾಭಿಜಾನಂತಿ - ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವು. ಈ ಮನಸ್ಸು - ವಾಚನಿಕವಾದ ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ ಪರಮಾತ್ಮರುಗಳಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವಾದವು ಮೂರೀತ್ಯತನಾಮಾತು. ಬೇರೆ ಕಾರ್ಯವೆಂಬ ಕಶ್ಯಪ ಕುಲೋದ್ಭವನೇ, ಜಸ್ಮ ಮೃತ್ಯು ಭಯಾದ್ವಿಘ್ನತಾಃ - ಇವರು ಭಯಗಳ ಭಯದಿಂದ ಹೆದರಿವ, ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗಾರ್ಥ - ಜ್ಞಾನೋಪಾಯವಾಗಿ, ಶುಚಯಃ - ಕರ್ಮಯೋಗುಚ್ಛೇದಿಯಿಂದ ಸತ್ಯವಾದಗಳ ಸಮಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮಾಪ್ತರಾಗಿ, ತತ್ಪರಾಯಣಾಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸಾರವೇಕೆಯೆಂದು ಅರಿತುಕೊಂಡ ಸರ್ಮದಾ ಆತನನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವರಾಗಿ, ಷಡ್ವಿಂಶಂ - ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು, ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ - ಸರಂತರೈವಭಾವಿಸಿ, ಏಕಂ ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ ಸತ್ಯತಿಸಂತಾನದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಸಾರವ್ಯಕ್ತಿಸತ್ಯವೆಂದು ಪಶ್ಯಂತಿ ಮೃತ್ಯುಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬಹು ಬಾರಿ ಬಾರಿ ಬಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೀಕರರು ಶ್ರೀ ನ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳು. ಇವರ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿಗಿಂತ ಪರಮಾತ್ಮವಾಕ್ಯವು ಬೇರ ಇರಲಾರದು. ಇಲ್ಲಿ ಕಂತೋಕ್ಯವಾಗಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಪುನಃ ಪುನಃ ಬೇರೆ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಹು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಉಪಪಶ್ಯಂತಿಗಳಿಂದ ಆವುಗಳ ಉಪಪ್ರಹ್ಮಣಗಳಲ್ಲೂ ಐಕ್ಯವು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ, ಇವಕ್ಕೆ ಏಕವೆಂಬ ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧರು ಐಕ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಅದೇ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಹೇಳಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಬೇವಾತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಂಶವಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ ಐಕ್ಯವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಂದೂ ಬಹು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಹೇಳುವವಕ್ಕಾಗಿ ಬೇವಾತ್ಮನನ್ನು ಪಂಚನಿಂತಕವಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಷಡ್ವಿಂಶಕನಂದೂ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವು ಅಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪಂಚನಿಂತಕ, ಷಡ್ವಿಂಶಕವೆಂದು ಒಂದೇಯೇ ಏಕವು ಏಕವು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ. ಬಾಕಿ ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ ತತ್ವವಾದಗಳ ಕಾರದ ಗಾಢನೆಯ ಪುಟವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಪಶ್ಯಂತಿ ಸಾಂಖ್ಯರು ವಿಭಾಗಿಸಿ ಹೇಳಿದುದು ಅಡ್ಡಪದ್ಧತಿಗಳು ; ಅದು, ಅದು ಇದರೂ ಐಕ್ಯವು

(೨) “ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವನ್ಯಃ”.

ಗಳು, ಅವರಲ್ಲಿ ೨೫ನೆಯದು ಜೀವಾತ್ಮ ತತ್ತ್ವವು, ೨೬ನೆಯದು ಪರತತ್ತ್ವವು.

ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ ಹೀಗೆಯೇ ಬಹು ಸ್ಫುಟಿತವಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಎರಡು ವಿಧ ಜೀವಾತ್ಮರುಗಳಿಗಿಂತ ಬೇರೆಯಾದವನೆಂದು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಆ ಪರಮಾಣವನ್ನದಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ :—ದ್ವಾವಿಮೌ ಪುರುಷೌಲೋಕೇಕ್ಷರಶ್ಚಾಕ್ಷರ ಏವಚ | ಕ್ಷರಸ್ವರಾಜಭೂತಾನಿ ಕೂಟಿಸ್ಥೋಕ್ಷರ ಉಚ್ಯತೇ | ಉತ್ತಮಃ ಪುರುಷಸ್ತ್ವನ್ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮೋತ್ಕೃಷ್ಣಾಹುತಃ | ಯೋಲೋಕತ್ರಯಮಾಗ್ರಿಭಿಃಪ್ರತ್ಯಯೈಃ | ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳಲ್ಲೂ ಸಾರಭೂತವಾದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಭಗವಾನ್‌ನವರು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯವಾರ್ತಿಕ ವಿಜಯವಸ್ತುವನ್ನೇವೇಶಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುವದು ಅಸಂಗತವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತತ್ವೋಪದೇಶನನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷರವೆಂದೂ ಅಕ್ಷರವೆಂದೂ ಇಬ್ಬರೂ ಪುರುಷರು, ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಚತುರ್ವಿಧವೆಂದೂ ಮೊದಲನೆಯದು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಾದಿಗಳವರೆಗೂ ಇರುವ ಜೀವರಾಶಿಯು ಎಲ್ಲಾ ದೇವರೂಪವಾದ ಅಜಿತಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಜನ್ಮಸ್ಥಿತ್ಯಾದಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಂದಲೂ ಬಾಕಿ ಉಳಿದವರಿಂದ ಕ್ಷರಶಬ್ದವಾಚ್ಯವು. ಇಂತಹ ಅತಿ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಉಳಿದವರೂ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಯಿಲ್ಲದವರಿಂದ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪದಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುವ ಸತ್ಯವೇವೆತ್ತ ಮುಕ್ತನ ವಗ್ಗವು ಅಕ್ಷರ ಶಬ್ದದಿಂದ ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮಪುರುಷನು, ಪುರುಷೋತ್ತಮನು, ಪರಮಾತ್ಮನು, ಸುಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಅನ್ಯಃ - ಬೇರೆಮಾಡವನು. ಈ ಬದ್ಧಮುಕ್ತಸತ್ಯರುಗಳಿಗಿಂತ ಸತ್ವೋದರದ ಬಲಕ್ಷಣವು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಮುಂದೆ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ :— ಯಾಃ - ಯಾವ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಲೋಕತ್ರಯಂ - ಮಹಾವಿಶ್ವವಾದ ಮೂರು ಲೋಕಗಳನ್ನೂ, ಅವಿಶ್ಯ - ಅನಿಶ್ವರನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಉದ್ಭವವೆಂದು ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಿ, ಈಶ್ವರ-ಅವನಿಗೆಲ್ಲಾ ತಾನು ಸ್ವಾಮಿಯಾಗಿಯೂ ಆವಿಶ್ಯ ತನು, ಭೃಂ - ಸ್ವತ್ವಾಗಿಯೂ, ಬಿಭೃತಿ - ಭವ-ಮನುಷ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡಿಸಿ, ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಅವನು ಬಲಕ್ಷಣನು. ಆತನ ಅನುಪ,

ನೇಶಕ್ಕೆ, ಈ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕಷ್ಟೆ. ಆಚಿತ್ತು ಪಂಚಾಮ ಹೇತುವಾಗಿದ್ದರೂ “ಅಜಾಮೇಕಾಂ ಲೋಹಿತ ಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾಂ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಯು (ಅಚಿತ್ತು) ನಿತ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮನ್ಮು ವಾಂಶೋ ಜೀವಲೋಕೇ ಜೀವಭೂತಸ್ಸನಾತನಃ ಎಂಬಲ್ಲಿ, “ಅಚ್ಛೇ ದ್ವ್ಯೋಯಮದಾಹ್ಮೋಯಂ ಅಕ್ಷೇದ್ವ್ಯೋಲೋಷ್ಯ ಏವಚ | ನಿತ್ಯಸ್ವರ್ದಗತ ಸ್ವಾಣುರಚಲೋಯಂ ಸನಾತನಃ” (ಗೀ. ೨. ೨೩) ಎಂಬಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆಯೇ “ನಿಕೋನಿತ್ಯಾನಾಂ” ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಜೀವಪರಮಾತ್ಮನ ನಿತ್ಯ ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಚಿದಚಿತ್ತಾದ್ಯಾದ ಮೂರು ತತ್ವಗಳೂ ನಿತ್ಯವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಎಂದರೆ ತುಂಬಾ ಸಾಹಸವಾ ದುದು. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರವರು ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಗಳೆರಡೂ ಉಪಾಧಿಯಿರುವುದಾದ ಹಾಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಶ್ಲೋಕ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾದರೆ ವಿಶದವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಅವು ಉಪಾಧಿ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಬೇಡ ವೇ ? ಶ್ರೀಧರಾಚಾರ್ಯರವರ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಟಕ್ಕೆ ರಬ್ಬಕ್ಕೆ ವಸ್ತುತದ ಹಾಗೆ ಚಲಿಸದೇ ಇರುವವನು ಎಂದರೆ, ನೇಡವು ನಾಶ ಹೊಂದುವರೂ ನಿರವಾಗಿರುವ ಜೀವನೆಂದು ಅರ್ಥ ಬರಬೇಕು. ಇದೀಗ ಸಮಾಪದವ್ಯಾಯವ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಕಾರರು ಕೂಟಕ್ಕೆ ರಬ್ಬಕ್ಕೆ ಆಚಿತ್ತದ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟು ತನ್ನ ಸ್ವೇತ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಿರುವ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನೆಂದು ಅರ್ಥ ಬರಬೇಕು. ಅಕ್ಷರ ರಬ್ಬಕ್ಕೆ ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಬದಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ತುಂಬಾ ಸಾಹಸವಾಡಿ ಹೇಳುವದ್ದೇ. ಏಕೆಂದರೆ ದ್ವಾ ವಿಮೌ ಪುರುಷಾ ಎಂದೂ, ಅಕ್ಷರವೆಂದೂ ಪುಲ್ಲಿಂಗ ಪ್ರಯೋಗವಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದರೆ ಹೇಳ ಬಹುದೇ ? ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯು ಪರಮಾರ್ಥ ಬೋಧಿಸುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು ಭಾವನಕನ್ನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಸಂಶಯಕ್ಕೂ ಆಸ್ಪದವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದಾರಾ ? ಇಂತಹ ಅತಿ ಸಾಹಸಾರ್ಥ ಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕ್ಷರವಲ್ಲವೆಂದು ಅಕ್ಷರವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಬಹು ಜೀವನಲ್ಲ ದವನು ಬಾರದೆರೆ ಮುಕ್ತಜೀವನೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳುವದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭ ವಲ್ಲವೇ ? ಅದುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳುವುದಾದವು ಈ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲ ವಿರುದ್ಧವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದೂ ಸಂದೇಹವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆ. ಮನನೇ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದು ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಅಪರೋಯಂ ಮಿತಸ್ತು”

(೩) “ತತ್ರ ಯಃ ಪರಮಾತ್ಮಾತು ಸನಿಶ್ಯೋ ನಿರುಜಸ್ವತ್ವತಃ |

ನ್ಯಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಂ ವಿದ್ಧಿಮೇಪರಾಂ | ಜೀವಭೂತಾಂ ಮಹಾಬಾಹೋ ಯ
ಯೇದಂ ಧಾರ್ಯತೇ ಜಗತ್ ||” (೭. ೫) ಎಂದು ತನಗೆ ಶರೀರ ರೂಪದಲ್ಲಿ
ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದೂ, ಒಂದು ಜಡ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದೂ,
ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವವರ್ಗವೆಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಾ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದೂ
ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವರುಗಳೇ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಬೇರೆ ಎಂದೂ ಸ್ಪುಟ
ವಾಗಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಜೀವನನ್ನು ಪಂಚವಿಂಶಕನೆಂದೂ, ಪರಮಾತ್ಮ
ನನ್ನು ಷಡ್ವಿಂಶಕನೆಂದೂ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಶಾಂತಿಪರ್ಮ ಶ್ಲೋಕಗಳೇ
ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮಹರ್ಷಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆದಿಪರ್ಮದ
ಶಕುಂತಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ,

(೪) ಏಕೋಹ ಮಸ್ಮೀತಿ ಚಮನ್ಯಸೇತ್ಸಂ

ನ ಹೃಚ್ಛಯ ವೇತ್ಸಿ ಮುನಿಂ ಪುರಾಣಂ |

ಯೋವೇದಿತಾ ಕರ್ಮಣಃ ಪಾಪಕಸ್ಯ

ತಸ್ಯಾಂತಿಕೇತ್ಸಂ ವೃಜಿನಂ ಕರೋಷಿ ||

ಎಂದು ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಸ್ವಾಮಿಯ ಸ್ವಂ - ಸ್ವತ್ತಾಗಿ
ದ್ದರೂ ತನ್ನದು ಎಂದು ಚೋರಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಓ ಜೀವಾ
ತ್ಮನೇ ನೀನೊಬ್ಬನೇ ಎಂದು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ
ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವೆಂಬ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗಾಗಿ ದಿವ್ಯಮಜ್ಜೆಗಳ ವಿಗ್ರಹ
ವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನಿನಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾಗಿ ಸನಾತನನಾದ ಹಾರ್ಥವತಾರಿಯು ನೆಲಸಿ
ರುವನೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದೋ ಏನು? ಈ ಆತ್ಮಾವಹಾರ ಚೋರಕೃತ್ಯವನ್ನು
ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕರ್ಮವನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಯುವನೇ ಆ ಸರ್ಮಜ್ಞನು. ಅಂಥಾವನ
ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಕೊಂಡು ನೀನು ಈ ಪಾಪಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತೀಯೇ.
ಇದು ತುಂಬಾ ಶೋಚನೀಯವಾದ ವಿಷಯವೆಂದು ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ
ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ.

ಮೇಲೆ ಮಹರ್ಷಿಯ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಸಾಕಾಗಿದ್ದರೂ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ
ದೇಶಿಕರು ಪುನಃ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ದಾಹರಿಸಿ, ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮ
ಭೇದವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಿಸುವುದರಿಂದ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಸುತರಾಂ ಅವಕಾಶ
ವಿಲ್ಲವೆಂದು ವ್ಯಕ್ತವಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೩) ಭಾರ. ಶಾಂತಿ ೩೬೧-೧೪, ೧೫.

(೪) ಭಾರ. ಆದಿ ೯೮-೮

ಸತುನಾರಾಯಣೋಜ್ಞೋಯಸ್ಕರಾತ್ಮಾ ಪುರುಷೋಹಿ ಸಃ | ನಲಿಪ್ರತೇ
ಕರ್ಮಫಲೈಃ ಪದ್ಮ ಪತ್ರಮಿವಾಂಭಸಾ | ಕರ್ಮಾತ್ಮಾ ತ್ವಪರೋಂಬೋಸಾ
ಮೋಕ್ಷಬಂಧೈ ಸ್ವಯಂಜ್ಯತೇ ||

(೨) ಇದು “ನಿಶ್ಕೋನಿತ್ಯಾನಾಂ ಚೇತನಶ್ಚೇತನಾನಾಂ ಏಕೋ ಬಹು
ನಾಂ ಯೋನಿವಿಭಾತಿ ಕಾಮಾಕಾ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯಂತರಭೇದವಾಗಿ ಚೇತನವು
ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಉಪಹರಿಸುವ ಶ್ರುತವಾದ್ದು. ತತ್ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ
ತ್ವನಲ್ಲಿ ಅಂಕರಾನ್ವಿಯಾಗುವ ಏಕಮವಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಬಹು, ಚರಮಾತ್ಮಾ, ಚು
ಪರಮಾತ್ಮನಾದರೋ, ನಿತ್ಯಃ-ಶಾಶ್ವತವಾದವನು, ನಿಶ್ಕಂಜನು. ಈ ಮಿಥ್ಯಾಭಿಮಾನ
ಗಳಿಲ್ಲದವನು. ಎಂದು, ಸ್ವೈತೇ-ಸ್ವಲ್ಪವೆತ್ತವನು ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥವು ಸ್ವಲ್ಪವೆತ್ತವನು
ಲ್ಪವೆತ್ತವನು. ಯಾವ ಗುಣಗಳೂ ಇಲ್ಲದವನೆಂದರ್ಥ. ಕರ್ಮ ಮಾತ್ರವೂ ಇದೆ
ಎಂದರೆ ಯಾವ ಗುಣಗಳೂ ಇಲ್ಲದ ವಸ್ತುವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಇದೇ. ಅದೇ ಮಗನಾದ
ವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಗೆಕರೆಯುವವು. ಅದು ಬಹು. ನಿಶ್ಕರ್ಮವಾದ
ತ್ವವೇ. ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸನವರ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದ ಮಾರ್ಗವುಳ್ಳವನು. ನಿಶ್ಕಂಜನು
ಅಧ್ಯಾಯದ ೧೮ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು. “ಜ್ಞಾನೋಜ್ಞೋಯಂ ಸರ್ಗುಣಂ
ನಿಶ್ಕುಣಂಚ” ಎಂದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶ್ರುತವಾದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವು ಇಷ್ಟವೆತ್ತವನು
ಸ್ತಮೋಗುಣಗಳಿಂದ ಯಜ್ಞನಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಕುಣವಾದ ಉಪಾಧಿಯು
ಜ್ಞೋಯಂ - ಇಂತಹ ಸತ್ತ್ವ ರಜಸ್ಸುಗಳಿಗುಣವೆಂದೆಂದು ಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಸರ್ಗ
ರಿಂದ ನಿರ್ಗುಣನೆನಿಸುವ, ಅದು ಕ್ಷೇಪ ಕರ್ಮಣು ಬದಲಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಾದ ಸತ್
ಮಾತ್ಮನು ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಪನು - ತ್ವಮಾತ್ಮನಾದ
ನಾದರೋ, ನಾರಾಯಣಃ - ನಾರಾಯಣನು, ಜ್ಞೇಯಃ - ಜ್ಞೇಯನಾದವನು
ಚತಸ್ಮ ವಸ್ತುವು, ರಾಕ್ಷಸಸ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಿವ ಚತುರ್ಮುಖಃ - ಚತುರ್ಮುಖ
ಆತನೇ ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಅಂಕರಾದ್ದು, ಸಃ - ಆತನು, ಪುರುಷೋಹಿ - ಪುರುಷನು
ಪುರುಷನು, ಅಧವಾ, ಏಕೋ ಪುರುಷಃ - ಏಕವಾದವನು, ಅಧವಾ, ನಿಶ್ಕಂಜ
ಪ್ರಾಯಮಿತರಃ - ಎಂಬ ಶ್ರುತವಾಗಿ ಇವನಾದರೆ ಆತನು ನಿಶ್ಕಂಜನು. ಅಧವಾ
ಸೂಕ್ಷ್ಮಃ - ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದವನು, ಪುರುಷೋಹಿ ಪುರುಷಃ - ಪುರುಷನಾದವನು, ಅಧವಾ, ಪದ್ಮ
ಪತ್ರಂ - ಕಮಲವೆತ್ತವು. ಇದೇ, ನಲಿಪ್ರತೇ - ನಲಿಪುತ್ರನಾದವನು, ಅಧವಾ
ಯಾಗೇ, ಕರ್ಮಫಲೈಃ - ಕರ್ಮಗಳ ಫಲವು ಪೂರೈಸಿದವನು, ಅಧವಾ, ಕರ್ಮಫಲೈಃ
ಸುವ ಕರ್ಮಫಲಗಳಿಂದ, ನಲಿಪ್ರತೇ - ನಲಿಪುತ್ರನಾದವನು. ಅದೇ, ಅಕರ್ಮ

(೪) “ಅಯೋಹಿಂಚೇ ಯಥಾವಹ್ನಿ ಭಿನ್ನಸ್ತತ್ಯ ಭಿನ್ನವತ್ | ತಥಾವಿಶ್ವಮಿದಂ ದೇವೋಹ್ಯಾಪ್ಯತ್ಯಪರಿತಿಷ್ಠತಿ ||” ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮಾಣ ಸಹಸ್ರಂ ವಿರೋಧಿಕ್ಕುಮ್.

ಗಣಿಗೆ ಗುರಿ ಯಾರು ? ಎಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕರ್ಮಾತ್ಮತು - ಆ ಕರ್ಮಗಳ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ತಿಳುಕಿದವನಾದರೂ, ಅವರಃ - ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗೆ ಸದ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವನ್ನಲ್ಲದ, ಯೋಸೌ - ಯಾವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ, ಅಸೌ ಎಂದು ಹೇಳಿದವನಾದ ನಿನ್ನಲ್ಲೂ ನನ್ನಲ್ಲೂ ಇದ್ದು ಹೀಗೆ ಅನೇಕರಾಗಿರುವ ಈ ಜೀವಾತ್ಮನಾದರೋ ಎಂಬ ಛೇದವು. ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಃ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅಪರಃ ಎಂಬ ಪಾಠಾಂತರವುಂಟು, ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಿಂತ ಜೇರೆ ಯಾದವನು ಈ ಜೀವಾತ್ಮನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಆಗಲೂ ಜೀವ ಪರಮಾತ್ಮರ ಭೇದವೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನೊಸಲನೆಯ ಪಾಠವೇ ಸರಸವಾದುದು ; ಸಃ - ಅಂತಹ ಜೀವಾತ್ಮನು, ಮೋಕ್ಷಬಂಧೈಃ - ಮೋಕ್ಷಫಲವೇನು, ಸಂಸಾರಬಂಧ ವೇನು ಈ ಫಲಗಳಿಂದ, ಯುಜ್ಯತೇ - ಹೊಂದುವನಾಗುತ್ತಾನೆ ” ಇಲ್ಲಿ ಸತು ನಾರಾಯಣೋಚ್ಚೇಯಃ ಎಂಬ ಪಾಕ್ಯವು ಚತುರ್ಬಲನು ರುದ್ರನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುವ ಪಾಕ್ಯದಲ್ಲರುವದರಿಂದ, ಈ ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಎಲಕ್ಷಣನಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು.

(೫) “ಅಯೋಹಿಂಚೇ - ಕೂಡ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ, ವಹ್ನಿಃ - ಅಗ್ನಿಯು, ಭಿನ್ನಃ - ಭೇದಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಯಥಾ - ಹೇಗೆ, ಅಭಿನ್ನವತ್ - ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಹಾಗೆ, ತಿಷ್ಠತಿ - ಇರುತ್ತದೆಯೋ, ತಥಾ - ಹಾಗೆಯೇ, ದೇವೋಹಿ - ಕ್ರೀಡಾಪಡೆನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೂಡ, ವಿಶ್ವ ಮಿದಂ ಅಸೃತ್ಯ - ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ತನಗಿಂತಲೂ ಜೇರೆಯಾದ ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪರಿತಿಷ್ಠತಿ - ಅದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಒಂದೆಯೇ ಎನ್ನಬಹುದು, “ಯಚ್ಚ ಕಿಂಚಿತ್ ಜಗತ್ಕಸ್ಮಿನ್ ದೃಶ್ಯತೇ ಶ್ರಾಯತೇಪಿವಾ | ಅಂತರಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ಜ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣ ಸ್ಥಿತಃ ||” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತಾನೆಂಬ ಛೇದವು. ಇಷ್ಟ ಅಭಿನ್ನವತ್ - ಜೇರೆಯಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ, ಎಂಬುದರಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದುದೆಂಬುದು ಸುಸ್ಪಷ್ಟವು.” ಇತ್ಯಾದಿ - ಇದೇ ಕೂಡಲಾದ, ಪ್ರಮಾಣ ಸಹಸ್ರಂ - ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಮಾಣಗಳು, ವಿರೋ

(೪) ಜಮಾಕ್ಯಸಂಹಿತೆ.

ಪರಮಸಾಮ್ಯ ಶ್ರುತೇರಭಿಪ್ರಾಯಃ

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು ಜ್ಞಾನ ಭೋಗಾದಿಗಳಾಲ್ ವಸ್ತು ಪರಮಸಾಮ್ಯಮೇ ಯುಳ್ಳದು.

ಧಿಕ್ಕುಮ್ - ವಿರೋಧವಾದವುಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ ಶಬ್ದವು ಜನೇಕ ವೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುತ್ತವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹಾಗಾದರೆ ಏಕೈಕವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ರಾಮಸುಗ್ರೀವಯೋರೈಕ್ಯಂ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಸಯುಕ್ತಾಗಿರುವ ಭಾವವೆಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು.

ಇಷ್ಟು ದೂತೆ ಉಪಪಾದನ ಮಾಡಿ ದ್ವೈತಿಗಳ ಆನಂದತಾರತಮ್ಯವನ್ನೂ, ಅದ್ವೈತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪೈಕ್ಯವನ್ನೂ, ಖಂಡಿಸಿದುದರಿಂದ “ಪುಣ್ಯಪಾಪೇ ವಿಧೂಯ ನಿರಂಜನಃ ಪರಮಂ ಸಾಮ್ಯಮುಪೈತಿ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಮವೇ? ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಸಮವಾದರೆ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯಾವಾಗ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೋ, ಅದರಿಂದಲೇ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮವಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಮೊದಲು ಯಾವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಭಾವವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅನಂತರ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಗ್ನಿಯಾಲ್ - ಆದುದರಿಂದ, ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಜ್ಞಾನಭೋಗಾದಿಗಳಾಲ್ - ಜ್ಞಾನ ವೆಂದರೆ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ವಿಷಯಾಕರಿಸುವ ಸರ್ವಜ್ಞತ್ವವು, ಭೋಗವೆಂದರೆ ತನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸರ್ರೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧೂತಿಯಿಂದಲೂ ಸೇರಿದವನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಿಕೆಯು, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಅಪಹತ ಪಾಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇವುಗಳಿಂದ, ವಸ್ತು - ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ, ಪರಮಸಾಮ್ಯವೇ ಉಳ್ಳದು - ಪರಮಾತ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮತ್ವವೇ ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಸರ್ರೇಶ್ವರನೊಂದಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವೆಂಬುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು

ಮುಕ್ತೇ ಅವಿದ್ಯಮಾನಾಃ ಭಗವದಸಾಧಾರಣಧರ್ಮಾಃ.

ಈಶ್ವರನುಕ್ಕು ಭಕ್ತಚಾನುರಾದಿಗಳೈವೋಲೆ, ಲಕ್ಷಣಮಾಗ

ಎನೆಂದರೆ (೧) ಪರಮಾತ್ಮನ ಹಾಗೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸುವ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವದು. (೨) ಎಲ್ಲವೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದರಿಂದ, ಸರ್ವವೂ ಅನುಕೂಲವಾದುದಾಗಿ ಉಭಯವಿಭೂತಿವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ನಿರತಿಶಯ ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದುವದು. (೩) ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರ್ಭಾವವು ಉಂಟಾಗುವದರಿಂದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಹಾಗೆ ಅಪಹತಪಾಪತ್ವಾದಿ ಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳನ್ನುಳ್ಳವನಾಗುವದು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರದ ಸಂಪದ್ಯಾವಿರಾಜನ ಸಜ್ಜಲ್ಪಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲೂ, ಮತ್ತು ಭೋಗೇಮಾತ್ರಸಾಮ್ಯ ಲಿಂಗಚ್ಛೇದ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲೂ ಉಪಸಾದಿತಗಳಾಗಿವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಚ್ಛೇದನಭೋಗಾದಿ ಸಾಮ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ “ಪರಮಸಾಮ್ಯ” ಶ್ರುತಿಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಿಂದೆ “ಇದು ಕುದುರೆಗೆ ಸಮ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಇದು ಕುದುರೆಯಲ್ಲವು ಕುದುರೆಯ ಕೆಲವು ಗುಣಗಳು ಮಾತ್ರವಿರುವದರಿಂದ ಕುದುರೆಗೆ ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂದೂ, ಇದಕ್ಕೂ ಕುದುರೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಉಂಟೆಂಬುವದು ಸ್ವತಃ ವ್ಯಕ್ತವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮುಕ್ತನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮನಾಗುವನು ಎಂದರೆ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಮವೆಂಬುವದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮಗಳು ಯಾವುವು, ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿರುವ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮಗಳಾವುವು ಎಂಬುವದನ್ನು ಮುಂದೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿರುವ ಧರ್ಮಗಳು.

ಈಶ್ವರನುಕ್ಕು - ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ, ಭಕ್ತ ಚಾನುರ ವೊದಲಾದವುಗಳ ಹಾಗೆ, ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಪದದಿಂದ ಶ್ರೀ ವತ್ಸ, ಕೌಸ್ತುಭ ವೈಜಯಂತಿ ವೊದಲಾದವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಲಕ್ಷಣಮಾಗಚ್ಛೇದನ - ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ವಿಶೇಷಣಗಳಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿ, ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಚಾನುರಾದಿಗಳು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೇಗೆ ಅಸಾಧಾರಣ ವಿಶೇಷಣಗಳೋ ಹಾಗೆ ಎಂಬದನ್ನು, ಲಕ್ಷಣ

ವೆಂದರೆ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮವೆಂಬರ್ಥವು, ಅವುಗಳು ಹೇಗೆ ಲಕ್ಷಣಗಳೋ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮಗಳೇ ವಿನಾ ಇತ್ಯಾದಿರಲ್ಲವೆಂದರೆ ಚತುರ್ಮುಖರಾದ್ದಿ ಸ್ವಯಂವಿಗಾತರಲ್ಲೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. ಇವುಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಧರ್ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರು ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ಪರ್ಜಂ ಎಂಬ ಸೂತ್ರದ ಮೂಲಕ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಅವುಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:—

(೧) ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣವೂತನಾಗಿರುವಿಕೆಯು, “ಯತೋವಾ ಇಮಾನಿ ಭೂತಾನಿ ಜಾಯಂತೀ ಯೇನ ಜಾತಾನಿ ಜೀವಂತಿ ಯತ್ಪ್ರಯನ್ತೀಭಿ ಸಂಶಿರಂತಿ ತದ್ವಿಜಿಜ್ಞಾಸಸ್ಯ ತದ್ಭ್ರಹ್ಮ” (ಶ್ರೀ. ಭೃಗು.) ಎಂಬ ಶ್ರುತಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಜನ್ಮಾದ್ಯಸ್ಯಯತಃ ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಜನ್ಮಸ್ಥಿತಿಲಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತನು ಯಾರೋ ಅತನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಬೋಧಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಮೂಕ್ತರೇ ಮೊಸಲಾದವರಿಗೆ ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮವು ಕಾರಣವು ಮೂರು ವಿಧ, ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣ, ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣ, ಸಹಕಾರಿಕಾರಣ. ಘಟವೆಂಬ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮೃತ್ತು ಉಪಾದಾನ ಕಾರಣವು, ಕುಲಾಲನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣನು, ದಂಡ ಚಕ್ರಾದಿಗಳು ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣಗಳು. ಈ ಜಗತ್ತೆಂಬ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಮೂರುವಿಧ ಕಾರಣವೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೇ. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ:—“ಯಥೋರ್ಲ ನಾಭಿಸ್ಸೃಜತೇ ಗೃಹ್ಣತೇ ಚ” (ಮುಂ. ೧. ೧. ೭) ಜಾಡರ ಹುಳುವು ತಂತುವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅದನ್ನೇ ಹೇಗೆ ನುಂಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಜಾಡರಹುಳುವಿನ ದ್ರವ್ಯದಿಂದಲೇ ತಂತುವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಜಾಡರಹುಳುವು ತಂತುವಿಗೆ ಉಪಾದಾನಕಾರಣವು. ಅದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ತಂತುವನ್ನು ಬಿಡುವದರಿಂದ ಅದೇ ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣವು ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಸಮಾಯವಿಂದ ನೂಲು ವದರಿಂದ ಸಹಕಾರಿ ಕಾರಣವೂ ಅದು. ಹೀಗೆ ಸತ್ವೋತ್ತರನು ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಲಯ ಹುಳಕ್ಕೆನೇ ಮೂರು ವಿಧ ಕಾರಣವೂ ಆಗಲು ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ, ಸದ್ವಿಶ್ವಕೂಲಾದ ಸರೋತ್ತರನಿಗೆ ಅಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೇ? ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ವೈಶ್ವತಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಸರೋತ್ತರನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣಮಾತ್ರವೆಂದೂ ವ್ರಹ್ಮತಿಯು ಉಪಾದಾನಕಾರಣವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಸದ್ವೈಶ್ವಾಂತ ಕುಕಾರ ಸೂಕ್ಷ್ಮವದತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಸರೋತ್ತರನೇ ಕಾರಣವು, ಸೂಲತದತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಸರೋತ್ತರನೇ ಕಾರಣವು, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿಗಳು ನನಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದವು. ಕಾರ್ಯವೂ ಕಾರಣವೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವ, “ತದನನ್ಯ

ಚಕ್ಷುಸ್ಸು, ಜಗತ್ಕಾರಣತ್ವ, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ, ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ, ಸರ್ವನಿಯಂತ್ವತ್ವ, ಸರ್ವರೇಷಿತ್ವ, ಸರ್ವಶರೀರಿತ್ವ, ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವವೇದ

ತ್ವಂ ಅರಂಭಣ ಶಬ್ದಾದಿಭ್ಯಃ” ಎಂಬ ಸೂತ್ರಾರ್ಥವೂ ನಮಗೆ ಸಮಂಜಸವಾದುದೇ. ದ್ವೈತ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳು ನಿಮಿತ್ತಕಾರಣ ಮಾತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುವದರಿಂದ ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಬೇರೇ ವಿಧವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

(೨) ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವ - ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯು. ಇದು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಇದೆಯೇ ವಿನಾ ಇನ್ನಾರಿಗೂ ಇಲ್ಲವು. ಚತುರ್ಮುಖ ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಈ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪರದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರದ ೬೯೦-೬೦೦ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ರುದ್ರನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನಿತ್ತನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಿಲ್ಲವು. ಮಾರ್ಕಂಡೇಯರಿಗೆ ರುದ್ರನಿಂದ ಅಪವ್ರಕ್ಷಣೆಯೂ “ನಾರಾಯಣನರುಳೇ” (ತಿರು. ೪. ೧೦. ೮) ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಕೃಪೆಯೇ ಯೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

(೩) ಸರ್ವಾಧಾರತ್ವ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿರುವಿಕೆಯು, ಇದು ನಾರಾಯಣ ಶಬ್ದದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವು.

(೪) ಸರ್ವನಿಯಂತ್ವತ್ವ - ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಅಂತರ್ಯಮಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ನಿಯಮಿಸೋಣವು, “ಭೋಕ್ತಾ ಭೋಗ್ಯಂ ಪ್ರೇರಿತಾರಂಚ ಮತ್ವಾ” (ಶ್ಲೋ. ೧. ೧. ೨) ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಿತನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ “ಅಂತರೋಯಮಯತಿ” ಎಂದಿನೇ ಮೊದಲಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ.

(೫) ಸರ್ವರೇಷಿತ್ವ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ತನಗೆ ಶೇಷಭೂತನಾಗಿ ಉಳ್ಳೋಣವು. ಸಮಸ್ತವೂ ಸಮಾತ್ಮನ ಸ್ವಂ-ಸ್ವತ್ತಾದುದರಿಂದ ಸ್ವಶೇಷಿತ್ವವೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬೇವಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವದಿಲ್ಲವು. “ಪತಿಂ ವಿಶ್ವಸ್ಯ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಪ್ರಮಾಣವಿರುತ್ತದೆ.

(೬) ಸರ್ವ ಶರೀರಿತ್ವ - ಸಮಸ್ತವೂ ತನಗೆ ಶರೀರವಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ತಾನು ಆತ್ಮಾನಾಗಿರುವುದು. ಇದು ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ೫. ೩. ೧-೨೨ ದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಸ.ಬಾಲ. ೭ ಖಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾಂ. ೬. ೮. ೩ ರಲ್ಲೂ ಉಪಪಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶರೀರಿ ರೂಪ ಲಕ್ಷಣವ್ಯಾವುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರದ ೨೫೩-೨೬೨ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

ವೇದ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವ, ಸರ್ವಫಲ

(೭) ಸರ್ವಶಬ್ದವಾಚ್ಯತ್ವ - ಇದು ಶರೀರಿತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಧರ್ಮವು, ಶರೀರವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದವು ಶರೀರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವದರಿಂದ, ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು ತತ್ಪ್ರಚ್ಛಾರಿಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನೇ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಭಾವವು.

(೮) ಸರ್ವವೇದ ವೇದ್ಯತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳಿಂದಲೂ ನಿಜವಲ್ಲದವು. “ವೇದೈಶ್ಚ ಸರ್ವೈ ರಹಮೇವ ವೇದ್ಯಃ” (ಗೀ. ೧೫. ೧೦) ಸಮಸ್ತ ವೇದಗಳೂ ಆತನನ್ನೇ ಹೇಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಕೆಲವು ವಾಕ್ಯಗಳೇನೋ ಆತನ ಸ್ವರೂಪ, ರೂಪ, ಗುಣ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಚಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರುಗಳ ಸ್ವರೂಪಾದಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇವರುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಅಂತರಾತ್ಮನಾದುದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ವೇದ್ಯ, ಕುರಿತು ಮರ್ಪಣೆ, ಮೊದಲಾದ ಅರಾಧನೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನೇ ಹೊಂದಿ ನಡೆಸುವದರಿಂದ, ಸರ್ವವೇದ ವೇದ್ಯತ್ವವು ಆತನಿಗೆ ಉಂಟು. ಈವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಈ ಧರ್ಮವಿದೆ.

(೯) ಸರ್ವಲೋಕ ಶರಣ್ಯತ್ವ - ಇದನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಅನಾ ಲೋಚಿತ ವಿಶೇಷಾರ್ಥಿ ಪಲೋಕ ಶರಣ್ಯತ್ವವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಕುಲ, ಗುಣ, ವೃತ್ತದಿಂದ ಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ ಶರಣಾಗತರಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ, ಉಪ್ಪರಿಸುವಿಕೆಯು. ಇದು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಸಾರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವೈತವಾದಿಗಳು ಕೆಲವಾಗ ಎಂದಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯ ಕುಳಿಗಾಗುವುದೂ ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯ ನರಕಭಾಗಿಗಳಾಗುವುದೂ ಇರಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಇಂತಿವು “ತಾನಹಂ ದ್ವಿಷತಃ ಕ್ರೂರಾಣ್ಯಾ ಸಂಸಾರೇಷು ನರಾಧಮಾಣಾಃ | ಕ್ಷಿಪಾಸ್ಯ ಜಪ್ರ ಮುಶುಭಾಃ ಅಸುರೀಷ್ಟೇವಯೋನಿಮು | ಅಸುರೀಂ ಯೋನಿಮಾ ಪನ್ನೂಃ ಮೂಢಾಃ ಜನ್ಮನಿ ಜನ್ಮನಿ ಮಾಮಪ್ಯಪ್ಯಕೇವಕೌಸ್ತ್ಯೇಯಂ ತತೋ ಯಾನ್ತೈ ಧರ್ಮಾಂಗತಿಃ” (ಗೀ. ೧೫. ೧೧, ೧೨, ೨೩) ಎಂಬವೆ ನನ್ನಿಗೆ ಪದಕ್ಕವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಸಹಿಸದೇ ಇರುವ ಅತಿ ಕ್ರೂರರಾದ ಕುಲಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಜನರ ಮಾರಣಾದಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸತ್ತವ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ, ಅವಶ್ಯವೂ ಸರ್ವೆ ಎಂದಿಗೂ ಇವು ಕೂಲರಲ್ಲದೇ ಇರುವ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೆಳೆಯದವರು, ಎಂದು

ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ, ಇಂಥಾವರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವರು ನಿತ್ಯ ಸಂಸಾರಿಗಳೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೆ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವದೆಂದೂ ಹೇಳುವರು ; ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯಾಗಬಿಟ್ಟರೆ, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಚೇತನರೇ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದೆಂಬುದು ಅವರಭಿಪ್ರಾಯವು. ಇದು ಸರಿಯಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವು ; ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಅಂತಹ ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಹೋಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಮುಕ್ತಿಹೊಂದಲು ಯೋಗ್ಯರಾದವರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೂ, ಆಗಲೂ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯು ಇದ್ದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಾದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಮಾಡುವ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡದೇ ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಯಾಗಬಹುದು. “ಯದಿವಾ ರಾವಣಿ ಸ್ವಯಂ” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯವರಾಗೆ ಅಂತಹ ಕ್ರೂರಕರ್ಮವೇ ಈತಪ್ಪಕ್ಕತಮಾಡಿದರೆ, ತನ್ನೂಲಕ ಪ್ರೀತನಾಗುವ ಪ್ರೀತಿಯು ಆತನಿಗೂ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಬಕ್ಷಿಸುವನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೇನೇ ಸ್ವಾಹಿಯು ನಿರೀತಕ ಕೃಷಿಗೆ ನ್ಯೂನತೆ ಇಲ್ಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಆತನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಾದ ಅನವಾದ ದೊರಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲವು.

ಅದಾದರಿಂದ ಸ್ವಾಹಿ ದೇಶಿಕರವರು ತಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೇನೆಂದರೆ, ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಲೋಕಿಸಿದರೆ ಆತನು ಸ್ವತಸ್ಸುಖಿಯು, ಉಪಾಧಿವಶದಿಂದ ಸಂಸಾರಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಾನೆ. ಆತ್ಮರು ಎರಡು ವಿಧ, ಸಂಸಾರಿ, ಅಸಂಸಾರಿ ಎಂಬವಾಗಿ; ಪ್ರಣುಷಾಹಗಳ ಸಂಬಂಧವಿರುವವರು ಸಂಸಾರಿಗಳು. ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದವರು ಅಸಂಸಾರಿಗಳು (ನಿತ್ಯರೂ ಮುಕ್ತರೂ). ಸಂಸಾರಿಗಳು ಎರಡು ವಿಧವೆ. ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಭಾವಿ ಸಂಸಾರಿ ಎರಡುಗಳು. ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು ಯಾರೊಂದರೆ, ಈಗ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗಿರಬಹುದು ಈವರೆಗೂ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದದಿರುವದರಿಂದ ಇದರಂತೆಯೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಬಹು ಕಾಲ ಹೀಗೆಯೇ ಸಂಸಾರವೆಸಗುತ್ತಿರುವವರು. ಇಂಥಾವರಿಗೂ ಕೂಡ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಸಂಬಂಧವೆ. ಒಂದೆಡೆ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬಹು ಕಾಲಾನಂತರ ಈಶ್ವರ ಕೃಪೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು ಇಚ್ಛಾಂತರವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸರೈಶ್ವರನು ಸರೈಲೋಕ ಶರಣ್ಯನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡಲು ವಿನೋದನು ವಿನೋಧನಿಲ್ಲವು. ಪ್ರಪದನರೂಪ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಶಾಸ್ತ್ರಮುಖೇನ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರು

ಪ್ರದತ್ವ, ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವ, ಅಕ್ಷೀಪಸಹಾಯತ್ವಾದಿ
ಗಳ ಪ್ರತಿ ನಿಯತೆಜ್ಞಂ.

ವದರಿಂದ, ಸರ್ವಲೋಕೇ ತರಣ್ಯತ್ವವೂ ಸಹ ಸರಸವಾದಭಿಪ್ರಾಯವು. ಭಾವ
ಸಂಸಾರ ವಿರಹಿಗಳ್ವಾರೆಂದರೆ, ಮುಂದೆ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡಿ ಮೋಕ್ಷ
ಹೊಂದುವ ಚೇತನರು.

(೧೦) ಸರ್ವಮುಮುಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗಳೆಂದಲೂ
ಉಪಾಸಿಸಲ್ಪಡಲು ಯೋಗ್ಯತೆಯು. ಮೋಕ್ಷ ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇರುವವನ್ನು ತಾನೆ
ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಉಪಾಸಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಶಕ್ತಿಯು ಚತುರ್ಮುಖಿ ರವಾದಿ
ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಯಾವ ಬೀನಾತ್ಮಕಿಗೂ ಇಲ್ಲವಿರುವ ಧರ್ಮವು. ಆದರೆ ಯೋಗ
ರೂಪ ಉಪಾಸನೆಯು ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ, ಮೂರೂವರೆ ಸತ್ಯ ಮುಮು
ಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವ ಹೇಗೆ ಎಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದರೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವೂ ಉಪಸನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾ
ನಾಧಿಕಾರವು ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇವರೂ, ತದಿತಿಹಿಗೂ ಕೂಡ ಭರಣ್ಯ
ಸಾನಂತರವೂ ಆತನು, ಫಲರೂಪ ಭಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ
ಸರ್ವ ಮುಮುಕ್ಷೂಪಾಸ್ಯತ್ವವು ಸಬ್ಬತವಾದದ್ದೆಂಬ ಭಾವವು.

(೧೧) ಸರ್ವಫಲಪ್ರದತ್ವ - ಯಾವನಾಗಿ ಶ್ರೀಮಾಸತಿಯು ಸರ್ವ ಮುಮುಕ್ಷು
ಗಳೆಂದಲೂ ಉಪಾಸ್ಯನಾದನೋ, ಆಗ ಅವರ ಉಪಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಲ್ಲಿಸಲು
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನೆಂಬುದು ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವ ಫಲ
ಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥ
ಗಳಲ್ಲಿ, ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲದ ಇತರ ಮೂರೂವೆ ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮರುಪಾದಿ
ಗಳೂ ಕೊಟ್ಟರೂ, ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಅನುಮತಿ ಮೂಲಕ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. "ಮೋ
ಕ್ಷವನ್ನು ಇವರುಗಳು ತಮ್ಮನ್ನು ಕೂರಿತು ತರಿಸಿ, ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬ
ಯಾವದೊಂದು ಇತಿಹಾಸವೂ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಇವರುಗಳಿಗೆ ಆ
ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಈ ಮೂರು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ
ವನ್ನೂ ಸಹ ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಅಕ್ಷೀಪಸತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದರಿಂದ ಆತನೇ
ಸರ್ವರಿಂದಲೂ ಉಪಾಸ್ಯನು, ಆದನೇ ಸರ್ವಫಲಪ್ರದನು.

(೧೨) ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪತ್ವ - ಸಮಸ್ತ ಭಗವತ್ಪೂಜಾ
ವ್ಯಾಪಿಸಲ್ಪಡುವ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಎಂದರೆ ಏಳು ಶ್ಲೋಕ
ವುಳ್ಳೋಣವು. ಸರ್ವಗತತ್ವವು. "ಯಚ್ಚಕಿಂಚಿಜ್ಜಗತ್ತ್ವಷ್ಟಿನ್ನೊಕ್ಕತೇ ಶ್ರೂ

ಮುಕ್ತ ಪ್ರತಿನಿಯತ ಧರ್ಮಾಃ

ಮುಕ್ತನುಕ್ತು ಅಥೇಯತ್ವ, ವಿಧೇಯತ್ವ, ಶೇಷತ್ವಾಣುತ್ವಾದಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಜ್ಞಾಃ.

ಯತೇಶಿವಾ | ಅಂತರ್ದಿಷ್ಟ ತತ್ವೈಶ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯನಾರಾಯಣಸ್ಥಿತಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಇರುವ ವಿಧು ಸ್ವರೂಪವು. ಯದ್ಯಪಿ ಜೀವಾತ್ಮನೂ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನು. ಆದರೆ ಈತನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಜ್ಞಾನಾನಂದತ್ವವು ಜೀವನಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಧರ್ಮಭೂತಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾರಾ ವ್ಯಾಪನೆಯುಂಟು.

(೧೩) ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯತ್ವ - ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪತ್ನಿಯಾಗಿ, ಆಕೆಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಹೊಂದಿರೋಣವು; ಸರ್ಗಸ್ಥಿತಿ ಲಯಾಬಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ರೂಪಿಯಾಗಿ ಸತ್ತಾದಾಯಕನಾಗಿರುವಾಗಲೂ ವಿಧವಾವತಾರಿಯಾಗಿ ಅಧರ್ಮೋನ್ಮೂಲನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನ ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ಅತ್ರಿತ ಪರಿಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ದುಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಹಾಯಕಳಾದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಿಕೆಯು. ಇದು ಇನ್ವ್ಯಾಂಗೂ ಇಲ್ಲವು.

ಇಲ್ಲಿ ಆದಿಗಳ - ಎಂಬ ಪದವಿಂದ ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಯಕತ್ವ, ಅನಂತ ಭೋಗವಶ್ಯಂಕತ್ವ, ಗರುಡಪ್ಪಜಾದಿಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಈ ಧರ್ಮಗಳೆಲ್ಲಾ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿನಿಯತಜ್ಞಾಃ - ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಧರ್ಮಗಳು. ಈ ಧರ್ಮಗಳು ಭಗವಂತನಲ್ಲಿವೆ ಇನ್ವ್ಯಾಂಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಈ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮಗಳು ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇರಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಆದರೆ ಸರ್ವನಿಯಂತ್ರೈತ್ವವು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೋಗಿ ಎಂದರೆ ತನ್ನ ವಾಲ್ಮಭವ್ಯತೀರವಾದಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಿಸಬಲ್ಲಳೆಂದ ಭಾವಿಸಬಹುದು, ಅಥವಾ ಪರಮಾತ್ಮನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಆತನ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸುವ ರಕ್ಷಿಮುಚ್ಚವೆಂದೂ ಊಹಿಸಬಹುದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅನ್ಯಮನುವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಾಯತ್ವಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸರೈಶ್ವರ ಸಹಾಯತ್ವ ಸಂದಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಸರೈಶ್ವರನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಸಾಧಾರಣವೆಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿದ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಶಂಕಾ ನಿರಾಸಃ.

ಇಪ್ಪಡಿಯಾಗಿಲ್, (೧) “ನಸಂಪದಾಂ ಸಮಾಹಾರೇ ವಿಪದಾಂ

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಧರ್ಮಗಳು.

ಮುಕ್ತನುಕ್ತು - ಮುಕ್ತನಿಗೆ (ಜಾತ್ಯೇಕ ವಚನವು.) ಅರ್ಥಯತ್ನ, ವಿಫೇಯತ್ನ, ಶೇಷತ್ನ, ಅಣುತ್ನ ಮೊದಲಾದವುಗಳು, ವ್ಯವಸ್ಥಿತಜ್ಞಿ - ಎಂದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸದೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಏರ್ಪಟ್ಟ ಧರ್ಮಗಳು. ದಾಖಲೆಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಇವುಗಳು ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೋ ಬದ್ಧರಿಗೂ ಉಂಟೆಂಬುದು ಕೈಮುತಿಕನ್ಯಾಯ ಸಿದ್ಧವು. ಇಲ್ಲಿ ಅದು ರಬ್ಬದಿಂದ ವಿಫೇಯತ್ನವಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೂ, ರಕ್ಷೇತ್ವವೇ ಮೊದಲಾದವೂ ಸಹ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅರ್ಥಯತ್ನ, ವಿಫೇಯತ್ನ, ಶೇಷತ್ನ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಾತ್ಪರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಭುತ್ವೋಕ್ತವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಟಾದೀತೆಂಬ ಶಿಷ್ಟಾಭಿನ ನಿರಸನವು.

ಒಂದು ವೇಳೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಟಾದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತನ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಮೂಲಕವೆಂದರೆ - ಇಲ್ಲಿವೇ ಆತನ ಸಜ್ಜಲ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಆನಂದಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಅಥವಾ ನಿನರ್ಮಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಎಂದು ಸಜ್ಜಲ್ಪಿಸಿ ಈತನಿಗೆಭಿನವನಾದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕು. ಅಥವಾ ಆತನ ಪ್ರಪತ್ತಿಗೊಂದ ಅಕ್ಕನ್ನನಾಗಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಆಗಬಹುದೇ ಎಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ, ಬೇರೆ ಪುನಃಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿ ಆಗಬಹುದು ಎಂದು ರಜ್ಜುಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಆ ಮುಕ್ತನ ಅಜ್ಞಾನವಿಂದ ಹಾಗೆ ಅನರ್ತಿಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿ ವಿಕಲ್ಪಿಸುವದರಿಂದ ತೋರುವ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುಖ್ಯ ಉಪಸಂಧಿಸುತ್ತಾರೆ. (೧) ಭಗವತ್ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಾಗಲಿ, (೨) ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ, (೩) ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಲಿ, (೪) ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ :-

೧. ವಿ. ಪು.

ವಿನಿವರ್ತನೇ | ಸಮರೋ ವಿದ್ಯತೇ ಕೃತ್ಯಂ ವಿನಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು” (೧)
 ಎಜ್ಜಿ ರನಿಶ್ಚಿಯಾಯ್, ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲದ ಮುಕ್ತರುಳ್ಳು ಏದೇನು ನೋರು
 ಹೇತುವಾಲೇ ಅವೃತ್ತಿಶಚ್ಚೈವಾರಾದೋ ವೆನ್ನಿಲ್? ಅದು ಸಾರಾದು. (೧)
 “ಸಾಯುಜ್ಯಮ್” ಪ್ರತಿಪನ್ನಾಯೇ ತೀವ್ರಭಕ್ತಾ ಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ | ಕಿಚ್ಚಿರಾ

ಇಪ್ಪಡಿಯಾಗಿಲ್-ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆಧೇಯತ್ವ, ವಿಧೇಯತ್ವ, ಶೇಷಪ್ಪೆ
 ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಾದಿಗಳು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಧರ್ಮಗಳಾದ್ದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, “ಸಂಪದಾಂ - ಸರ್ವ
 ಸಂಪತ್ತುಗಳ, ಶ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳ, ಸಮಾಹಾರೇ - ಸೇರಿರುವದರಲ್ಲೂ, ವಿನಿವರ್ತಾಂ -
 ವಿನಿವರ್ತಗಳ, ವಿನಿವರ್ತನೇ - ಹೋಗಲಾಡಿಸುವದರಲ್ಲೂ, ಪುರುಷೋತ್ತಮಂ
 ವಿನಾ - ಪುರುಷರಲ್ಲ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಲ್ಲದೆ, ಕೃತ್ಯಂ ಸಮರೋ -
 ಯಾವನೊಬ್ಬ ಸಮರ್ಥನೂ, ನ ವಿದ್ಯತೇ - ಇರುವದಿಲ್ಲವು” ಎಜ್ಜಿ ರನಿಶ್ಚಿ
 ಯಾಯ್ - ಎನ್ನುವ ಸಿದ್ಧಾಂತಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರರಲ್ಲದ - ಸ್ವತಂತ್ರ
 ರಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರತಂತ್ರರಾದ, ಮುಕ್ತರುಳ್ಳು - ಮುಕ್ತರಿಗೆ
 ಏದೇನುನೋರು ಹೇತುವಾಲೇ - ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ, ಅವೃತ್ತಿ
 ಶಚ್ಚೈವಾರಾದೋ ವೆನ್ನಿಲ್ - ಅವೃತ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ ಶಚ್ಚೈವ ಉಂಟಾಗ
 ಲಾರದೋ ಎಂದರೆ, ಅದುಸಾರಾದು - ಅಂತಹ ಶಂಕೆಯುಂಟಾಗಲು ಕಾರಣ
 ವಿಲ್ಲವು. ಈ ಚೇತನನು ಮುಕ್ತನಾದ ನಂತರ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣ
 ದಿಂದ ಪುನಃ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಗೇನೆ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭದ ಶಂಕಾ ಉಂಟೇ
 ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ಶಂಕೆಗೆ ಹೇಗೆ ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೇಶಿ
 ಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಂಕಾ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಈ ವಾಕ್ಯದ ಅನುತಾರಿಕೆ
 ಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯು “ಮೋಕ್ಷಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಮಾತುಚಃ”
 ಎಂದು ಲೀಲಾಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಅನೋಭವಾದ ಅಮೃತರಸಪ್ರಾಯವಾದ
 ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ವಿದೋಧವಾಗಿ ತಾನೇ ಈಗ “ನಿವರ್ತಯಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆಗ
 ತಿಸಿ ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪತೆಯನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನೇ? ಹಾಗೆ ಎಂದೂ
 ಇಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ:- “ಸಾಯುಜ್ಯಂ ಪ್ರತಿ
 ಪನ್ನಾಃ - ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮ ಸಾಯುಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವವರು
 ತೀವ್ರಭಕ್ತಾಃ-ಪರಮಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿಯೋಗವಿಹೀನಾಗಿ, ಪಪಸ್ವಿನಃ
 “ತಸ್ಮಾನ್ಮಾಸನ್ನೇಷಾಂ ತಪಸಾಸುತಿರಿಕ್ತಮಾತುಃ” ಎಂದರೆ “ಈ ಭರಣಾ

ಮನುಷ್ಯೇ ನಿತ್ಯಂ ಭವಂತಿ ನಿರುಪದ್ರವಾಃ” ಎಂದು ತಾನೇ ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯ್ ದಾನಿರೇ. ಮುಮುಕ್ಷುಬೆತ್ತಿಯಿಲ್ ಕೇವಲಾಚಿತ್ತೈಯುಮ್, ಕೇವಲ ಚಿತ್ತೈಯುಮ್, ಅನುಭವಿಕ್ಕೈಯಾಗಿರ ಬಿತ್ತರೈ ಕೈವಲ್ಯಜ್ಞಳಿಲ್ ನೈರಾ ಗ್ಯಮ್ ಪಿರನ್ನೆವಿದು ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವಾಗ ಸರ್ವತ್ತೈಯುಮ್ ಕಾಣ್ಣೈಯಾಲೇ ಕೇವಲಾನುಭವ ಪ್ರಸಜ್ಞ ಮಿಲ್ಲಾನ್ಮೆಯಾಲಾಪು ಅನ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಂತರಜ್ಞಳಿನುಡೈಯ ದೋಷಮೆಲ್ಲಾನ್ ನಿತ್ಯಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿತಮಾ

ಸವು ಇತರ ಶವಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೇಲಾದುದು. ಎಂದು ಹೇಳುವರು” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನ್ಯಾಸರೂಪತಪೋನಿಷ್ಠರು, ಯೇ - ಯಾವನೂ, ಕೇ - ಅವರೂ, ನಿತ್ಯಂ - ಯಾವಾಗಲೂ, ಮಮಕಿಜ್ಞರಾಃ - ನನ್ನ ವಾಸಧೂತ ರಾಗಿ, ನಿರುಪದ್ರವಾಃ - ಏನೊಂದೂ ಕ್ಲೇಶತಾರಕಗಳಿಲ್ಲದವರಾಗಿ, ಭವಂತಿ - ಆಗುವರು” ಎನ್ನುತಾನೇ - ಎಂದು ತಾನೇ, ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯ್ ದಾನಿರೇ - ಹೇಳಿ ರುವನಷ್ಟೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಂ ಮಮಕಿಜ್ಞರಾಃ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ, ಸವಾ ವನುಳ್ಳದೆಲೆಯಲ್ಲೇ ಇರುವವರೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವು. ಇಲ್ಲಿ ತೀವ್ರಭಕ್ತಾಃ ಎಂಬುದ ರಿಂದ ಭಕ್ತವೈಷಯನಿಷ್ಠರು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟರು, ತಪಸ್ವಿನಃ - ಎಂಬುದರಿಂದ ಭರ ನ್ಯಾಸನಿಷ್ಠರು. ಹೀಗೆ ಎರಡು ವಿಧವಾದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಭಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯವು.

ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದೇನಾದರೂ ಆವೃತ್ತಿರಂಕಾ ಉಂಟೋ ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ :- ಮುಮುಕ್ಷು ಬೆತ್ತಿಯಿಲ್ - ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿರುವ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಕೇವಲಾಚಿತ್ತೈಯುಮ್ - ಅಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬರೀ ಚಿತ್ತನ್ನೂ, ಕೇವಲ ಚಿತ್ತೈಯುಮ್ - ಅಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಿತ್ತನ್ನೂ, ಅನುಭವಿಕ್ಕೈಯಾಗಿರ - ಅನುಭವೋದಾತ್ತನಾಗಿರುವ, ಬಿತ್ತರೈ ಕೈವಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ನೈರಾಗ್ಯಮ್ - ಪಿರಕ್ತಿಭಾವವು, ಅನೆಯಿಲ್ಲದಿರೋಣವು, ಪಿರನ್ನೆ ವಿದು - ಮಿಟ್ಟಿದಂಥಾ ಇದು, ಮುಕ್ತನುಕ್ಕು - ಮುಕ್ತನಿಗೆ, ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕ ವಾಗ - ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನೇ ಆತ್ಮಾನಾಗಿ ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ, ಸರ್ವತ್ತೈಯುಮ್ ಕಾಣ್ಣೈಯಾಲೇ - ಸಮಸ್ತವನ್ನೂ ಕಾಣುವದರಿಂದ, ಕೇವಲಾನುಭವ ಪ್ರಸ ಜ್ಞ ಮಿಲ್ಲಾನ್ಮೆಯಾಲಾಪು - ಬರೀ ಅನುಭವ ಅಂಬಾಯಿಣೆಂಬುದು ಇಲ್ಲದುವ ರಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಅನ್ತ ಪುರುಷಾರ್ಥಾಂತರಜ್ಞಳಿನುಡೈಯ - ಆ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳಾದ ಬಿತ್ತರೈ ಕೈವಲ್ಯಗಳ, ದೋಷಮೆಲ್ಲಾನ್ - ಎಲ್ಲಾ

ಗೈಯಾಲೂನ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಯಿತ್ತು. ಅಗೈಯಾಲ್ ತನ್ನಿಚ್ಛೆಯಡಿ ಯಾಗ ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕೆಯಿಲ್ಲ.

ದೋಷವೂ, ನಿತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷತೆ ಮಾಗೈಯಾಲೂನ್ - ಮುಕ್ತನು ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯೇ ತೋರುವದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಯಿತ್ತು - ಸಿದ್ಧಾಂತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ತೃವದವು "ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕಾ ವಾರಾದು" ಎಂಬುವದು. ಇದು ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಚಿದನುಭವರೂಪವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲೂ, ಕೇವಲ ಚಿದನುಭವರೂಪವಾದ ಕೈವಲ್ಯದಲ್ಲೂ ಮಮತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅತನಿಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರವಾದುದುಗಳಾದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಈ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕೈವಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಮತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಮಮುಕ್ಷುವಿಗೇನೇ ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇನ್ನು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನಿರುತ್ತದೆ. ಮಮುಕ್ಷುವಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವೆಂದು ತೋರದೇ ಇದ್ದುದೂ ಕೂಡ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿರೂಪವೆಂದೇನು ಸರ್ವಜ್ಞತೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಸಮಸ್ತವೂ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ತೋರುವದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷೇತರ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಸಾರವಾದುವು, ದೋಷಯುಕ್ತವಾದುವೆಂಬುದನ್ನು ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇಂಥಾನನು ನಿರತಿತಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಅನಂದವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರ ಫಲಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಮವದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವನೇ ? ಅದರಿಂದ ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕಾವಿಗೆ ಅನಕುಶಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದುದು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರವರು ಕೊನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ :- ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕೆಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಉಪಪಾದಿಸಿ, ಆವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕಾ (೧) ಕರ್ಮಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ (೨) ಮುಕ್ತನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮೂಲಕವಾಗಲಿ (೩) ಭಗವಂತನ ಸಜ್ಜಲ್ಯ ಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವದೆಂದು ವಿಕಲ್ಪಿಸಿ, ಮೂರರ ಮೂಲಕವೂ ಶಙ್ಕಾವಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದುಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಕರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ:- "ಉಪಾಸೀನಾನನಾದಿ ಕಾಲ ಪ್ರವೃತ್ತಾನಸ್ತದ್ವಸ್ತರ ಕರ್ಮಸಂಚಯಯುಷಾ ವಿದ್ಯಾಂ ವಿನಿವರ್ಮ್ಯ ಸ್ವಯಾಥಾತ್ಮಾನು ಭವರೂಪಾನವಧಿಕಾತಿಶಯಾನಸ್ತಂ ಪ್ರಾಪಯ್ಯಪುನಃ ನಾವರ್ಮಯತೀತ್ಯಪಿ ಶಙ್ಕಾಜೇವಾವಗಮ್ಯತೇ" (ಶಾ. ಸೂ. ೪. ೩೨) ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಅನುಸರಿಸಿ ಬಂದ ಅನಂತಗಳಾಗಿ

ದಾಟಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಕರ್ಮನೂಪರೂಪವಾದ ಅವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಅನುಭವರೂಪವಾದ ನಿರವಧಿಕವಾದ ಅತಿರಮ್ಯವಲ್ಲ ಅಸಂದ ವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಪುನಃ ಸಂಸಾರರೂಪ ಅವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದಿಂದಲೇ ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆ ಶ್ರುತಿ ವಾಕ್ಯವು ಯಾವುವೆಂದರೆ:-
 “ಸಖಟ್ಟೇವಂ ವರ್ದಯೇ ಯಾವದಾಯುಷಂ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಮಭಿಸಂಪದ್ಯತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ತತೇ” (ಛಾಂ. ೮-೧೫-೧) ಬ್ರಹ್ಮವೈಶ್ವಾನರಗಿ ಉಪಾಸನವು ಮರಣವಾಗುವವರೆಗೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಧಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಇರುವವನಾಗಿ ಎಂದರೆ ಆ ಮರಣಾಂತ ಉಪಾಸಿಸುವನಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮವಿಶ್ವಾವಸನ: ವಿಶ್ವವೈಕುಂತ ಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ, ಅತನಿಗೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೀತೆಯಲ್ಲೂ “ಮಾಮುಪೇತ್ಯ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ದುಃಖಾಲಯ ಮಶಾಶ್ಚತಂ | ನಾಪ್ನುನಂತಿ ಮಹಾತ್ಮಾನ ಸ್ತಂಸಿರಿಂ ಪರಮಂ ಗತಾಃ” ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವಿಶ್ವಾವಸರು ನನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದವನು ಪೆಪೆದ ಬಳಿಕ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಲಾರುಮನೆಯಾಗಿಯೂ ಅಶಾಶ್ಚತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರುವುದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಮಹತ್ತಾದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು: ಎಂಬರೆ ನನ್ನ ವಿಧಿವತ್ತಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನಾನುವೃದ್ಧನರಾಗಿ ನನಗೆ ಅತಿ ಪ್ರಿಯರಾಗಿ ನಾನುಳ್ಳದೆ ಕರಾರ್ಥರಾಜೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲೇ ಸತ್ಯವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರು. (ಗೀ. ೮. ೧೫.)

(೨) ಮುಕ್ತನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವ್ಯವಹಾರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- “ನಚೋಚ್ಚಿನ್ಮ ಕರ್ಮಬಂಧಸ್ಯಾ ಸಹ್ಯುಚಿತಚ್ಛಾನಸ್ಯ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವೈಕ ಸ್ವಭಾವಸ್ಯ ತದೇಕ ಪ್ರಿಯಸ್ಯಾ ನನಧಿಕಾತಿಶಯೋ ನಂದಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವತಃ ಅನ್ಯಾಪೇಕ್ಷಾ; ತದರ್ಥಾರನ್ಯಾದ್ಯ ಸಹ್ಯವಾತ್ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಶಙ್ಕಾ” ಕರ್ಮಬಂಧವು ನಿಶ್ಚೇತನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ ಸಹ್ಯವಾದುದಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾವಿಶ್ವಾವ, ಗದಾಷ್ಟಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿ, ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನಾನುಭವವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿ ವುಳ್ಳ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮವ್ಯಕ್ತವಾದವನಾಗಿರುವ ಬಂಧವಿಗೆ, ನಿರವಧಿಕವಾಗಿ ನಿರತಿರಸ್ತವವಾದ ಅನವಧಿಕವಾದವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ವಿಧವಾದವಿಧವಾದವನಾದವನು ಹುಟ್ಟಿಲಾರದು, ಅದುವರಿಂದ ಪರಮಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವಾಗಲೂ ಅದೇ ಬ್ರಹ್ಮವೇ ಅಸಂಭವವಾದುದರಿಂದ, ಈ ವಿಧವಾದ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವುದು.

(೩) ಪರಮಪುನುನನ ಸಹ್ಯವು ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯವ್ಯವಹಾರ

ಚಿದಚಿದೀಶ್ವರ ತತ್ವತ್ರಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಹೇಯೋಪಾ
ದೇಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್, ಮುನ್ನು ಪಿರನ್ನ ಜ್ಞಾನಮಿಪ್ಪೋದು

ವೆಂದು ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ತಮ್ಮ ಭಾಷ್ಯದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿ
ಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—“ನ ಚ ಪರಮಪುರುಷಸ್ಯತ್ಯ ಸಜ್ಜಲೋತ್ಕರ್ಷ
ಪ್ರಿಯಂ ಚ್ಚಾನಿನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಕದಾಚಿದಾವರ್ದಯಿಷ್ಯತಿ” ಆತನು ಸಾಮಾನ್ಯ
ಪುರುಷರ ಹಾಗೆ ತನ್ನ ವನಬಂದಹಾಗೆ ನಡಿಸುವನಲ್ಲವು, ಪರಮಪುರುಷನು
ಸರೋತ್ತಮನು, ಏನೋ ತನ್ನ ಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾರನೋ ಎಂದರೆ
ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪನು, “ಮಿತ್ರಭಾವೇನ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತಂ ನತ್ಯಜೇಯಂ ಕಥಂಚನ”
ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, “ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇ
ಭ್ಯೋ ದದಾಮ್ಯೇ ತದ್ವ್ರತಂ ಮಮ” ಶರಣಾಗತನಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನ
ಮಾಡುವೆನೆಂದೂ, ಸ್ಥಿರಸಜ್ಜಲ್ಪಮಾಡಿದವನೆಂದು ಹೇಳಲು ಸತ್ಯಸಜ್ಜಲ್ಪಃ
ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯತಮನನ್ನು ಬಹುಕಾಲಕ್ಕೆ
ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡವನಾಗಿ “ಸಮಹಾತ್ಮಾಸು ದುರ್ದಭಃ”
ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರು ತನಗೆ ವೈಕುಂಠ ವಾಸಿಗಳಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುವದು ಅತಿ ದುರ್ದಭ
ವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮನನ್ನು ಪುನಃ ಅಲ್ಲಿಂದ ದಬ್ಬಿಬಿಡುವನೇ ?
ಹೀಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವು. ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಶಬ್ದಗಳೂ ಅಸಂಭವವೆಂದು ತೋರಿ
ಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇದರಂತೆಯೇ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರೂ ಈ ವಿಧ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ
ವೆಂದುಪದೇಶಿಸುವರಾಗಿ ಮುಕ್ತನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಮೂಲಕವಾಗಿ ಶಬ್ದಾ ಅಸಂಭವ
ವೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ತಾನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಅವರ್ಮಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ
ದಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲಕವಾಗಿ ಅವರ್ಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನೋ ಎಂದರೆ
ಅಂತಹ ಅಜ್ಞಾನದ ಶಬ್ದಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿದ
ಚಿದೀಶ್ವರ ತತ್ವತ್ರಯ ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್ - ಚಿತ್ತು, ಅಚಿತ್ತು ಈಶ್ವರ
ರಾದ ಮೂರು ತತ್ವಗಳ ಮುಖಾರ್ಥವಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ, ಹೇಯೋಪಾದೇಯ
ವಿಷಯಮಾಗವುಮ್ - ಅಲ್ಪಾಸ್ಥಿರ ಫಲಗಳುಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯು ಹೇಯ
ವಾದುದರಿಂದ ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂಬ ಮತ್ತು ಮಹತ್ತಾದ ಶಾಶ್ವತ ಫಲಗಳುಳ್ಳವುಗಳಲ್ಲಿ
ಅಭಿರುಚಿಯು ಉಪಾದೇಯವಾದುದರಿಂದ ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ,
ಮುನ್ನು - ಈ ಲೀಲಾ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಮ ಮುಕ್ಷುವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಪಿರನ್ನ -

ವಿಚ್ಛೇದ ಸಂಜ್ಞೋಚಕಗಳಿಲ್ಲದ ಪಡಿ ವಿಕಸಿತಮಾಯಿತ್ತು. ಅಗ್ನಿಯಾಲ ತೃಣ ಅಜ್ಞಾನಮುಡಿಯಾಗ ಆವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವೊಡ್ಡಾದು.

ಭಗವದ್ವಿಷಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಜ್ಞಾನತ್ತಾಲೆ ಮುನ್ನು ಪಿರನ್ನ ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯಮಾನ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನ ಜ್ಞಾನಮಿಪ್ಪೋದು ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕು ನಿಲಮಿಲ್ಲದ ಭಗವದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಮೆಲ್ಲಾನ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾನಪಡಿಯಾಲೆ

ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ಗುರೂಪದೇಶ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ, ವಿಮೋಕ್ಷಮೂಲಕ ವಾಗಿಯೂ ಹುಟ್ಟಿದ, ಜ್ಞಾನವು, ಇಪ್ಪೋದು-ಈ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ವಿಚ್ಛೇದ ಸಂಜ್ಞೋಚಕಗಳಿಲ್ಲದ ಪಡಿ - ನಾರ ಮತ್ತು ಸಂಜ್ಞೋಚಕಗಳಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ವಿಕ ಸಿತಮಾಯಿತ್ತು - ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಸ್ವಸ್ವರೂಪಾಪನ್ನ ಉಂಟಾ ಗುವದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ನಾರವಾಗಲಿ, ನೋವಲಿ ಯಾಗಲಿ, ಇಲ್ಲದೆ ಸದಾ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂಥಾದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಮುಕ್ಷು ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಚ್ಛೇದ ಪ್ರಾಪ್ತವಿದ್ದಿಗುಂಟು ಮುಕ್ತ ದೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ತಿರೋಧಾನವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಸದಾ ಸತ್ಯವ್ಯವಾಹರವು. ಅಗ್ನಿಯಾಲ-ಆ ಕಾರಣದಿಂದ, ತೃಣ ಅಜ್ಞಾನ ಮುಡಿಯಾಗ ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಆವೃತ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವದೆಂದು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ವೊಡ್ಡಾದು - ಶಬ್ದವೆ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವು. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವಿದ್ದರಲ್ಲಿವೇ ಆವೃತ್ತಿಯ ಶಬ್ದವನ್ನು ಆ ರೋಪಿಸಬಹುದು. ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕಾರಣಾಭಾವೇ ಕಾರ್ಯಾಭಾವೇ ಎಂಬುವವಾಗೆ, ಆವೃತ್ತಿ ಶಬ್ದವೇ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಮುಂದೆ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಸಜ್ಜಲ್ಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವಿಕಾರರೂ ಆವೃತ್ತಿ ಯುಂಟೋ ಎಂಬ ಶಬ್ದಾವಿಗೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ:- ಭಗವದ್ವಿ ಷಯ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯಜ್ಞಾನತ್ತಾಲೆ-ಭಗವಂತನ ವಿಷಯವಾದುದು, ಸ್ವಾತ್ಮತ ಮದ ಯಗಿಂದ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ನಿರತಿತಯ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳದು ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವಿರುವ, ಮುನ್ನು ಪಿರನ್ನ - ಮುಕ್ತ ದೇಶಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮುಮುಕ್ಷಾವಸ್ಥೆಯುಂಟಾದ, ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯಮಾನ - ಭಕ್ತಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನ ಜ್ಞಾನಮ್ ಪ್ರೀತಿರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವು, ಇಪ್ಪೋದು - ಈ ಮುಕ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಳುಕ್ಕು ನಿಲಮಿಲ್ಲದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಲಿ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ, ಭಗವದ್ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯ

ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನಜ್ಞಾನಮಾಯಾ ತಲೈಕಟಿಪ್ಪತ್ತು

ಮೆಲ್ಲಾಮ್ - ಭಗವಂತನ ಅಪ್ರಾಕೃತ ವಿಷಯವೆಲ್ಲವೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಾನಪದಿ
ಯಾಲೇ - ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವದರಿಂದ, ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನಜ್ಞಾನ
ಮಾಯಾ - ಅತ್ಯಂತಾತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವಾದು
ದಾಗಿ ಎಂದರೆ ಪರಮಾಭಕ್ತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿ,
ತಲೈ ಕಟಿಪ್ಪತ್ತು - ಸಂಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರಮೂಲಕವಾಗಿಯಾ
ಗಲಿ, ಗುರೂಪದೇಶಮೂಲಕವಾಗಲಿ ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಚಿದಚಿತ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ
ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ, ಪುರುಷೋತ್ತಮನೆಂದು ಪ್ರಥಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಭಗ
ವಂತನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸತ್ತಾಸ್ಥೇಮಪ್ರಯತನ ಫಲಾದಿಗಳೆಲ್ಲಾ
ಇವೆ ಎಂದು ಯಾವಾಗ ಅರಿತನೋ, ಆವಾಗ ಈತನಿಗೆ ಅಂತಹ ಪರವೋಪಕಾರಕ
ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿ ಎಂದರೆ ಸ್ನೇಹರೂಪಮನುಷ್ಯಾನಂ
ಭಕ್ತಿರಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರೀತಿರೂಪಾಪನ್ನಜ್ಞಾನ
ವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಕ್ತಿಯೇ ಉತ್ಕರ್ಷಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು
ಹೊಂದಿದಾಗ ಪರಾಭಕ್ತಿಃ ಎಂದೂ, ಅತ್ಯುತ್ಕರ್ಷಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಾಗ
ಪರಮಾಭಕ್ತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. (೮೮೫-೮೯೯ ನೆಯ ಪುಟಗಳನ್ನು
ನೋಡಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಪರಮಪುರುಷನ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸುವ
ಶಕ್ತಿಯು ಸಾಲದು ; ಯತೋವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಅಪ್ರಾಪ್ಯಮನಸಾ
ಸಹ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಒಂದುವೇಳೆ ಶ್ರುತಿಯು ತಿಳಿಸುವ
ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ನಮಗಿಲ್ಲವು.
ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿಯುವದು
ಸುತರಾಂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವು. ಮುಕ್ತದೆಶೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಗಲ್ಲವು. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ಸರ್ವವೂ ವೇದ್ಯವಾಗುವದರಿಂದ, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗುಂಟಾಗುವ ಪ್ರೀತಿಯು
ನಿರತಿಶಯವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಈ
ಭಕ್ತಿಯು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ವಿಶ್ಲೇಷವನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾಗಲಿ ಸಹಿಸದ ಪರ
ಮ ಭಕ್ತಿರೂಪವಾಗಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟರೂಪವಾದುದು ಆಗುವದರಿಂದ
ತಲೈ ಕಟಿಪ್ಪತ್ತು ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಯು
ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರುವಾಗ, ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲೇ
ಯಾಗಲಿ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೀತಿ ಎಂಬುವದು ಪ್ರಾಪ್ತ
ವಾದೀತೇ ? ಏಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು.

ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕೈಯಾಲೇ (೧) “ಸ ಚ ಮಮಪ್ರಿಯಾ” ಎನ್ನ ಈಶ್ವರನುಡೈಯ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯಂ ಅವತನ್ನಾಲಮ್ ನಿಯಮಿಕ್ಕೈ ವೊಣ್ಣಾದಪಡಿ ಕರೈಪುರಂಜೈ ವನೋಡು ಪರಂಪರೆಯಾ ಸಂಬಂಧಮುಡೈಯ ತಿಡರ್ ನಿಲಿಂಜಿಲಿಲು ಮೇರಿಪ್ಪಾಯುನ್ನುಡಿಯಾಯಿತ್ತು. ಆಗೈಯಾಲ ಕರೈ

ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಭಗವತ್ಪ್ರಜ್ಞ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮೂರು ಕಾರಣಗಳಿಂದಂಟಾಗಬಹುದು:—(೧) ಭಗವಂತನಿಗೆನೇ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗುವದರ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನ. ಈಶನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆವೃತ್ತಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ (೨) ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೂ ಉಲ್ಲಂಘಿಸೋಣದಿಂದರಾಗಲಿ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಬಹುದು. ಅಥವಾ (೩) ಭಗವಂತನಿಗೆನೇ ಮುಕ್ತನಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಅಪ್ರೀತಿಯಿಂದರಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಶ್ರೀಯಃಪತಿಯಲ್ಲಿ ಸರೋತ್ಪನ್ನವಾದ ವಿಶ್ಲೇಷ ದಾಸ್ತಹವಾಗುವಂತಹ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿ ಇರುವಾಗ. ಆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಪ್ರೀತಿ ಎಂಬುವದು ಅಬ್ಬರಿಸೀತೇ? ಎಂಬಿಗೂ ಇಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರಥಮ ವಿಕಲ್ಪದ ಶಬ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲವು. ಮುಂದೆ ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನದ್ವಾರಾ ಭಗವತ್ಪ್ರಜ್ಞಾಲ್ಪಮೂಲಕ ಆವೃತ್ತಿಯುಂಟಾದೀತೆಂಬ ರಚ್ಚಿಗೂ ಕಾರಣವಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂದುಪದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಪ್ಪಡಿ ಇರುಕ್ಕೈಯಾಲೇ - ಇಂತಹ ವಿಶ್ಲೇಷ ಸಹಿಸದಿರುವ ನಿರತಿಶಯ ಪ್ರೀತಿಯು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿರುವದರಿಂದಲೇ, “ಸ ಚ ಮಮಪ್ರಿಯಃ” ಅವನೂ ಕೂಡ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯನು,” ಎನ್ನ-ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ, ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು, ಅವತನ್ನಾಲಮ್ ಆ ಭಗವಂತನಿಂದಲೂ, ನಿಯಮಿಕ್ಕೈ ವೊಣ್ಣಾದಪಡಿ ನಿಯಮಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಕರೈಪುರಂಡು ಎಲ್ಲಿಯನ್ನುಮಾರಿ, ಇವನೋಡು - ಈ ಮುಕ್ತನೆಂದಿಗೆ, ಪರಂಪರೆಯಾಸಂಬಂಧಮುಡೈಯ-ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿದ, ತಿಡರ್ ನಿಲಿಂಜಿಲಿಲುಮ್ ಎತ್ತರವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ, ವರಿಪ್ಪಾಯುನ್ನುಡಿ - ಹತ್ತಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಹಾಗೆ ಅಯಿತ್ತು - ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸರೋತ್ಪರವರ್ಧನವ ಪ್ರೀತ್ಯತಿಶಯವು ಸರೋತ್ಪನ್ನವಾದುದಾಗ ಸರೋತ್ಪರವೆಂಬ ಒಂದು ಪದವಿಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷವನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಹಿಸದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಸರೋತ್ಪನ್ನ

ವಾದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕರುಣಾಸಾಗರವು ಈ ಮುಕ್ತ ನಲ್ಲಿ ಎಂದಿಗಾದರೂ ಅಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವನೇ ? ಶ್ರೀ ಶೃಷ್ಣ ಭಗವಾನ್ ರವರೇ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ :-

“ ತೇಷಾಂ ಜ್ಞಾನೀ ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಃ ಏಕಭಕ್ತಿ ರ್ವಿಶಿಷ್ಟತೇ |

ಪ್ರಿಯೋ ಹಿ ಜ್ಞಾನಿನೋಽತ್ಯರ್ಥ ಮಹಂ ಸ ಚ ಮಮಪ್ರಿಯಃ ” ||

ತೇಷಾಂ - ಆ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಭಕ್ತರಾದ ಅರಸನು, ಜಿಜ್ಞಾಸುವು, ಅರಾಧಿ ಯು, ಜ್ಞಾನೀ ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನು ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಇನ್ನು ಮೂರು ಜನರು ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನಿಯು ಮಾತ್ರ ಏಕಭಕ್ತಿಃ - ಸನ್ನಿಹಿ ನಲ್ಲೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನು. ಅದುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ - ಇತರರಿ ಗಿಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನು, ಎಂದರೆ ಸಾಧನ ದೇಶೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಪ್ಯದೇಶೆಯಲ್ಲೂ ನಿರತಿ ಶಯ ಪ್ರೇಮರೂಪ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಭಾವವು. ಇತರ ಭಕ್ತಗಾ ದರೋ ಹಾಗಲ್ಲವು, ಅವರು ಏಕಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಫಲವಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ದೃಷ್ಟಿ, ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು. ಸಾಧನರೂಪ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಎಂಬ ಭಾವವು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವು. ಆ ಜ್ಞಾನಿಯು ನಿತ್ಯಯುಕ್ತಃ - ಸದಾ ಧ್ಯಾನ ಯೋಗಿಯು, ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ, ಉಪಾಸಕನು. ಅನಂತರವೂ ಭಕ್ತನು. ಇತರರು ಯೋಗಿಯಾಗಿರುವದು ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ. ಅನಂತರವಿಲ್ಲವು. ಅದುದ ರಿಂದ ಅವರು ನಿತ್ಯಯುಕ್ತರಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನೀ ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ಎಂದು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇತರರು ಮೂರುಜನ ಭಕ್ತರೂ ಚ್ಯವನುಭಕ್ತವುಳ್ಳವರೆಂದೂ “ಪ್ರತಿಬು ದ್ಧಸ್ತು ಮೋಕ್ಷಭಾಕ್” ಎಂದು ಜ್ಞಾನಿಯು ಮಹಾಪ್ರಾಜ್ಞನೆಂದೂ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಹಂ-ನಾನು ಮದ್ಯಪಿ ಸ್ವಪ್ನನಾಗಿ ಸರ್ವ ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಅತ್ಯರ್ಥಂ-ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಸಾಧ್ಯವಾಗು ವಷ್ಟು, ಪ್ರಿಯೋಹಿ-ಆತನಿಗೆ ಪರಮಪ್ರಿಯ ವಸ್ತುವೆಲ್ಲವೇ ? ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಸ ಚ - ಆ ಪರಮಭಕ್ತನೂ ಕೂಡ, ಅತ್ಯರ್ಥಂ ಮಮ ಪ್ರಿಯಃ - “ಮಮ ಪ್ರಾಣಾ ಹಿ ಪಾಂಡವಾಃ” ಎಂದು ನಾನೇ ಇನ್ನೊಂದು ಸಂದ್ಭವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ, ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಿಯನು. ಏಕಭಕ್ತಿ ರ್ವಿಶಿಷ್ಟತೇ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೇ ನಾದರೂ ನಿರ್ದಯನವುಂಟೋ ಎಂದರೆ, ಮಹಾ ಪ್ರಾಜ್ಞನಾದ ಅಂಬಿನೇಯನು ಒಂದು ಒಳ್ಳೇ ನಿರ್ದಯನವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಪರಮಭಕ್ತನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿ ರುವದೇನೆಂದರೆ:- “ಸ್ನೇಹೋಮೇ ಪರಮೋರಾಜಾತ್ಯಯಿ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರತಿ ಸ್ಥಿತಃ | ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ನಿಯತಾವೀರಭಾವೋ ಸಾನ್ಯತ್ರ ಗಚ್ಛತಿ” ಓ ಸರ್ವಜನ ಚಿತ್ತಾಹ್ಲಾದಕರನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮನೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವ ನಿರತಿಶಯವಾದ

ಯಾಲೆ ಪುನರಾವರ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರಬೋ ವೆನ್ನು ಶಬ್ದಕ್ಕೈವೋಕ್ತಾದು. ಶಾಸ್ತ್ರವರ್ತ್ಯಾಧಿಕಾರಮ್ ಕಳಿಗೈಯಾಲೆ ಮುಕ್ತ ದಶೈಯಿಲ್ ಅಜ್ಞಾತಿ ಲಂಘನಮಿಟ್ಟಿ. ಅನನುಕಪ್ಪಾಲೇ (ಪ್ಪೇ) ತನಕ್ಕು ಕಪ್ಪಾಗೈಯಾಲೇ

ಇಚ್ಛೆಯಾಲೆ - ಇಷ್ಟಪ್ರಕಾರ, ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರಬೋ ವೆನ್ನು - ಪುನರಾವೃತ್ತಿ ಏನಾದರೂ ಸಂಭವಿಸಿತೋ ಎಂದು, ಶಬ್ದಕ್ಕೈವೋಕ್ತಾದು - ಶಬ್ದಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವರ್ತ್ಯಾಧಿಕಾರಮ್ - ಸ್ವಾಮಿಯು ವೇದರೂಪದಲ್ಲಿ ದಯೆ ಪಾಲಿಸಿರುವ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವಶವಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು, ಕಳಿಗೈಯಾಲೆ - ಮುಕ್ತ ದಶೈಯಿಲ್ ಕಳೆದುಹೋಗುವದರಿಂದ, ಮುಕ್ತದಶೆಯಿಲ್ಲ, ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನಮಿಟ್ಟಿ - ಭಗವದಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲವು. ಭಗವಂತನು ಏನೊಂದೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನನ್ನು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಿಂದು ನೇರಿದವನನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಪರಮ ಪದದಿಂದ ತಕ್ಕಿಸಿ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲವು. ಈಗಿನ ಮದಾಂಧರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹಾಗೆ ಭಗವಂತನಲ್ಲವು. ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರನಾದರೂ ಮಾರ್ಗತಪ್ಪಿ ಎಂದಿಗೂ ನಡೆಯುವನಲ್ಲವು. ತಾನು ಸೂಡಿದ ವಿಧಿ ನಿಷೇಧ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸುವನು. ಭಗವಂತನು ಲೋಕಾಕಾಶವಾದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಸಿಕ್ಕುವನಲ್ಲವು. ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವು. ಸ್ವಮಂತಕೋಪಾಖ್ಯಾನವು ಇದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಸಿದುದಾದರೆ ಆತನಿಗೆ ವೈಷಮ್ಯ ನೈರ್ಘೃಣ್ಯಾದಿಗಳು ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರಿಯುಂಟಾಗುವದಕ್ಕೆ ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಬೇಕು. ಭಗವದಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಲು ಮುಕ್ತನು ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ಮಾರ್ಗವೇನಂದಿಲ್ಲೇನಾದರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅಪ್ರೀತಿಯೋ ಎಂದರೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲಾ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಗಲಿ, ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಕ್ತನು ಏಕೆ ಅಜ್ಞಾತಿಲಂಘನವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು ? “ಪುತ್ರಿಸ್ಸ್ಯುತಿರ್ಮೈವಾಜ್ಞಾಯಾಶ್ಚಾ ಮುಲ್ಲಂಘ್ಯವರ್ಮತೇ | ಅಜ್ಞಾಚ್ಛೇದೀ ಮಮದ್ರೋಹೀ ಮದ್ಭಕ್ತೋಪಿ ನ ನೈಷ್ಠವಃ ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಅಜ್ಞೇಲ್ಲಂಘನವನ್ನು ಏಕೆ ಮಾಡಕೂಡದು ? ಎಂದರೆ, ಈ ಜೀತನನಿಗೆ ಜ್ಞಾನವು ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಾಗಷ್ಟೇ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯು ; ಯಾವಾಗ ಜ್ಞಾನವು ವಿಕಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿತೋ, ಆಗ ಉಂಟಾದ ಸರ್ವ

ಈಶ್ವರಾಭಿಮತತ್ತುಕ್ಕು ವಿಪರೀತಮಾನವನುಷ್ಠಾನಮಿಟ್ಟಿ. ಆಗೈಯಾಲ್ ಕೈಜ್ಜಿರೈ ಪರೈಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪಮಾನ ಮೋಕ್ಷಾಪ್ತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಮ್ ಮೇಲೆ ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿಯಾಯಿತ್ತ. ಇವೈ ಎಲ್ಲಾ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪುತಿಗೂಲಾಚರಣೆಯು ಈಡವಪಿ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಅಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಈತನಿಗೆ ಅಗ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಶ್ಯಾಭಿಕಾರವು ಕಳೆಯಿತೆಂದು ಮೇಲೆಲ್ಲಾಜ್ಞೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಪರಮಭಕ್ತಿ ಮಿಂದ ವರಿಸುವನಾದುದರಿಂದ ಆಜ್ಞಾವಿಲಂಛನ ಪ್ರವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮುಕ್ತನು ಸರ್ವೋತ್ತರನ ಪ್ರವಸ್ತವಿಸ್ತನು. ಎದುರು ನೋಡುವವನಾಗಿ ಅತನಿಗೆ ಸದಾ ಕೈಜ್ಜಿರೈಗಳನ್ನೆ ಸಮಪದದಲ್ಲಿ ನಿರವಶಾಗುವ ವನನು. ಅದುದರಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತರನ ಅಭಿಮತವೇ ತನ್ನ ಅಭಿಮತವೆಂದು ಮುಕ್ತನು ವರಿಸುವನೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಅನನುಕ ಪ್ಪಾಲೇ - ಶ್ರೀಯಾಸರಿಯು ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವದರಿಂದ, ತನಕ್ಕು ಕಷ್ಟಾ ಗೈಯಾಲ್ - ಮುಕ್ತನಾದ ತನಗೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲಾಗುವದರಿಂದ, ಈಶ್ವರಾಭಿ ಮತತ್ತುಕ್ಕು - ಆ ಸರ್ವೋತ್ತರನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ, ವಿಪರೀತಮಾನ - ವಿರೋಧವಾದ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾದ, ಅನುಷ್ಠಾನಮಿಟ್ಟಿ - ಅಚರಣೆಯಿಲ್ಲವು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವ ವಿಧ ಅವ್ಯಕ್ತಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಪೂರೈಸಬೇಕಾಗಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ, ಆ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಅನುವಾದವೇ ಮಾಡಿ ದುದರಿಂದ ಆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಶಾರ್ವತವಾದವೆಂದು ಮುಗಿಸು ತ್ತಾರೆ:—ಆಗೈಯಾಲ್ - ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ವಿವಿಧವು ಬರುವ ವಿಧ ಪುನರಾವ್ಯಕ್ತಿ ಶಬ್ದವಿಗೂ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರಿಂದ, ಕೈಜ್ಜಿರೈಪರೈಂತ ಶ್ರೀಯಾ ಸತಿಯ ಅಭಿಮತಾನುಸಾರ ಎಲ್ಲಾ ಕೈಜ್ಜಿರೈವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತವಾದ, ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪವಾದ, ಮೋಕ್ಷಾಪ್ತಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಮ್ - ಮೋಕ್ಷ ವೆಂದು ಮೇಲೆಕೆಳಗೆವು ಪುರುಷಾರ್ಥವು, ಮೇಲೆ - ಅಧಿಭಾವಿ ಮಾತನಾಡಿ ಲಕ ಪ್ರಾಪ್ತವನ್ನು ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ, ಯಾವದಾತ್ಮಭಾವಿ ಯಾಯಿತ್ತು - ಆತ್ಮಾ ಹೀಗೆ ಸತ್ಯವೂ ಶಾಶ್ವತವೂ ಉಗಿವೂ ಶಾಶ್ವತವಾ ದುದು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಪುರುಷಾ ರ್ಥವು ಎಂಥಾವೈಯಾದಕ್ಕೆ ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೈಜ್ಜಿರೈಪರೈಂತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ಮೇಲೆರುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಕೆಲವರು ಭಕ್ತಿಯವಾಯಿಸುವ

ತ್ವೈಯುಮ್ ನಿನ್ನೈತ್ತು (೧) “ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್, ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್” ಎನ್ನು ಸೂತ್ರಕಾರರು ಮರುಳಿಚ್ಛೆಯ್ ದಾರ್.

ನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ, ಪ್ರಪತ್ತಿನಿಷ್ಠನಿಗೆ ಕೈಜ್ಞರೈ ಮಾತ್ರವೂ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮೋಕ್ಷದೇಶೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಜ್ಞರೈ ಪರ್ಮಂತ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು.

ತಾವು ಮೇಲೆ ಉಪಪಾದಿಸಿದ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ತನ್ನಿರಸನಗಳಿಗೂ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರ ಉಂಟೆಂದು ಮುಂದಿನ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ—ಇಸ್ಯ ಯೆಲ್ಲಾ ತ್ವೈಯುಮ್—ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ನಿರಸನಗಳನ್ನೂ, ನಿನ್ನೈತ್ತು - ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು “ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್, ಅನಾವೃತ್ತಿಶ್ಚಬ್ಧಾತ್” ಎಂಬ ಕೊನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ, ಸೂತ್ರಕಾರರುಮ್ - ಬಾದರಾಯಣರೂ ವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಯೂ, ಅರುಳಿಚ್ಛೆಯ್ ದಾರ್ ಕೃಪಯಾ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಈ ಎಲ್ಲಾ ಶಬ್ದಗಳಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಅನಾವೃತ್ತಿಃ - ಅವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲವು, ಪುನಃ ಶರೀರವನ್ನೆತ್ತಿ ಈ ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶಬ್ಧಾತ್ - ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ, ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಉಪಸಂಹಾರ ವಾಕ್ಯವಾದ “ಸಖಿಲ್ವೇನಂ ವರ್ಮಯನ್ಯಾವದಾಯುಷಂ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ ಮಭಿಸಂಪದ್ಯತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ಮತೇ ನ ಚ ಪುನರಾವರ್ಮತೇ” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಾವು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸದೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ವ್ಯಾಸಸೂತ್ರವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಉದಾಹರಿಸಿದರೋ, ಅ ವ್ಯಾಸ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತರೀತ್ಯಾ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವವರು ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರಾಗಿ, ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವೇದ್ಯವಾದ ವಿಷಯವಾದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು. ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ತಾವು ಬರೆದಿರುವದೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ

ಏನಿ ಎಳಿಲ್ ಪದಮೆಲ್ಲಾ ವ್ರಯರ್ ಕೈ ಮಿತಮುಕೈ ಮ್ಹಂ
ನಾರು ತುಳಾಯ್ ಮುಡಿ ನಾಥನ್ನೆ ನೆಟ್ಟೆಯುಡಿಮ್ಹಂ ಯನಮ್
ಕೊರು ಕವರ್ ನಡತುರುಕ್ಕಳ್ ಕುಳುಂಟಿಳ್ ಕುಲೈ ಕಳರ್ ಕಿ
ಮಾರುದಲಿನ್ರಿ ಮಕಿಳ್ ನೆಳುಮ್ ಪೋಗತ್ತುಮನು ವಮ್

ಬರೆದುದರ ಉಪಪಾದನವೆಂದೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಭಾಷ್ಯದ ಉಪಕ್ರಮವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದಾ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಭಾಷ್ಯಾಯವೆಂಬುದುಮಾತ್ರೇ ಹೊಂದಿ ಇದುವು ನೆಯ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸರಾಂಬರಿಸತಕ್ಕದು. ಈಗಿನ ಅಂಶ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯದೊಳಗೆ ದಿಂದುಂಟಾದ ಮಹದಪದವೇಳಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಭಾವ ತಾರರು ಪ್ರಭವೋದನಾರಾದವೋ, ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯಕಾರರಿಂದಲೇ ಉಪಪೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಾಷ್ಯದ ಗೆ ಉಪಪಾದನೆಯಾದ ಪರಂಪರೆಯಾ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಸುವರ್ಣ ಭಟ್ಟರು, ಕೂಡಾದವರಾದ್ದರಿಂದ, ಶ್ರೀ ನಾದಿ ಹರಿಸಾಂಬುನಾಥರೇ ಮೊದಲಾದ ಮೂರ್ತಾರಾದ ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದವರಾಗಿ, ಮುಂದಿನ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಸ್ಕೃತಪರೂಪಾದ ಗುರ್ಭಾಂಗ್ಯಾದಿಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು—ಗುಣವಿನ್ಯಾಸ ವಿಭಾತ್ಯಾದಿ ವಿಶ್ವನಾದ ಪರಮ ಹ್ಮನೇ ಪರಮಭೋಗ್ಯವೆಂಬನುಭವವೂ, ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಅತನಗೆ ಸರೈವಿಧ ಕೈಜ್ವರೈ ಮಾಪೋಣವೂ, ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದ ಶರೈವೂ ಎಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಚ್ಯುತಿ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ ಏಕೈತನಾದುದೆಂದೂ ಹೇಳುವದೊಂದಿಗೆ, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ಕೈವರವೂ ಇಂತಹ ಅಪಾರ್ಥ ಕೈಜ್ವರೈ ಪರೈವ ನಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ :-

ಅರ್ಥ - ಎಳಿಲ್ ಪದಂ - ಸರ್ವಾಭಿಷ್ಠವರೈಕಮಾರ ಸ್ವನದ ಎಂದರೆ ಪರಮಪದವನ್ನು, ಏನಿ - ಅರ್ವರಾದಿಗಳಿಗೂ ಮೂಲಕ ಅಂದೇಹಣಮಾಡಿ, ಹತ್ತಿ, ಎಲ್ಲಾ ಉಯರ್ ಕೈ ಮ್ಹಂ - ಎಲ್ಲಾ ಜೀತನರಿಗೂ, ಯತಮುಕೈ ಮ್ಹಂ ಪರಮಹಿತವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವನಾದ, ನಾರು ತುಳಾಯ್ ಮುಡಿ ನಾಥನ್ನೆ ಸುಗಂಧವುಳ್ಳ ತುಳಸಿಯ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಿರೀಟದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವನಾದ್ದನ್ನು, ನೆಟ್ಟೆ - ಸಮಾಪಿಸಿ, ಸೇರಿ, ಅದಿಮೈಯಿಲ್ - ಕೈಜ್ವರದಲ್ಲಿ, ನಮ್ ಕೊರು ಕವರ್ ನ್ತ - ನಮಗೆ ಸೇರಿದ ಅಂಶವನ್ನು ಎಂದರೆ ಇಮ್ಮ ದಿನವೂ ಅನುಭವಿಸಬೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದ ಭಾಗವುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದಪ್ರೀತಿದ, ಕುರುಕ್ಕಳ್ - ಗುರುಗಳ,

ಕೌಳಾಙ್ಗೈಃ - ಸಮೂಹಗಳ, ಕೌರೈಕಳಲ್ ಕೀಳ್ ಕುರೈ ಎಂದರೆ ಕಾಲಂದಿಗೆ ಯಿಂದಲೂ ಅದರ ಶಬ್ದದಿಂದಲೂ ಸೇರಿಸಿ ಪಾಟಗಳ ಕೆಳಗೆ, ಮಾರುವಲಿನ್ರಿ - ಏಕೈದವಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಎಂದರೆ ಎಂದಿಗೂ ಪುನರಾವರ್ಮಿ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಮಕಿಳಿನ್ಮು - ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಿಂದ ನಿರತಿಶಯಾನಂದಯುಕ್ತರಾಗಿ, ಎಳುಮ್ ಪೋಗತ್ತು - ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವ ಕೈಬ್ಬರೈ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯರೂಪವಾದ ಭೋಗದಲ್ಲಿ, ಮನ್ನುವಮೇ-ದೃಢವಾಗಿ, ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಎಂದಿಗೂ ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಹಾಗೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾಗುವೆವು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ - ಪ್ರಾಪ್ತನಿಗೇನೇ ಪ್ರಾಪಕ ಭಾವವು ಸಬ್ಲತಕ್ಕದ್ದೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವರಾಗಿ, ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಫಲದಲ್ಲಿ ನಿರತಿಶಯಪ್ರಿಯರೂಪವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪರಿವಾಹರೂಪವಾದ ಕೈಬ್ಬರೈವು, ಸ್ವಾಚಾರ್ಯ ಪದ್ಯಂತವಾದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶಬರಿವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ಸುವ್ಯಕ್ತವು. ಪರಮ ಭಾಗವತಳಾದ “ಸಂಪಿತವೃತ” ಇಾದ ತಾವಸಿಯಾದ ಶಬರಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಂಡು ಭನ್ಯಳಾಗಿ “ಚಕ್ಷುಷಾ ತವ ಸೌಮ್ಯೇನ ಪೂತಾಸ್ತಿ ರಘುನಂದನ | ಗಮಿಷ್ಯಾಮ್ಯಕ್ಷಯಾರ್ ಲೋಕಾಂಸ್ತ್ವತ್ಪ್ರಸಾದಾರಿಂದಮು” “ಓ ರಘುಕುಲೋತ್ಪನ್ನನೇ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಸೂಚಕವಾಗಿ ತಂಪಾಗಿರುವ ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ದಾಸಳಾದ ನಾನು ಪರಿಶುದ್ಧಳಾದೆನು. ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು, ಇನ್ನು ಪುನರಾವೃತ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನೇ ಹೊಂದುವೆನು.” ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಉಕ್ತಿ ಪ್ರತ್ಯುಕ್ತಿಗಳು ನಡೆದ ನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಶಬರಿಯು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಳು :—ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ—(೧) “ತೇಷಾಮಿಚ್ಛಾಮ್ಯಹಂ ಗಂಠಂ ಸಮೀಪಂ ಭಾವಿತಾತ್ಮನಾಂ | ಮುನೀನಾಮಾಶ್ರಮೋ ಯೇಷಾ ಮಹಂ ಚ ಹರಿಚಾರಿಣೀ” ಇದು ಯಾವ ಮಹರ್ಷಿಯಾದವರ ಆಶ್ರಮವೋ, ಯಾವ ಮಹಿಗಿ ನಾನು ಪರಿಚರೈಯನ್ನು ಮಾಡುವ ದಾಸಿಯೋ, ಅಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮತಂಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿರುವ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೋಗಲವೇಕ್ಷಿಸುವೆನೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ ಆತ್ಮಾರ್ಥಕ್ಕರವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ನುಚ್ಚಿ, ಯಾವ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಮತ್ತು “ಯತ್ರ ತೇ ಸುಕೃತಾತ್ಮನೋ ವಿಹರಂತಿ ಮಹರ್ನ್ಯಯಃ” ಆ ಮತಂಗ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪರಮ ಪದವನ್ನು ಆ ಪರಮ ತಾಪಸಿಯು ಹೊಂದಿದಳು ಎಂದು

ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೂ ಕೂಡ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವಲ್ಯವು ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವಲ್ಯ ಪರೈವನೆಂದು ಈ ಪಾಶುದಿಂದ ಹೇಳಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಉಂಟು, ಅದರ ಪರಿವಾಹವಾಗಿ ಕೈಜ್ವಲ್ಯವೂ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಭಗವದ್ವಂದನಂ ಸ್ವಾದ್ಯಂ ಗುರುವಂದನ ಪೂರ್ವಕಂ | ಸ್ವೀರಂ ಶರ್ಮರ ಯಾಯುಕ್ತಂ ಸ್ವದತೇಹಿ ವಿಶೇಷತಃ” ಹಾಲೇ ಸ್ವತಃ ಬಹು ರುಚಿಕರವಾಗಿ ದ್ದರೂ ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಸೇರಿದರೆ ಹಾಲು ಕೀರೆಂದೆನಿಸಿ ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ವಾದುವಾದುದಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವಲ್ಯವು ಭೋಗ್ಯವು. ಅದು ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವಲ್ಯದಿಂದ ಮಿಳಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ತನಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಪರಮ ಭೋಗ್ಯವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬ ಭಾವವು. ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಪಾದಮೂಲವೂ ಆಚಾರ್ಯ ಕೈಜ್ವಲ್ಯವೂ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವದರಿಂದಲೇ ದೇಹಾವಸಾನವಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯತಿರುವಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದರೆಂದು ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆಯುಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಪರಮ ಪದವು ಎಳಿಲ್ ಪದವ್, ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವಾದ ಪದವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾದುದೆಂದು ಹಿಂದೆ ಉಪೋದ್ಘಾತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ತತ್ಪ್ರಯೋಧಿಕಾರದಲ್ಲೂ ಉಪಸಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆನ್ನು ಸೂಚಿಸುವೆವು:—“ಅದಿತ್ಯವರ್ಣಂ ತನುಸಃ ಪರಸ್ತಾತ್”, ಹಿರಣ್ಮಯೇ ಪರೇಲೋಕೇ” ಇಲ್ಲಿ ಪರಮಪದವು ಮುನರ್ಲದಹಾಗೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ, “ದೇವಾಶ್ಚ ಯನ್ಮ ಪಶ್ಯಂತಿ ದಿವ್ಯಂ ತೇಜೋಮಯಂ ಪದಂ | ಅತ್ಯರಾಣಲ ದೀಪ್ತಂ ತತ್ ಸ್ಥಾನಂ ವಿಷ್ಣೋರ್ಮಹಾತ್ಮನಃ” “ಅಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಸ್ಥಾನವಾದ ಪರಮಪದವು ದಿವ್ಯ ತೇಜೋಮಯವಾದುದು ; ಸೂರ್ಯಗ್ನಿಗಳ ತೇಜಸ್ಸುಗಳಿಗಿಂತ ಉಜ್ವಲವಾದುದು, ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಎನೆ ಇಲ್ಲದ ನೋಟದಿಂದ ಕಾಣಲಾರರು, ಅವರಿಗೂ ಕೂಡ ದುರೈಕವಾಗಿ ದುಸ್ತರವಾದುದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು, “ಸ್ವಯೈವ ಪ್ರಭಯಾ ರಾಜಾ ದುಷ್ಪ್ರೇಕ್ಷಂ ದೇವದಾನವೈಃ” ಎಂಬುವ ಪ್ರಮಾಣವು ನಿತ್ಯ ವಿಭೂತಿಯು ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ ದೇವದಾನವರಿಂದಲೂ ನೋಡಲಸಾಧ್ಯವಾದುದೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ದೇಹಾವಸಾನಾನಂತರ ಅರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಇಂತಹ ಪರಮಪದವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವವನು ಅವನೇ ; “ಯ ಮೇವೈಷ ವೃಣಾತೇ ತೇನಲಭ್ಯಃ”, ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಸಾದಿಸಿರುವ ಹಾಗೆ ಆತನೇ ಪ್ರಾಪಕನೂ, ಆತನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೂ ಎಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ,

ಎಲ್ಲಾ ಉಯರ್ಕ್ಕುಂ, ಹಿತನುಕೆಕ್ಕುಮ್ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತ ಜೀತನರೂ ಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ಕರಾನುಸಾರ ಕೂಡಲ್ಪಟ್ಟ ಕರಣಕಳೆಬರ ಯೋಗದಿಂದ, ಸುಕೃತನನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. “ಸಕೃದೇವ ಪ್ರಜನ್ಮಾಯ ತಸ್ಮಿನ್ನಿತಿ ಚ ಯಾ ಚ ತೇ | ಅಭಯಂ ಸರ್ವಭೂತೇಭಿರ್ವೀ ಭದ್ರಮೈವ ಕಷ್ಟಮೇವ ಮಮ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮೇರೆಗೆ ಸಕಲರಿಗೂ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನಿತ್ತು ಕಾಪಾಡುವವನು. “ಸಬ್ರಹ್ಮ ಚರಣಂ ಸುಹೃತ್” ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಉಪಾಯ ಭೂತನು ಎಂದೂ ಹಾಗೆಯೇ “ಸನೋಹಂ ಸರ್ವಭೂತೇಷು” ಎಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವರು ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಾರಲ್ಲಾ ಅದು ಹೇಗೆ ಎಂದರೆ ಅವರುಗಳು ಕರ್ತವ್ಯಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವೂದಲು ಅಶಕ್ತರುಗಳಾಗಿಯೇ ಆಗುವದರಿಂದ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇನೋ ಸಮಸ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ತನ್ನ ಸ್ನಾತೃಯದಿಂದ ಸಾಕೆಂದು ಅವಸರ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅದುದರಿಂದಲೇ ಹಿತನುಕೆಕ್ಕುಮ್ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು, ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಾಜದಿಂದಲೇ ಆತನು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಈತನಿಗೆ ಹಿತವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು “ಕಥಂ ಚಿದುಪಕಾರೇಣ ಕೃತೇನೈಕೇನ ತಾಷ್ಯತಿ” ಎಂಬ, ಮರಳಿಯ ಉಕ್ತಿಯುಂಟು. “ಅಣ್ವಪ್ರಾಪ್ಯಾತಂ ಭಕ್ತ್ಯೈರ್ವಿಮಾಘಾಭೂತೇವ ಮೇ ಭವೇತ” ಭಕ್ತರಿಂದ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ್ದೂ ಕೂಡ ತನಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯತೀತನಾದಿಂದ ಅನಂತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಪರಮಭಾಗವತನಾದ ಕುಜೀಲನಿಗೆ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

ಕೂರ್ಕಚರ್ಛ - ಸಾವೆಲ್ಲರೂ ಲೋಕಪಿತೃವಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳು, ಅದುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ದಾಯಭಾಗವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ನಮಗಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಅಂಶವು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಆತನ ಎಲ್ಲಾ ವಿಭೂತಿಯನ್ನೂ ನಾವು ಅನುಭವಿಸೋಣವು. ಆತನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ನಿಭೂತಿ ವಿಶಿಷ್ಟನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾರ್ ತುಳಾಯ್ ಮುಡಿನಾತ ನೆಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. “ಸರ್ವಗಂಧಸ್ಸರ್ವ ರಸಂ ನೆಂಬ ಭಾವವು ನಾರ್ ತುಳಾಯ್ ಎಂಬುವದರಿಂದ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುಡಿನಾತ ನೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ, ಉಭಯ ವಿಭೂತಿ ನಾಯಕನಾಗಿ ಮಹುಟಿಧಾರಿಯಾಗಿ ಆತನು ರಾಜಾಧಿರಾಜನಾದ ಸರ್ವಶೇಷಿ ಎಂಬ ಭಿಷ್ಣುವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಅನುಭವವು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಯಿತು. ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮ ದಾಯ ಭಾಗವಲ್ಲವು; ಅದಿಮ್ಮೆಯಿಲ್ಲಾ ಕೂಡ ಎಂದರೆ ಕೈಜ್ವರೈಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ ಕೂಡ

ನಮ್ಮ ಭಾಗ ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮಗೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಕೃಪಯಾ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರೀ ಅನುಭವಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಭಗವತ್ಕೈಚ್ಛುರೈದಲ್ಲೂ, ನಮಗೆ ಅಂಶವುಂಟೆಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, “ಅಡಿಮೈಯಿಲ್ ನಂಕೂರು ಕೆವರ್ ನ್ನು” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ದಾಯಭಾಗವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಕೈಚ್ಛುರೈ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳು ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು “ದೇಶಿಕೋಮೇದಯಾಳುಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಪರಮಕೃಪಾದಾರ್ಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯಯ ಪ್ರಭಾವವು. ಅದುದರಿಂದ ಅಂತಹ ಕೃಪಾಶಾಲಿಗಳಾದ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಇಂತಹ ಪರಮಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಯಿತೇ, ನಾವು ಅವರುಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ತಾದ ಯತ್ನವು ಫಲಿಸಿತೇ, ಎಂದು ಪರಮಾನಂದಭರಿತರಾಗುವಂತವರು ಎಂದು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ “ಕೆವರ್ ನ್ನು ಕುರುಕ್ಕಳ್” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪರೀವಾಹರೂಪವಾದ ಕೈಚ್ಛುರೈವನ್ನು ಶ್ರಿಯಾಪತಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಪುರುಷಕಾರದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಮಗೂ ಸಹ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸಿದುದರಿಂದ, ಅಂತಹ ಗುರುಗಳ ಪಾದಮೂಲವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅವರಿಗೂ ಸಹ ಕೈಚ್ಛುರೈವನ್ನೆಸಗುವ ನಿರತಿಶಯಾನಂದವನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಹೊಂದುವೆವು ಎಂದು ಎಳುಮ್ ಭೋಗಿಗತ್ತು ಮೆನ್ನುವಮೇ ಎಂಬುವುದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಗುರುಗಳ ಪಾದಮೂಲವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ, ಪೆರೈ ಕೆಳರ್ ಕೀಳ್-ಮಂಜೇರ (ಕಾಲಂದಿಗೆಯ) ಶಬ್ದವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದು. ಬಾಹ್ಯ ಕುದೃಷ್ಟಿಗಳ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಸತ್ತರ್ಕದಿಂದ ಗೆದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ವಾಮಪಾದದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿ ಅಂತಹ ವಾದವಾಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತ ರಾಜರುಗಳು ಅಂತವರ ಜಯಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಾಲಿಗೆ ಸುವರ್ಣಾಭರಣವನ್ನು ಪಾರಿತೋಷಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ಈ ಗುರುಗಳ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳು ಗಲ್ ಗಲ್ ಎಂದು ವಿಮತ ನಿರಸನ ಜಯಧ್ವನಿಯನ್ನೇನಾದರೂ ಅನುಕರಿಸುತ್ತವೋ ಎಂಬಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಜ್ಜಲ್ಪಸೂರೈದಯದಲ್ಲಿ ಉಪಸಾದಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರು (ತಾವೇ) ಕುವಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದುದರಿಂದ ಗುರುವು (ಯತೀಂದ್ರರು) ರಾಜನೂ ಸಹ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಕಾಲಂದಿಗೆಯನ್ನು ಪಾರಿತೋಷಕವಾಗಿ ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ಈ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. “ತ್ರಯೈನ್ತ ಸ್ಥಾಪಕೋಯಂ ದೃಢತರ ಮಮುನಾ ತತ್ತ್ವದೃಷ್ಟಿಶ್ಚ ದಿಷ್ಟಾ | ದಿಷ್ಟಾ ಚಾದಿಷ್ಟ ಮೇ ತದ್ವಿಶಿದಿಶಿ ಲಡಹೋಡಿಂಡಿಮಸ್ತಾಡನೀಯಃ |

ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಶ್ರದ್ಧಾ ಶತಕಲಹ ಕಲ್ಲೋಲ (ವಿಷಮಾ) ಕಲುಷಾಃ ।
ಮಮಾವಿರೂಪ್ಯಾಸು ಮನಸಿ ಮುನಿ ಸಿದ್ಧಾ ದಿ ಸುಲಭಾಃ ॥

“ಶುಷ್ಕೋಪಸ್ಯಾಸ ಶಿಕ್ಷಾ ಪಟಿನುಕಟು ರಟದ್ವೈರಿ ವಿದ್ವತ್ಪರೋಽಪಿ ।
ಕುಟ್ಮಕ ಕ್ರೀಡ ಮಷ್ಟಾಪದ ಕಟಿಕ ಮಸಾನಮಪಾದೇ ಬಿಭರ್ತು ॥”
(ಸಜ್ಜಲ್ಪ ಸೂರ್ಯೋದಯ ೧೦೧.)

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟೇ ಕುರೈಕಳಲ್ ಕೀಳಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈ ಪರೈನವಾದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಕೆ ವಿಚ್ಛೇದನೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು, ಮಾರುದಲಿನ್ನಿ ಎಂಬುದರಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ ಉಂಟು, ಕೈಜ್ವರೈವೂ ಉಂಟು. ಆ ಕೈಜ್ವರೈವು ತನ್ನ ಆಚಾರೈಪರೈನವೂ ತನ್ಮೂಲಕ ಸರ್ವ ಭಾಗವತ ಪರೈನವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಪರಮ ಪದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಪುರುಷಾರ್ಥನಿರ್ಣಯವೆಂಥಾದ್ದೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಂತರ, ಅದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ತ್ವರಾತಿಶಯವೂ ಉಂಟಾಗಿ, ಅಂತಹ ಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ, ಅದರ ಪರಿವಾಹರೂಪವಾದ ಸರ್ವದೇಶ ಸರ್ವಕಾಲ ಸರ್ವಾಪಸ್ಥಿತಿ ಸರ್ವವಿಧ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈಗಳೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅವಿಭವಿಸಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅರ್ಥ—ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಶ್ರದ್ಧಾ ಶತ ಕಲಹ ಕಲ್ಲೋಲ ಕಲುಷಾಃ, ಇದು ಮುಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ಪರಿವಾಹಾಃ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ಕೈಜ್ವರೈ ವಿಶೇಷಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷಣವು. ಆ ಕೈಜ್ವರೈಗಳು ಎಂಥಾವೆಂದರೆ, ಅವಿಶ್ರಾಂತೆ - ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೇ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಇದನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾ ಶತಕ್ಕಾಗಲಿ, ಕಲಹಕ್ಕಾಗಲಿ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು, ಶ್ರದ್ಧಾ ಶತ-“ಶ್ರದ್ಧಾಸಂಪ್ರತ್ಯಯಸ್ಸೌಮಾ” ಎಂದು ಆಮರ ವಿರುವದರಿಂದ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ವರೈವು ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ಚನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧಾ ಎಂದು ಹೆಸರು, ಇಂತಹ ಕೈಜ್ವರೈವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಬೇಕು, ನಾನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಅನೇಕ ಮುಕ್ತರ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಶ್ರದ್ಧಾ ಶತಗಳ, ಅಥವಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು “ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ, ಅಹಂ ಸರ್ವಂ ಕರಿಷ್ಯಾಮಿ” ಎಂಬ ಕುತೂಹಲವಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದು. ಇಂತಹ ಶ್ರದ್ಧಾ ಶತದಿಂಟಾದ, ಕಲಹ-ಪರಸ್ಪರ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ, ಕಲ್ಲೋಲ ಮೇಲೆ

ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯ ಸ್ವಗುಣ ವಿಭವಾ ಸಂಜನ ಕನನ್ |

ಮಹಾನಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ದೇವಿಯಾ ಹಾ ಬಹುಭಿಃ || ೯ ||

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕಸಿಂಧುಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ ತಂತ್ರಸ್ಯ
ಶ್ರೀಮದ್ವೇಂಕಟೇ ನಾಥಸ್ಯ ಕೃತಿಷು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ
ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧೀನರೋ ವ್ಯಾಪಿಂಶಃ.

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ.

ಮೇಲೆನಿರಂತರವಾಗಿ ಉಕ್ತಿಬರುವ ತರಂಗಗಳಿಂದ, ಕಲ್ಯಾಣಾಂಶೀರು ಮೇಗೆ ಚಲ
ನೆಯಿಂದ ಸ್ವಪ್ನವಲ್ಲದಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಸಹಗಮನದ ವಿಪರೀತವಾಗಿ
ತೋರುವುವುಗಳಾದ, (ಕೈಚ್ಚುರೈಗಳನ್ನು), ವಿಷಮಾಂಶ-ಎಂಬವು ಸಾಕಾಂತರವು,
ಅಗ, ವ್ಯತ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುವುಗಳಾದ ಎಂಬವುಗಳಿಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಎಂಥಾವು
ಗಳೆಂದರೆ, ಮುನಿಸಿದ್ರಾದಿ ಸುಲಭಾಃ. ಮುನಿ - ಪರಾರವ, ವ್ಯಾಸ, ಶುಕ ಮೊದ
ಲಾದ ಮುನಿಗಳೇನು, ಸಿದ್ಧ - ನಿತ್ಯರಾದ ಅನಂತ ಗುರುಪದವ್ಯಕ್ತನಾದಿಗಳೆನು
ಅದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ನಮ್ಮಾಳ್ವಾರ್ ಮೊದಲಾದ ಅಲ್ಪಾರಾಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಭೃತಿಗಳೇನು
ಇವರುಗಳಿಗೆ, ಸುಲಭಾಃ, ಸುಖಲಿಖಾಃ-ಸುಖದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನವಿಷಯಗಳಾದ,
ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯ - ಬೇನುಮುಪ್ಪಮು ಹಾಲೂ ಬೆರಕೆ ಮೇಗೆ ಉಪು ಭೋಗ್ಯ
ವಾದ ಸಮ್ಮೇಳನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ, ಸ್ವಗುಣ ವಿಭವ - ಪರಮಾತ್ಮನ
ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೇನು, ಉಭಯವಿಧಾಂತಿಯೇನು ಇವುಗಳ, ಅಗಂಜನ - ಸಮ್ಮೇ
ಳನದಿಂದ, ಕನತ್-ದೇದೀಪ್ಯಮಾನನಾಗುವ, ಮಹಾನಂದವ್ಯಾಪ್ತ ಸ್ವೇಂದು
ಅಳವಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಶ್ರುತ್ಯವಪಾಚ್ಯವಾದ ಅನಂದಮುಮನಾದ ಪರ
ಬ್ರಹ್ಮನ, ಅನುಭವ - ಅನುಭವದ, ಪರಿವಾಹಾಃ - ಸ್ವನಾಹರೂಪವಾದ
ಕೈಚ್ಚುರೈಗಳು, ಬಹುಭಿಃ - ಸಪ್ತದೇಶ ಸರ್ವಲಾಽಽ ಸರ್ವಾಸಂಸ್ಕೃತಿತ ಸರ್ವವಿಧ
ಕೈಚ್ಚುರೈಗಳಾಗಿ, ಮಮ ಮನಸಿ - ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಅಮಿತ್ಯಾಯಾಸುಃ -
ಅವಿರಭವಿಸಲಿ, ಭಾಸಮಾನವಾದುದಾಗಲಿ, ಪ್ರಾಪ್ತವಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಾಂತಮವನ್ನುಂಟು
ಮಾಡಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು. ಸ್ವಗುಣವಿಭವವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾರದೀಶಿ, ಸಾರ
ವಿವರಣೆ, ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ಪಾಠ್ಯಾತ್ಮಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ. ಎಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪರೂಪಾಃ ಭಾರ್ವ
ಹೊಂದಿದ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನ ಅಪಹತಪ್ರಾಪ್ತಾದಿಗುಣಗಳ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಸಂಜನ
ವೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾರಾನ್ವಯಿ ಸಾರಶ್ರವಣಿಕಾಯನರುಗಳ
ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ—ಈ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವರೂಪಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂಥಾದ್ದೆಂದು ಉಪಸಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವು ಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದುದಾಗಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವವೆಂದೂ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮನೆಂದೂ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದ ಪರಿವಾಹನಾಗಿ ಸರ್ವ ವಿಧ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೂ ಸಹ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಸಜ್ಜಿಗೊಳಿಸುವರಾಗಿ ಇಂತಹ ಅಮೋಘ ರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಮುಂದೆ ಲಭಿಸತಕ್ಕದಾದುದರಿಂದ ತತ್ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ವರಾತಿಶಯವು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣಾನುಭವದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದಂತವು ಮೂಲಮಂತ್ರ ದಲ್ಲೂ ದ್ವಯದಲ್ಲೂ ಇರುವ ನಾರಾಯಣಾಯ ಎಂಬ ಪದದ ವ್ಯಕ್ತ ಚತುರ್ಥಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ತಾವು ಮಾಡುವ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳು. ಇವು ಬಹುವಿಧಾಃ-ಸಾನಾನವಿಧವಾದುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತನನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು, ಪಾಲವ್ಯವಹರವನ್ನು ಬೀಸುವುದು, ಜಾಮರವನ್ನು ಬಾಕುವುದು, ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಸರ್ವವಿಧ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳು ಇಂತಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ತ್ವರೆಯೂ ಸದ್ಭಾವನೆಯನ್ನೂ ಅವಿರೋಧವಿವರಣೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳೆಂತನೆಂದರೆ ಮೂರು ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—(೧) ಈ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ-ಅನವರತ ಕುತೂಹಲವು ಸದ್ಭಾವುತ್ವವಿಗೂ ಉಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಒಂದು ಕೈಜ್ಞರ್ಯವನ್ನೆ ಸಗುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಜ್ಞರ್ಯವು ಮಹೋಪಕಾರಿಯಾದ ಪುರುಷೋತ್ತಮನಿಗೆ ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಅನೇಕರು ಅಂತಹ ಕೈಜ್ಞರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಗಬಹುದು ; ಅದುದರಿಂದ ಶ್ರದ್ಧಾಪತ ವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ, ಉತ್ಸಾಹವೂ, ಅದರಿಂದಂಟಾದ ಸಡಗರವೂ ಆ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಒಬ್ಬರು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಕೈಜ್ಞರ್ಯ ನಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಪರ್ಧಾರೂಪ ಕಲಹವೆಂದಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಇಂತಹ ಕಲಹಗಳು ಗುಣರೂಪವಾದವೇ ವಿನಃ ದೋಷರೂಪವಾದವುಗಳಲ್ಲವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈರ್ಷ್ಯಾಸೂಯೆಯಿಂದಂಟಾಗುವ ಕಲಹವು ಇಲ್ಲವು. ಎಲ್ಲರೂ ಸದ್ಭಾವುರಾದುದರಿಂದ ಈರ್ಷ್ಯಾಸೂಯೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅಜ್ಞಾನವು ಅಲ್ಲದ್ದು. ಇವುಗಳ ವಿಜೃಂಭಣೆಯೆಲ್ಲಾ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ವಿನಃ ಪರಮ

ಪದದಲ್ಲಿಲ್ಲವು. ಈ ಸಡಗರಗಳೆಲ್ಲಾ ತರಂಗತರಂಗ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದುದರಿಂದ ಕೆಟ್ಟೋಲ ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವು. ಇಂತಹ ಸಡಗರಪ್ರವಾಹದಿಂದ ವಿಷಮವಾದವುಗಳು, ವೈಶ್ಯಸ್ತನಾದವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಒಂದು ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯ ವುಚಿತವೆಂದೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದೂ ತೋರಬಹುದಾಗಿ, ಇಂತಹ ಕಾಲುಷ್ಯಯುಕ್ತವಾದುವೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಆ ಕಾಲುಷ್ಯವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ ಈ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾನು ಮುಂದೆ, ನಾನು ಮುಂದೆ ಎಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದಾದರೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವು.

(೨) ಮುನಿಸಿದ್ಧಾದಿ ಸುಲಭಾಃ ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಇವು ಯಾರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ, ಯಾರಿಗೆ ಸುಖಲಬ್ಧಾಃ ಸುಖವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ, ಎಂದರೆ, ಮುನಿಸಿದ್ಧಾದಿಗಳಿಗೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಗಳಿಗೂ, ಅನಂತ ಗರುಡ ವಿಷ್ವಕ್ಸೇನಾದಿ ನಿತ್ಯರಿಗೂ, ಆದಿ ಶಬ್ದದಿಂದ ಪರಮಭಾಗವತೋತ್ತಮರಾಗಿ ಪ್ರಪನ್ನರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿ ಹೊಂದಿದವರಿಗೂ ಇವು ಸುಲಭವು. ಇತರ ಸಾಧಾರಣ ಜನಗಳಿಗೆ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವು. “ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿದೈಶ್ವರೈಃ ಸಿದ್ಧಯೇ | ಯತತಾಮುಪಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಾಂ ಕಶ್ಚಿನ್ಮಾಂ ವೇತ್ತಿ ತತ್ಪತಃ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಂತಹ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು ಅತಿ ವಿರಳರೆಂಬ ಭಾವವು. ಇಂತಹ ಮುನಿಸಿದ್ಧಾದಿಗಳಿಗುಂಟಾದ ಪರಮನಿಶ್ಚಯಸವಾದ ಭಗವತ್ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ತ್ವರಾತಿಶಯವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

(೩) ಇಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳು ಉಪಾಧಿಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಆನಂದಯುಕ್ತವಾದವಲ್ಲವು, ಅದರೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಪನ್ನರು ಬಹು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲೂ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುವದನ್ನು ಕಂಡಿಲ್ಲವೇ ? ಅಂತಹ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳೇ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವಂತವು, ಎಂದರೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪರಿಮಿತಿ ಇರುವದರಿಂದ ಅಂಥಾವಲ್ಲವೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಕೈಜ್ವರೈಕ್ಯಗಳು ನಿರತಿಶಯವಾದುದೆಂದೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಕ್ಕೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದದಿಂದುಂಟಾದ ಸರೀವಾಹರೂಪವಾದುವು ಎಂದುಸದೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಧಿಕಾರಾದಿ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ “ವಿಚಿತ್ರ ವಿಭೂತಿಕಂ ಪರಮಂ ಸಾನ್ಮಂ ಭಜತಿ” ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೊಂದಿಗೆ ಸಮವಾದ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದುವನೆಂದು ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಈ ಮೂರನೆಯ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಉಪಸಾಧಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೆಂಬುದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ

ಈ ನಿಗಮನ ಸಜ್ಜುಹೆಲ್ಲೋಕದಿಂದಲೂ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವ ವೆಂಥಾದ್ದೆಂದರೆ:—ಸ್ವಗುಣ ವಿಭವಾ ಸಂಜನ ಕೆನೆನ್ನಹಾನಂದರೂಪವಾ ದುದು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಸಮೂಹವೇನು, ಉಭಯ ವಿಭೂತಿಯಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿರುವದೇನು, ಲೀಲಾವಿಭೂತಿಯ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮ ನಾದಿಗಳೇನು, ನಿತ್ಯವಿಭೂತಿಯ ಸ್ಥಿತಿನಿಯಮನಾದಿಗಳೇನು, ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಸಕಲವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನನಾಗಿ, “ತಸ್ಯಭಾಸಾ ಸರ್ವಮಿದಂ ವಿಭಾತಿ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಆನಂದಮಯನೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಪಾದಿತನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಆನಂದವು ಮಹಾನಂದವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಶ್ರುತಿಯು ಅದರ ಮೀಮಾಂಸಾ ಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಲು ಹೊರಟು ಮನುಷ್ಯಾನಂದ ದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವರೆಗೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ನೂರರಷ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಕಡೆಗೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನಂದವಿಂಥಾದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿ, ಯತೋವಾಚೋ ನಿವರ್ತಂತೇ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಮನಸಾಸಹ, ವಾಕ್ಯ ಇಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಲಾರದು, ಮನಸ್ಸೂ ಇಷ್ಟೆಂದು ಊಹಿಸಲಾರದೆಂದು ಹೇಳಿ ಶ್ರುತಿಯು ವಿರಾಮ ಹೊಂದಿತೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಹಿಮಾನಂದ ವೆಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇಂತಹ ಆನಂದಸ್ವರೂಪನೂ ಆನಂದಗುಣಕನೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವವೆಂಬ ಭಾವವು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಕೀಯವಾದ ಸ್ವರೂಪ ರೂಪಗುಣ ವಿಭವೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪರಿವರ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅನುಭವವು ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಅನುಭವದ ಪರಿವಾಹರೂಪಗ ಳಾದವು ಕೈಂಕರ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು. ಆದರೆ ಈ ಪರಿವರ್ಣನಾದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷವೇ ಅಥವಾ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷವೇ ಎಂಬ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದರಿಂದ ಎರಡರ ಆಸುಜನವು ಸಮ್ಮೇಳನವು ಸರೋತ್ಪನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬ ಭಾವವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವನ್ನು ವಿಶದೀಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರು ತ್ತಾರೆ. ಮಧುವೂ ಮಧುರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಕ್ಷೀರವೂ ಮಧುರವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಇವೆರಡೂ ಬೆರೆತರೆ ಹೇಗೆ ಸರೋತ್ಪನ್ನ ರುಚಿಯು ಉಂಟಾಗಿ ಕ್ಷೀರ, ಮಧು ಇವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಭೋಗ್ಯವಸ್ತುವೆನಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣವಿಶೇಷಣಾದಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದವನೇ ಪ್ರಾಪ್ಯನೆಂದೆಣಿಸಿ ಪರಮ

ಭೋಗ್ಯನಾಗುವನು ಎಂಬ ಭಾವವು. ಶರಣಾಗತನಿಗೆ ಆಶ್ರಯೋಪಯುಕ್ತವಾದ ಗುಣಗಳಿರುವದರಿಂದಲೇ ಆತನು ಆಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಡುವನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿನೋಡರು. ಈ ಮಧುಕ್ಷೇರ ದೃಷ್ಟಾಂತದಹಾಗೆ ಇನ್ನೂ ಇತರೆ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನೂ ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ :—ಪುಷ್ಪ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳ ; ಪುಷ್ಪವೇ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು ಅದರೊಂದಿಗೆ ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳವೂ ಸೇರಿದರೆ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಮಭೋಗ್ಯವಾದುದು. ಹಾಗೆಯೇ ರತ್ನವು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೇ ದೀಪ್ತಿಯು ಸೇರಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಹಾರ್ಘವಾದುದಾಗುತ್ತದೆ. (ದಾಸನು ಬರೆದಿರುವ ಶ್ರೀಸ್ತುತಿಯ ೩೮ ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ.) ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶಮನಮಾದಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ ; ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನ ನಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ಸೇರಿ ಮಹಾ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಾದರೆ ಇನ್ನೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವಲಾವಣ್ಯಯುಕ್ತಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮಹಾ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾದಿ ಅಮೋಘಗುಣಗಳು ಸೇರಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ರಂಜಿಸುವಳು. ಹೀಗೆ ಭರ್ಮಭರ್ಮಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಉತ್ಕರ್ಷತೆಯೂ, ಅವುಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದಿಂದ ಉತ್ಕರ್ಷಾಧಿಕ್ಯವೂ ಉಂಟೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀ ದೇಶಿಕರವರು ಅಸಂಜನಿಕ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಯ ಗಂಧವು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಜ್ಞಾನ ಬಲೈಶ್ವರ್ಯ ವೀರ್ಯ ಶಕ್ತಿ ತೇಜಸ್ಸೇ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಗೆ ಅಕರಣಾಗಿರುವ, ಅಪಾರಕಾರುಣ್ಯ ಸೌಶೀಲ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಾದಿಯ ಮಹೋದಧಿಯಾಗಿ, ಅನಾಲೋಚಿತ ವಿಶೇಷಾಲೇಷವೋಚಿತರಣ್ಯ ನಾಗಿ, ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಹರನಾಗಿ, ಆಶ್ರಿತವಾತ್ಸಲ್ಯೇಕ ಜಲಧಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಚಿತ್ರಾನಂತ ಭೋಗ್ಯಭೋಗೋಪಕರಣಭೋಗಸ್ಥಾನ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತುಗಳ ಉದಯವಿಭವ ಲಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲೀಲೆಯಾಗಿ ಇರುವವನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನು. ಆತನು ಇಂತಹ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದವನು ; ಮತ್ತು ಆತನ ಸ್ವರೂಪವೂ ಸಹ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದುದು. ಆತನು ಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನು, ಜ್ಞಾನ ಗುಣಕನು, ಅನಂದಸ್ವರೂಪನು, ಅನಂದಗುಣಕನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವೈಯಿಗಳು ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಮುನಿಸ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ತೆಗೆದು ಬಿಡುಹಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದರೆ, ಮಧುವಿಲ್ಲದ ಫ್ಲೇವದಹಾಗೂ, ಕಾಂತಿ ಇಲ್ಲದ ರತ್ನದ ಹಾಗೂ, ಪರಿಮಳವಿಲ್ಲದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಪುಷ್ಪಗಳ ಹಾಗೂ, ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನನಿಷ್ಠೆಗಳಿಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಹಾಗೂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಾದಿ ಮಹಾಗುಣಗಳಿಲ್ಲದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ

ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೆಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವು. ಆಶ್ರಯೋಪಯುಕ್ತ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲದ ಬಳಿಕ ಅಂತಹ ನಿರ್ಗುಣಬ್ರಹ್ಮನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗನು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆತನು ನಿರ್ಗುಣನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಕೃತತುಲ್ಯವಾದ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವೆಂದೂ ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳುಳ್ಳವನೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು. ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಆನಂದಗುಣಕನಾಗಿರುವದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮನ್ನೂ “ಆನಂದಯಾತಿ” ಆನಂದಗೊಳಿಸುವನು ಎಂದೂ, ತನಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನೆಂದೂ ಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಈ ವಿಶೇಷಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಗುಣವಿಭವಾಸಂಜನ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಸಾರಾ ಸ್ವಾದಿನ್ರಿ, ಸಾರಪ್ರಕಾಶಿಕಾ, ಸಾರ ವಿವರಣೀ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮಪರವಾಗಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿಯೇ ದಾಸನು ಉಪಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಸಾರದೀಪಿಕಾ, ಸಾರಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಖ್ಯಾತ್ಯಗಳು ಸ್ವ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಜೀವಪರವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಹಾ ನಂದಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತನಾದ ಬೇವಾತ್ಮನ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಅಪಹತ ಪಾಪ್ಪತ್ವಾದಿಗುಣಾಷ್ಟಕಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಮಧುಕ್ಷೀರನ್ಯಾಯರೂಪವಾದುದು, ಮಧುವು ಪ್ಲೇರಕ್ಕೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ವ ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನೂ ಸಹ ಆ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ಸಮಾನ ಭೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನೆಂಬ ಭಾವವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವೂ, ಅದರ ಪರಿವಾಹವಾಗಿ ಕೈಜ್ಞರ್ಯವೂ ಎರಡೂ ಮುಕ್ತನಿಗುಂಟಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುವದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತವಾದುದರಿಂದ ನೊದಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಶ್ಲಾಘ್ಯತರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

೨೨ನೆಯವಾದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ವಿಜಯರಾಘವ ಶರ್ಮನ

ಆಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನೇಷಿಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ಸಂಧ್ಯಷ್ಟಸಾರವಾಗ್ನಿತ್ವಪರ ನಿಶಿತಧೀ ಸ್ವಂಗ ಜಿನ್ನೈಕ ಸಂಸ್ಥ
ಸ್ವಪ್ನೋಪಾಯೋತಿ ಖಿನ್ನ ಸ್ವಪರಿಕರ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಪನ್ನಕೃತ್ಯಃ

ಅವತಾರಿಕೆ. ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಎಂದರೆ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿಪತ್ತಾಧಿಕಾರ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರಾಂತ್ಯವರೆಗೂ ತತ್ಪರಿತ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಯಾವುವು ? ಎಂದು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಆಡಗಿನೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿದುದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಸರಸ್ವರೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡಲಿ ಎಂಬಾಶಯದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,

ಅರ್ಥವು—ಏಕೆ ಅಚ್ಯುತಂ ನಿತ್ಯಂ ಅನುಭವತಿ ಎಂಬುವು ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃಕ್ರಿಯಾಸದಗಳು. ಏಕೆ ಎಂದರೆ ಕಶ್ಚಿದೇಕಃ ಎಲ್ಲೋ ಒಬ್ಬ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು, ಅಚ್ಯುತಂ-ಯಾವನಿಂದ ಚ್ಯುತವಾದುದು ಇಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವವನ್ನು ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೂ ಚ್ಯುತವಲ್ಲದೆ ಅವಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತ ಕಾಮಗಾಢ ಸರ್ವೇಶ್ವರನನ್ನು, ನಿತ್ಯಂ - ಸದಾ, ಎಂದರೆ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಇಲ್ಲದಹಾಗಿ, ಅನುಭವತಿ - ಅನುಭವಿಸುವನು ಎಂಬರ್ಥವು. ಆ ಮುಕ್ತನು ಎಂತವನೆಂದರೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:—ಸಂಧ್ಯಷ್ಟಃ - ಬದ್ಧ ದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಗುರುಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಈಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾದ, ಇದರಿಂದ ಉಪೋದ್ಯಾತಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸಾರವಾಗ್ನಿತ್ - ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಸಾರತಮವಾದುದು ರಹಸ್ಯತ್ರಯಾರ್ಥಗಳೆಂದು ತಿಳಿದ ಸಾರಜ್ಞನಾಗಿ ಇದರಿಂದ ಸಾರನಿಷ್ಕರ್ಷಾರ್ಥವು ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಸ್ವಪರ ನಿಶಿತಧೀಃ - ಸ್ವತ್ವ ಸ್ವತ್ವ ಸ್ವಾ ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನಾದ ತಾನೂ ತನಗೆ ಭೋಗ್ಯಭೂತವಾದ ಅಜೇತನವೂ ಎರಡೂ ಸ್ವರಬ್ಧದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪರ-ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯವಾದ, ನಿಶಿತಧೀಃ-ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾದ, ಇದರಿಂದ ಚಿದಚಿತ್ತುಗಳು ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರ, ಅರಸುಚಕಾಧಿಕಾರ, ತತ್ಪತ್ರಯಾಧಿಕಾರ, ಪರದೇವತಾ ಸಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅರ್ಥಗಳೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಸಂಗಜಿತ್ - ಐಹಿಕ ವಿಷಯ ಭೋಗರೂಪ ಐಶ್ವರ್ಯ, ಸ್ವರೂಪಿ ಲೋಕಗಳ ಉಪಭೋಗ, ಕೈವಲ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಲಾಪವನ್ನು ಬಯಸಿದವನಾಗಿ, ಮನುತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದವನಾದ, ಇದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ನೈಕ

ಸ್ವಾವಸ್ಥಾರ್ಥಂ ಸಪರ್ಮಾವಿಧಿ ಮಿಹ ನಿಯತಂ ವ್ಯಾಗಸಂಕ್ಷಾಪಿಬಿಭ್ರ |
ನ್ನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿರನುಭವತೈಚ್ಛುತಂ ನಿತ್ಯಮೇಕಃ ||

ಇತಿ ಕವಿತಾರ್ಕಿಕ ಸಿಂಹಸ್ಯ ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರಸ್ಯ
ಶ್ರೀಮದ್ವೇದಜ್ಞತಿ ನಾಥಸ್ಯ ವೇದಾಂತಾಚಾರ್ಯಸ್ಯ ಕೃತಿಷು

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರೇ

ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ಭಾಗಃ ಪ್ರಥಮಃ

ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ.

ಸಂಸ್ಥಾಃ, ನೈಕ-ಒಂದಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಎಂದರೆ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳ ಸಂಸ್ಥಾಃ-ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾದ, ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ವ್ಯಕ್ತವು, ಸ್ವಪ್ರಜ್ಞೋಪಹಾರ್ಯಃ - ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಎಂದರೆ ನಿರ್ಣೀತವಾದ ಉಪಾಯಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನಾದ, ಇಲ್ಲಿ ಉಪಾಯ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಸ್ಮರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅತಿಶಿಷ್ಟ-ತನ್ನ ಆಕಿಂಚ ನತ್ತ ಅನನ್ಯಗತಿತ್ತಾವಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಅತಿ ದುಃಖಿತನಾದ, ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರವು ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಸಪರಿಕರ ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಪನ್ನಕೃತ್ಯಃ ಪರಿಕರಗಳಿಂದ ಸೇರಿದ ಸಾಬ್ಧ ಭರನ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗಿ, ಇದರಿಂದ ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರ, ಸಾಬ್ಧ ಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರ, ಕೃತಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರ ಇವುಗಳರ್ಥಗಳು ಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಸ್ವಾವಸ್ಥಾರ್ಥಂ, ಇದೂ ಸಪರ್ಮಾವಿಧಿಂ, ಇಹನಿಯತಂ, ವ್ಯಾಗಸಂ, ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಬಿಭ್ರತ್ ಎಂಬುವದೊಂದಿಗೆ ಅನ್ವಯವು; ಸ್ವಾವಸ್ಥಾರ್ಥಂ - ತನ್ನ ಈಗ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮಹತ್ತಾದ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುದನ್ನು ಅದು ಯಾವುದೆಂದರೆ ಸ್ವನಿಷ್ಕಾಢಿಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಸಪರ್ಮಾವಿಧಿಂ-ಕೈಂಕರ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು, ಇದರಿಂದ ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರವೂ ಮತ್ತು ಪುರುಷಾರ್ಥ ಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರವೂ ಸಹ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಇಹ ನಿಯತಂ - ಈ ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಹಾಗೆ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮನಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಬೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ವ್ಯಾಗಸಂ - ಪಾಪಗಳೊಂದೂ ಇಲ್ಲದಹಾಗೆ, ಇದರಿಂದ ಅಪರಾಧಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಶಿಕ್ಷಿತವಾಯಿತು; ಕ್ವಾಪಿ - ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಾಭಿಪ್ರಾಯವು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಯಿತು; ಬಿಭ್ರತ್ - ಧರಿಸುವವನಾಗಿ, ನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಃ-ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ಥೂಲವಾದ ಪ್ರಕೃತಿ ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ

ಶರೀರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ ; ಇದರಿಂದ ನಿರ್ಯಾಣಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು, (ಇಂತವನು ದೊರಕುವದು ಧೌರ್ಲಭವೆಂಬುದು ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.) ಅನುಭವತ್ಯಚ್ಯುತಂ ನಿತ್ಯಂ - ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಅನುಭವಿಸುವನು ಎಂಬುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ—ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರದ ನಿಗಮನದಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವು ಪೂರೈಸಿತು. ಈ ಇಷ್ಟತ್ತೇರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುವ ತತ್ವಹಿತಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸ್ವರೂಪವೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಇದು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯ ಸಾರದ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗವು. ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನ ವೆಂದರೆ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಾರ್ಥಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವು, ಉಪದೇಶವು. ತತ್ವವೇನೆಂಬುದನ್ನು ನೊದಲಿನ ಆರು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಹಿತವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅನಂತರ ಹನ್ನೆರಡು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಅನಂತರ ಇನ್ನು ಮೂರು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಂದಲೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಈ ೨೨ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಂಡು ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು ಅತಿ ವಿರಳರಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏಕೆ: ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. “ಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಸಹಸ್ರೇಷು ಕಶ್ಚಿದ್ಭಕ್ತಿಸಿದ್ಧಯೇ” ಎಂಬ ಗೀತಾಶ್ಲೋಕ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. (೭-೩) ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅದೇನು ಅಷ್ಟು ದುರ್ಲಭವೆಂದರೆ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಬೇಕು, ಉಪಾಯಾಘ್ರಾತಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಮೂಲಕಾರಣ ಚೇತನನ ಸುಕೃತಮೂಲಕ ಉಂಟಾದ ಸಿದ್ಧೋಪಾಯನಾದ ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಕೃಪಾಪ್ರಭಾವವೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂದೃಷ್ಟಿ: ಎಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ನೋಡುವವನಾಗಿ “ಜಾಯಮಾನಂಹಿ ಪುರುಷಂ ಯಂಕಶ್ಚೇನ್ನೃಧುಸೂಧನಃ | ಸಾತ್ವಿಕಸ್ಸತುವಿಜ್ಞೇಯಸ್ಸವೈ ನೋಕ್ವಾರ್ಥಚಿಂತಕಃ ||” ಎಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಾತ್ವಿಕರೊಂದಿಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಚಿಂತಕನಾಗಿ ಆಗ ಸದ್ಗುರುವಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸಂದೃಷ್ಟನಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಚಿಂತೆಯುಳ್ಳವನಾಗುವನು. ಅಂತಹ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪಾ

ಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರತಮವಾದುದು ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತು ಸಾರವಾಗ್ನಿತ್ತಾಗುವನು.

ಈ ಸಾರತಮವಾದ ರಹಸ್ಯತ್ರಯಗಳು ಉಪದೇಶಿಸುವ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಬೇಕು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ಪ್ರಾಣಿಯು, ಕರಣ ಕಳೇಬರಯೋಗ ಇತರ ಜಂತುಗಳ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದರೂ, ಇವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಜ್ಞಾನ ವಿವೇಕಗಳು ಅಮೋಘವಾದವು. ಇವನಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಿಕರನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈತನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಕು ಎಂದರೆ, ನಮಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವಾದ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಧಾನಪ್ರತಿತಂತ್ರವು ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಇತರರು ತಿಳಿಯದೆಯೂ ಅಜ್ಞೇಕರಿಸದೆಯೂ ಇರುವದರಿಂದ ಅವರುಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವು ತೋರಿಬರುತ್ತದೆ. ಸರ್ವವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶರೀರವು, ಆತನು ನಮ್ಮಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆತ್ಮವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲೇ ಹೇಳಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರೆ, ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿಯೂ ಅವುಗಳಿಗೂ ಸ್ತೂತಿಗಳಿಗೂ ಸಾತ್ವಿಕ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಿಗೂ ಏನೊಂದೂ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಸಾಮಂಜಸ್ಯವು ಏರ್ಪಟ್ಟು ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅಧಾರವು, ನಿಯಾಮಕನು, ಶೇಷಿಯು ಎಂಬ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ಏತಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನ, ಅನೃಥಾ ಜ್ಞಾನ ವಿಪರೀತಜ್ಞಾನಗಳೆಂದುಂಟಾಗುವ ಭ್ರಾಂತಿಗಳು ತೊಲಗಲು ಅವಶ್ಯಕವು. ಇಂತಹ ಭ್ರಾಂತಿಗಳೆಲ್ಲಾ ತೊಲಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಸುವದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಏನೆಂದು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು ; ಅವು ಐದು ವಿಷಯಗಳಾದ ಅರ್ಥ ಪಂಚಕಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ತನಗೆ ಈಗಿರುವ ಬಂಧವು ಕಳೆಯಲು ತಾನು ಯಾರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಅಂತವನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಾದ್ದು, ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವೆಂತಾದ್ದು, ಆತನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯಗಳು ಯಾವುವು, ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಫಲಸ್ವರೂಪವೆಂತಾದ್ದು, ಅಂತಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ವಿರೋಧಿಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಷ್ಟಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲವು, ಇಂತಹ ಭ್ರಾಂತಿಗಳು ತೊಲಗುವದಕ್ಕೆ ತನ್ನೊಂದಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುಸರ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಆಚಿತ್ತೇನು, ಪರಿಮಾತ್ರನೇನು, ಹೀಗೆ ಮೂರು ತತ್ವಗಳ, ಸ್ವರೂಪ, ಸ್ವಭಾವ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಚೆನ್ನಾಗಿರ

ತಕ್ಕದ್ದು. ಇವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಪಸಿದ್ಧಾಂತಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ, ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಸಾಮಂಜಸ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸದೆ, ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಬಾಧ್ಯಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಅದುದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮನಗೊಟ್ಟರೆ ಪುನಃ ಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಮೂಲವಾಗುತ್ತದೇ ಎನಾ ಭ್ರಾಂತಿಯು ತೊಲಗುವದಿಲ್ಲವು. ಅದುದರಿಂದ ಮುಮುಕ್ಷುವು ಸ್ವಪರ ನಿಶಿತಧೀ ಯುಳ್ಳವನಾಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜೀತನು ಅಚಿತ್ತಂಸರ್ಗದಿಂದ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ, ತಾನೇ ಕರ್ತಾ ಭೋಕ್ತಾವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನಗಿಂತ ಬೇರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಲ್ಲವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವನು. ತನಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಾಸ್ಯವು ನಿಯತವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಕರ್ಮತ್ವ ಭೋಕ್ತೃತ್ವವೆಲ್ಲಾ ಪರಾಯತ್ತವಾದುದರಿಂದ ತಾನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಾನು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ಧರ್ಮಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಯಿದಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಆತನ ಪ್ರೀತ್ಯನುಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬೇಕು. ಮುಮುಕ್ಷುವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸತಕ್ಕ ಪರದೇವತೆಯು ಶ್ರುತಿ ಸ್ಮೃತೀತಿಹಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬೋಧಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದತ್ವವು ಆತನಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಎನಾ ಮಿಕ್ಕ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಾದ ಚತುರ್ಮುರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು. ಆ ಪರತತ್ವವು ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೆಂದೇ ಉದ್ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಪರತತ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ತನಗೆ ಹಿತವಾದುದು ಯಾವುದೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಮುಮುಕ್ಷುವಿಗೆ “ಪರಮಾತ್ಮನಿರೋರಕ್ತಃ ನಿರಕೋಽಪರಮಾತ್ಮನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನಿರಕ್ತಿಭಾವವು ಬೇಕು. ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ಜಿಹಾಸೆಯು ಅವಶ್ಯಕವು. ಐಹಿಕಭೋಗಗಳೂ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಸುಖಗಳೂ ಕೂಡ ಅಸ್ಥಿರಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ “ಸುಖಸ್ಯಾನಂತರಂ ದುಃಖಂ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಪರ್ಯವಸಾನದಲ್ಲಿ ದುಃಖಪ್ರದಗಳು. ಅದುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸುಖಗಳೂ ಕೈವಲ್ಯವೂ ಸಹ ಏತೇವೈ ನಿರಯಾಸ್ತಾ ತಸ್ಥಾನಸ್ಯ ಪರಮಾತ್ಮನಃ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಹಾಗೆ ನರಕತುಲ್ಯಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ನಿರಕ್ತಿಭಾವವು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಗಜಿತ್ ಎಂದು ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮೋಕ್ಷಾರ್ಥಿಯು ಪ್ರಪನ್ನನಾಗಬೇಕಾದರೆ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗವಲಂಬಿಯಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಭರಣ್ಯಾನುಷ್ಠಾನವಾಗಿ

ಯಾಗಲಿ ಆಗಬೇಕು. ತನಗೆ ಯಾವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮೂವತ್ತೆರಡು ರೂಪವಾದ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಸ್ವನಿಷ್ಠೆ, ಉಕ್ತಿನಿಷ್ಠೆ ಆಚಾರ್ಯನಿಷ್ಠೆ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ಅವಲಂಬಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನಾಧಿಕಾರಿಯಾಗದೇ ಈತನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯೋ ಅದನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯಾದುದರಿಂದ ನೈಕಸಂಸ್ಥಃ ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿ ವಿಭಾಗಾರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದವನಾಗಿ ಅನಂತರ ಈ ಎರಡು ವಿಧ ಉಪಾಯಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಮೈಲಕ್ಷಣ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಷ್ಟೋಪಾಯಂ ಎಂದು ಉಪಾಯ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಹದಿನೈದು ವಿಧರಾದ ಅಶಕ್ತರಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬನಾಗಿ ತೋರಿ ಅರ್ಥಿತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಇರುವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈ ಭರನ್ಯಾಸವು ಉಪಾಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ, ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾಗಿಯೂ ಅಕಿಂಚನನಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸತ್ತಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಂಟೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು, “ ಅತಿ ಖಿನ್ನಃ ” ಎಂಬುದರ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಸಾರಾಂಶವು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂತಹ ಉತ್ತಮವಾದ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಪರಿಕರಗಳು (ಅಂಗಗಳು) ಅನುಕೂಲ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪಾದಿ ಐದು ಅಂಗಗಳೆಂದು ತಿಳಿದವನಾಗಿ, (ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರದ ಅರ್ಥವು) ಅನಂತರ ಅಂಗಿಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ ತಿಳಿದು, ಭರನ್ಯಾಸಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. (ಇದು ಸಾಂಗಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರದ ಅರ್ಥವು). ಹಾಗೆ ಭರನ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದನು ಭರನ್ಯಾಸ ನಿಷ್ಪನ್ನಕೃತ್ಯಃ, ನಿರ್ಭರನಾಗಿ ನಿರ್ಭಯನಾಗಿ ನಿಸ್ಸಂಶಯನಾಗಿ ಹೃಷ್ಟಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಸ್ವರೂಪೋಪಾಯ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲೂ ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನವಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾವಸ್ಥಾರ್ಥಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಇಂತಹ ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ ಪ್ರಪನ್ನನು ಕೃತಕೃತ್ಯನಾದರೂ ಈತನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲವು ಇತಿಕರ್ತವ್ಯಗಳುಂಟೆಂದೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಆಜ್ಞಾಕೈಂಕರ್ಯಗಳಾದ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವತ್ತೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿಯೂ, ಅನುಜ್ಞಾಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಭಗವನ್ಮುಖೋಲ್ಲಾಸಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮೂಲಕ ಶಾಸ್ತ್ರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ, ತಿಳಿಯದಿರುವವರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾ ಕಾಲಯಾಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ, ಈ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯು ಭಾಗವತಶೇಷತ್ವಾನುಸಂಧಾನಪೂರ್ವಕವೆನ

ಗುವ ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹರಾ್ಯ ವಿಧಿಂ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಬಂದಂತೆ ನಡೆಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದೂ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯನಿಯಮನಾನುಸಾರವೇ ಅನುಷ್ಠಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನೂ ಇಹ ನಿಯತಂ ಎಂಬ ಪದಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯು ಸಿದ್ಧವಾದರೆ ಆತನ ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಸಂದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಬ್ಧಮಾತ್ರವೇ ಈತನು ಅನುಭವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದೂ, ಪೂರ್ವಾಘಗಳೂ, ಪ್ರಮಾದದಿಂದಂಟಾಗುವ ಉತ್ತರಾಘಗಳೂ ಸಹ ಈತನನುಷ್ಠಿಸಿದ ಉಪಾಯದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತವೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಭರಣ್ಯಾಸಾನಂತರ ಈತನು ಎಂದಿಗೂ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಒಂದುವೇಳೆ ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಪರಿತಾಪಮೂಲಕವಾಗಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಶರಣಾಗತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಅಪರಾಧವು ನಶಿಸಿಹೋಗುವುದೆಂದೂ, ಹಾಗೆ ಒಂದು ವೇಳೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಅಲ್ಪಶಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ದಂಡಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಸರ್ವಾಪರಾಧಗಳು ನಿವೃತ್ತಿಸಿ ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಭರಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಕರುಣಾ ಸಾಗರನು ಮಾಡುವನೆಂದೂ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಾಗ್ರಸಂ ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಭರಣ್ಯಾಸವನ್ನು ಅನುಷ್ಠಿಸಿದ ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಉಪಾಯವೆಂದಿಗೂ ವಿಫಲವಾಗದೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ವ್ಯಾಗ್ರಸಂ ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು. ಇಂತಹ ಸ್ವನಿಷ್ಠೆಯನ್ನರಿತ ಪ್ರಪನ್ನನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಭಗವದ್ಭಾಗವತ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನೆಸಗುತ್ತಾ ದೇಹಾವಸಾನದವರೆಗೂ ಇರತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವು, ತನ್ನ ಈಗಿನ ಮಹತ್ತಾದ ದೆಶಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಾದ ಶ್ರೀರಂಗಾಡಿ ದಿವ್ಯದೇಶಗಳಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಭಾಗವತ ಮಂಡಲಿಯಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಲಿ ಆಗಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವರುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಕ್ವಾಪಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಿಂದ ಜ್ಞಾಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕೊನೆಗೆ ಇಂತಹ ಮಹತ್ತಾದ ಉಪಾಯವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಪ್ರಪನ್ನನೆನಿಸಿದನನಿಗೆ ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಈತನು ಹೇಗೆ ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಥೂಲಸ್ಥೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಃ ಎಂದು ನಿರ್ದಾಹಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ದೇಹಾವಸಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರದ ವಿಯೋಗವೂ, ಅನಂತರ ಆರ್ಚಿರಾದಿಗತಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಜಾವಗಾಹನೆಯಿಂದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವಿಯೋಗವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಪನ್ನನಿಗೆ ಉತ್ಕ್ರಾಂತಿಯು ಉಂಟಾಗುವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪದಲ್ಲಿ

ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ, ಅವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲೂ, ಅನಂತರ ಜೀವಾತ್ಮನಲ್ಲೂ, ಹೀಗೆ ಭೂತಸೂಕ್ಷ್ಮದೊಂದಿಗೆ ಪರನಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಈತನು ಸೇರುವನು ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಆತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ಅರ್ವಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವನು ; ಮೋಕ್ಷವಲ್ಲದೆ ಫಲಾಂತರಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ಮಿಕ್ಕ ಹೃದಯದ ನೂರು ನಾಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊರಟು ಧೂಮಾದಿ ಇತರ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಪ್ರಪಂಚನಾದರೋ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅರ್ವಿರಾದಿ ಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ, ಅರ್ಚಿಸ್, ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿ, ಅಹಸ್, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ, ಉತ್ತರಾಯಣ, ಸಂವತ್ಸರ ಎಂಬ ಆತಿವಾಹಿಕ ರುಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ ಅವರುಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಗತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವ ನಾಗಿಮುಂದಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಸಂವತ್ಸರ ದೇವತೆಯಾದ ನಂತರ ವಾಯು (ದೇವಲೋಕವೆಂದು ಅಪರನಾಮಧೇಯವು) ದೇವತೆಯೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ರಥ ಚಕ್ರದಹಾಗಿರುವ ಒಂದು ರಂಧ್ರದ ಮೂಲಕ ಆದಿತ್ಯನನ್ನು ಸೇರುವನು ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಸೇರಿದುದುಂಟು ರಂಧ್ರದಹಾಗಿರುವ ಮಾರ್ಗಮೂಲಕ ಹೋಗಿ ವೈದ್ಯುತನನ್ನು ಸೇರುವನು. ಇವನಿಗೆ ಅಮಾನವನೆಂಬದಾಗಿಯೂ ಹೆಸರು. ಈತನೇ ಈ ಪ್ರಪಂಚನನ್ನು ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮ ರಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಂತರ ಪರಮಪದಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಸರ್ವೀಶ್ವರನಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವವನು. ದಿವ್ಯ ವೈಕುಂಠಲೋಕದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಜೆ ಎಂಬ ಅಮೃತಸದಿಯುಂಟು. “ವೈಕುಂಠಸೀಮ್ನಿ ವಿರಜಾಂ ಸ್ತಂದಮಾ ನಾಂ ಮಹಾನದೀಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. “ಗತ್ವಾ ಯೋ ವಿರಜಾಂ ವಿಮುಂಚತಿ ತನುಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂ” ಎಂದು ಹೇಳ ಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಆತನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರವು ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೂ ಸಂಗ್ರಾಹಕವಾಗಿ “ನಿರ್ಮುಕ್ತಸ್ಥೂಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಃ” ಎಂದು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. (ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು.)

ಹೀಗೆ ವಿರಜಾವಗಾಹನದಿಂದ ಸರ್ವಹೇಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ ಕಳೆದು ಕೊಂಡವನಾಗಿ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಮಾನವನೆಂಬ ನಿತ್ಯಸೂರಿಯ ಕರಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ತೇಜೋಮಯವಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಸತ್ತ್ವವಾಗಿರುವ ದಿವ್ಯವೈಕುಂಠಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದು ವನು. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಲ್ಲಾ ಭಗವತ್ಪಾಸ್ತ್ರ ಸಂಹಿತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀ ಯತಿವರ್ಮರ ವೈಕುಂಠಗದ್ಯದಲ್ಲೂ ಹೇಳಿರುವ ಮೇರಿಗೆ, ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅರ

ವೆಂದೂ, ಅರಣ್ಯವೆಂದೂ, ಹೆಸರುಳ್ಳ ಅಮೃತಮಯವಾದ ಸಮುದ್ರಗಳನ್ನೂ ದಿವ್ಯೋದ್ಯಾನಮಣಿಪರ್ಮಿತ ನದೀತಟಾಕಗಳನ್ನೂ ಐರಮ್ಮ ದೀಯೆ ವೆಂಬ ಅಮೃತ ಸರಸ್ಸನ್ನೂ ದಾಟಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಸೂರಿಸೇವ್ಯ ವಾದ ಸೋಮಸವನವೆಂಬ ಅಶ್ವತ್ಥವನ್ನೂ ಸೇರುವನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಐನೂರು ದಿವ್ಯಾಪ್ಸರಸ್ಸುಗಳು ನೂರುನೂರಾದ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವವರಾಗಿ ಈ ಹೊಸ ಮುಕ್ತನನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ರಲಂಕಾರ ಮೂಲಕ ಅಲಂಕರಿಸುವರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಗೋಪುರ ಬಾಗಲನ್ನು ದಾಟಿ, ಹಿರಣ್ಯಯವಾದ ದಿವ್ಯ ವಿಮಾನವನ್ನು ಸೇರಿ, ಅಲ್ಲಿ ಚಂಡಾದಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕರಿಂದ ಸತ್ಕೃತನಾಗಿ ಮಂಟಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಸಭೆಯ ನಿತ್ಯಸೂರಿಗಳ ಅರುಳಪ್ಪಾಡು ಮೂಲಕವಾಗಿ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಗೆ ಅಭಿಮುಖ ನಾಗಿ ನಿಂತು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ನಾರಾಯಣನೂ 'ಹೇಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನೀಯುವರೆಂಬುದನ್ನು ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠ ಗದ್ಯದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀ ಆಳವಂದಾರ್ಯವರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿರುವ ಸ್ತೋತ್ರರತ್ನದಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಪಂಚಾಯುಧ ಮೊದಲಾದ ದಿವ್ಯಾಯುಧ ದಿವ್ಯಾಭರಣ ಪೀತಾಂಬರ ವಸ್ತ್ರಮಾಲಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಮುಕ್ತರುಗಳಿಂದ ಸೇವಿತನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದಲೂ ಭೂಮಿ ನೀಳಾದೇವಿಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿತನಾಗಿ, ಸಾಮಗಾನದಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಾಗಿ, ಶೇಷ ಪರ್ಮಂಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಕೊಂಡು, ಸಕಲ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದವನೆಂದು ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯಾ ಅಭಿಮಾನ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಅವಯವಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ತತ್ವಗಳ ಮೂಲಕ ಪರಿಪೂರ್ಣನನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯು ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲೇ ಕಂಡು ಅವರುಗಳು ಪುರುಷಕಾರರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಹೋಪಕಾರಕ್ಕೂ ಸಹ, ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವದಿಂದ ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದಂತೆ ತಿಳಿಯುವನು. ಈತನು ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯ ಚರಣಾರವಿಂದವನ್ನೇ ಉಪಾಯವಾಗಿ ವರಿಸಿದವನಾದುದರಿಂದ ಲೋಕಜನಕ ಜನನಿಗಳಾದ ಇಬ್ಬರೂ ಈತನನ್ನೆತ್ತಿ ತಮ್ಮ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟವರಾಗಿ, ಅಸದೃಶವಾದ ಪರಮಾನುರಾಗದಿಂದ ತಮಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಭೋಗವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದವರಾಗಿ, ಹೀಗೆ ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವದಆನಂದವನ್ನೂ, ತಮಗೆ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಶರಣಾಗತ ಪರಿಪಾಲನಾ ರೂಪಸುಸಜ್ಜಲ್ಪವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು "ಕೃತಕೃತ್ಯಸ್ತ ದಾರಾಮೋವಿಜ್ಞರಃ ಪ್ರಮುನೋದಹ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಹಾಗೆ ಶ್ರಿಯಃಪತಿಯೂ ವಿಷ್ಣು ಪತ್ನಿಯೂ ಪರಮಾನಂದ ಭರಿತರಾಗುವರು. ಹೀಗೆ ಈ ಚೇತನನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಾನು

ಭವವನ್ನು ಹೊಂದುವನು ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅನುಭವತ್ಯಚ್ಛೇತಂ ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಚ್ಛೇತನ ಅನುಭವಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಭಗವತ್ಕೃಂಕರೈಪ್ರಾಪ್ತಿಗೂ ಉಪಲಕ್ಷಣವು. ನಿತ್ಯಮನುಭವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಈ ಅನುಭವದಿಂದ ಪುನರಾವರ್ತಿ ಎಂದರೆ ಪುನಃ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರಾರ್ಥವು. ಇಂತಹ ಅತ್ಯರ್ಥಪ್ರಿಯನಾದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಸರ್ವೇಶ್ವರನೇ ಎಂದಿಗೂ ಪರಮಪದದಿಂದ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡುವದಿಲ್ಲವು; ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಪುತ್ರರನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅರ್ಜುನನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ವಿಘಾತ ಬಂದಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಆ ಪುತ್ರರುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಚಾರಾದಿ ಗತಿಯ ಮೂಲಕ ಈ ಪರಮಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಪುತ್ರರುಗಳಿಗೆ ಉಂಟಾದುದು ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲವು. ಅರ್ಜುನನ ಅಹಂಕಾರ ಶಮನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಾತುಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಇಂತಹ ನಿರತಿಶಯನಾದ ಆನಂದದಲ್ಲಿರುವ ಮುಕ್ತನು, ತಾನೇ ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿನ ಬಂಧರೂಪವಾದ ದೇಶಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವದಿಲ್ಲವು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿತ್ಯಂ-ಸದಾ, ಅನುಭವಿಸುವೆನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಆದುದರಿಂದ ಮುಕ್ತನು ಅವರ್ತಿಸುವದಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಮುಖ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾತ್ರವೇ ಏನೂ ಆತನಿಗೇನೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾದರೆ, ಅಪೇಕ್ಷಿತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಹೇಗೆಂದರೆ:—

“ತಸ್ಯ ಸರ್ವೇಷು ಲೋಕೇಷು ಕಾಮಚಾರೋ ಭವತಿ” (ಛಾಂ. ೭. ೨೫. ೨) “ಇಮಾಃ ಲೋಕಾಃ ಕಾಮಾನ್ನೀ ಕಾಮರೂಪ್ಯನುಸಂಚರಣ್” (ಶ್ರೀ. ಭೃಗು. ೧೦. ೫) ಹೀಗೆ ನಿತ್ಯರೂ ಮುಕ್ತರೂ ಸಹ ತಾವಾಗಿಯೇ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಾರ್ ಆಚಾರ್ಯರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಬಹುದು. ಆದ ವ್ರಯುಕ್ತ ಅಂತವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಮಾನುಷಶರೀರವನ್ನೂ ಶ್ರಯಿಸಿದವರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಯುಳ್ಳವನು ನರಕಭಾಗಿಯಾಗುವನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಉಪಾಯಾನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಉತ್ತರೇಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ನಡೆಸಿ ದೇಹತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇರುವದು ದುರ್ಲಭವೆಂಬುದರಲ್ಲೇನೂ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಿತ್ಯಮೇಕಃ ಎಂದು ಮುಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಅನುಭವತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ ಶೇಷತ್ವವೇ ಅಸಾಧಾರಣ ಧರ್ಮವಾದ ಈ ಮುಕ್ತನಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಕೈಬಿಡುವನ್ನೆಸಗುವದೂ ಅನುಭವದಲ್ಲೇ ನೇರವಾದ ರಿಂದ ತನ್ನ ಶೇಷಿಗೆ ನಿತ್ಯಸೇವೆಯನ್ನೆಸಗುವ ಕೈಬಿಡು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವನೆಂಬ ಭಾವವೂ ದ್ಯೋತಿತವು.

ಎಂಬಲ್ಲಿಗೆ

ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರದ

ಪ್ರಥಮಭಾಗವಾದ ಅರ್ಥಾನುಶಾಸನಭಾಗಕ್ಕೆ

ತಿರುನಾರಾಯಣಪುರಂ ವಿಜಯರಾಘವ ಶರ್ಮನ

ಅಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ವೇಷಣೀ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳು ಸಮಾಪ್ತವಾದವು.

ಶ್ರೀಮತೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಅಚಾರ್ಯಹೃದಯಾನ್ನೇಷಿಣೇ

ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ ತಾತ್ಪರ್ಯಗಳೊಡನೆ

ಶ್ರೀಮನ್ನಿಗಮಾನ್ತ ಮಹಾದೇಶಿಕರವರ

೧.	ಅಭೀತಿ ಸ್ತವನೆಂಬ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಸ್ತೋತ್ರವು	೦	೧೨	೦
೨.	ಶ್ರೀಸ್ತುತಿ ಎಂಬ ಶ್ರೀ ರಂಗನಾಯಕೀಸ್ತೋತ್ರವು	೦	೧೨	೦
೩.	ಶ್ರೀಮದ್ರಹಸ್ಯತ್ರಯಸಾರವು:—			
	(೧) ಗುರುಪರಂಪರಾಸಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೨) ಉಪೋದ್ಭೂತಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಸಾರನಿಷ್ಕರ್ಷಾಧಿಕಾರವು	೦	೯	೦
	(೩) ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರತಿತಂತ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಅರ್ಥಪಳ್ಯಾಕಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೪) ತತ್ವತ್ರಯಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೫) ಪರದೇವತಾ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೦	೦
	(೬) ಅಧಿಕಾರಿವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರವು ಉಪಾಯವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಪ್ರಪತ್ತಿಯೋಗ್ಯಾಧಿಕಾರವು	೦	೯	೦
	(೭) ಪರಿಕರವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಸಾಂಖ್ಯಪ್ರಪದನಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೧	೦
	(೮) ಕೃತಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರವು, ಸ್ವನಿಷ್ಠಾಭಿಜ್ಞಾನಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಉತ್ತರಕೃತ್ಯಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೯) ಪುರುಷಾರ್ಥಕಾಷ್ಠಾಧಿಕಾರವು, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನಿಯಮನಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಪರಿಹಾರಾಧಿಕಾರವು	೧	೦	೦
	(೧೦) ಸ್ಥಾನವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರವು, ನಿರ್ಮಾಣಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೦	೦
	(೧೧) ಗತಿಚಿಂತನಾಧಿಕಾರವು ಪರಿಪೂರ್ಣಬ್ರಹ್ಮಾನುಭವಾಧಿಕಾರವು	೦	೧೨	೦
	(೧೨) ಸಿದ್ಧೋಪಾಯ ಶೋಧನಾಧಿಕಾರವು	ಅಚ್ಚಾ	ಗುತ್ತ	ಲಿದೆ.
೪.	ಶ್ರೀ ಯಾಮುನೇಯರವರ ಚತುಶ್ಲೋಕೀ	೦	೮	೦
೫.	ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ (ಅರ್ಥ ಸಹಿತ)	೦	೧೨	೦

ಸಿ. ಯಂ. ವಿಜಯರಾಘವಾಚಾರ್,

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಇಲಾಖಾ ರಿಬೈಡ್ ಸರ್ಕಲ್ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್,

ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ಅವಿನಯ ರೋಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಗಿರಿಜಾ ವಿಲಾಸ ಪ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಪ್ರೈಟರಾದ
ಹೆಚ್. ವೆಂಕಟರಮಯ್ಯ ನವರವರ ಮುದ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

